

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

JURIDISKĀ FAKULTĀTE

PROMOCIJAS DARBS

KOPĒJĀS IZMEKLĒŠANAS GRUPAS

KĀ VIENS NO STARPTAUTISKĀS SADARBĪBAS VEIDIEM

KRIMINĀLPROCESĀ

Juridiskās zinātnes
doktora studiju programmas
doktorante
Ērika Krutova
ek09315

Promocijas darba zinātniskie vadītāji:
Prof. Dr.iur. Kristīne Strada-Rozenberga
Prof. Dr.hab.iur. Anrijs Kavalieris

Promocijas darba zinātniskie konsultanti:
Prof. Dr.iur. Valentija Liholaja
Dr.iur. Kristīne Dupate

Rīga 2013

Satura radītājs

Ievads	3
1. Starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības vispārējais raksturojums	7
1.1. Starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības vēsturiski tiesiskie aizsākumi un mūsdienīgas tendences.....	8
1.2. Starpvalstu sadarbības iemesli	26
1.3. Starpvalstu sadarbības līmeņi	38
2. Starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības veidu vispārējais raksturojums	56
2.1. Starptautiskās sadarbības veidi Kriminālprocesa likumā un novitātes kriminālprocesuālās attiecībās Eiropas Savienībā	57
2.2. Starpvalstu sadarbība Interpola un Eiropola ietvaros	70
2.3. Policiju sadarbība Šengenas un Prīmes līgumu ietvaros	86
2.4. Tiesiskie instrumenti informācijas apmaiņas nodrošināšanai Eiropas Savienībā	99
3. Kopējo izmeklēšanas grupu struktūra un sadarbības saturs	105
3.1. Kopējās izmeklēšanas grupas jēdziens nacionālā tiesiskā regulējumā un kopējo izmeklēšanas grupu modeļi	106
3.2. Kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas kārtība	113
3.2.1. Kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas mērķi un priekšnosacījumi	113
3.2.2. Kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas procesuālā kārtība	118
3.3. Kopējo izmeklēšanas grupu organizatorisku problēmu analīze	131
4. Kopējo izmeklēšanas grupu atbalsta mehānismi	137
4.1. Eiropas policijas biroja loma kopējo izmeklēšanas grupu darbībā	139
4.2. Eurojusta loma kopējo izmeklēšanas grupu izveidē	144
4.3. Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai nozīme kopējās izmeklēšanas grupās	150
Kopsavilkums	161
Anotācija latviešu valodā	172

Anotācija angļu valodā	173
Anotācija vācu valodā.....	174
Izmantotās literatūras, normatīvo aktu un juridiskās prakses saraksts	176
Pielikums Nr. 1.	193
Pielikums Nr. 2.	199
Izmantoto saīsinājumu saraksts	204

Ievads

Starpvalstu sadarbības pilnveidošanas problēma ir kļuvusi par vienu no centrālajām tēmām, īpaši kopš cilvēkresursi guvuši plašas iespējas realizēties arī ārpus savas rezidences valsts. Atšķirībā no komercietībām un civiltietībām, kur problēmu risināšanā parasti ir ieinteresēta kāda no pusēm, krimināltiesībās valstij jā rūpējas par soda neatvairāmības principa nodrošināšanu, noziedzības ierobežošanu un efektīvu noziedzīga nodarījuma izmeklēšanu. Tiesībaizsardzības iestāžu starpvalstu sadarbības jautājumi ir komplicēti, jo atsevišķas nacionāla rakstura problēmas ir jārisina starpvalstu līmenī. Īpaši sarežģīti tas kļūst tādos gadījumos, ja valsts uzņemas saistības, kuru izpildei vēl nav izveidots atbilstošs mehānisms, tādējādi nespējot pilnvērtīgi iesaistīties sadarbībā. Nacionālā līmenī šī problēma pastāv ne tikai normatīvajā regulējumā, tiesību teorijā, juridiskajā praksē, bet arī politiskā gribā. Promocijas darba autore pēta sadarbību kopējās izmeklēšanas grupās, kas veicama starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības ietvaros. Ņemot vērā to, ka kopējās izmeklēšanas grupas ir salīdzinoši jauns starptautiskās sadarbības veids un tā aprobācija noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā vēl atrodas attīstības procesā, autore pirmajās divās promocijas darba nodaļās raksturo starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības veidus, kas nepieciešams promocijas darba mērķa sasniegšanai.

Aplūkojamā temata aktualitāte ir neapšaubāma īpaši jauno krimināltiesisko institūciju, juridisko instrumentu un sadarbības veidu rašanās periodā. Līdzšinējās juridiskās publikācijas veltītas starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības problēmu izpētei, kur tiek aplūkoti vispārteorētiskie, normatīvā regulējuma jautājumi, kā arī konkrētas tiesību normas, taču šī promocijas darba tēma Latvijā līdz šim nav tikusi pētīta. Kopš 2010. gada ir parādījušies apjomīgāki pētījumi, kuru priekšmets – Eiropas krimināltiesības¹.

Promocijas darba tēmas aktualitāti un zinātnieku vidū pieaugošo interesi par krimināltiesību attīstību Eiropas Savienībā apstiprina arī Lisabonas līguma² ieviešana. Līgumā par Eiropas Savienības darbību³ ir ietverta V sadaļa – Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa (67. – 100. pants), kuras 5. nodaļā policijas sadarbībai veltīti 87. – 89. pants, kas liecina par šīs politikas jomu nozīmīgumu, kā arī Stokholmas programma tieslietām un iekšlietām⁴, kurā starp noteiktajām prioritātēm ir starpvalstu sadarbības uzlabošana organizētās noziedzības apkarošanā.

Promocijas darba tēmas izvēlē ir nozīmīga autores darba pieredze, kad, sadarbojoties ar dažādu valstu tiesībaizsardzības iestādēm, piedaloties starptautiskos semināros unursos, pildot

¹ Sk. arī: Klip A. European Criminal Law, 2nd edition, An Integrative Approach. Oxford: Intersentia, 2012.; Klip A. European Criminal Law. An Integrative Approach. Oxford: Intersentia, 2009.; Suominen A. The principle of mutual recognition in cooperation in criminal matters. Cambridge: Intersentia, 2011.

² Lisabonas Līgums, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu. Oficiālais Vēstnesis 2007. gada 17. decembris, C 306.

³ Līgums par Eiropas Savienības darbību. Oficiālais Vēstnesis 2010. gada 30. marts, C 83.

⁴ Stokholmas programma – atvērta un droša Eiropa tās pilsoņu un viņu aizsardzības labā. Oficiālais Vēstnesis 2010. 4.maijs, C 115/01.

pienākumus Valsts policijā, ir radusies interese sekot kopējo izmeklēšanas grupu attīstībai, par kurām pirmo reizi autorei kļuvis zināms 2004. gadā⁵, taču jau 2012. gadā autore iedvesmojusi praktiskus sadarbībai kopējās izmeklēšanas grupās. Zinātniskajā literatūrā latviešu valodā, izņemot pašas autores publikācijas⁶, nav atrodami pētījumi par kopējām izmeklēšanas grupām, tāpēc promocijas darba izstrādes gaitā pārsvarā pētītas ārvalstu publikācijas un normatīvie akti.

Pētījuma hipotēze izvirzīta, pamatojoties uz veikto normatīvo aktu analīzi, tiesībsardzības iestāžu starptautiskās sadarbības veidu izpēti, un formulēta, ņemot vērā tiesībsardzības iestāžu sadarbības pieaugošo nozīmi cilvēktiesību garantēšanā. **Promocijas darba hipotēze:** kopējās izmeklēšanas grupas ir īpašs krimināltiesiskās sadarbības veids, kurš ir jāattīsta transnacionālo organizēto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā.

Promocijas darba mērķis ir, izpētot starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības tiesiskos aspektus, veikt kompleksu kopējo izmeklēšanas grupu attīstības un ieviešanas problēmu analīzi, konstatējot problēmas piemērošanā, un izstrādāt priekšlikumus tiesiskā regulējumā pilnveidošanai nacionālajā līmenī.

Promocijas darba mērķa sasniegšanai jāveic šādi **uzdevumi:**

- 1) pētīt starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības tiesību aktus noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, noteikt starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības iemeslus un sadarbības līmeņus;
- 2) sniegt starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības veidu vispārējo raksturojumu, iezīmējot starp tiem kopējo izmeklēšanas grupu vietu;
- 3) analizējot kopējo izmeklēšanas grupu struktūru, modeļus, sadarbības saturu un izveidošanas mērķus, noteikt šī sadarbības veida piemērošanas jomu;
- 4) teorētiski pamatot kopējo izmeklēšanas grupu priekšrocības transnacionālo organizēto noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, raksturojot citus starpvalstu sadarbības veidus noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā;

---

⁵ Starptautiskā konference: Kopējās izmeklēšanas grupas, Vācijā, 2005. Npublicēti materiāli. Ņemot vērā ierobežoto publikāciju skaitu par pētījuma objektu – kopējām izmeklēšanas grupām, autore promocijas darba izstrādē izmanto starptautisko konferenču materiālus, kuri bija izdalīti konferenču laikā, kurās piedalījās autore.

⁶ Krutova Ē. Īpašas krimināltiesiskās sadarbības formas. Eiropas integrācijas sociālā un ekonomiskā dimensija: problēmas, risinājumi, perspektīvas. Zinātniskās konferences rakstu krājums. Daugavpils: Akadēmiskais apgāds Saule, 2012.; Krutova Ē. Kopējo izmeklēšanas grupu starpvalstu atbalsta mehānismi. Latvijas Universitātes II Juridiskās zinātnes doktorantu un zinātniskā grāda pretendentu zinātniski-praktiskā konferences tēzes. 2011.; Krutova Ē. Policijas sadarbība pēc Lisabonas līguma Eiropas Savienībā. Starptautiski zinātniskās konferences Valsts un tiesību aktuālās problēmas zinātnisko rakstu krājums. Daugavpils Universitāte, Akadēmiskais apgāds Saule. 2011., 71.–74. lpp.; Krutova Ē. Pirmstiesas izmeklēšanas iestāžu starptautiskās sadarbības nozīme transnacionālās noziedzības atklāšanā un izmeklēšanā. Administratīvā un Kriminālā Justīcija, 2009, Nr. 3 /4 (48/49), 25.–29. lpp.; Krutova Ē. Apvienotās izmeklēšanas grupas. Administratīvā un Kriminālā Justīcija, 2008, Nr.3 (44), 47.–54. lpp. [pilns autores publikāciju saraksts minēts promocijas darba kopsavilkumā].

- 5) izvērtējot kopējo izmeklēšanas grupu atbalsta mehānismus, noteikt nozīmīgākos sadarbības partnerus un to lomu starpvalstu izmeklēšanā;
- 6) izstrādāt priekšlikumus nacionālā regulējuma pilnveidošanai saistībā ar pētījuma priekšmetu.

Pētījuma objekts – tiesībsardzības iestāžu starpvalstu sadarbība kopējās izmeklēšanas grupās transnacionālo organizēto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā, kuras nozīme pieaug globālās tiesiskās telpas veidošanās apstākļos.

Pētījuma priekšmets ir tiesībsardzības iestāžu starpvalstu sadarbības veidi noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, sadarbību noteicošie aspekti, kā arī pārnacionālas institūcijas, kuras darbojas noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā.

Pētījuma metodes. Promocijas darbā izmantotas šādas teorētiskās metodes: analīze un sintēze, indukcija un dedukcija, abstrahēšana, salīdzināšana, vēsturiskā metode, kā arī tādas empīriskās pētīšanas metodes kā aptauja, intervija, dokumentu analīze.

Teorētiskās metodes izmantotas, lai izpētītu izzināmo pamatjēdzienu saturu, noskaidrotu loģiskās, kvantitatīvās un kvalitatīvās attiecības starp pētāmajiem jēdzieniem, izstrādājot definīcijas.

Pētot jaunas noziedzīgu nodarījumu kategorijas un starpvalstu sadarbības līmeņus noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, kā arī nacionālos un starptautiskos tiesību aktus, juridisko praksi, tiek lietota **analīze un sintēze**. Balstoties uz analīzi, tiek izdarīti secinājumi, sniegti vērtējumi un izstrādāti priekšlikumi. Ar šīm metodēm iespējams konstatēt, ka normatīvajos aktos izmantojami atšķirīgi jēdzieni, kuru izpēte liecina par satura identiskumu.

Induktīvā metode lietota, vērtējot praktiskus piemērus un izsecinot no tiem vispārināto secinājumu, savukārt **deduktīvā** metode lietota, lai no vispārīgiem teorētiskiem atzinumiem izdarītu konkrētus slēdzienus.

Abstrahēšana izmantota tieša pētījuma objekta novērtēšanā, atšķirot būtisko no nebūtiskā, izdalot svarīgāko un izzinot pētījuma priekšmetu.

Autore izmantojusi **salīdzinošo** metodi, pētot tradicionālās sadarbības formas, izvērtējot institucionālo sadarbību, tādējādi meklējot būtiskākās atšķirības, kurām ir nozīme nākotnes sadarbības modelēšanā. Ar salīdzinošo metodi izvērtēti dažādu autoru viedokļi saistībā ar pētījumam aktuāliem jautājumiem.

Starpvalstu sadarbības vēsturiskie aspekti tiek pētīti, izmantojot **vēsturisko** metodi, kura ļauj izsekot valstu nostājai attiecībā uz starpvalstu sadarbības prioritātēm, kā arī atspoguļo vērtību maiņu noteiktā laika periodā. Tāpat vēsturiskā metode izmantota institucionālās sadarbības ģenēzes un normatīva regulējuma attīstības izpētē. Arī jēdzienu tapšanā ir nenoliedzama vēsturiskās metodes nozīme. Institucionālās sistēmas un atsevišķu struktūru izveidošanā

vēsturiskā metode palīdz atklāt veikto reorganizāciju nozīmi un izdarīt secinājumus par nākotnes attīstības tendencēm.

Empīriskās metodes izmantotas, iegūstot datus: veicot pārrunas ar praktiskajiem darbiniekiem, anketējot un intervējot tos, kā arī dokumentu un zinātniskās literatūras izpētē.

Pētījuma zinātnisko bāzi veido zinātniskie darbi kriminālprocesā, krimināltiesībās, kriminālistikā, kriminoloģijā, starptautiskajās un Eiropas Savienības tiesībās.

Pētījuma empīrisko bāzi veido informācija par starpvalstu tiesībsardzības iestāžu sadarbību, kas atspoguļota Latvijas, ārvalstu, starptautiskajos normatīvajos aktos, speciālajā literatūrā, informatīvajos un statistikas materiālos u. c. Empīrisko bāzi veido ziņas par noziedzības stāvokli un dinamiku, statistiskie un anketēšanas dati, intervijas. Pētījumā izmantoti tiesībsardzības iestāžu semināru un kursu nepublicētie materiāli, speciālistu un praktiķu aptauju laikā gūtās atziņas.

Promocijas darba rezultātā izstrādāti priekšlikumi, kuri paplašina priekšstatu par starpvalstu krimināltiesisko sadarbību, kā arī nosaka īpaša sadarbības veida – kopējo izmeklēšanas grupu – vietu kriminālprocesuālajā sistēmā un nozīmi noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā. Promocijas darba rezultāti papildina teorētiskās zināšanas kriminālprocesā; precizē atsevišķus jēdzienus, optimizē organizatoriskos starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības pamatus. Promocijas darba tēzes var būt par pamatu turpmākiem teorētiskiem pētījumiem starpvalstu sadarbības sfērā. Tās var izmantot kriminālprocesa un kriminālistikas kursus, kā arī speciālajos cursos tiesībsardzības iestāžu darbiniekiem.

Pētījuma rezultātu praktiskā nozīme: noformulēts un argumentēts īpaša krimināltiesiskās sadarbības veida saturs, kārtība un piemērošanas specifika; izstrādāti iespējamie priekšlikumi, kurus varētu izmantot nacionālā regulējuma pilnveidošanā, ieviešot grozījumus un papildinājumus.

1. NODAĻA

Starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības vispārējais raksturojums

Kopējās izmeklēšanas grupas ir salīdzinoši jauns starpvalstu sadarbības veids, kurš attīstās krimināltiesiskās sadarbības ietvaros. Lai izpētītu kopējo izmeklēšanas grupu izveides pirmsākumus un noteiktu attīstības nepieciešamību, autore pirmajā promocijas darba nodaļā sniedz vispārēju starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības raksturojumu.

Pētot kopējo izmeklēšanas grupu attīstību starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības ietvaros, autore ir konstatējusi, ka pēdējo gadu pētījumu autori⁷ aplūko šo tēmu Eiropas tiesību vai Eiropas krimināltiesību kontekstā. Tas izskaidrojams ar to, ka 1992. gadā Māstrihtas līgumā⁸ bija noteikta politiska griba attiecināt integrācijas procesus arī uz krimināltiesiskajām attiecībām.

Māstrihtas līgums visas sadarbības jomas Eiropas Savienībā (*turpmāk arī ES*) iedalīja trijos pīlāros, trešajā pīlārā ietverot sadarbību krimināllietās, kaut gan dalībvalstis, saglabājot suverenitāti policijas un tieslietu jautājumos, turpināja risināt valstu valdību, nevis Kopieniu līmenī.⁹

Raksturojot tā laika politiku krimināltiesību jomā, jāatsaucas uz Kristīnes Stradas - Rozenbergas atzinumu: „Eiropas Savienība veic salīdzinoši maz pasākumu materiālo krimināltiesību jomā un faktiski tie attiecināmi tikai uz tās kopējo interešu aizsardzību.”¹⁰

Mūsdienu un nākotnes politiku Eiropas Savienībā krimināltiesiskajās attiecībās nosaka 2007. gadā noslēgtais Lisabonas līgums.¹¹ Kopš šī laika Eiropas Savienība daļa kompetenci ar dalībvalstīm „brīvības, drošības un tiesiskuma telpā”¹², kurai Līgumā par Eiropas Savienības darbību ir velīta V sadaļa, kas kopumā aptver robežkontroles, patvēruma un imigrācijas politiku (77. – 80. pants), tiesu iestāžu sadarbību civillietās (81. pants), tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās (81. – 86. pants), policijas sadarbību (87. – 89. pants).¹³ Sadarbība kopējās izmeklēšanas grupās Eiropas Savienības tiesību izpratnē attiecināma uz policijas sadarbības jautājumiem.

---

⁷ Sīkāk sk: Klip A. *European Criminal Law. An Integrative Approach*. Oxford: Intersentia, 2009.; Suominen A. *The principle of mutual recognition in cooperation in criminal matters*. Cambridge: Intersentia, 2011.; Chalmers D., Davies G., Monti G. *European Union Law. Second Edition*. Cambridge : University press, 2011.; Weidenfeld W., Wessels W. *Europa von A bis Z*. Berlin: Institut fuer Europaeische Politik, 2009.

⁸ Līgums par Eiropas Savienību (Māstrihtas līgums): Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 1992. 29. jūlijs, C 191.

⁹ Craig P., de Burca G. *EU Law. Text, Cases, and Materials*. Fifth Edition. Oxford: University press, 2011, p.924.

¹⁰ Strada-Rozenberga K. Latvija un Eiropas Savienības tiesību politika kriminālās justīcijas sfērā. Latvijas Vēsture, 2003. Nr.1(49), 78.lpp.

¹¹ Lisabonas Līgums, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 17. decembris, C 306.

¹² Sk.arī: Martino A. Die Auswirkungen des Vertrags von Lissabon. Polizeiliche Zusammenarbeit. SIAK, 2009, nr.1/2009, S.58-73.

¹³ Līgums par Eiropas Savienības darbību: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2008. 9.maijs, Nr. C115.

Raksturojot krimināltiesiskās sadarbības jautājumu attīstību Latvijā, ir jāatzīmē, ka līdz Latvijas integrācijai Eiropas Savienībā mūsu valsts tiesības ietekmēja bijušās Padomju Savienības politika, līdz ar to autore aplūko arī iepriekšējo gadu izdevumus¹⁴, kuros starpvalstu krimināltiesiskā sadarbība pētīta starptautisko tiesību kontekstā.

Kā viens no promocijas darba uzdevumiem ir noteikts izpētīt starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības tiesību aktus noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, noteikt starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības iemeslus un sadarbības līmeņus. Šo uzdevumu risināšanai autore pievērsusies šīs nodaļas ietvaros.

Starptautiskajos normatīvajos aktos¹⁵ sadarbība, izmeklējot noziedzīgus nodarījumus kopējiem spēkiem (kopējās izmeklēšanas grupas), atrunāta pie īpašu veidu savstarpējās palīdzības lūgumiem. Autore pēta līgumus, kuru priekšmets ir starpvalstu sadarbība noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, aplūkojot arī citas sadarbības iespējas, kuras apliecina dalībvalstu gatavību ciešākai sadarbībai. Loģiski rodas jautājums par iemesliem, kuru ietekmē attīstās starpvalstu sadarbība un tādi sadarbības veidi kā kopējās izmeklēšanas grupas. Tādējādi, atsevišķas apakšnodaļas ietvaros tiks sniegts to izvērtējums. Nodaļas pēdējās apakšnodaļas ietvaros autore raksturo starpvalstu sadarbības līmeņus, lai korekti noteiktu kopējo izmeklēšanas grupu vietu krimināltiesiskajās attiecībās.

1.1. Starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības vēsturiski tiesiskie aizsākumi un mūsdienu tendences

Tiesībsargājošo iestāžu amatpersonu sadarbība kopējās izmeklēšanas grupās kļuva zināma tikai mūsdienās, kaut gan starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības aizsākumi ir meklējami jau Senajos laikos: „Starptautisko līgumu slēgšanas pierādījumi ir atrasti visvecāko valstu un civilizāciju – Asīrijas, Babilonijas un Ēģiptes rakstu dokumentos.”¹⁶

Draudzīgu attiecību nostiprināšanai un strīdu risināšanai pastāvēja līgumi starp atsevišķām sengrieķu pilsētvalstīm un attiecībās starp Romu un citām valstīm. Arī viduslaiku vēsture pazīst daudzus līgumus, kuri tika slēgti attiecībā uz noziedznieku izdošanu. Piemēram, krievu kņazi Oļegs (911. g.) un Igors (944. g.) ar grieķiem noslēdza līgumus, kuros bija noteikts, ka krievi, kas

¹⁴ Sīkāk sk: Galенская Л. Н. Международная борьба с преступностью. Москва: Международные отношения, 1972; Galенская Л. Н. Правовые проблемы сотрудничества государств в борьбе с преступностью. Ленинград: Издательство Ленинградского университета, 1978; Бородин С.В., Ляхов Е.Г. Международное сотрудничество в борьбе с уголовной преступностью. Москва: Международные отношения, 1983; Бастыркин А.И. Взаимодействие советского уголовно-процессуального и международного права. Ленинград: ЛГУ, 1986.

¹⁵ Konvencija par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās, ko Padome pieņēmusi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 34.pantu: Eiropas Savienības tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2004. 01. maijs, Nr. 69 (3017) II.sadaļa.

¹⁶ Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības II. Rīga: Zvaigzne ABC, 2006, 4. lpp.

izdarījuši noziegumus Bizantijā, ir jāzodod sodīšanai uz dzimteni, bet grieķi, kas izdarījuši noziegumus Krievijā, jānosūta sodīšanai uz Bizantiju.¹⁷

Kā jau tika iezīmēts, promocijas darbā tiek pētīti līgumi, kuru priekšmets ir starpvalstu sadarbība noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, jo kopējās izmeklēšanas grupas, kā izriet jau no paša apzīmējuma, ir dibināmas izmeklēšanai. Šādu līgumu pirmatnējās formas sastopamas līgumos par noziedznieku, bēgļu izdošanu. Piemēram, „Ēģiptiešu faraona Ramzesa II līgumā ar Hetu caru Hattušilli III (noslēgts 1278. g. p. m. ē.) ir īpaša norma, kurā paredzēta abpusēja bēgļu izdošana: ja kāds aizbēgs no Ēģiptes un aizies uz Hetu valsti, tad Hetu cars nepaturēs to savā valstī, bet atgriezīs viņu Ramzesa valstī.”¹⁸

Jau „1303. gadā noslēgtais angļu-franču līgums uzlika par pienākumu abām pusēm nedot patvērumu savā teritorijā pretējās puses ienaidniekiem un nemierniekiem.”¹⁹ Interessants fakts, ka kopš franču revolūcijas²⁰ personas, kuras vajātas politisku motīvu dēļ, bija izslēgtas no līgumiem par noziedznieku izdošanu. No šā laika valstis deva patvērumu personām, kuras izdarījušas politiskus noziedzīgus nodarījumus. Savukārt izdošanu piemēroja tikai pret vispārkriminālu noziedzīgu nodarījumu izdarījušām personām, kaut gan skaidra definējuma, kas ir kvalificējams kā politisks vai politiski motivēts noziedzīgs nodarījums nebija, kā rezultātā arī tie noziedznieki, kuru nodoms nebija mainīt valdību vai pārtraukt tābrīža valdības darbību, varēja iegūt politisku patvērumu ārpus savas izcelsmes valsts.²¹

Jāatzīmē, ka Senajos laikos un viduslaikos nebija nepieciešamības noteikt noziedzīgo nodarījumu loku, kuri atzīstami par bīstamiem visām valstīm. Vienīgais izņēmums – cīņa ar pirātismu. Šis noziedzīgais nodarījums joprojām ir aktuāls, traucējot kuģošanas brīvību un palielinot draudus piejūras valstīm, tāpēc arī nostiprināts starptautiskajās tiesībās. Kuģošana jūrā pati par sevi uzskatāma par bīstamu, tāpēc pirātu uzbrukumus uztverami kā kaut kas briesmīgs un pirātus viduslaikos sauca par *cilvēku dzimtas ienaidniekiem*. No prakses cīņā ar pirātiem izveidojās

---

¹⁷ Роднов А.М Сотрудничество государств в борьбе с тяжкими преступлениями. Караганда: Карагандинская высшая школа МВД СССР, 1978, с.8.

¹⁸ Галенская Л. Н. Право убежища. Международно – правовые вопросы. Москва: Международные отношения, 1968, с.11.

¹⁹ Роднов А.М Сотрудничество государств в борьбе с тяжкими преступлениями. Караганда: Карагандинская высшая школа МВД СССР, 1978, с.8.

²⁰ Franču revolūcija bija periods Francijas vēsturē no 1789. līdz 1799. gadam, kad Francijā tika gāzta absolūtā monarhija, radikāli ierobežotas Romas Katoļu baznīcas tiesības un nodibināta republika. Lai gan demokrātijai ilglaicīgi nostiprināties Francijā izdevās tikai 1871. gadā, Franču revolūcija uzskatāma par vienu no nozīmīgākajiem notikumiem Eiropas jauno laiku vēsturē. Revolūcijas rezultātā nodibinātā republika kļuva par modernas valsts un sabiedrības formas modeli, tās konstitūcija paredzēja, piemēram, viedokļa un vārda brīvību, visu pilsoņu vienlīdzību likuma priekšā, vispārējas vēlēšanu tiesības, darba un profesijas izvēles brīvību un citas tiesības, bez kurām nav iedomājama arī mūsdienu demokrātija. Pieejams:http://lv.wikipedia.org/wiki/Fran%C4%8Ddu_revol%C5%ABcija [aplūkots 2011.gada 11.janvārī].

²¹ Роднов А.М Сотрудничество государств в борьбе с тяжкими преступлениями. Караганда: Карагандинская высшая школа МВД СССР, 1978, с.8.

starptautiska tradīcija, ka, neatkarīgi no tā, zem kāda karoga pirāti slēpās, viņi bija pakļauti nāvessodam kuģa noķeršanas vietā (...).²²

Mūsdienu lojālā krimināltiesību politika nespēj atrisināt šo seno noziedzīgo parādību un problēmas aktualitāte pieaug ar katru jauno sagrābto kuģi. Pēc ziņu raidījuma informācijas, 2010. gada 12. novembrī Somālijas pirātu gūstā atradās ap 30 kuģu un 500 jūrnieku. Savukārt, 2011. gadā „(...) pie Somālijas notika astoņdesmit pieci uzbrukumi, Singapūrā četri, Malaizijā deviņi, Nigērijā pieci, Indonēzijā pieci, Bangladešā četri un Dienvidu Ķīnā četri”.²³ Pārvēršot to naudas ekvivalentā, var secināt, ka Somālijas pirāti brutālā veidā tiek pie naudas un tai sekojošās varas un ietekmes. Situācijas uzlabošanai ievieš patrulējošus kara kuģus bīstamajā zonā, taču pirāti maina „ūdeņus”, paplašinot uzbrukumu zonas.

Kopš senākajiem laikiem starptautiskās konferences, kongresi tiek veltīti dažādiem aspektiem cīņai ar noziedzību, jautājumiem par valstu sadarbību noziedzības apkarošanā, piemēram, 1889. gadā izveidota Starptautiskā kriminālistu apvienība.²⁴ Turpinot iesākto sadarbību, 1924. gadā Parīzē uz kriminālistu apvienības bāzes izveidoja Starptautisko krimināltiesību asociāciju.²⁵

Kopējo organizāciju izveidošanas aizsākumi meklējami **1898.** gadā, kad Romā rīkotajā pretanarhijas konferencē piedalījās policijas dienestu vadītāji, vēstnieki, pilnvaroti ministri no 21 Eiropas valsts, ieskaitot Beļģiju un Nīderlandi. Šajā konferencē vēl netika izveidota starptautiska policijas organizācija, taču dalībnieki vienojās, ka ir jāizveido nacionālas institūcijas, kuras vērstos pret terorismu un anarhiju. Šīs konferences principiāla nozīme bija tāda, ka tika atzītas policiju starptautiskās sadarbības un informācijas apmaiņas intensifikācijas un sistematizācijas problēmas Eiropas valstīs.²⁶

Gandrīz pirms simts gadiem – **1914.** gada aprīlī Monako princis Alberts rīkoja pirmo starptautisko kongresu, kurā piedalījās vairāk nekā 300 policijas un tiesu iestāžu pārstāvju, kā arī kriminologi, akadēmiķi no Eiropas un Centrālās Amerikas, Ziemeļāfrikas un Tuvajiem Austrumiem, lai veicinātu strukturētas informācijas apmaiņu starptautiskās noziedzības jautājumos.²⁷ Šo laiku varētu uzskatīt par policiju un tiesu starpvalstu sadarbības sfēras aizsākumiem.

---

²²Роднов А.М Сотрудничество государств в борьбе с тяжкими преступлениями. Караганда: Карагандинская высшая школа МВД СССР, 1978,с.9.

²³ Rottenberger N. Piracy – Criminality on the High Seas. Journal for police science and practice. Wien: SIAK. International Edition, ВМ.І., 2012, р. 34.

²⁴ Международные неправительственные организации и учреждения. Москва: Международные отношения, 1982, с. 169.

²⁵ Международные неправительственные организации и учреждения. Москва: Международные отношения, 1982, с. 169.

²⁶ Самарин В.И. Интерпол международная организация уголовной полиции. Санкт - Петербург: Питер, 2004, с. 9.

²⁷Ibid.

Kriminālpolicijas starptautiskai sadarbībai ir nozīmīgs **1923.** gads. Šajā gadā Austrijas policijas priekšnieka vadībā Vīnē notika II Starptautiskais policiju kongress, kurā 20 Eiropas valstu pārstāvji paziņoja par nepieciešamību veidot „tiešus un operatīvus kontaktus starp dažādu valstu policijām”,²⁸ kā rezultātā tika nodibināta Starptautiskā Kriminālpolicijas komisija – tagadējais Interpols²⁹. Sākotnējā idejā atzīmēta nepieciešamība pēc operatīvas sazināšanās starp policijas dienestiem. Vēsturiski izveidojies, ka tieši operatīvos kontaktus Interpols mēģina nodrošināt līdz mūsdienām. Detalizēti par sadarbības iespējām Interpola ietvaros sk. 2. nodaļā.

Starptautisku sadarbības attīstību nav iespējams skatīt atsevišķi no notikumiem politikā. Vēsturiskie notikumi stipri ietekmēja tiesībsardzības iestāžu pārrobežu sadarbību. Pēc II. pasaules kara starptautiskā sadarbība cīņā ar noziedzību nonāca jaunā fāzē. Tās koordināciju Eiropas reģionā pārņēma Eiropas Padome³⁰, vēršot valstu uzmanību cilvēktiesību ievērošanai, savukārt pasaules mērogā nozīmīga kļuva Apvienoto Nāciju Organizācija³¹ (turpmāk arī ANO). A. Bogatirjevs (*А. Богатырёв*) raksturo, ka „ANO ir universāla starptautiska organizācija – visplašākās daudzpusējās valstu starptautiskās sadarbības atspoguļojums, tostarp arī cīņai ar noziedzīgiem nodarījumiem.”³² Par galveno nopelni starptautisku sadarbības attīstībā ir jāatzīmē ANO uzdevums izstrādāt starptautiskās konvencijas, nosakot noziedzīgos nodarījumus, kuri īpaši apdraud starptautisko un nacionālo tiesisko kārtību. Konvencijās tiek saskaņota noziedzīgo nodarījumu kvalifikācija, tiek dotas norādes uz noziegumu objektu un objektīvo pusi, normas satur arī nozieguma subjekta definīciju, bet tajās nav noteikta subjektīvā puse, atstājot to nacionālo likumu kompetencē.³³

Par noziedzības profilaksi un apiešanos ar likumpārkāpējiem I. ANO kongress notika **1955.** gada augustā un septembrī, kas vēsturiski bija arī 13. starptautiskais penitenciārais kongress. Kongresa laikā tika formulēti uzdevumi noziedzības izplatīšanās ierobežošanā.³⁴ Attiecībā uz starptautisku sadarbību, šis pasākums, autoresprāt, jāuzskata par atskaites punktu Apvienoto Nāciju Organizācijas aktīvai dalībai noziegumu kontrolē.

²⁸Самарин В.И. Интерпол международная организация уголовной полиции. Санкт - Петербург: Питер, 2004, с. 10.

²⁹ Interpols - Starptautiskā kriminālpoliciju organizācija. Latvija Interpolam atkārtoti pievienojusies 1992.gada 4.novembrī, pirmo reizi Latvija bija Interpola dalībvalsts no 1931.gada līdz 1940.gadam. Sīkāk sk: <http://www.interpol.int/> [aplūkots 2012. gada 31. oktobrī].

³⁰ Eiropas Padomē starptautisku organizācija dibināta 1949. gadā, kuras statūtos noteiktais mērķis ir "panākt lielāku vienotību starp tās locekļiem to ideālu un principu nodrošināšanai un īstenošanai, kuri veido šo valstu kopējo mantojumu un veicina to ekonomisko un sociālo progresu." Eiropas Padomē ir 47 dalībvalstis. Pieejams: <http://hub.coe.int/> [aplūkots 2012. gada 10. novembrī].

³¹ Apvienoto Nāciju Organizācija (ANO) ir 1945. gadā dibināta starptautiska organizācija, kas apvieno 193 valstis. Gandrīz visas pasaules valstis ir ANO dalībvalstis. Pieejams: <http://www.un.org/en/> [aplūkots 2012. gada 11. novembrī].

³²Богатырёв А.Г. Международное сотрудничество государств по борьбе с преступностью. Москва: Московская высшая школа милиции МВД, 1989, с.11-12.

³³Ibid.

³⁴Самарин В.И. Интерпол международная организация уголовной полиции. Санкт - Петербург: Питер, 2004, с. 10.

Vēlāk sāka parādīties vienošanās par tiesisko palīdzību, kurās tika ietverti jautājumi par tiesu uzdevumu izpildi, par abpusēju ziņu sniegšanu attiecībā uz noteiktas kategorijas noziedzīgiem nodarījumiem, piemēram, naudas viltošanas gadījumiem, noziedznieku meklēšanu, izdošanu³⁵.

Noziedznieku izdošanas, jeb ekstrādīcijas institūts izveidots **1957.** gadā ar Eiropas Padomes konvenciju par izdošanu.³⁶ Eiropas Padomes konvencijā par izdošanu līgumslēdzējas valstis vienojās par noteikumiem par tādu personu izdošanu, pret kurām uzsāktas procesuālās darbības sakarā ar nodarījumu, vai kurām kompetentas iestādes vēlas izpildīt sodu vai aresta orderi. Mūsdienās ekstrādīcijas jautājumi Eiropas Savienībā tiek regulēti ar Eiropas apcietināšanas orderi, kopš spēkā stājies Padomes Lēmums 2002/584/TI par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm.³⁷

Starp mūsdienās nozīmīgākajiem tiesībaizsardzības iestāžu tiesību aktiem starptautiskajā sadarbībā noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā varētu minēt trīs: Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju pret transnacionālo organizēto noziedzību (turpmāk Palermo Konvencija)³⁸, 2000. gada Konvenciju par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās³⁹ (turpmāk Eiropas Savienības dalībvalstu konvencija), Eiropas Padomes 1959. gada Konvenciju par savstarpējo palīdzību krimināllietās⁴⁰ (turpmāk Eiropas savstarpējās palīdzības konvencija). Šajos normatīvajos aktos ir atrunātas valstu saistības, ko valstis uzņēmušās, pievienojoties konvencijām, un kas jāveic pārrobežu noziedzības kontroles jomā, izmeklējot noziedzīgus nodarījumus starp valstīm. Konvencijas satur normas par tiesiskās palīdzības sniegšanu, tādējādi veidojot juridisko pamatu attiecīgiem jautājumiem. Vienlaikus jāatzīmē, ka starptautiskie līgumi tieši neregulē valsts iekšējās attiecības, tie tieši netiek piemēroti valsts iestāžu darbībā. Noziedzības apkarošanas jomā tie var būt efektīvi instrumenti tikai pie nosacījuma, ka katra valsts veic atrunātos profilakses un apkarošanas pasākumus vispirms savā teritorijā. No teiktā izriet

---

³⁵Sīkāk sk: Натура А.И., Пихов А.Х-А. Международное сотрудничество в сфере уголовного судопроизводства: организационно – правовые основы, процессуальный порядок и формы взаимодействия. Москва: Юрлитинформ, 2007; Евдокимов В.Б., Михайленко К.Е. Международная правовая помощь по гражданским и уголовным делам на примере стран СНГ. Москва: Олма - Пресс, 2004; Костенко Н.И. Международная уголовная юстиция. Проблемы развития. Москва: РКонсульт, 2002; Панов В.П. Сотрудничество государств в борьбе с международными уголовными преступлениями. Москва: Юрист, 1993.

³⁶Eiropas Padomes konvencija par izdošanu: Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 1997. 9. aprīlis, Nr. 91/92 (806/807).

³⁷ Padomes Lēmums 2002/584/TI par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 18. jūlijs, Nr. L 190.

³⁸ Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6. jūnijs, Nr.87 (2474).

³⁹ Konvencija par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās, ko Padome pieņēmusi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 34.pantu. Latvijas Vēstnesis, 2004. 01. maijs, Nr. 69 (3017).

⁴⁰Eiropas Padomes Konvencija par savstarpējo palīdzību krimināllietās. Latvijas Vēstnesis, 1997. 9. aprīlis, Nr.91/92 (806/807).

acīmredzama nepieciešamība valstu aktīvai dalībai konvenciju ratifikācijā un nacionālā regulējuma pilnveidošanā, lai uzsāktu starpvalstu noziedzības kontroli.

Raksturojot sadarbības juridiskās nianšes, jāatzīmē, ka Eiropas savstarpējās palīdzības konvencija paredz iespējamās palīdzības sniegšanu procesuālajās darbībās attiecībā uz nodarījumiem, „sodu piemērošana, par kuriem laikā, kad tiek lūgta palīdzība, piekrīt Pieprasītājas Puses tiesu varas iestāžu jurisdikcijai.”⁴¹ Šis no Konvencijas izrietošais ierobežojums, lai lūguma izpildvalstī izmeklējamais noziegums būtu atzīts par sodāmu darbību, radīja situāciju, ka ilgstoši atsevišķu noziegumu izmeklēšanā tiesiskās palīdzības izpilde bija neiespējama, piemēram, korupcija ne visās valstīs bija kriminālsodāma. Situāciju mainīja Apvienoto Nāciju Organizācijas pretkorupcijas konvencija,⁴² kura pieņemta, lai veicinātu un atbalstītu starptautisko sadarbību un tehnisko palīdzību cīņā pret korupciju, veicinātu tās novēršanu, un nelegāli iegūto līdzekļu atgūšanu.

Būtisks jebkuras konvencijas elements ir atteikuma iemesli, tas ir, apstākļi, pie kuriem valsts var atteikties izpildīt lūgumu. Negatīvi vērtējams, ka Eiropas savstarpējās palīdzības konvencijā līdz ar standarta atteikuma iemesliem, kā suverenitātes, drošības, sabiedriskās kārtības apdraudējumu, bija paredzēti ierobežojumi attiecībā uz palīdzības sniegšanu, ja tie attiecās uz „finansiāla rakstura nodarījumu.”⁴³ Savukārt transnacionālie organizētie noziedzīgie nodarījumi lielākoties ir vērsti tieši uz finansiāla labuma iegūšanu. Konvencijas pieņemšanas laikā 1959. gadā vēl nebija praktisku iespēju veikt starpvalstu naudas pārskaitījumus vienas dienas laikā visā pasaulē, kas ir šodienas realitāte, un tas attiecīgi ietekmēja politisko gribu, jo problēmas šajā sfērā nebija tik aktuālas. Kad problēmas saasinājās un pieauga to skaits, trūkumu novēršanai tika pieņemti papildu protokoli,⁴⁴ lai saglabātu konvencijas nozīmi starpvalstu sadarbībā. Piemēram, „Eiropas konvencijas papildprotokols par savstarpējo palīdzību krimināllietās”, kas pieņemts 1978. gada 17. martā, atceļ tiesības nesniegt tiesisko palīdzību vienīgi tāpēc, ka lūgums skar tādu nodarījumu, ko lūguma saņēmēja Puse uzskata par finansiālu nodarījumu. Līdz ar to papildprotokols stimulēja līdz šim neiespējamu datu iegūšanu no citu valstu kompetentiem dienestiem.

Raksturojot starptautiskās sadarbības tiesiskās īpatnības, ir jāpiemin sadarbības specifika starp bijušajām PSRS valstīm, no kurām daļa kļuvusi par ES dalībvalstīm un daļa iekļaujas Neatkarīgo Valstu Savienības (turpmāk arī NVS) tiesiskajā telpā. Politiskie procesi ievieša kardinālas pārmaiņas noziegumu praktiskajā izmeklēšanā, jo iepriekšējā sadarbība realizējās uz

---

⁴¹ Eiropas Padomes Konvencija par savstarpējo palīdzību krimināllietās. Latvijas Vēstnesis, 1997. 9. aprīlis, Nr.91/92 (806/807).

⁴² Apvienoto Nāciju Organizācijas Pretkorupcijas konvencija: Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2005. 30.novembris, Nr.191 (3349).

⁴³ Eiropas Padomes Konvencija par savstarpējo palīdzību krimināllietās: Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 1997. 9. aprīlis, Nr.91/92 (806/807). 2.pants.

⁴⁴ Eiropas konvencijas papildprotokols par savstarpējo palīdzību krimināllietās. Latvijas Vēstnesis, 1997. 9. aprīlis, Nr.91/92 (806/807).

iekšējā regulējuma pamata, taču neatkarīgajām valstīm bija jāveido jauni sadarbības tiesiskie mehānismi, balstoties uz starptautiskajām tiesību normām. Līdz ar globālām pārmaiņām tika izjaukta ne tikai tiesiskā bāze, bet arī tiesībsardzības iestāžu operatīvie sakari, kas būtiski novājināja noziedzības apkarošanas iespējas. Vienlaikus notika divu pušu radikāli pretēji procesi: tiesībsardzības iestādes zaudēja gan tiesisko bāzi, gan praktiskās sadarbības partnerus, savukārt, kriminālā pasaule strauji attīstīja pārrobežu iespējas un veidoja noturīgus sakarus prettiesiskas darbības veikšanai, izmantojot jaunatklātās ekonomiskās iespējas.

Pēc Padomju Savienības sabrukuma kā lielākās valstu kooperācijas formas attīstās Eiropas Savienība un Neatkarīgo Valstu Savienība.

Neatkarīgo Valstu Savienības valstīs sadarbību krimināltiesiskajās attiecībās balsta uz Minskas konvenciju.⁴⁵

Vēsturiskie notikumi un politisko režīmu maiņa pēc PSRS pastāvēšanas laika ir tie noteicošie apstākļi, kas attīstījuši divpusējo starptautisko sadarbību. Iegūstot neatkarību, valstīm bija no jauna jāiesaistās starptautisko attiecību kārtošā, tādēļ tika parakstīta virkne līgumu, kas ietvēra arī noziedzības kontroles jautājumus. “Latvijas Republikas starptautiskie līgumi slēdzami starpvalstu līgumu un starpresoru līgumu veidā.”⁴⁶ Vairāki līgumi nezaudēja spēku arī pēc iestāšanās ES, valsts tiesībsardzības iestādes vadījās pēc tiem, ja atrunātie jautājumi netika reglamentēti citu ES kopējo tiesisko instrumentu ietvaros.

Latvijai saistošie divpusējie līgumi noslēgti par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civillietās, ģimenes lietās un krimināllietās; par sadarbību organizētās noziedzības, terorisma un paaugstinātās bīstamības noziegumu apkarošanā; par izdošanu; par savstarpējo tiesisko palīdzību krimināllietās.⁴⁷ Sadarbība, kas tiek īstenota, pamatojoties uz starptautiska līguma noteikumiem varētu šķist līdzīga, tomēr tā var būt atšķirīga, ņemot vērā attiecīgā līguma noteikumus. Ar atsevišķām valstīm tiesiskā sadarbība tiek realizēta plašākā apjomā, paredzot tiesisko sadarbību krimināllietās, savukārt ar citām valstīm noslēgtie līgumi paredz tiesisko sadarbību tikai izdošanas jautājumos. Tomēr „vienošanās par tiesiskās palīdzības sniegšanu ir instruments, ar kura palīdzību partnervalstis uz kopēja pamata nodrošina iedzīvotāju likumisko interešu un tiesību aizsardzību savā teritorijā”.⁴⁸

---

⁴⁵ Минская Конвенция о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам от 22 января 1993 г.: Pieejama: http://www.usynovite.ru/documents/international/konvencia_minsk/ [aplūkots 2011. gada 1. maijā].

⁴⁶ Par Latvijas Republikas starptautiskajiem līgumiem: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1994. 26. janvaris, Nr.11 (142).

⁴⁷ Tiesiska sadarbība. Pieejams: http://www.tm.gov.lv/lv/daliba_es/divpusejie_ligumi.html [aplūkots 2012. gada 4. novembrī].

⁴⁸ Евдокимов В.Б., Михайленко К.Е. Международная правовая помощь по гражданским и уголовным делам на примере стран СНГ. Москва: ОЛМА-ПРЕСС, 2004, с.8.

Kā ārpus Eiropas Savienības iesāktā tiesiskā aktivitāte sadarbībai noziedzības ierobežošanā ir jāraksturo 1985. gada 14. jūnija Šengenas konvencija⁴⁹. Vēlāk konvenciju papildināja 1990. gada 14. jūnija līgums, kurā atrunāti brīvas personu kustības ieviešanas garantijas un piemērošanas nosacījumi. Tomēr jāmin, ka politisku un tehnisku iemeslu dēļ Šengenas līguma ieviešana aizkavējās un līgums stājās spēkā tikai 1995. gadā.⁵⁰ Šengenas konvencijas un līguma ietvaros izveidojās ciešāka sadarbība, tika pieņemti tiesību akti, veidojās to piemērošanas prakse un tiesu judikatūra, kas guva nosaukumu „Šengenas acquis” – Šengenas tiesību kopums. „Ņemot vērā „Šengenas acquis” atsevišķu tiesību aktu jūtīgu raksturu (piemēram, zināšanas par robežkontroles procedūru veikšanas praktisko pusi sev par labu varētu izmantot arī dalībvalstu un starpvalstu noziedzīgie grupējumi...), tādi Šengenas acquis dokumenti kā Šengenas Kopīgā rokasgrāmata, tika padarīti par konfidenciāliem un netika publiskoti.”⁵¹ Kopš 1999. gada Šengenas acquis kļūst par protokola priekšmetu pie Amsterdamas līguma un līdz ar to tiek integrēts Eiropas Savienības institucionālajos un tiesiskajos ietvaros. Šeit ir vērts pieminēt, ka laikā, kad Eiropā notiek valstu apvienošanās un robežu atcelšana, mūsu valsts vēsturē notiek pretēji procesi, proti robežpunktu izveidošana, valsts robežu noteikšana.

Raksturojot Šengenas konvencijas īpatnības, ir jāatzīmē, ka šī konvencija ir valdību iekšējais līgums, kas bija ārpus ES jurisdikcijas un kas atcēla imigrācijas kontroli starp dalībvalstu iekšējām robežām. Šengenas līgumam valstis pievienojās pakāpeniski: Itālija – 1990. gadā, Spānija un Portugāle – 1991. gadā, Grieķija – 1992. gadā, Austrija – 1995. gadā, Dānija, Somija un Zviedrija (ar iebildumiem) – 1996. gadā, bet Lielbritānija un Īrija⁵² piedalās daļēji. Latvija ir Šengenas līguma pilntiesīga dalībniece kopš 2007. gada.

Kaut gan Šengenas normatīvo aktu kopums integrēts Eiropas Savienības tiesībās, par tās dalībniecēm kopš 1996. gada kļuva arī trešās valstis – Norvēģija, Islande un 2008. gadā Šengenas zonai pievienojās Šveice. Francija ierobežoja savu līdzdalību Šengenas konvencijā, saglabājot robežu kontroli cīņai pret narkotikām un terorismu, Lielbritānija un Īrija atstāja tiesības veikt robežkontroli.⁵³

Desmit jaunas dalībvalstis 2004. gadā pieņēma Šengenas acquis un atcēla robežu kontroli. Dalībvalstu pakāpeniska pievienošanās raksturojama pozitīvi, jo sākotnēji pastāvēja iespēja valstij

---

⁴⁹Šengenas konvencija. Pieejams: www.dvi.gov.lv/likumdosana/files/Schengenas_konvencija.doc [aplūkots 2010. gada 11. novembrī].

⁵⁰Sk. arī: Schengen (Abkommen und Übereinkommen) Pieejams:

http://europa.eu/scadplus/glossary/schengen_agreement_de.htm [aplūkots 2010. gada 11. novembrī].

⁵¹Gromovs, J., Kušners, E., Šengenas evolūcija. Eiropas Savienības informācijas aģentūra. Latvija Eiropas Savienībā, 2007, Nr.7. 10.lpp.

⁵² Padomes lēmums 2004/926/ par to, kā Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste piemēro daļu no Šengenas acquis noteikumiem: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis 2004. 31. decembris, L395, 70.-78.lpp.

⁵³Sk. arī Schengen (Abkommen und Übereinkommen) Pieejams:

http://europa.eu/scadplus/glossary/schengen_agreement_de.htm [aplūkots 2010. gada 11. novembrī].

pašai noteikt tās gatavību pievienoties robežu atcelšanai. Pēc attiecīgo normu integrēšanas Eiropas Savienības tiesībās šī iespēja ir liegta.

Šī konvencija tiesībsargāšanas iestāžu sadarbībā ieviesa būtiskas novitātes, tādas kā Šengenas informācijas sistēmu (turpmāk – SIS, sīkāk sk. 2. nodaļā), pieļāva pārrobežu personu novērošanu un izsekošanu, atviegloja informācijas apmaiņu. Konvencijas ieviešanas rezultātā sāka veidoties tieši kontaktpunkti starp tiesībsargājošām iestādēm⁵⁴ u. c., atstājot praktiķu ziņā labākās piemērošanas prakses veidošanu.

Raksturojot starpvalstu sadarbības attīstību noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, ir jāuzsver visnotaļ pozitīvi vērtējamo sasniegumu tiesībsargāšanas iestāžu sadarbības stiprināšanā, pieņemot **1995. gadā** izstrādāto Eiropola konvenciju.⁵⁵ Eiropola konvencija ar Padomes 2009. gada 6. aprīļa lēmuma 2009/371/TI izdošanu, ar ko izveido Eiropas Policijas biroju (Eiropolu), zaudēja savu sākotnējo nozīmi. Eiropola konvenciju nomainīja pret lēmumu, jo tam nav nepieciešama dalībvalstu ratifikācija, kas ļauj efektīvāk attīstīt biroja darbību. Proti, Eiropas Savienība ir daudzskaitlīga un risināt praktiskas sadarbības jautājumus ar konvencijas palīdzību kļuva sarežģīti. Eiropola izveidošanas aspektus sk. 2. nodaļā un darbības raksturojumu kopējās izmeklēšanas grupās sk. 4. nodaļā.

Toties šeit ir vērts pieminēt vēl vienu starptautisku tiesību aktu – Neapoles II konvenciju (*turpmāk arī Neapoles II konvencija*),⁵⁶ kura izstrādāta **1997. gadā** un kurā pirmo reizi ir minēta sadarbība speciālās kopējās izmeklēšanas grupās.⁵⁷

Nemot vērā, ka mūsdienās valodas praksē vārdu nozīmes šķirums netiek ievērots, kopējās izmeklēšanas grupas latviešu valodā no Konvencijas, kas izstrādāta, pamatojoties uz līguma par Eiropas Savienību K3.pantu, par savstarpēju palīdzību un sadarbību muitas pārvalžu starpā pārtulkotas kā „vienotas īpašas izmeklēšanas vienības”, kas no juridiskā viedokļa nav viens un tas pats. Taču pētot sadarbības saturu, autoresprāt, tiek runāts par sadarbību kopējās izmeklēšanas grupās, kuru izveidošana nepieciešama īpaši sarežģītu gadījumu izmeklēšanai. Vienīgais būtiskais aspekts ir tas, ka Neapoles II konvencijas noteikumi attiecināmi uz muitas iestādēm.

Nemot vērā pasaules attīstības izaicinājumus, lai papildinātu 1959. gada konvenciju un ieviestu virkni jaunu sadarbības novitāšu, tajā skaitā kopējās izmeklēšanas grupas, Eiropas Savienībā **2000. gadā** pieņem Konvenciju par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību

⁵⁴Reibel A. Police cooperation in the EU. Summer Course on European Criminal Justice, Academy of European Law, Germany, 2010. Npublicēti materiāli.

⁵⁵Eiropola konvencija. Pieejams: <http://www.dvi.gov.lv/likumdosana/files/Eiropola%20konvencija.pdf> [aplūkots 2010.gada 2.oktobrī].

⁵⁶ Konvencija, kas izstrādāta, pamatojoties uz līguma par Eiropas Savienību K3.pantu, par savstarpēju palīdzību un sadarbību muitas pārvalžu starpā (Neapoles II konvencija): Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2004. 01. maijs, Nr.69(3017).

⁵⁷ Ibid: By mutual agreement, the authorities of several Member States may set up a joint special investigation team based in a Member State and comprising officers with the relevant specialisations who will have the following tasks (Art. 24): implementation of difficult and demanding investigations; coordination of joint activities.

krimināllietās, ko Padome pieņēmusi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 34. pantu.⁵⁸ Šis normatīvais akts ir pirmais oficiālais dokuments, kurā noteikta sadarbība kopējās izmeklēšanas grupās.

Kopējās izmeklēšanas grupas nav vienīgais jaunievedums starpvalstu sadarbībā, jo ES dalībvalstu konvencija pieņemta ar mērķi modificēt starpvalstu sadarbību krimināllietās. To nepieciešamību nosaka fakts, ka ir attīstījušās tehnoloģiskās iespējas, kuras lietderīgi izmantot arī starpvalstu sadarbībā, un jālegalizē citi instrumenti noziedzīgu nodarījumu starpvalstu izmeklēšanā. ES dalībvalstu konvencija paredz liecību sniegšanu videokonferencē (10. pants), liecinieku un ekspertu liecību sniegšanu telefonkonferencē (11. pants), kontrolētas piegādes (12. pants), apvienotās izmeklēšanas grupas izveidi (13. pants), slēpto izmeklēšanu (14. pants). Līdz ar minētajām novitātēm ir vēl arī citas, kuru detalizēta analīze atrodama paskaidrojuma ziņojumā pie konvencijas (*Explanatory report on the Convention of 29 May 2000*).⁵⁹ Vērtējot modifikācijas sasniegumus, ir jāatzīst, ka vairākas iespējas joprojām netiek reāli un pilnvērtīgi izmantotas, starp tām arī promocijas darbā analizētās kopējās izmeklēšanas grupas, kuras latviešu valodā ES dalībvalstu konvencijas tulkojumā apzīmētas kā „apvienotās izmeklēšanas grupas”.

No starpvalstu sadarbības attīstības viedokļa nozīmīgākais starptautiskais normatīvais dokuments transnacionālo organizēto noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā pieņemts **2000. gadā** Itālijā, Palermo. Pēc ekspertu atzinuma, parakstot Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju pret transnacionālo organizēto noziedzību, uzsākts jauns starpvalstu sadarbības posms: „Šī konvencija ir racionāli uzbūvēts stingrs starptautiski tiesisks dokuments, kura mērķis ir efektīvi atbalstīt sadarbību transnacionālās organizētās noziedzības kontrolē un apkarošanā.”⁶⁰

Līdz ar Palermo konvencijas parakstīšanu cīņa ar organizēto noziedzību kļuva ne tikai par tiesībsardzības iestāžu profesionālās intereses sfēru, bet arī par nozīmīgu ārpolitikas darbības lauku. „ANO Statūti pēc dalībvalstu skaita un svarīguma ir vislielākais un vissvarīgākais līgums”⁶¹, tādējādi arī konvencijas ietekme uz tiesībsardzības iestāžu starptautisko sadarbību ir nepārprotama. Pie trūkumiem ir jāizceļ atsevišķu valstu nostāja nepievienoties Palermo konvencijai.

Raksturojot Palermo konvenciju, ir jāatzīmē, ka tajā ir ne tikai skaidrots „organizētās noziedzīgās grupas” jēdziens, bet arī iezīmētas krimināltiesvedības nodošanas, noziedzīgo ienākumu konfiskācijas un aresta uzlikšanas, personu izdošanas, liecinieku aizsardzības procedūras, kuras līdz šim nav sastopamas vienuviet tik augsta līmeņa starptautiskā vienošanās aktā. Iespēju

⁵⁸ Konvencija par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās, ko padome pieņēmusi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 34.pantu: Eiropas Savienības tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2004. 1. maijs, Nr. 69 (3017).

⁵⁹ Explanatory report on the Convention of 29.05. 2000. Official Journal, 29.December 2000, C 379, p.8.

⁶⁰ Борьба с международным терроризмом. Сборник документов. Редактор В.В.Устинов. Москва, [Б.и.] 2005, с.671.

⁶¹ Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības II. Rīga: Zvaigzne ABC, 2006, 14. lpp.

robežās konvencijā reglamentēta informācijas vākšana un apkopošana par organizētās noziedzības tendencēm, raksturu, kā arī noteikta informācijas apmaiņas kārtība, personāla sagatavošana un tehniskās palīdzības sniegšana⁶².

Progresīvi vērtējams, ka Palermo konvencijā ir iestrādāti gan starptautiskās sadarbības attīstības virzieni, gan paredzēti jauni sadarbības veidi kā kopīgā izmeklēšana, proti: “Dalībvalstis izskata iespējas slēgt divpusējus vai daudzpusējus līgumus vai vienošanās, saskaņā ar kuriem – attiecībā uz jautājumiem, kas tiek izmeklēti, sakarā ar kuriem tiek veikta kriminālvajāšana vai notiek tiesvedība vienā vai vairākās valstīs – attiecīgās kompetentās institūcijas var izveidot kopīgas izmeklēšanas struktūras. Ja tādu līgumu vai vienošanos nav, tad kopīga izmeklēšana var tikt veikta saskaņā ar vienošanos katrā atsevišķā gadījumā. Iesaistīto Dalībvalstu pienākums ir nodrošināt, lai pilnībā tiktu ievērota tās Dalībvalsts suverenitāte, kuras teritorijā tiek veikta izmeklēšana.”⁶³ No konvencijas izriet, ka teorētiski, lai izveidotu kopēju izmeklēšanas struktūru, pastāv tādi priekšnosacījumi, ka jābūt izmeklēšanai, kriminālvajāšanai vai tiesvedībai. Tāda interpretācija attaisnojama vienīgi ar konvencijas vispārējo raksturu un mērķi neierobežot kopējās izmeklēšanas struktūras izveidošanu tikai izmeklēšanā, jo praktiski kopējas izmeklēšanas struktūras izveidošana tiesvedībā ir apšaubāma.

Nākamais elements, kam ir jāpievērš uzmanība, ir divi iespējamie sadarbības varianti: pirmkārt, slēdzot līgumu par kopējas izmeklēšanas vispārējo iespējamību; otrkārt, vienošanos paredzēts slēgt katrā atsevišķā izmeklēšanas gadījumā. Eiropas Savienība Padomes pamatlēmumā 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām paredzēta sadarbība katrā atsevišķā gadījumā. Neskatoties uz sadarbības veida noteikšanu minētajos normatīvajos aktos, dalībvalstu kompetentie dienesti neizšķīrās iniciēt kopējās izmeklēšanas, dodot priekšroku tiesiskās palīdzības lūgumiem un informācijas apmaiņai starp kompetentiem dienestiem. Tas būtu izskaidrojams ar pieredzes trūkumu, neuzdrošināšanos un nepietiekamo izpratni par to, kādus aspektus ir jāiekļauj līgumā. Un, lai palīdzētu praktiski, atvieglotu vienošanās par kopējām izmeklēšanas grupām sastādīšanu starp valstu kompetentiem dienestiem, 2003.gadā⁶⁴ izstrādāta tipveida vienošanās, kura, pamatojoties uz atklātajiem trūkumiem 2010. gadā bija pilnveidota.⁶⁵

---

⁶² Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6. jūnijs, Nr. 87 (2474).

⁶³ Turpat. Autore atsaucas uz konvencijas tulkojumu latviešu valodā. Līdz ar to lieto oriģinālraksta izmantotus jēdzienus „kopīga”, „kopīgas”. Ņemot vērā, ka jēdzieni lietoti specifiskajos tekstos, apzīmējot vienu un to pašu sadarbības veidu, saturiski tos ir jāuzskata par sinonīmiem jēdzienam „kopējās”. Konsekvences neievērošana viennozīmīgi apgrūtina teksta uztveri, taču tā radusies tulkošanas rezultātā, ko veic lingvisti, neievērojot vārdu nozīmes šķirumu. Līdz ar minēto bez uzmanības paliek juridiskas nianšes, kas neietekmē gramatiku. Nekvalitatīvo tulkojumu rezultātā sadarbība kopējās izmeklēšanas grupās nekontrolēti tiek dažādi apzīmēta normatīvo aktu tulkojumos.

⁶⁴ Padomes rekomendācija par tipveida līgumu kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanai (JIT): Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2003. 23. maijs, Nr. C 121.

⁶⁵ Padomes rezolūcija par parauglīgumu kopējās izmeklēšanas grupas (KIG) izveidei. Oficiālais Vēstnesis, 2010. 19.marts, Nr. C 70.

Palermo konvencijā kopējās izmeklēšanas grupas apzīmētas kā „struktūras”. Tas acīmredzot darīts, lai sākotnēji neierobežotu jaunā sadarbības veida attīstību, kas Eiropas Savienībā apzīmēts kā „grupas”.

Izmeklēšana citā valstī ir jaunums, jo līdzšinējās iespējas realizējās tiesiskās palīdzības lūgumos, kuros aizvien biežāk sāka parādīties lūgums citas valsts kompetento dienestu pārstāvjiem piedalīties kādā konkrētā izmeklēšanas pasākumā, tātad līdzdarboties, būt klāt, darboties kopā. Šī vēlme nav saistīta tikai ar neuzticēšanās problēmu, kā tika atzīmēts iepriekš, bet arī ar to, ka vienīgi procesa virzītāja rīcībā ir pilnīgākā informācija par lietas apstākļiem un viņš operatīvi var reaģēt uz izmeklēšanas pasākumā iegūto informāciju. Kamēr tiek saņemta tiesiskās palīdzības oficiālā atbilde, informācijas aktualitāte izmeklēšanā pazūd. Kā redzams, sadarbības prakse kļuva par jaunas iniciatīvas ierosinājumu, tomēr ir svarīgi ievērot principu par neiejaukšanos valsts iekšējās lietās. Tas konvencijās atzīmēts kā pienākums dalībvalstīm – nodrošināt suverenitātes ievērošanu tajā dalībvalstī, kurā notiek izmeklēšana.

Palermo konvencijas 4. pantā atrunāts, ka: „1. Dalībvalstis pilda savas saistības saskaņā ar šo Konvenciju tādā veidā, kas atbilst valstu suverēnas līdztiesības un teritoriālās integritātes principiem un principam par neiejaukšanos citu valstu iekšējās lietās. 2. Nekas no šajā Konvencijā paredzētā nedod tiesības kādai Dalībvalstij īstenot savu jurisdikciju citas valsts teritorijā vai pildīt funkcijas, kas ekskluzīvi piešķirtas citas valsts varas institūcijām saskaņā ar tās iekšējiem normatīvajiem aktiem.”⁶⁶

Sadarbības iespējas kopējās izmeklēšanas grupās nostiprināšana Palermo konvencijā vērtējama kā progresīvs solis starpvalstu sadarbības attīstībā. Turklāt pirmoreiz tik augstā līmenī nostiprinātas arī speciālās izmeklēšanas metodes: kontrolētā piegāde, elektroniskās un citas novērošanas formas, aģentu operācijas, ko īsteno, lai efektīvi apkarotu organizēto noziedzību.⁶⁷ No vienas puses šīs normas īstenošana ir ierobežota ar tādu nosacījumu, ka tās realizācija ir iespējama, ja to atļauj valsts iekšējo tiesību pamatprincipi. Autore sprāt, lai vienkāršotu speciālo izmeklēšanas metožu praktisko realizāciju, sākotnēji ir jāvienojas par sadarbību kopējā izmeklēšanas grupā, attiecīgi saskaņojot nepieciešamo pasākumu apjomu un darbības plānu.

Citādi, lai izmeklētu noziedzīgus nodarījumus, kas atrunāti Palermo konvencijā, dalībvalstis tika aicinātas noslēgt atbilstošus divpusējus vai daudzpusējus līgumus vai vienošanos par speciālo izmeklēšanas metožu izmantošanu savstarpējā sadarbībā starptautiskā līmenī. Šie līgumi vai vienošanās noslēdzami un īstenojami atbilstoši valstu suverēnās līdztiesības principam, un pildāmi saskaņā ar līgumu vai vienošanās noteikumiem. Gadījumos kad attiecīgais līgums vai vienošanās

---

⁶⁶ Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6. jūnijs, Nr.87 (2474), 4.pants.

⁶⁷ Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6. jūnijs, Nr.87 (2474).

nav noslēgti, lēmumi par speciālo izmeklēšanas metožu izmantošanu starptautiskā līmenī pieņemami katrā atsevišķā gadījumā, un, ja nepieciešams, jāņem vērā finansiālās vienošanās par jurisdikciju starp iesaistītajām Dalībvalstīm.⁶⁸

Īpašu nozīmi starpvalstu sadarbībā ieguva tāda speciāla metode, kā „kontrolētā piegāde”, ar ko Palermo konvencijā apzīmē „metodi, kas atļauj izvest ārā, izvest cauri vai ievest iekšā vienas vai vairāku valstu teritorijā nelikumīgu vai aizdomās turētu kravu ar šo valstu kompetento institūciju ziņu un to uzraudzībā nolūkā izmeklēt kādu noziedzīgu nodarījumu un identificēt personas, kas ir iesaistītas tāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.”⁶⁹ Tādējādi šī metode palīdz „noskaidrot apgrozībā aizliegto preču un vielu ienākšanas ceļus; noskaidrot sūtītājus un saņēmējus; noskaidrot personas, kuras izdarījušas vai izdara noziegumus, izmantojot kontrolētus priekšmetus; nodrošināt noziedzīgas darbības pierādījumus, t. i., izveidot apstākļus, pie kuriem izdarāmā nozieguma pēdas atspoguļojas kriminālprocesa likumā pieļautajos avotos.”⁷⁰

Ar ieinteresēto dalībvalstu piekrišanu lēmumos par kontrolētās piegādes izmantošanu starptautiskā līmenī var ietvert tādas metodes kā pārtveršana un atļaušana precēm turpināt ceļu nemainītā veidā, vai arī šo preču pilnīga vai daļēja izņemšana vai nomaiņa. Atkarībā no izvēlētās taktikas izšķir „parastas” un „tīras” kontrolētās piegādes: „(...) parasta, t. i., atrastie ieroči, narkotikas utt. netiek izņemtas līdz operācijas noslēgumam (...); „tīras”, kad, lai mazinātu kontrolētā priekšmeta nozaudēšanas risku vai drošības apsvērumu dēļ operācijas sākumstadijā tiek veikta pilnīga vai daļēja tā izņemšana, aizvietojo to ar „mulāžu”.”⁷¹ Diemžēl praksē pastāv vairākas problēmas attiecībā uz kontrolētās piegādes realizāciju, piemēram, veicamā pasākuma informācijas noplūde, nespēja organizēt savas valsts teritorijā pienācīgu kontroli, kā arī atšķirīga valstu prakse. Izvērtējot mūsu valsts Operatīvās darbības likuma 15. ¹ panta otrajā daļā paredzēto iespēju „preces vai vielas var pilnīgi vai daļēji izņemt vai samainīt,” ir jāņem vērā, ka, pieņemot lēmumu par kontrolētā priekšmeta izņemšanu, būtu jāatstāj tik daudz noteiktas vielas, lai saglabātu noziedzīga nodarījuma sastāvu. Pretējā gadījumā, pēc aizstāvja argumentiem par to, ka pārvadāmā viela nav aizliegta, tiesa būs spiesta attaisnot personu/as.

ES dalībvalstu konvencija par savstarpēju palīdzību krimināllietās, nedefinējot kontrolētās piegādes jēdzienu, nosaka dalībvalstu apņemšanos „nodrošināt, ka kontrolētas piegādes var tikt atļautas tās teritorijā pēc citas dalībvalsts lūguma, veicot tādu nodarījumu kriminālizmeklēšanu,

⁶⁸ Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6. jūnijs, Nr.87 (2474).

⁶⁹ Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūnijs, Nr. 87 (2474).

⁷⁰ Михайлов В.И. Контролируемая поставка как оперативно-розыскная операция. Москва: Издатель И.И. Шуилова, 1998, с.10.

⁷¹ Ibid.

attiecībā uz kuriem ir piemērojama izdošana.”⁷² Tādējādi valstīm ir rūpīgi jāizstrādā realizācijas mehānisms.

Palermo konvencijā iekļautās normas tika arī kritizētas. Piemēram, norma, ka „Dalībvalstis nedrīkst noraidīt savstarpējās tiesiskās palīdzības pieprasījumu vienīgi tāpēc, ka attiecīgais noziedzīgais nodarījums tiek uzskatīts par tādu, kas ietver arī fiskālos aspektus”⁷³ izraisīja pretrunīgu reakciju no finanšu iestāžu puses. Tomēr ar šo progresīvo novitāti tika papildināta arī ES konvencija par savstarpējo palīdzību krimināllietās, nosakot, ka fiskālos aspektus un arī bankas noslēpumu nevar minēt kā iemeslus, lai atteiktu jebkādu sadarbību attiecībā uz kādas citas dalībvalsts savstarpējās palīdzības lūgumu. Ar šo normu beidzot tika sakārtota situācija attiecībā uz naudas plūsmu, bankas kontu kontroli, jo līdz šim valstu kompetentās iestādes lūdza sniegt informāciju no finanšu iestādēm, iepriekš apzinoties atteikuma saņemšanas iespējamību.⁷⁴

Starptautiskā līmenī uzsākti pasākumi sadarbības uzlabošanai ar tiesībaizsardzības institūcijām. Saskaņā ar Palermo konvencijas 26. pantā atrunāto, katra dalībvalsts veic piemērotus pasākumus, lai pamudinātu tās personas, kas piedalās vai ir piedalījušās organizētās noziedzīgās grupās, sniegt kompetentajām institūcijām noderīgu informāciju par noziedzīgajām grupām, to sakariem, noziedzīgiem nodarījumiem, vai citādi palīdzēt atņemt organizētajām noziedzīgajām grupām to materiālos resursus vai noziedzīgi iegūtos līdzekļus.

Arī Latvijā tikuši veikti grozījumi Kriminālprocesa likumā (turpmāk arī KPL), paredzot, ka „virsprokurors ar amatā augstāka prokurora piekrišanu var izbeigt kriminālprocesu, nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības personu, kuru apsūdz smaga nozieguma izdarīšanā un kura būtiski palīdzējusi atklāt smagu vai sevišķi smagu noziegumu, kas ir smagāks vai bīstamāks par šīs personas pašas izdarīto noziedzīgo nodarījumu.”⁷⁵ Attiecīgi arī Krimināllikumā (turpmāk arī KL)⁷⁶ ar 2009. gada 21. maija likumu⁷⁷ tika veikti grozījumi 58. pantā, kuri paplašināja iespējas personas, kuras palīdzējušas atklāt smagu vai sevišķi smagu noziegumu atbrīvošanai no kriminālatbildības. 2013.gada 1.aprīlī stājās spēkā apjomīgie Krimināllikuma grozījumi, kuros 58. panta otrā, trešā daļa izteikta šādā redakcijā: “(2) Personu, kas izdarījusi kriminālpārkāpumu vai mazāk smagu noziegumu, izņemot noziedzīgus nodarījumus, kuru rezultātā iestājusies cilvēka nāve, var atbrīvot no kriminālatbildības, ja ir izlīgums ar cietušo vai viņa pārstāvi un persona pēdējā gada laikā nav

⁷²Konvencija par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās, ko padome pieņēmusi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 34.pantu: Eiropas Savienības tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2004. 1.maijs, Nr. 69(3017), 12.pants.

⁷³Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6. jūnijs, Nr.87 (2474).

⁷⁴Sk. arī: Волеводз А.Г., Соловьев А.Б. Международный розыск, арест, конфискация и передача иностранным государствам денежных средств и имущества, полученных преступным путём, а также вещественных доказательств по уголовным делам. Москва: Юрлитинформ, 2007, с 440.

⁷⁵Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11. maijs, Nr.74, 415.¹ pants.

⁷⁶Krimināllikums. Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 8. jūlijs, Nr.199/200 (1260/1261).

⁷⁷Grozījumi Krimināllikumā: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2009. 10. jūnijs, Nr.90 (4076).

tikusi atbrīvota no kriminālatbildības par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, noslēdzot izlīgumu, un pilnīgi novērsusi ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu radīto kaitējumu vai atlīdzinājusi nodarīto zaudējumu. (3) No kriminālatbildības var atbrīvot personu, kura būtiski palīdzējusi atklāt smagu vai sevišķi smagu noziegumu, kas ir smagāks vai bīstamāks par šīs personas pašas izdarīto noziedzīgo nodarījumu. Šis nosacījums nav piemērojams personai, kura tiek saukta pie kriminālatbildības par sevišķi smagu noziegumu izdarīšanu, kas paredzēti KL 116., 117., 118., 125., 159., 160., 176., 190.¹, 251., 252. un 253.¹ pantā, vai personai, kura pati izveidojusi vai vadījusi organizētu grupu vai bandu.”⁷⁸ Minētais pants papildināts ar sesto daļu, paredzot, ka „Personu var atbrīvot no kriminālatbildības, ja tā noziedzīgu nodarījumu izdarījusi laikā, kad bija pakļauta cilvēku tirdzniecībai un tika piespiesta to izdarīt.” Tādējādi likumdevējs pakāpeniski liberalizē krimināltiesību sfēru.

Konvencijas parakstīšana un ratifikācija ir īpaši svarīga arī ar to, ka, pat ja starp valstīm nav divpusēja sadarbības līguma, tās ir tiesīgas veikt līgumā atrunātās tiesiskās procedūras. Ja tādu līgumu vai vienošanos starp attiecīgajām dalībvalstīm nav, tad attiecībā uz Konvencijā atrunātajiem noziedzīgajiem nodarījumiem valstis var uzskatīt Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju pret transnacionālo organizēto noziedzību par pamatu savstarpējai sadarbībai tiesībaizsardzības jomā, tajā skaitā vienojoties par sadarbību kopējās izmeklēšanas grupās. Arī Latvijas Republikas Saeima 2001. gada 17. maijā ir pieņēmusi likumu “Par Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju pret transnacionālo organizēto noziedzību”,⁷⁹ tādējādi atzīstot šīs konvencijas juridisko spēku valstī un attiecīgi sniedzot iespēju plašāk attīstīt tajā noteiktos mehānismus. Tomēr šis likums neparedz detalizētu Palermo konvencijā atrunāto pasākumu ieviešanas un realizācijas kārtību, tādējādi nacionālā līmenī jābūt citiem normatīvajiem aktiem, kas detalizēti reglamentētu pasākumus uzņemto saistību izpildei. Diemžēl Palermo konvencijā atrunātie pienākumi ne vienlīdz efektīvi ieviešami dalībvalstīs.

Piemēram, Palermo konvencijā noteikts pienākums dalībvalstīm pieņemt likuma normas korupcijas apkarošanai. Saskaņā ar to valstīs, kurās konvencija ratificēta, jābūt pretkorupcijas likumam. Latvijā 2002. gadā tika pieņemts likums „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”,⁸⁰ izveidots Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (turpmāk arī KNAB).⁸¹

⁷⁸ Grozījumi Krimināllikumā: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2012. 27. decembris, Nr.202 (4805).

⁷⁹ Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6. jūnijs, Nr.87 (2474).

⁸⁰ Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 9. maijs, Nr.69 (2644).

⁸¹ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 30. aprīlis, Nr. 65 (2640).

Sākotnēji 2002. gadā KNAB starptautiskā sadarbība bija vērsta uz nepieciešamās pieredzes un resursu apgūšanu. Viens no galvenajiem KNAB uzdevumiem toreiz bija nodrošināt nepieciešamo ārvalstu pieredzes un prakses apzināšanu, apgūšanu, ieviešanu un veidot sadarbību ar partnerdienestiem ārvalstīs. KNAB īstenoja vairākus starptautisko organizāciju un ārvalstu finansētus projektus, ar kuru palīdzību tika iegūts gan materiāltehniskais nodrošinājums, gan ar ekspertu starpniecību tika apgūta citu valstu pieredze korupcijas novēršanā, apkarošanā un politisko partiju finansēšanas kontrolē.⁸² Pašreiz Latvija ir pievienojusies visiem svarīgākajiem starptautiskajiem pretkorupcijas līgumiem un iniciatīvām, un aktīvi līdzdarbojas to ieviešanā un savstarpējos valstu novērtējumos.⁸³

Lai veicinātu pieredzes apmaiņu un attīstītu sadarbību korupcijas novēršanā un apkarošanā, KNAB ir noslēdzis divpusējas vienošanās par sadarbību ar Lietuvas Īpašās izmeklēšanas dienestu un ar Kirgizstānas Republikas Nacionālo korupcijas novēršanas aģentūru. Papildus tam KNAB cieši sadarbojas ar kolēģiem Igaunijas Drošības policijā, Polijas Centrālajā Pretkorupcijas dienestā, Austrijas Federālajā Pretkorupcijas dienestā, Lielbritānijas Smago organizētās noziedzības noziegumu izmeklēšanas aģentūrā, utt.⁸⁴ Taču, autoresprāt, praktiski korupcijas riskus nav iespējams mazināt, neuzlabojot ekonomisko situāciju valstī, tajā skaitā nodrošinot valsts amatpersonas ar dzīvošanai pietiekamu atalgojumu.

Dažus gadus vēlāk pēc Palermo konvencijas, 2005. gadā 19. maijā, Ņujorkā tika parakstīta ANO Pretkorupcijas konvencija,⁸⁵ kuras mērķis ir veicināt un atbalstīt pasākumus efektīvākai un rezultatīvākai korupcijas novēršanai un apkarošanai. Autoresprāt, risinot jautājumu par korupcijas apkarošanu policijas struktūrās, ir nepieciešams izstrādāt atsevišķus darba pieņemšanas un atalgojuma kritērijus attiecībā uz dienestiem, kuru rīcībā nonāk sensitīva informācija. Pretējā gadījumā nav loģiski sagaidīt pilnīgu un drošu informācijas nodošanu, kas netiktu nopludināta ieinteresētām personām, kas spēj pārpirkt informāciju. Neapšaubāmi attīstīt sadarbību ar citu valstu kompetentajiem dienestiem kopējās izmeklēšanas grupās ir vērts arī nolūkā mazināt tiesībsargājošo iestāžu korupcijas riskus.

Starp valstīm, kuras uzdrošinās paplašināt starpvalstu sadarbību ārpus ierastajiem standartiem, izveidojas veiksmīgi sadarbības mehānismi. Piemēram, sākotnēji uzsāktā sadarbība starp Austriju un Vāciju veikt automatizēto DNS profilu, pirkstu nospiedumu un autotransporta

---

⁸² Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs 10 gadi. Pieejams: http://www.knab.lv/uploads/free/knab_10_gadi_lv.pdf [aplūkots 2012.gada 29.oktobrī].

⁸³ Turpat.

⁸⁴ Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs 10 gadi. Pieejams: http://www.knab.lv/uploads/free/knab_10_gadi_lv.pdf [aplūkots 2012.gada 29.oktobrī].

⁸⁵ Apvienoto Nāciju Organizācijas pretkorupcijas konvencija: Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2005. 30.novembris, Nr. 191 (3349).

reģistrācijas datu apmaiņu, kopš **2005.** gadā reglamentēta Prīmes līgumā⁸⁶. Līdz Prīmes līguma noslēgšanai minēto datu apmaiņa tika realizēta caur Interpolu, kas prasīja daudz laika, taču laiks cīņā ar noziedzību ir ārkārtīgi dārgs. Cik ātri var iegūt informāciju, sadarbojoties Prīmes līguma ietvaros, demonstrē šāds piemērs:

“2009. gadā dalībvalsts galvaspilsētā notika slepkavības mēģinājums. Policija ieguva bioloģisku paraugu no glāzes, no kuras aizdomās turētā persona bija dzērusi. No šā parauga iegūstot DNS, tiesu medicīnas zinātnieki radīja DNS profilu. Šā profila salīdzinājums ar citiem atsaucē profiliem valsts DNS datubāzē nedeva pozitīvu rezultātu. Tāpēc, izmantojot savu Prīmes kontaktpunktu, policijas dienests, kas veic izmeklēšanu, nosūtīja pieprasījumu salīdzināt to ar DNS atsaucē profiliem, kas ir citu dalībvalstu rīcībā, kurām ir atļauts veikt šādu datu apmaiņu, pamatojoties uz Prīmes lēmumu vai Prīmes nolīgumu. Šis pārrobežu salīdzinājums deva "pozitīvu iznākumu". Pamatojoties uz Zviedrijas iniciatīvu, policijas dienests, kas veic izmeklēšanu, pieprasīja sīkāku informāciju par aizdomās turēto personu. Tā valsts kontaktpunkts 36 stundu laikā saņēma atbildi no vairākām citām dalībvalstīm, kas ļāva policijai identificēt aizdomās turēto personu.”⁸⁷ Kā redzams, viena uzdevuma izpildē ir izmantoti divi juridiskie instrumenti: Prīmes līgums un Zviedrijas iniciatīva.

Tādējādi šīs starpvalstu sadarbības pamatā ir vēlme satīklot nacionālos DNS profilu, pirkstu nospiedumu un autotransporta reģistrus. Novitāte vērtējama kā svarīga perspektīva krimināllietu izmeklēšanā, kas ļāvusi arī atklāt iepriekš neatklātus noziegumus.⁸⁸

„Līdz ar Prīmes līguma noslēgšanu pieprasījumi seko īstā laika režīmā un sistemātiski.”⁸⁹ Tas nozīmē, ka nav jāgaida atbildes uz pieprasījumiem un ir iespēja uzreiz iegūt noziedzīgā nodarījuma izmeklēšanai nozīmīgu informāciju saskaņā ar nacionālo regulējumu⁹⁰.

Nemot vērā, ka sadarbība Prīmes līguma ietvaros kļuva par veiksmīgu projektu policiju sadarbībai, to integrēja ES tiesībās (Lēmums 2008/615)⁹¹. Šā lēmuma mērķis ir padziļināt policijas un tiesu sadarbību starp dalībvalstīm, īpaši informācijas apmaiņas jomā noziegumu izmeklēšanā un

⁸⁶ Prīmes līgums: par pārrobežu sadarbības pastiprināšanu, jo īpaši terorisma un pārrobežu noziegumu apkarošanā: Starptautiskais tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 7. jūnijs, Nr. C 125 E/120.

⁸⁷ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei: Pārskats par informācijas pārvaldību brīvības, drošības un tiesiskuma jomā. Briselē, 2010. 20. jūlijs, Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=en&ihmlang=en&lng1=en,lv&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,&val=520252:cs&page=> [aplūkots 2009. gada 20. maijā].

⁸⁸Sk. arī: Ziercke J. Kriminalitaet im wandel-Kooperation der Sicherheitsbehoerden gegen aktuelle kriminalitaetsphaenomene. Der Kriminalist, 2008. June, Nr. 6, S.258-262.

⁸⁹Internationale Strategie Aus dem Inneren: Internationale Schwerpunkte. Pieejams: http://www.bmi.gv.at/cms/BMI/_news/BBI.aspx?id=41655A77427053577967733D8page=10&veiw=1 [aplūkots 2009. gada 20. maijā].

⁹⁰Noteikumi par DNS nacionālajā datu bāzē iekļautās informācijas sniegšanu: Ministru Kabineta 2005. gada 13.septembra noteikumi Nr.698. Latvijas Vēstnesis, 2005. 15. septembris, Nr.147 (3305).

⁹¹Padomes Lēmums 2008/615/JI starptautiskas sadarbības padziļināšanai, īpaši terorisma apkarošanai un robežu šķērsojošas noziedzības apkarošanai: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 23. jūnijs, Nr. L300/42.

kriminālvajāšanā. Lēmumā reglamentētas normas par automatizēto DNS profilu, daktiloskopisko datu un transportlīdzekļu reģistrācijas datu automatizēto apmaiņu,⁹² tādējādi attīstot pieejamības principa ieviešanu.

Izvērtējot normatīvās bāzes attīstību, kas ietekmējusi starpvalstu sadarbības attīstību noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā Eiropas reģionā, jāsecina, ka noziedzības kontrole Eiropas Savienībā ilgstoši bijusi katras valsts iekšējā kompetence un izmeklēšanas pasākumi tikuši realizēti strikti nacionālo tiesību normu ietvaros.⁹³ Šo problēmu vēl pirms Latvijas iestāšanās ES detalizēti atspoguļo Ā.Meikališa, norādot, ka „starpvalstiskā sadarbība krimināllietās Latvijas likumos netika plaši un detalizēti ierakstīta un, jāatzīst, nebija arī aktuāla.”⁹⁴ Toties politisko režīmu maiņa un integrācija kopējā tiesiskā telpā kardināli mainīja situāciju, radot akūtu nepieciešamību pēc līdzdarbošanās starpvalstu sadarbībā visos līmeņos.

Šīs apakšnodaļas secinājumi ir, ka šodienas sadarbības mehānismi ir mainījušies: starpvalstu sadarbība noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā balstās uz starptautisko un nacionālo regulējumu, kā arī Eiropas Savienības tiesību normām. Tas nozīmē, ka pastāv atšķirīgi reģioni un attiecīgi juridiskie instrumenti, kuriem piemīt atšķirīgs juridiskais spēks. Nacionālo tiesību attīstību ietekmē starptautiskās tiesību normas, ar kurām nacionālais regulējums nevar būt pretrunā, taču Eiropas Savienības tiesību normas dalībvalstīm ir jāpārņem vai tieši jāpiemēro. Līdz ar to praktiķiem kļūst aizvien sarežģītāk organizēt sadarbību, izmeklējot noziedzīgus nodarījumus starp vairākām valstīm. Latvijā veidojas negatīva prakse nepārtraukto Kriminālprocesa likuma grozījumu dēļ, īpaši, lai ieviestu ES regulējumu kriminālprocesuālajās attiecībās. Saistībā ar to ir vērts izpētīt tādu valstu praksi kā, piemēram, Austrija, Vācija, kur pārrobežu sadarbības jautājumi ir apkopoti atsevišķā normatīvā aktā.⁹⁵ Autoresprāt, neatkarīgi no integrācijas procesiem, kriminālprocess jāveido atbilstoši nacionālām tradīcijām, pakāpeniski to modernizējot, uzkrājot pozitīvu pieredzi un pilnveidojot, kad ir skaidri iezīmējusies pārnacionālās tiesību normas vieta nacionālajās tiesībās, jo „Eiropas Savienībā tiek respektēta dalībvalstu nacionāla identitāte.”⁹⁶ Šo apgalvojumu apstiprina Līgumā par Eiropas Savienības darbību noteiktais, ka: „Savienība veido brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, ievērojot pamattiesības un dalībvalstu atšķirīgās tiesību sistēmas un tradīcijas.”⁹⁷

---

⁹²Padomes Lēmums 2008/615/JI starptautiskas sadarbības padziļināšanai, īpaši terorisma apkarošanai un robežu šķērsojošas noziedzības apkarošanai: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 23. jūnijs, Nr. L300/42.

⁹³Sk. arī: Strada-Rozenberga K. Latvija un Eiropas Savienības tiesību politika kriminālās justīcijas sfērā. Latvijas Vēsture. 2003, Nr.1(49) 78.-88.lpp.

⁹⁴Meikališa Ā. Starptautiskā sadarbība krimināllietās. Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Starptautiskās konferences materiāli. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002, 590.lpp.

⁹⁵Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (IRG). Pieejams: http://www.rechtliches.de/info_IRG.html; Bundesgesetz über die justizielle Zusammenarbeit in Strafsachen zwischen den Mitgliedstaaten der Europäischen Union (EU-JZG). Pieejams: http://www.uibk.ac.at/strafrecht/strafrecht/eu_jzg.pdf [aplūkots 2011. gada 3. martā].

⁹⁶Borchardt K.D. The ABC of European Union law. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010, p.22.

⁹⁷Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētā versija. Oficiālais Vēstnesis, 2010. 30.marts, Nr. C 83/47., 67.p.

Starp mūsdienās nozīmīgākajiem tiesībaizsardzības iestāžu tiesību aktiem starptautiskā sadarbībā varētu minēt trīs: Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju pret transnacionālo organizēto noziedzību, 2000. gadā Konvenciju par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpējo palīdzību krimināllietās, Eiropas Padomes 1959. gada Konvenciju par savstarpējo palīdzību krimināllietās, jo šajos normatīvajos aktos ir atrunātas valstu saistības, ko valstis uzņemas, pievienojoties konvencijām, un kas jāveic pārrobežu noziedzības kontroles jomā. Divos no minētajiem normatīvajiem aktiem ir atrunāta sadarbības iespēja kopējās izmeklēšanas grupās, tomēr starptautiskie līgumi tieši neregulē valsts iekšējās attiecības, tie tieši netiek piemēroti valsts iestāžu darbībā. Tādējādi kopējo izmeklēšanas grupu attīstība iespējama pie nosacījuma, ka katra valsts veiks atrunātos pasākumus vispirms savā teritorijā. No teiktā izriet acīmredzama nepieciešamība valstu aktīvai dalībai konvenciju ratifikācijā un nacionālā regulējuma pilnveidošanā atbilstoši tām.

Katra valsts, iestājoties Eiropas Savienībā, apņemas īstenot tās politiku, balstoties uz vienotas Eiropas pamatideju un atzīstot tās vērtības: ilgstošu mieru, vienotību, vienlīdzību, brīvību, solidaritāti un drošību.⁹⁸ Līgumā par Eiropas Savienības darbību ir noteikts, ka „Savienība piedāvā saviem pilsoņiem brīvības, drošības un tiesiskuma telpu bez iekšējām robežām, kur personu brīva pārvietošanās ir nodrošināta saistībā ar piemērotiem pasākumiem, kas attiecas uz ārējo robežu kontroli, patvēruma meklētājiem, imigrāciju un noziedzības novēršanu un apkarošanu.”⁹⁹ Tādējādi līgumā ir iezīmēts fenomens, kas apdraud vienotas Eiropas vērtības un tas ir viens no iemesliem, kas apliecina nepieciešamību pēc starpvalstu sadarbības stiprināšanas un attīstības krimināltiesiskajā jomā.

Izpētot tiesiskā regulējuma un tiesībaizsardzības iestāžu starpvalstu sadarbības ģenēzi ir redzams, ka to attīstību, līdz ar citiem iemesliem, nosaka noziedzīgu aktivitāšu tendences. Tādējādi nākamajā apakšnodaļā autore izpēta noziedzības attīstības tendences bez iekšējām dalībvalstu robežām Eiropas Savienībā, iezīmējot arī citus starpvalstu sadarbības iemeslus, kas apstiprina kopējo izmeklēšanas grupu lietderību.

1.2. Starpvalstu sadarbības iemesli

Raksturojot iemeslus, kas izraisījuši sadarbības nepieciešamību, kā arī nepieciešamību sadarboties kopējās izmeklēšanas grupās, jānosauc procesus, kuri notiek globalizācijas rezultātā. Šis iemesls tiek atzīmēts arī vairāku autoru¹⁰⁰ pētījumos. Globalizācijas process nenoliedzami ir ieviesis

---

⁹⁸ Borchardt K.D. The ABC of European Union law. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010, p.20.

⁹⁹ Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētā versija. Oficiālais Vēstnesis, 2010. 30.marts, Nr. C 83/47, 3.pants 2.daļa.

¹⁰⁰ Богатырёв А.Г. Международное сотрудничество государств по борьбе с преступностью. Москва: Московская высшая школа милиции МВД, 1989, с. 61; Бородин С.В., Ляхов Е.Г. Международное

daudz pozitīvu pārmaiņu cilvēku dzīvē, taču būtu aplami domāt, ka noziedznieki neizmanto radušās iespējas.

Ar globalizācijas jēdzienu tiek saprasts dinamisks valstu apvienošanās un sadarbības tīklu veidošanās process, lai modernizētu tagadējās pasaules tiesību sistēmas, ņemot vērā ekoloģiskos, politiskos, kultūras un sociālos rādītājus. Globalizācija paredz līdzšinējās politikas pārvērtēšanu, padarot pasaules biznesu likumīgu, atverot robežas, tādējādi pastiprinot katras valsts piederības sajūtu visas pasaules sabiedrībā. Ir izveidota leģitīma uzņēmējdarbība pasaules ekonomikas robežās, taču no otras puses ir radies arī noziedzīgais bizness, kurš no izplatības nacionālos mērogos ātri pārņem gan tuvākas, gan tālākas valstis.¹⁰¹ Nelikumīga uzņēmējdarbība ir viena no iecienītākajām organizētu grupējumu darbības sfērām. Tā teorētiski apdraud pasaules ekonomiku, taču brīvību, drošību un tiesiskumu apdraud tas, ka nelegāli iegūta nauda nereti tiek investēta, lai atbalstītu terorismu, nelikumīgu narkotisko vielu un ieroču tirdzniecību, cilvēku tirdzniecību, nelegālo imigrāciju, naudas un citu vērtspapīru viltošanu u. c.

Jau vairākus gadu desmitus pasaules globalizācijas process tiek analizēts un kritizēts, jo tā rezultātā kā nevēlams blakus efekts uzplaukst „organizētā noziedzība, radot ievērojamas sociālās izmaksas, pārkāpjot cilvēktiesības un graujot demokrātijas principus, novirzot un izšķiežot finanšu resursus, cilvēkresursus un citus resursus, kropļojot brīvo iekšējo tirgu, demoralizējot uzņēmumus un likumīgo ekonomisko darbību, veicinot korupciju, piesārņojot un iznīcinot vidi.”¹⁰²

Noziedzīgas darbības attīstās arvien ātrāk un bez šķēršļiem, jo atbalstu daudzviet sniedz likumdevējs, pieļaujot trūkumus un noplūdes normatīvajos aktos. Sākot savu pretlikumīgo darbību, atsevišķas personas apvienojas, veido noturīgākus tīklus, piekukuļo vajadzīgus un noderīgus cilvēkus, „novāc” nevajadzīgos un traucējošos, pakāpeniski veidojot organizācijas, izejot ārpus nacionālajām robežām gan fiziski, gan virtuāli. Tas liecina, ka noziedzībai nav ģeogrāfisko robežu, jo tiek plaši izmantotas moderno tehnoloģiju iespējas kibertelpā, kuras skaidrojumu detalizēti izklāsta U.Ķinis: „Kibertelpa nozīmē cilvēku, komercijas un citu realitāšu mijiedarbību caur datortīkliem elektronisko ziņojumu un tiešsaistes komerciālo pakalpojumu veidā. Kibertelpa, līdz ar tās dažādajām mijiedarbības atrašanās vietām, uzskatāma par visuresošu, kamēr tiesības un regulācijas parasti ir teritoriālas.”¹⁰³

сотрудничество в борьбе с уголовной преступностью. Москва: Международные отношения, 1983, с. 200; Овчинский В.С. XXI век против мафии: криминальная глобализация и Конвенция ООН против транснациональной преступности. Москва : ИНФРА-М, 2001, с.146.

¹⁰¹Создание глобальной полицейской службы – неизбежное следствие роста международной преступности. Борьба с преступностью за рубежом. Москва: [Б.и.],1996, с.3-10.

¹⁰² Rezolūcija par organizēto noziedzību Eiropas Savienībā: Eiropas Parlamenta 2011. gada 25. oktobra rezolūcija Nr.2010/2309(INI). Pieejama:<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0459+0+DOC+XML+V0//LV> [aplūkots 2012. gada 11. novembrī].

¹⁰³ Ķinis U. Noziedzīgi nodarījumi datortīklos. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000, 10. lpp.

Analizējot globalizācijas procesa ietekmi uz noziedzīgo tendenču attīstību, ir jāsecina, ka notiek organizētās noziedzības transnacionalizācijas process. Raksturojot to ir jāpiekrīt T.Pankratcam (*T.Pankratz*) un H.Matiasekam (*H.Matiasek*)¹⁰⁴, kuri atzīmē globālas pārmaiņas organizētā noziedzībā, kaut vairākums valstu organizēto noziedzību uztver šaurākā nozīmē kā primāro apdraudējumu atsevišķas valsts iekšējai drošībai. Tādas pieejas rezultātā rodas izpratnes kļūdas: pirmkārt, organizētā noziedzība ir „tikai” noziedzība, otrkārt, organizētā noziedzība ir tikai „nelegāla” parādība. Piemēram, šodienas organizētās noziedzības pārstāvjiem Latvijā un arī citās valstīs ir legāli vai puslegāli uzņēmumi. Jau šā iemesla dēļ organizēto noziedzību vairs nedrīkst uzskatīt par atsevišķu reģionu patoloģisku problēmu. Tā vietā ir jāapzinās, ka organizētā noziedzība ir parādība, kura ietekmē visas sfēras un visus sabiedrības locekļus, arī tos, kuru uzdevumos ietilpst noziedzības kontrole. Arī attīstītas valstis vairs nevar apgalvot, ka neskartu sociālo struktūru, stabilas ekonomikas un zema korupcijas līmeņa dēļ tās ir imūnas pret organizēto noziedzību, jo transnacionalizācijas process apdraud arī šo valstu drošību.

Noziedzība ir sociāla parādība un pastāv jau kopš seniem laikiem, tāpat kā cilvēku nevienlīdzība. Pēdējos gados, līdz ar visaptverošu pāreju uz brīvās ekonomikas tirgu, sociālajā jomā notiek pārmaiņas vērtību orientācijā, proti, materiālās vērtības nosaka visas dzīves jomas, sākot ar ģimeni un beidzot ar karjeru politikā. A. Biņeckis (*А.Бинецкий*) šo tendenci sauc „kaisle uz bagātību”¹⁰⁵. Cilvēks kā personība zaudē savu nozīmi, jo tiek vērtēts pēc īpašumu daudzuma un iespējamās ietekmes uz varas pārstāvjiem. Promocijas darba izstrādes gaitā veiktās anketēšanas rezultāti apstiprina šo tēzi, jo nauda, vara un stāvoklis sabiedrībā tikuši atzīmēti kā prioritāras vērtības mūsdienu sabiedrībā, atstājot aiz sevis ģimeni, panākumus, slavu, cieņu un, visbeidzot, kā visnepopulārākā vērtība palikusi godīgums. (*Sk. pielikumu Nr.1.*)¹⁰⁶

Noziedzība, pēc A.Dolgovas (*А. Долгова*) atzinuma, ir sistemātiski strukturēta parādība, kuras sistēmu veidojošie faktori – organizētas grupas un organizēta noziedzīgā darbība – savā starpā mijiedarbojas.¹⁰⁷ Analizējot noziedzīgo nodarījumu un realizācijas mehānismus, ir jāatzīst, ka mūsdienās šis apgalvojums ir aktuāls un ieguvis plašāku piemērošanu. Piemēram, visos laikos zināma noziedzīga darbība – zādzība – mūsdienās tiek izdarīta vienā valstī, izpildītāji ir citas valsts pārstāvji, zagto priekšmetu pārvadātāji – trešās valsts pārstāvji, uzpircēji – ceturtais valsts pārstāvji, un visu darbību organizatori nekur nefigurē. Tā, izplānojot attiecīgu shēmu, Francijā

¹⁰⁴ Pankratz T., Matiasek H. Understanding Transnational Organised Crime. Vīne: BM.I. SIAK, Journal For Police Science and Practice, 2012, p. 41- 49.

¹⁰⁵ Biņeckis A. Cilvēktiesības un drošība XXI gadsimtā. Starptautiskā zinātniski praktiskā konference: Sabiedrība. Cilvēks. Drošība. Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija, 2011, uzstāšanās tēzes.

¹⁰⁶ Veicot zinātnisko pētījumu par tēmu : „Kopējās izmeklēšanas grupas kā viens no starptautiskās sadarbības veidiem kriminālprocesā” tika izstrādāta anketa ar mērķi apzināt tiesībaizsardzības iestāžu amatpersonu viedokļus par transnacionālās organizētas noziedzības aspektiem. Pielikumā Nr.1 anketēšanas apkopojums.

¹⁰⁷ Долгова А.И. Преступность, её организованность и криминальное общество. Москва: Российская криминологическая ассоциация, 2003, с.534.

nozog dzelzceļa slīdes, Slovērijā tās sagriež, Polijā nodod metāllūžņos; Dānijā nozog velosipēdus, aizved tos uz Lietuvu un tirgo interneta veikalos. Sākotnēji ir izdarīts noziedzīgs nodarījums – zādzība, kas pat nav iekļauts Eiropola mandātā un tas nozīmē, ka izmeklēšanā starp valstīm jāiedarbina citi mehānismi, kuru raksturojums sekos darba otrajā nodaļā. Noziedznieki plaši izmanto pārvietošanās brīvības priekšrocības, kur joprojām pastāv robežas tiesiskā sadarbībā. Tieši tāda rakstura problēmu risināšanai dalībvalstis attīsta jaunus sadarbības veidus kā kopējā izmeklēšanas grupa.

Atsevišķas noziedzīgas aktivitātes, kuras ir sistemātiskas, piemēram, cigarešu, narkotiku un cilvēku kontrabanda, izmeklēt būtu lietderīgāk kopējiem spēkiem. Jo atšķirībā no zādzībām, kontrabandā ne tikai iegūstama lielāka peļņa, bet ir sarežģītāk noskaidrot īstos organizētājus. Turklāt šie noziedzīgie nodarījumi apdraud nevis atsevišķu personu intereses, bet gan valstu un arī Eiropas Savienības ekonomiku kopumā.

Tāpat organizētā noziedzība ir ne tikai zinātnieku¹⁰⁸ pētījumu objekts, bet arī fenomens, kas uztrauc Eiropas Parlamentu, proti, Eiropas Parlaments: „aicina Komisiju – ņemot vērā ārkārtīgi ierobežoto ietekmi, kāda uz dalībvalstu tiesību sistēmām ir Pamatlēmumam 2008/841/TI par organizēto noziedzību, jo ar šo lēmumu nav panākti nozīmīgi uzlabojumi valstu tiesību aktos vai reālajā sadarbībā cīņā pret organizēto noziedzību – līdz 2013. gada beigām iesniegt direktīvas priekšlikumu, kurā tiktu dota konkrētāka organizētās noziedzības definīcija un būtu labāk atspoguļotas tās galvenās īpašības, pievēršot īpašu uzmanību būtiskajam jēdzienam “organizācija” un ņemot arī vērā jaunus organizētās noziedzības veidus.”¹⁰⁹ Šeit kā jaunu organizētās noziedzības veidu būtu vērts uzsvert mobilās noziedzīgās grupas, kuru pēdējā laika aktivitātes Eiropas valstīs pamatīgi apdraud valstu iekšējo drošību.

ANO Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību par „organizēto noziedzīgo grupu” apzīmē strukturētu grupu, kas sastāv no trim vai vairāk personām un kas pastāv kādu laika posmu, un darbojas saskaņoti nolūkā izdarīt vienu vai vairākus smagus noziegumus vai noziedzīgus nodarījumus, kas norādīti šajā Konvencijā, lai tieši vai netieši gūtu finansiālu vai citādu materiālu labumu.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ Sīkāk sk.: Kavalieris A. Crime investigation. Rīga: Valters un Rapa, 2003, p.528.; Müller-Heidelberg T. Organisierte Kriminalität – Ein politischer Kampfbegriff. Pieejams: http://www.humanistischeunion.de/themen/innere_sicherheit/sicherheit_freiheit/mueller_heidelberg_organisierte_kriminalitaet/ [aplūkots 2011. gada 20. martā]; Эминов В.Е. Концепция борьбы с организованной преступностью в России. Москва: Проспект, 2007, с.46; Тенденции преступности, ее организованности, закон и опыт борьбы с терроризмом. Москва: Российская криминологическая ассоциация, 2006, с.143.

¹⁰⁹ Rezolūcija par organizēto noziedzību Eiropas Savienībā: Eiropas Parlamenta 2011. gada 25. oktobra rezolūcija Nr.2010/2309(INI). Pieejama: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0459+0+DOC+XML+V0//LV> [aplūkots 2012. gada 11. novembrī].

¹¹⁰ Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6.jūnijs, Nr.87.

Padomes pamatlēmumā par cīņu pret organizēto noziedzību noteikts, ka “noziedzīga organizācija” ir strukturēta apvienība, izveidota noteiktā laikā, sastāv no vairāk nekā divām personām, saskaņoti darbojas, lai veiktu nodarījumus, kas sodāmi ar brīvības atņemšanu vai drošības līdzekli, kuru maksimālais ilgums ir vismaz četri gadi, vai ar bargāku sodu, lai tieši vai netieši iegūtu finansiālu vai cita veida materiālu labumu.¹¹¹

Savukārt Krimināllikuma 21. pantā ietvertā organizētas grupas definīcija paredz, ka tā ir vairāk nekā divu personu izveidota apvienība, kura radīta nolūkā kopīgi izdarīt vienu vai vairākus noziegumus un kuras dalībnieki saskaņā ar iepriekšēju vienošanos sadalījuši pienākumus.¹¹²

Izvērtējot organizētas grupas definīcijas analīzi, ir jāatzīmē, ka pastāv atšķirības Latvijas valsts un starptautiskajos tiesību aktos.

Mūsu valsts likumdevējs atrunā iepriekšējo vienošanos un pienākumu sadali, kas starptautiskajos tiesību aktos izteikts kā saskaņota darbība, ko nav tik sarežģīti pierādīt. Preces atvešana un nodošana ir saskaņota darbība, taču pienākumu sadale paredz lielāku organizētības pakāpi.

Piemēram, laupīšanā ir jāvienojas par to, kas uzlauzīs durvis, kas gaidīs ar transportlīdzekli, kas realizēs iegūto utt. Teorētiski tādas darbības izdara organizētas grupas. Taču noziedzīgu aktivitāšu realizācijā arvien biežāk iesaista trešās personas. Piemēram, priekšmetu, arī prettiesiski iegūto priekšmetu pārvadājumos iesaista uzņēmumus, kuri piedāvā transporta pakalpojumus. Tādos gadījumos pārvadātājs nav iesaistīts grupā, taču atbalsta noziedzīgas aktivitātes pret savu gribu. Piemēram, ja „prece” tiek krauta nakts laikā pie kāda angāra vai iznesta no kādas paslēptuves (meža), šoferim būtu jāsaprot, ka viņš iesaistīts noziedzīgajās aktivitātēs. Šeit ir jāvērs uzmanība uz tādiem apstākļiem, ka cilvēks tiek nolikts bezizejas situācijā, proti, viņa dzīvība var būt apdraudēta, veicot savus darba pienākumus – pārvadājot. Tātad ir būtiski atšķirt situācijas, kad cilvēks noziedzīgajās aktivitātēs iesaistās apzināti un kad viņš tajās nonāk, veicot ikdienas darbu. Tas ir viens no piemēriem, kuru dažādība ir saistāma ar noziedzīgo grupu, jo katrai noziedzīgai grupai piemīt noteikts raksturs, to prettiesiskās aktivitātes izdarāmas, izmantojot noteiktus mehānismus, ko izgudrojuši konkrētas grupas dalībnieki.

Kontrabandā ir nedaudz sarežģītāks mehānisms: jāzina pie kā pasūtīt „preci” un kur realizēt, taču pārvadātājs ir jāmeklē un jāvienojas par „pakalpojuma” summu. Līdz ar to personai, kura vienreizēji iesaistās pārvadājumā, nav jābūt organizētas grupas dalībniekam. Šis apstāklis

---

¹¹¹ Padomes pamatlēmums 2008/841/TI par cīņu pret organizēto noziedzību: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 11. novembris, L 300/42, 42. lpp.

¹¹² Krimināllikums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 8. jūlijs, Nr.199/200 (1260/1261) 21.pants.

Latvijā veicina tendenci iesaistīties narkotiku kontrabandā kā narkokurjeram.¹¹³ Šī problēma ir ļoti aktuāla Latvijā, īpaši ekonomiskās krīzes laikā, kad, samazinoties atalgojumam, cilvēki, nespējot samierināties ar minimālo atalgojumu, iesaistās prettiesiskās aktivitātēs. Ārlietu ministrijas apkopotie dati liecina, ka 2011. gadā par narkotisko vielu transportēšanu, izgatavošanu, realizāciju vai glabāšanu ārvalstīs aizturēts septiņdesmit viens Latvijas valstspiederīgais.¹¹⁴ Turklāt autore no darba pieredzes var piebilst, ka narkotiku pārvadāšanā iesaistās Latvijas pilsoņi (brīvas pārvietošanās iespējas), lielākoties izglītoti jauni cilvēki. Kā vienu no skandalozākajiem gadījumiem varētu minēt latviešu mūziķa aizturēšanu 2012. gada 12. martā Nīderlandē, kas par gandrīz piecu kilogramu kokaīna ieviešanu valstī saņēma trīsdesmit mēnešus cietumsoda.¹¹⁵ Arī starp pirmiem narkokurjeriem no Latvijas bija nevis trūcīgākie pilsoņi, bet modes aģentūras pārstāvji.

Izvērtējot narkokurjeru likumīgi iegūtos ienākumus un reālo materiālo stāvokli, ikdienas tēriņus, varētu izdarīt secinājumus par prettiesiskās nodarbošanās laika periodu. No autores darba pieredzes var minēt, ka Latvijā astoņdesmitajos gados dzimušie jaunieši bez pastāvīga darba mēdz būt luksusa klases automašīnu īpašnieki, kas acīmredzami ir iegādāti par kādas prettiesiskas nodarbošanās rezultātā iegūtajiem ienākumiem vai ir saņemti dāvinājumā no turīgiem vecākiem.

No iepriekš minētā izriet, ka saskaņota darbība teorētiski nav iespējama bez iepriekšējas vienošanās un pienākumu sadales, taču tajā var iesaistīt arī personas, kuras piedāvā pakalpojumus un darbojas likumīgi. Tieši trešo personu iesaistīšana, tiem nezinot, arvien plašāk pielietojama noziedzīgās aktivitātēs.

Strīdīgs ir Konvencijā un Pamatlēmumā iekļautais jautājums par grupas izveidošanas mērķi – noziedzīgā ceļā iegūt finansiālu vai citādu materiālo labumu. KL Latvijā par grupas izveidošanas mērķi definēts nolūks kopīgi izdarīt noziedzīgus nodarījumus, neaprobežojoties tikai ar materiāla labuma iegūšanu.

Acīmredzot starptautiskā pieeja ir izveidojusies, pētot atsevišķi faktorus, kuru ietekmē organizētā noziedzība attīstās, proti, peļņa ir noteikta kā noziedzīgas darbības mērķis.¹¹⁶ Lietojot

---

¹¹³Policijas leksikā narkotiku kurjerus jeb personas, kuras izmanto savu ķermeni, lai transportētu narkotikas, norijot tos, apzīmē ar jēdzienu "cilvēks konteineris". Piemēram: latvietis Armands Pavārs Īrijā notiesāts ar desmit gadiem cietumā par mēģinājumu valstī ievest norītas kapsulas ar kokaīnu. Tests uzrādīja kokaīna klātbūtni viņa urīnā un vīrietis atzinās, ka ir norijis apmēram 70 kapsulas narkotiku. Kopumā no viņa kuņģa tika izvadītas 64 kapsulas ar 755,52 gramiem kokaīna, kura vērtība varētu būt apmēram 52 886 eiro (vairāk nekā Ls 37 000). Izmeklētājiem Pavārs apgalvojis, ka par kokaīna ieviešanu Īrijā viņam apsūdzēti 4000 eiro (Ls 2800). Pieejams: <http://www.kasjauns.lv/lv/zinas/89063/irija-cietumsods-piespriests-kartejam-latviesu-narkokurjeram> [aplūkots 2012. gada 10. novembrī].

¹¹⁴ 2011. gadā par narkotisko vielu transportēšanu, izgatavošanu, realizāciju vai glabāšanu ārvalstīs aizturēts 71 Latvijas valstspiederīgais, liecina Ārlietu ministrijas apkopotie statistikas dati. 2012. gads 10. februāris Pieejams: <http://www.kasjauns.lv/lv/zinas> [aplūkots 2012. gada 10. novembrī].

¹¹⁵ Talantīgais latviešu mūziķis, klarinetists Kristaps Catlaks Nīderlandē notiesāts ar divarpus gadu ilgu cietumsodu par narkotiku kontrabandu. Pieejams: <http://www.kasjauns.lv/lv/zinas/88582/talantigu-latviesu-klarinetistu-holande-notiesa-par-narkotiku-kontrabandu>. [aplūkots 2012. gada 10. novembrī].

¹¹⁶ Pankratz T., Matiassek H. Understanding Transnational Organised Crime. Vīne: B.M.I. SIAK, Journal For Police Science and Practice, 2012, p. 41-49.

varu un draudus pret konkurentiem un politiskām institūcijām, piedāvājot kukuļus vai izmantojot citus nelegālus ietekmēšanas līdzekļus, tā cenšas gūt sev maksimālu labumu. Organizētās noziedzības pārstāvji apvienojas uzņēmumos ar mērķi gūt materiālus labumus, veicot nelikumīgas darbības valstīs ar vispiemērotākajiem tiesiskajiem apstākļiem. Piemēram, „Itālijā vidējā slāņa cilvēks nevar vienkārši tāpat atvērt restorānu, ieguldot sākotnējo kapitālu 30.000 eiro. Vispirms viņam finanšu un nodokļu iestādēs ir jāpierāda naudas līdzekļu likumīgā izcelsme. Savukārt Vācijā cilvēks ar vidējiem ienākumiem var atvērt uzņēmumu un investēt sākotnējo nezināmas izcelsmes kapitālu līdz pat 50.000 eiro. Nevieni nejaudas, kā uzņēmējs ir ieguvis šo sākotnējo kapitālu.”¹¹⁷

Mūsdienās, iekarojot vienas valsts teritorijas un pieejamos ienākumu gūšanas avotus, organizētā noziedzība izpēta ārvalstu teritorijas, uzņēmējdarbības sfēras un paplašina savas darbības ģeogrāfisko un ekonomisko spektru, tādējādi iegūstot transnacionālo raksturu. Atsevišķi grupējumi turpina darboties iepriekšējo reģionu ietvaros, taču nepieciešamības gadījumā var kalpot cita, lielāka grupējuma organizēto darbību realizācijai. Dažkārt noziedzīga grupa izvietojas vienā valstī, taču savu pretlikumīgo darbību realizē citās. Nozīmīgs ir fakts, ka daži kopējās darbības procesi var būt pat legāli vienā valstī un prettiesiski citā, un šo apstākli veiksmīgi izmanto noziedznieki, kuru grupas vairs nav mononacionālas.

Vladivostokā veiktajā pētījumā norādīts, ka organizētās noziedzības transnacionalizācija ir iziešana ārpus vienas valsts teritorijas, tas mūsdienās ir starptautisks process un pēc būtības ir viens no augstākajiem kriminālās evolūcijas līmeņiem.¹¹⁸

Tādējādi organizētās noziedzības iziešanu ārpus nacionālajam robežām atbalstīja komunikāciju tehnoloģijas un organizētās noziedzības plašie kriminālie sakari, kuri „atviegloja transnacionālo organizēto noziedzīgo kontaktu nodibināšanu ar partneriem citās valstīs un kontinentos; mūsdienu banku sistēmas un elektroniskie norēķini dod iespēju realizēt starptautiskus noziedzīgus darījumus, kas saistīti ar nelikumīgi iegūtas naudas atmazgāšanu, un citas finansiālās mahinācijas.”¹¹⁹

Uzskatāms specifiskas transnacionālas organizēta rakstura noziedzīgas darbības piemēru uzskatījums, ir atrodams krievu jurista V.Eminova (*В.Эминов*) darbos.¹²⁰ Pēc viņa viedokļa par transnacionālās noziedzības darbības sfērām ir uzskatāmas:

- terorisms;

¹¹⁷Jaeger R. Mafiabeämpfung – rechtliche und technische Standarts fuer die kriminalpolizeiliche Arbeit in der EU der 27.Tagungsbericht Kripo Inter, 1.Teil. Schleswig-Holstein: Der Kriminalist. Heft 07-08/Juli-August, 2008, S. 295.

¹¹⁸Транснациональная организованная преступность: дефиниции и реальность. Владивостокский центр исследования организованной преступности. 2001, с.12. Pieejams: <http://www.crime.vl.ru/index/php?p=1384&print=1&more=1> [aplūkots 2010. gada 7. februārī].

¹¹⁹Ibid.

¹²⁰Sk. sīkāk. Эминов В.Е. Современная уголовная политика в сфере борьбы с транснациональной организованной преступностью и коррупцией. Современная транснациональная преступность: состояние и проблемы борьбы. Москва. [Б.и.], 2002, с. 171; Концепция борьбы с организованной преступностью в России Москва : Проспект, 2007, с. 46.

- ieroču, militārās tehnikas, radioaktīvo un kodolvielu, narkotisko līdzekļu, cilvēku orgānu un audu (transplantācijas nolūkā) nelikumīga aprīte;
- naudas viltošana;
- nelikumīgi iegūto līdzekļu un citu īpašumu legalizācija;
- bērnu tirdzniecība;
- kibernoziēdzība.¹²¹

Minētie piemēri liecina par to, ka darbības sfēras ir gan tradicionālās organizētās noziēdzības sfēras (narkobizness, cilvēku tirdzniecība, kontrabanda), gan arī specifiskās darbības sfēras, tādas kā rūpnieciskā spiegošana, manipulācijas finanšu tirgū, ieroču tirdzniecība utt. Noziēdznieki neapšaubāmi cenšas samazināt riskus un gūt maksimālu peļņu, tāpēc pirms kriminālās darbības uzsākšanas viņi analizē situāciju interesējošās valstīs un prognozē notiekošo procesu stratēģisko attīstību. Viņi izmanto visus iespējamus tehnoloģiskos sasniegumus un noalgo labi izglītotos nozaru speciālistus. Paši organizēto grupējumu vadoņi darbojas reģionos, kur viņi jūtas mazāk sasniedzami.¹²²

Apkopojot minēto ir jāsecina, ka transnacionālā organizētā noziēdzība ir izveidojusies līdz ar pasaulē notiekošajām straujajām pārmaiņām ekonomikā, politikā, ģeogrāfiskajā kartē, informācijas tehnoloģiju jomā utt.

Ņemot vērā, ka „...uzsvars uz smagajiem noziegumiem, nevis organizēto noziēdzību ļauj veikt plašāku integrāciju un līdz ar to arī plašākas starptautiskās akcijas...”¹²³, kopējo izmeklēšanas grupu paraugvienošanās tiek pieminēts jēdziens „smaga pārrobežu organizētā noziēdzība”.¹²⁴ Autoresprāt, te ir saskatāma būtiska iezīme, kādos gadījumos ir vērts uzsākt sadarbību kopējā izmeklēšanas grupā, proti, ja ir konstatēts transnacionālais aspekts un noziegums ir smags.

Krimināllikumā Latvijā par smagu noziegumu atzīstams „tīšs nodarījums, par kuru šajā likumā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku, ilgāku par trim gadiem, bet ne ilgāku par astoņiem gadiem, kā arī nodarījums, kurš izdarīts aiz neuzmanības un par kuru šajā likumā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku, ilgāku par astoņiem gadiem.”¹²⁵

Ņemot vērā, ka Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijā pret transnacionālo organizēto noziēdzību smags noziegums nozīmē tādu noziēdzīgu nodarījumu, kas sodāms ar brīvības

¹²¹Sk. sīkāk. Эминов В.Е. Современная уголовная политика в сфере борьбы с транснациональной организованной преступностью и коррупцией. Современная транснациональная преступность: состояние и проблемы борьбы. Москва. [Б.и.], 2002, с. 171; Концепция борьбы с организованной преступностью в России Москва: Проспект, 2007, с. 46.

¹²²Транснациональная организованная преступность: дефиниции и реальность. Владивостокский центр исследования организованной преступности. 2001, с.13. Pieejams: <http://www.crime.vl.ru/index/php?p=1384&print=1&more=1> [aplūkots 2010.gada 07. februārī].

¹²³Boers M. Eiropas Savienība un organizētā noziēdzība: cīņa ar jaunu ienaidnieku ar daudziem taustekļiem. Rakstu krājums: Organizētā noziēdzība Baltijas reģionā. Rīga: Kriminoloģisko pētījumu centrs, 1997, 14.lpp.

¹²⁴Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

¹²⁵Krimināllikums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis. 1998. 8.jūlijs, Nr.199/200, 7.panta 4.daļa.

atņemšanu vismaz uz četriem gadiem vai ar smagāku sodu,¹²⁶ Latvijā normatīvo regulējumu šajā sfērā jāuzskata par atbilstošu starptautiskajām tiesību normām.

Praksē Eiropas Savienības aģentūras, piemēram Eiropas, Eiropols, nosaka savas kompetences jomas, veidojot noziedzīgu nodarījumu sarakstus,¹²⁷ kas teorētiski ierobežo sadarbības jomas. Nepārtraukta noziedzīgu darbību modifikācija neļauj izveidot stabilu noziedzīgu nodarījumu sarakstu, kuru izmeklēšana ir noteiktas institūcijas kompetence, līdz ar to būtu lielāka uzmanība jāvērs uz noziedzīga nodarījuma apstākļiem, atsakoties no mēģinājumiem precīzi definēt noziegumu kategorijas, kas iekļaujamās vai nav iekļaujamās kompetencē. Par problēmas esamību liecina Eiropola prakse, kurš savu sarakstu vairākkārt paplašinājis, bet joprojām eksistē sadarbību ierobežojošie faktori. Piemēram, „zādzība” nav iekļauta Eiropola mandātā, taču noziedznieki organizējas un kļūst mobili,¹²⁸ un rada būtiskus zaudējumus dalībvalstīm, izdarot zādzības. Lai informācijas apmaiņa arī par zādzībām būtu legalizēta, dalībvalstis to veic pie kategorijas – „laupīšana”, kas ietverta Eiropola mandātā. Un tas nebūt nav pretrunā Eiropas Savienības atzītajiem mērķiem – „aizsargāt brīvību, demokrātiju, tiesiskumu, cilvēku pamattiesības un cilvēktiesības.”¹²⁹ Tas ir nepieciešams arī tādu apsvērumu dēļ, lai maksimāli īsā laikā varētu identificēt zādzībās iesaistītas personas, kuras mēdz izmantot neīstus datus, un tādējādi nodrošināt lietas izskatīšanu saprātīgos termiņos, maksimāli ievērojot cilvēktiesību normas. No teiktā izriet nākamais būtiskākais iemesls, kā dēļ ir nepieciešams modificēt un uzlabot starpvalstu tiesībaizsardzības iestāžu sadarbības iespējas - tas ir cilvēktiesību ievērošana.

Demokrātiskā sabiedrībā galvenā vērtība ir cilvēks. Līdz ar globalizācijas procesu notiek arī humanizācijas process. Autore neizvirza par uzdevumu pētīt humanizācijas procesa aspektus starpvalstu sadarbības kontekstā, taču, minot cilvēktiesības kā vienu no starpvalstu sadarbības iemesliem, nedaudz raksturo problēmas, kuras rodas, izmeklējot noziedzīgus nodarījumus.

Problēmas rodas saistībā ar ilgstošiem izmeklēšanas procesiem, kuri, ilgstot vairākus gadus, apdraud iesaistīto personu cilvēktiesības. Par šo problēmu signalizē Strasbūras tiesas¹³⁰ procesi.

---

¹²⁶Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: Starptautiskais tiesību akts, Latvijas Vēstnesis, 2001. 6. jūnijs, Nr.87.

¹²⁷Sk.: Padomes lēmums 2009/426/TI par Eurojust stiprināšanu un ar kuru groza Lēmumu 2002/187/TI, ar ko izveido Eurojust, lai pastiprinātu cīņu pret smagiem noziegumiem: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 4.jūnijs, Nr. L 138/14, 13.pants 6.daļa; Padomes Lēmums 2009/371/TI ar ko izveido Eiropas Policijas biroju (Eiropolu): Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 15.maijs, L 121/65, pielikums.

¹²⁸Parādījies jauns noziedzīgs fenomens – mobilas noziedzīgas grupas, jeb angļu valodā mobile crime group (MCG), tas ir grupējumi, kuri darbojas vairākās Eiropas Savienības dalībvalstīs, izmantojot sev piemērotāko noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas veidu (Eiropola lietotais apzīmējums MODUS OPERANDI).

¹²⁹Borchardt K.D. The ABC of European Union law. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010, p.20.

¹³⁰Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir Eiropas Padomes iestāde — starptautiskā tiesa, kas izskata sūdzības par Eiropas Cilvēktiesību konvencijas un tās protokolu pārkāpumiem. Pieejama: <http://www.echr.coe.int/echr/> [aplūkots 2012. gada 1. novembrī].

Attiecībā pret Latviju kā piemērus par pārmērīgu piemērotā apcietinājuma termiņa ilgumu, varētu minēt Birznieka, Černikova, Svipstas, Laventa lietas.¹³¹

Lai tiktu ievērotas aizturēto personu cilvēktiesības, notiek turēšanas apstākļu uzlabošana, normatīvie akti reglamentē aizturēšanas kārtību, paredz tiesības būt informētam par aizturēšanas iemeslu, tiesības būt atbrīvotam līdz lietas izskatīšanai tiesā, tiesības apstrīdēt aizturēšanas likumību, tiesības saņemt kompensāciju par nelikumīgu aizturēšanu utt. Tādējādi attiecībā uz šo personu grupu ir būtiski nodrošināt cilvēciskus turēšanas apstākļus, ievērot likumu prasības jebkurā izmeklēšanas pasākumā.

Citu humanizācijas procesa pusi atspoguļo V.Luņejeva (*B.Лунеев*) teiktais, ka „demokrātija un cilvēktiesību un brīvību ievērošanu nav iespējams panākt apstākļos, kuros valda noziedzība un nesodāmība.”¹³² „Iedzīvotājiem ir bailes no atvērtajām robežām...”,¹³³ jo tas veicina noziedznieku nesodāmības izplatīšanos, ja nav samērīgas pretdarbības. Šodienas realitāte ir tāda, ka valstis ar stiprāko ekonomiku un augstāko dzīves līmeni ir galamērķis nabadzīgāko valstu negodīgajiem pilsoņiem. Tieši šī iemesla dēļ „stiprākās, varenākās valstis investē ievērojamas naudas summas un citus resursus, tostarp cilvēkresursus, atbalstot vājāku valstu ekonomiku, valdību un justīciju sistēmas. Lielākoties atbalsts nonāk caur līgumu un vienošanos noslēgšanu.”¹³⁴ Šis atbalsts tiek sniegts ne tikai, lai citas valstis kļūtu stiprākas, bet, pirmkārt, lai pasargātu jau sasniegto savu pilsoņu labklājību.

Starpvalstu sadarbība, izmeklējot un atklājot noziegumus, ir komplicēts process, kurā vairāk vai mazāk tiek skartas dažādas cilvēka tiesības. Šajā procesā iesaistīto cilvēku tiesības iespējams skatīt kā: 1) aizturēto, aizdomās turēto; 2) cietušo, liecinieku; 3) tiesībaizsardzības iestāžu darbinieku tiesības.

Izmeklēšana starp valstīm pārsvarā notiek sakarā ar transnacionāliem organizētiem noziegumiem, kuru veicēji nevērtē ne citu cilvēku intereses, ne dzīvību. Pagājušā gadsimta deviņdesmitajos gados par lielāko problēmu tika uzsvērtā liecinieku un cietušo aizsardzība, kā rezultātā arī Latvijā tika izstrādāta liecinieku aizsardzības sistēma, attiecīgi iekļaujot jauninājumus kriminālprocesā. Šo kategoriju cilvēka tiesību garantēšanai nepieciešami ievērojami ieguldījumi, kuru trūkums kļūst par iemeslu atteikumam nodrošināt personai aizsardzību. Diemžēl nav veikti pētījumi, kuros tiktu salīdzināti finansējuma apjomi aizturēto, aizdomās turēto personu un cietušo,

¹³¹Sīkāk sk.: Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 65025/01 Birznieks v. Latvia 2011. gada 31.maijā; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 71071/01 Černikovs v. Latvia 2011. gada 31.maijā.; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 66820/01 Svipsta pret Latviju 2006. gada 9.martā; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Lavents v. Latvia 58442/00, 2002. gada 28. novembrī.

¹³²Лунеев В.В. Эпоха глобализации и преступность. Москва: Норма, 2007, с.186.

¹³³Mokros R. Europol - So nicht!

Pieejams:http://www.humanistischeunion.de/themen/innere_sicherheit/sicherheit_freiheit/mokros_europol/ [aplūkots 2010. gada 10. septembrī].

¹³⁴Kratcoski P. Police without borders: The fading distinction between local and global. Pieejams: <http://www.ipes.info/summaries/cincinnati.asp> [aplūkots 2012. gada 11. novembrī].

licinieku cilvēka tiesību garantēšanas pasākumos. Šo personu grupai ir jānodrošina tiesības uz dzīvību, kuru apdraud citu personu kriminālā uzvedība. Arī tiesībaizsardzības iestāžu darbiniekiem ir tiesības uz dzīvību, kas tiek apdraudēta, pildot profesionālos pienākumus. Lissen H. (*H.Lissen*) atzīst, ka “veikt kontroli ir bīstami, jo katrs cilvēks ir potenciāls drošības apdraudētājs.”¹³⁵

Bez jau pieminētā pārmērīgā apcietinājuma termiņa ilguma, starp biežāk norādītajiem cilvēktiesību pārkāpumiem ir iemesli, kas saistīti ar aizturēšanā, apcietināšanā un pratināšanā pielietojamām metodēm, piemēroto aizliegumu iepazīties ar materiāliem, kas pamato aizdomās turētās personas aizturēšanu, aizliegumu izpaust pirmstiesas kriminālprocesa datus, par liegtajām sarakstes tiesībām u. c.¹³⁶ Kriminālprocesa likumā ir paredzēti tādi instrumenti kā sūdzību iesniegšana, noteiktas darbības pārsūdzēšanas tiesības utt., kas ir aizturētā, aizdomās turētā sākotnējie līdzekļi savu tiesību aizstāvēšanai, nevis publiski solījumi sniegt sūdzību Eiropas Cilvēktiesību tiesā (turpmāk arī ECT). Vienīgais trūkums ir tāds, ka ne visas personas, saskaroties ar tiesībaizsardzības iestādēm, zina savas tiesības un, lai zinātu tiesības, ir nepieciešams skaidri zināt savu procesuālo stāvokli kriminālprocesā.

Kā vienu no problēmām starpvalstu sadarbības kontekstā šeit ir jāieņem neskaidrības attiecībā uz personām, kuras tiek aizturētas, piemēram, vadot transportlīdzekli, kas ir ievietots Šengenas Informatīvā sistēmā kā meklēšanā esošais. Faktiski Latvija daudzos gadījumos ir kā tranzīvalsts gan zagto mantu pārvadāšanai, gan noziedznieki atgriežas pēc pastrādātiem noziegumiem caur Latviju, un, konstatējot priekšmetu, personu, vai dokumentu, amatpersonām „savas kompetences ietvaros jāveic normatīvajos aktos paredzētos pasākumus, lai sasniegtu ziņojumā norādīto mērķi.”¹³⁷ Ziņojumā par personām mērķis var būt:

- 1) lai apcietinātu izdošanas nolūkā;
- 2) lai liegtu ieceļošanu un uzturēšanos dalībvalstīs;
- 3) lai draudu novēršanas nolūkā uz laiku aizsargātu;
- 4) lai, maskētā veidā veicot pārbaudi, iegūtu informāciju;
- 5) lai maskētā veidā iegūtu informāciju;
- 6) lai noskaidrotu pastāvīgās uzturēšanās vietu;
- 7) lai noskaidrotu atrašanās vietu.

Attiecīgi, lai nodrošinātu ziņojumā norādītā mērķa sasniegšanu, ir jāveic procesuālās darbības un te rodas jautājums par personu procesuālo stāvokli, par kurām nav ziņojuma Šengenas informācijas sistēmā, bet kuras brauc ar transportlīdzekli, kas izsludināts meklēšanā citā valstī.

---

¹³⁵Lissen H. Jeder Mensch ein Sicherheitsrisiko. Pieejams: http://www.humanistische-union.de/themen/innere_sicherheit/sicherheit_freiheit/lissen_sicherheitsrisiko/ [aplūkots 2010. gada 10. sptembrī].

¹³⁶Sīkāk sk.: Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 65025/01 Birznieks v. Latvia 2011. gada 31. maijā; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 71071/01 Černikovs v. Latvia 2011. gada 31. maijā.

¹³⁷Šengenas informācijas sistēmas darbības likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2007. 27.jūnijs, Nr.102(3678), 16.pants.

Faktiski tā ir “izdodamā persona”,¹³⁸ kurai Latvijā ir tiesības: zināt, kas un par ko lūdz tās izdošanu; izdošanas procesā lietot tai saprotamu valodu; sniegt paskaidrojumus sakarā ar izdošanu; pieteikt lūgumus, arī lūgumus par vienkāršoto izdošanu; iepazīties ar visiem pārbaudes materiāliem; uzaicināt advokātu juridiskās palīdzības saņemšanai.

Problēmatiski ir tas, ka ārvalstī nemaz nav informācijas par personas datiem, uz kuru būtu jāizdod pagaidu apcietināšanas vai izdošanas lūgums. Tas ir jānoskaidro, izmantojot esošos informācijas apmaiņas mehānismus. Savukārt, aizturot personu izdošanas nolūkā, taču nepaskaidrojot „par ko tā tiek aizturēta, nebrīdinot, ka tai ir tiesības klusēt, ka visu, ko šī persona teiks, var izmantot pret to”¹³⁹ tiek pārkāptas personas tiesības.

Kriminālprocesa likums Latvijā nosaka, ka kriminālprocesu veic, ievērojot starptautiski atzītās cilvēktiesības un nepieļaujot neattaisnotu kriminālprocesuālo pienākumu uzlikšanu vai nesamērīgu iejaukšanos personas dzīvē.¹⁴⁰ Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi noteiktas šādi: „Ikvienam ir tiesības uz savu privāto un ģimenes dzīvi, korespondences noslēpumu un dzīvokļa neaizskaramību.”¹⁴¹ Izmeklēšana starp valstīm lielākoties notiek par smagiem un sevišķi smagiem noziegumiem, kuru atklāšanā ir nepieciešams izmantot speciālās izmeklēšanas darbības, kas, savukārt, cieši saistītas ar iejaukšanos privātajā dzīvē. Kriminālprocesa likumā ir paredzēts, ka „cilvēktiesības var ierobežot tikai tajos gadījumos, kad to prasa sabiedrības drošības apsvērumi, un tikai šajā likumā noteiktajā kārtībā atbilstoši noziedzīgā nodarījuma raksturam un bīstamībai.”¹⁴² Šīs tiesības drīkst pārkāpt likumā paredzētajos gadījumos, lai aizstāvētu valsts un sabiedriskās drošības vai valsts ekonomiskās labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību, vai, lai aizstāvētu citu tiesības un brīvību. Tāpat situāciju iespējams mainīt caur paraugprāvām, ko spēj garantēt tikai objektīva un neatkarīga tiesu vara.

Cilvēks saprāta robežās var rēķināties ar privātās dzīves neaizskaramību kā mājās, tā arī darba vietā. Par pārkāpumiem ir runa gadījumos, ja netiek ievērotas likuma prasības, veicot, piemēram, telekomunikāciju kontroli bez tiesneša akcepta, vai novērojot kolēģa/padotā darba vietu (tiesībaizsardzības iestādē), uzsākot disciplināro izmeklēšanu saistībā ar seksuālo orientāciju utt. Kā atrunāts Kriminālprocesa likumā: „Piemērot ar brīvības atņemšanu saistītu drošības līdzekli, pārkāpt

---

¹³⁸Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11. maijs, Nr.74 (3232),698.pants.

¹³⁹ Turpat, 265.pants.

¹⁴⁰Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11. maijs, Nr.74 (3232), 2.nodaļa 12.pants.

¹⁴¹Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 1997. 13.junijs, Nr .143/144 (858/859).

¹⁴²Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11. maijs, Nr.74 (3232), 2.nodaļa 12.pants.

publiski nepieejamas vietas neaizskaramību, korespondences un sakaru līdzekļu noslēpumu drīkst vienīgi ar izmeklēšanas tiesneša vai tiesas piekrišanu.”¹⁴³

Garantējot cilvēktiesības, kriminālprocesuālo pasākumu izvēlē ir jāievēro samērīgums: jāņem vērā lietas faktiskie apstākļi un jāveic analīze pieejamajai informācijai, kas liecina par noziedzīgas darbības smaguma pakāpi, kriminālo elementu iespējamās pretdarbības raksturu. Šo tiesību pārkāpumus iespējams samazināt, ievērojot likumā noteikto procesuālo kārtību, paredzētos termiņus, izvēloties atbilstošus taktiskos paņēmienus.

Rezumējot ir jāatzīmē, ka noziedzīgas aktivitātes, globalizācijas rezultātā nepārtraukti modernizējoties, apdraud Eiropas Savienības atzītās vērtības. Šodienas noziedzīgā pasaule ir pilnveidojusies un ieguvusi ne tikai kvantitatīvi jaunus apjomus, bet arī kvalitatīvi jaunas formas, tās darbības sekas ietekmē visas pasaules sabiedrību, izraisot objektīvo nepieciešamību pēc valstu solidaritātes un sadarbības stiprināšanas, izvirzot kopējus mērķus. Vislielākā problēma, izmeklējot transnacionālas noziedzīgas darbības, ir jurisdikcijas robežas, ar kurām nesaskaras noziedznieki. Nepārtraukta noziedzīgu darbību modifikācija neļauj izveidot stabilu sarakstu ar noziedzīgiem nodarījumiem, kuru izmeklēšana ir noteiktas institūcijas kompetence, tādējādi ir jāmodernizē līdzšinējā prakse, plašāk praktizējot noziedzīga nodarījuma izdarīšanas veida jeb modus operandi piemērošanu.

Transnacionālo organizēto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšana mūsdienās nav efektīva vienas valsts ietvaros, tādējādi ir jāpilnveido sadarbības veidus, kas vērsti uz kopējā mērķa sasniegšanu, atsevišķu uzdevumu izpildi aizvietojo ar pasākumu kompleksu, attiecīgi saskaņojot dažādu jurisdikciju pieļaujamās metodes un sadarbības robežas.

Ņemot vērā, ka starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības modernizāciju un jaunu sadarbības veidu rašanos nosaka gan mūsdienu pasaules attīstība, gan politiskie procesi, arī sadarbības jautājumi jāskata dažādos līmeņos. Nākamajā apakšnodaļā autore raksturo mūsdienās aktuālos sadarbības līmeņus, atspoguļojot arī iepriekšējos gados pastāvējušos atzinumus. Tas ir nepieciešams arī tādu apsvērumu dēļ, lai korekti noteiktu kopējo izmeklēšanas grupu vietu starp krimināltiesiskās sadarbības veidiem.

1.3. Starpvalstu sadarbības līmeņi

Tiesībaizsardzības iestādes ilgstošu laiku noziedzīgus nodarījumus izmeklēja katru atsevišķi savas valsts robežās. Tāda situācija, autoresprāt, daļēji skaidrojama ar likumdevēja nespēju savlaicīgi reaģēt uz ģeopolitiskām pārmaiņām pasaules kartē, kā arī ar saiknes trūkumu starp

---

¹⁴³Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11. maijs, Nr.74 (3232), 2.nodaļa 12.pants.

dažādiem starpvalstu sadarbības līmeņiem, jo ir daudz „vieglāk piekrist vispārējiem principiem, nekā realizēt tos konkrētos pasākumos”.¹⁴⁴ Savukārt raksturojot mūsdienu noziedzīgās aktivitātes, ir jāpiekrīt atzinumam, ka „šodienas noziedzības spēks ir kolektīvisms”.¹⁴⁵ Jo robežu atceļšana ir veicinājusi mobilitāti, jaunu sakaru nodibināšanu, meklējot partnerus noziedzīgu aktivitāšu realizācijai.

Sākotnēji starpvalstu policijas sadarbības līmeņus 1997. gadā Vīnē 4. Starptautiskajā Policijas vadītāju simpozijā noformulēja J. Benjons (*J. Benyon*)¹⁴⁶: “Pirmais jeb makrolīmenis ietver dažādu starptautisku līgumu (konvenciju) noslēgšanu un nacionālo likumu un noteikumu harmonizāciju. Otrais jeb meso līmenis ir saistīts ar policijas un citu likumu realizējošu institūciju operatīvajām struktūrām, praktisko darbību, tiesvedību un tehnoloģijām. Trešais jeb mikro līmenis iekļauj specifisku noziedzības veidu izmeklēšanu, prevenciju un kontroli.”¹⁴⁷

Minētais sadalījums ir aktuāls arī mūsdienās, kaut gan sadarbība Eiropas Savienībā ir kļuvusi daudz intensīvāka un paplašinās arī krimināltiesībās. Piemēram, A. Klip (*A. Klip*) raksturo integrāciju Eiropas Savienībā kā progresīvu nekad nebeidzamu procesu, kurā tiek tuvinātas Eiropas valstis, Eiropas tautas un to sabiedrības.¹⁴⁸ Iepriekšējos gados¹⁴⁹ šo procesu apzīmēja ar jēdzienu „*eiropēizācija*”. Pēc būtības process nav mainījies, taču kļuvis intensīvāks, paplašinot integrāciju. Turpmākas integrācijas līmeņus krimināltiesībās A. Klip raksturo šādi:

- Makrolīmenis paredz harmonizāciju kā pašmērķi,¹⁵⁰ paskaidrojot, ka nedrīkst pieļaut situāciju, ka vienotā Eiropā vienā valstī par noziedzīgu nodarījumu persona saņem četrus gadus brīvības atņemšanas sodu, par kuru citā valstī paredzēts sešu gadu brīvības atņemšanas sods¹⁵¹. Tādējādi šajā līmenī paredzēta tiesību normu „unifikācija Eiropas valstīs”¹⁵².
- Mesolīmenis, pēc A. Klip atzinuma, paredz harmonizāciju ar mērķi efektīvāk apkarot noziedzību, harmonizējot kompetenču sadalījumu, darbojoties saskaņā ar subsidiaritātes principu,¹⁵³ kas noteikts Eiropas Savienības līguma 5. pantā.

¹⁴⁴Craig P., de Burca G. EU Law. Text, Cases, and Materials. Fifth Edition. Oxford: University press, 2011, p.946.

¹⁴⁵Уголовная юстиция: проблемы международного сотрудничества. Международный научно-исследовательский проект. Москва: БЕК, 1994, с.62.

¹⁴⁶Kratcoski P., Police without borders: The fading distinction between local and global. Pieejams: <http://www.ipcs.info/summaries/cincinnati.asp> [aplūkots 2012. gada 11. novembrī].

¹⁴⁷Sk. arī: International police co- operation: a World perspective. Policing Volume 22, Nr.2 1999, p.215.

¹⁴⁸Klip A. European Criminal Law 2nd edition. An Integrative Approach. Oxford: Intersentia, 2012, p.22.

¹⁴⁹Albrecht H-J. Die Europaeisierung des Strafrechts und die Innere Sicherheit in Europa. Kriminalitaetsbeakaempfung im zusammenwachsenden Europa. BKA – Arbeitstagung 1999. Bundeskriminalamt (Hg). Neuwieg; Kriftel: Luchterhand, 2000, S.39-64.

¹⁵⁰(...) harmonisation as a goal in itself (...) Klip A. European Criminal Law 2 nd edition. An Integrative Approach. Oxford: Intersentia, 2012, p.24.

¹⁵¹Klip A. European Criminal Law 2nd edition. An Integrative Approach. Oxford: Intersentia, 2012, p.24.

¹⁵²Albrecht H-J. Die Europaeisierung des Strafrechts und die Innere Sicherheit in Europa. Kriminalitaetsbeakaempfung im zusammenwachsenden Europa. BKA – Arbeitstagung 1999. Bundeskriminalamt (Hg). Neuwieg; Kriftel: Luchterhand, 2000, S.39-64.

¹⁵³Subsidiaritātes princips, tāpat kā proporcionalitātes princips, nosaka Eiropas Savienības kompetenču īstenošanu. Konkrētāk — jomās, kuras nav Eiropas Savienības ekskluzīvā kompetencē, subsidiaritātes princips, no vienas puses,

Tādējādi sadarbība mesolīmenī paredz „materiālo krimināltiesību un kriminālpolitikas koordinācijas harmonizāciju”.¹⁵⁴

- Mikrolīmenis pēc A. Klip viedokļa ir saistāms ar praktiskajam lietām kā, piemēram, sadarbība kopējās izmeklēšanas grupās, Eiropjustā, Tiesu iestāžu sadarbība un labās prakses apmaiņa.¹⁵⁵

Raksturojot katru līmeni atsevišķi, ir jāatzīmē, ka starpvalstu sadarbībai makrolīmenī liela nozīme ir tādai tiesību formai kā līgumam, kas saprotams kā “Oficiāla vienošanās, saistības, darījumi (piemēram, starp valstīm, iestādēm, uzņēmumiem, organizācijām, personām).”¹⁵⁶

Makrolīmenī tiek slēgti līgumi, kuri nosaka noteiktus standartus, piemēram, noziedznieku izdošanas nosacījumus vai informācijas apmaiņas kārtību. Kaut gan teorētiski konvencijas apvieno vairākas valstis kādas problēmas regulācijā, krimināltiesiskās sadarbības jomā nav iespējams atrunāt visus aspektus vienas vienošanās vai līguma ietvaros, tajā var būt kopējie virzieni, uz ko valstīm jātiecas.

Līdz šodienai krimināltiesību jomā ir izstrādātas vairākas nozīmīgas konvencijas, kuras regulē sadarbības mehānismu starpvalstu kompetentajām institūcijām un iesaka sadarbības procesuālo kārtību.¹⁵⁷ Taču krimināltiesību jomā pieņemtās konvencijas¹⁵⁸ pārsvarā regulē tos jautājumus, kas tieši neietekmē indivīdu. Līdz ar to kā viena sadarbības subjektu kategorija ir to valstu kompetentās iestādes, kuras ir ratificējušas noteikto konvenciju.

---

aizsargā dalībvalstu tiesības pieņemt lēmumus un rīkoties un, no otras puses, ļauj Eiropas Savienībai iejaukties tad, ja „ierosinātās rīcības mēroga vai rezultātu dēļ” mērķus grūtāk ir sasniegt dalībvalstu līmenī. Minēto principu Eiropas līgumos iekļāva arī tādēļ, lai kompetenču īstenošanu pēc iespējas tuvinātu pilsoņiem. Pieejams: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/lv/FTU_1.2.2.pdf [aplūkots 2012. gada 1. novembrī].

¹⁵⁴Albrecht H-J. Die Europaeisierung des Strafrechts und die Innere Sicherheit in Europa. Kriminalitaetsbeakaempfung im zusammenwachsenden Europa. BKA – Arbeitstagung 1999/ Bundeskriminalamt (Hg). Neuwieg; Kriptel: Luchterhand, 2000, S.39-64.

¹⁵⁵Klip A. European Criminal Law. An Integrative Approach. Oxford: Intersentia, 2009, p.26.

¹⁵⁶Skaidrojošā vārdnīca. Pieejama: <http://www.tezaurs.lv/sv/?w=1%C4%ABgums> [aplūkots 2012. gada 1. novembrī].

¹⁵⁷Starptautiskā tiesiskā sadarbība krimināllietās Pieejams:

http://www.tm.gov.lv/lv/daliba_es/tiesiska_sadarbiba_kriminallietas.html [aplūkots 2012. gada 2. novembrī].

¹⁵⁸Konvencija par savstarpēju izdošanu Eiropas Savienības dalībvalstīs, kas sastādīta, pamatojoties uz K 3.pantu Līgumā par Eiropas Savienību; Konvencija par vienkāršotu savstarpējās izdošanas procedūru Eiropas Savienības dalībvalstīs, kas sastādīta, pamatojoties uz K 3.pantu Līgumā par Eiropas Savienību; Eiropas Savienības Dalībvalstu Nolīgums par tiesvedības nodošanu krimināllietās; Eiropas Padomes konvencija par kriminālspriedumu starptautisko spēkā esamību; Eiropas Kopienas dalībvalstu konvencija par ārvalstu kriminālsodu izpildi; Eiropas Padomes Konvencija par savstarpējo palīdzību krimināllietās, tās papildu protokols un otrais papildu protokols; Eiropas Padomes konvencija par izdošanu, tās papildu protokols un otrais papildu protokols; Eiropas Padomes konvencija par tiesvedības nodošanu krimināllietās; Eiropas Padomes konvencija par notiesāto personu nodošanu soda izciešanai; Eiropas Padomes konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju; Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību; Eiropas Padomes Krimināltiesību pretkorupcijas konvencija; Konvencija par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās, ko Padome pieņēmusi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 34.pantu un tās Protokols; Eiropas Padomes konvencija par informāciju par ārvalstu likumiem; Starptautiskā konvencija par cīņu pret teroristu rīkotajiem sprādzieniem; Starptautiskā konvencija par cīņu pret terorisma finansēšanu; Starptautiskā konvencija pret ķīlnieku sagrābšanu; Konvencija par cīņu pret korupciju, kurā iesaistītas Eiropas Kopienas amatpersonas vai Eiropas Savienības dalībvalstu amatpersonas, kas izstrādāta, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību K.3 panta 2.punkta "c" apakšpunktu; Romas Starptautiskās Krimināltiesas Statūti; Eiropas Padomes konvencija par informāciju par ārvalstu likumiem. Pieejams: http://www.tm.gov.lv/lv/daliba_es/tiesiska_sadarbiba_kriminallietas.html [aplūkots 2009. gadā 11.oktobrī].

Starp zīmīgākajiem makrolīmeņa tiesību aktiem noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā ir Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību,¹⁵⁹ kura paredz attīstīt starpvalstu sadarbību: slēdzot starpvalstu divpusējos vai daudzpusējos līgumus par notiesāto personu nodošanu (17. pants.); sniedzot savstarpēju tiesisko palīdzību (18. pants.); veidojot **kopējās izmeklēšanas, kas balstās uz noslēgtajām divpusējām vai daudzpusējām vienošanām par izmeklēšanas priekšmetu. Ja nepastāv vispārējas vienošanās, tad kopējās izmeklēšanas var veikt pēc atsevišķas vienošanās (19. pants.);** attīstot speciālās izmeklēšanas metodes, kā kontrolējamā piegāde, elektroniskā novērošana, aģentūras pasākumi, kas veicami saskaņā ar katras valsts iekšējām tiesību normām (20. pants.); vienojoties par kriminālprocesu savstarpējo nodošanu, ja tas atbilst tiesvedības interesēm, vai, lai apvienotu kriminālprocesus, ja tie skar vairākas jurisdikcijas (21. pants.); veicinot informācijas apmaiņu par sodāmību (22. pants.); ieviešot pasākumus, kas nodrošinātu palīdzību cietušajiem un aizsargātu lieciniekus (25., 24. pants.); ieviešot pasākumus, kas vērsti uz sadarbības paplašināšanu ar tiesībsargājošajām iestādēm, atbalstot personas, kuras līdzdarbojas organizētajās grupās, pamudinot viņus sniegt informāciju tiesībsargājošajām iestādēm, pretī nodrošinot imunitāti no kriminālvajāšanas (26. pants.); stiprinot tiesībsargājošo iestāžu savstarpēju sadarbību, nodibinot savstarpējus kanālus ātrai informācijas apmaiņai, ekspertu, kompetento darbinieku apmaiņai (27. pants.); apkopojot informāciju par organizētās noziedzības raksturu, veicot konsultācijas ar zinātniski pētnieciskajām iestādēm, izstrādājot kopējas definīcijas, standartus un metodoloģiju (28. pants.); sagatavojot personālu un sniedzot tehniska rastura palīdzību (29. pants.).¹⁶⁰

Konvencijā ietvertajām normām ir rekomendējošs raksturs, tomēr atsevišķas normas paredz konkrētas prasības, kas valstīm jāveic, lai starpvalstu sadarbība būtu iespējama. Konvencijā ietvertās normas attīstības ceļā tiek pilnveidotas, tā, piemēram, 19. pantā ir minētas „kopējās izmeklēšanas”, kuras Eiropas Savienībā attīstās kā „kopējās izmeklēšanas grupas”.

Eiropas Savienībā makrolīmenī policijas un tiesu sadarbību krimināllietās attīsta, izstrādājot ilggadējas programmas, rīcības plānus un pieņemot lēmumus, kuru ieviešanai nacionālajā līmenī tiesiskus instrumentus izvēlas valstis. Tiesībaizsardzības iestāžu sadarbības jomā nozīmīgākie ir: Hāgas programma 2005–2010¹⁶¹, Hāgas programmā ietvertais rīcības plāns,¹⁶² Stokholmas

¹⁵⁹Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6. jūnijs, Nr. 87 (2474).

¹⁶⁰Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6. jūnijs, Nr. 87 (2474).

¹⁶¹The Hague Programme: strengthening freedom, security and justice in the European Union. Brussels, Council of the European Union, 13 December 2004. 16054/04, JAI 559.

¹⁶²Council and Commission Action Plan implementing the Hague Programme on strengthening freedom, security and justice in the European Union. Official Journal, C 198, 12 August 2005, p.1.

programma 2010–2015¹⁶³, Stokholmas programmā ietvertais rīcības plāns¹⁶⁴ un daži citi dokumenti.¹⁶⁵ Minētajos dokumentos Eiropas Savienības Padome vēlas attīstīt paraugprakses apmaiņu noziedzības apkarošanā, iesaka stiprināt nacionālo kompetento iestāžu un struktūru tīklu. Krimināltiesību jomā Eiropas Savienības Padome rekomendē vienoties par definīcijām, sodu sankcijām. Strīdīgi vērtējams ieteikums orientēties uz ierobežotu jomu skaitu, starp kurām tiek minētas: ekonomiskā noziedzība, narkotiku tirdzniecība, cilvēku tirdzniecība, noziedzība, kas izmanto modernās tehnoloģijas, un noziegumi pret vidi, cīņa pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu. Stokholmas programmā atsevišķi izcelti: cilvēktirdzniecība, bērnu seksuālā eksploatācija un bērnu pornogrāfija, kibernoziēdzība, ekonomiskie noziegumi, korupcija, narkotikas un terorisms. Atšķirībā no Palermo konvencijas minētajos dokumentos¹⁶⁶ tiek lietoti jēdzieni „smagie” (serious) un „organizētie” noziegumi, kam šeit netiek dota definīcija un līdz ar to dalībvalstis tos var klasificēt saskaņā ar nacionālajām krimināltiesību normām.¹⁶⁷

Autoresprāt, reglamentējot tiesībsardzības iestāžu sadarbības jautājumus, ir būtiski ņemt vērā, ka noziedzīgās darbības modificējas, tāpēc konkrēto noziegumu saraksti ierobežos nākotnes lietošanas iespējas. Hāgas programmā¹⁶⁸ uzmanība vērsta uz sadarbības stiprināšanu tieši izmeklēšanā, palielinot savstarpējas uzticēšanās nozīmi.

Šī politiskā apņemšanās nosaka turpmākas sadarbības attīstību krimināltiesiskajās attiecībās Eiropas Savienībā, pakāpeniski aizstājot „tradicionālo savstarpējo palīdzību ar jauniem instrumentiem, kas balstītos uz savstarpējo atzīšanu.”¹⁶⁹

Šajā sadarbības sfērā pēc pīlāru sistēmas krišanas ir iespējami tādi juridiskie instrumenti kā direktīvas un regulas, kas teorētiski varētu stiprināt policijas sadarbību. Tomēr jāpievērš uzmanība, ka jaunu juridisku instrumentu izstrādē netiek iesaistīti tie, kas strādā ar tiesību normās noteikto izpilde. Šajā sakarībā pareizu novērtējumu sniedz K.Strada-Rozenberga: „(...) ļoti bieži tiek norādīts, ka situācijās, ja mūsu valsts pārstāvji nav piedalījušies attiecīgā instrumenta izstrādē, bet

¹⁶³The Stockholm Programme – An open and secure Europe serving and protecting citizens. Official Journal, 4 May 2010. C 115 P.1-38.

¹⁶⁴Action Plan implementing the Stockholm Programme 20 April 2010, COM (2010) 171 final, p. 39-106.

¹⁶⁵Draft Internal Security Strategy for the European Union: Towards a European Security Model. 5842/2/10-REV 2,23 Februari 2010. p.107-124; JHA Trio Presidency Programme January, June 2011 5008/10, 4 January 2010. p.125-158.

¹⁶⁶The Hague Programme: strengthening freedom, security and justice in the European Union. Brussels, Council of the European Union, 13 December 2004. 16054/04, JAI 559.; Council and Commission Action Plan implementing the Hague Programme on strengthening freedom, security and justice in the European Union. Official Journal, C 198, 12 August 2005 p.1. ; The Stockholm Programme – An open and secure Europe serving and protecting citizens. Official Journal, 4 May 2010. C 115, p.1-38. ; Action Plan implementing the Stockholm Programme 20 April 2010, COM (2010) 171 final, p. 39-106.

¹⁶⁷Latvijā noziedzīgo nodarījumu klasifikācija paredzēta Krimināllikuma 7.pantā.

¹⁶⁸The Hague Programme: strengthening freedom, security and justice in the European Union. Brussels, Council of the European Union, 13 December 2004. 16054/04, JAI 559.

¹⁶⁹Starptautiskā tiesiskā sadarbība krimināllietās. Pieejams: http://www.tm.gov.lv/lv/daliba_es/tiesiska_sadarbiba_kriminallietas.html [aplūkots 2012. gada 2. novembrī].

„saņēmuši jau gatavu produktu”, atsevišķu tajā iekļauto atziņu jēga nav saprotama.”¹⁷⁰ Tāda situācija attiecināma arī uz kopējām izmeklēšanas grupām, atstājot to bez papildu skaidrojumiem nacionālajā līmenī. Šis sadarbības veids netiks attīstīts arī tāda iemesla dēļ, ka nav saprotams, kā uzsākt tādu sadarbību un kā rīkoties tālāk.

Faktiski valstī visām tiesībaizsardzības institūcijām jāstrādā kopā nolūkā būt informētiem par plānotajiem jaunievedumiem un laicīgi sagatavoties to piemērošanai. Gatava juridiska instrumenta ieviešana nacionālajā līmenī, neizpētot ieviešanas mērķi, kā arī saistību ar valsti jau pastāvošiem juridiskiem instrumentiem, liek nepamatoti grozīt nacionālos tiesību aktus, iekļaujot tajos „dzīvotnespējīgas” normas.¹⁷¹ Svarīgi apzināties, ka arī ES līmenī ne vienmēr ir skaidri zināms, kā attīstīt noteikto ideju. Sākotnēji tiek konstatētas problēmas, par kurām signalizē attiecīgās sfēras profesionāļi, piemēram, noziedzīgu nodarījumu izmeklētāji. Tad apspriežu rezultātā rodas ideja, kurai jāpiešķir dzīvotspēja visās ES valstīs. Jaunievedumu problēmas ir saistītas ne tikai ar atsevišķu ierēdņu neieinteresētību un bezatbildību noteiktajos procesos, taču vispirms ar zināšanu trūkumu Eiropas Savienības tiesībās, jo tās ir jaunas un atrodas attīstības procesā. Daži ierēdņi pēc pašiniciatīvas izglītojas pašmācības ceļā, tiek izdotas tā saucamās rokasgrāmatas atsevišķu jautājumu risināšanai, tomēr tas nav pietiekami, ja nav apmācību viengabalainības, pilnvērtības. Juristu izglītībā ir jāapsver nepieciešamība ieviest jaunu priekšmetu, kurā apgūtu ES policijas un tiesu sadarbības jautājumus. Tā varētu būt jauna zinātnes apakšnozare, kuras radīšanu nosaka ES tiesību attīstība,¹⁷² šajā sakarā pareizi ir izteicies V.Luņejevs, ka kriminoloģiskā un sociāli tiesiskā realitāte objektīvi nosaka krimināltiesību zinātņu attīstības un pilnveidošanas nepieciešamību.¹⁷³

Eiropas Savienībā makrolīmenī notiek tiesību normu harmonizācijas process, kura rezultātā jau pastāvošās atsevišķu valstu tiesību normas tiek tuvinātas, lai tās būtu spējīgas atbalstīt starpvalstu sadarbību mūsdienās.¹⁷⁴ Lai mazinātu valstīs pastāvošās atšķirības, harmonizācijas process ir uzsākts arī krimināltiesību jomā, lai gan Krimināllikums tiek uzskatīts par valsts jurisdikcijas un nacionālās suverenitātes simbolu. Saskaņā ar Eiropas tiesību akadēmijas apkopotajiem datiem¹⁷⁵ šāda harmonizācija par konkrētiem noziedzīgiem nodarījumiem ir notikusi attiecībā uz:

---

¹⁷⁰Strada-Rozenberga K. Starptautiskā sadarbība krimināltiesiskajā jomā. Grām.: Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 820.lpp.

¹⁷¹Sk. arī: Strada-Rozenberga K. Starptautiskā sadarbība krimināltiesiskajā jomā. Grām.: Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 820.lpp.

¹⁷²Saskaņā ar eur-lex datiem, par policijas un tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās un muitas lietas Eiropas Savienībā izdoti 225 dokumenti. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/lv/legis/latest/chap1930.htm> [aplūkots 2012. gadā 04.septembrī].

¹⁷³Лунеев В.В. Эпоха глобализации и преступность. Москва: Норма, 2007, с.7.

¹⁷⁴Strada-Rozenberga K. Latvija un Eiropas Savienības tiesību politika kriminālās justīcijas sfērā. Latvijas Vēsture, 2003, Nr.1(49), lpp 79.-88.

¹⁷⁵Summer course on European Criminal Justice. ERA, Trier, 2010. Npublicēti materiāli.

- korupciju – 1997. gadā un 2004. gadā;¹⁷⁶
- eiro aizsardzību – 2000. gadā;¹⁷⁷
- naudas atmazgāšanu – 2001. gadā;¹⁷⁸
- cilvēktirdzniecības apkarošanu – 1997. gadā un 2002. gadā;¹⁷⁹
- bērnu seksuālās ekspluatācijas apkarošanu – 2003. gadā;¹⁸⁰
- krimināltiesībām par vides aizsardzību – 2003. gadā;¹⁸¹
- terorismu – 2002. gadā un 2008. gadā;¹⁸²
- rasismu un ksenofobiju – 2008. gadā.¹⁸³

Harmonizācijas panākumus krimināltiesībās mazina atzinums, ka „noziedzība ir vienota parādība, kurā dialektiski saistīti savā starpā tās atsevišķie veidi.”¹⁸⁴ Šo apgalvojumu apstiprina mūsdienu prakse, kad arvien biežāk tiek konstatēti organizētās noziedzības sakari ar terorismu.¹⁸⁵

Vēl viens no starpvalstu sadarbību kavējošiem iemesliem ir fakts, ka Eiropas Savienība savu ekonomisko integrāciju uzsākusi pagājušā gadu tūkstoša piecdesmitajos gados, taču cīņa pret organizēto noziedzību oficiāli kļuva par prioritāro sfēru tikai kopš Amsterdamas līguma¹⁸⁶ (1997. gada 16. jūnijā) parakstīšanas. Šis līgums pavēra jaunas iespējas tiesībaizsardzības iestāžu

¹⁷⁶Likums „Par Konvenciju par cīņu pret korupciju, kurā iesaistītas Eiropas Kopienas amatpersonas vai Eiropas Savienības dalībvalstu amatpersonas, kas izstrādāta, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību K.3 panta 2.punkta "c" apakšpunktu”: Eiropas Savienības tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2004. 1. maijs, Nr.69 (3017); Konvencija par cīņu pret korupciju, kurā iesaistītas Eiropas kopienas amatpersonas vai Eiropas savienības dalībvalstu amatpersonas, kas izstrādāta pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību K 3.panta 2.punkta „C” apakšpunktu: Eiropas Savienības tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2004. 1. maijs, Nr.69 (3017).

¹⁷⁷Padomes Lēmums 2001/887/TI par eiro aizsardzību pret viltošanu: Eiropas Savienības tiesību akts; Padomes Pamatlēmums 2001/888/TI ar ko groza Pamatlēmumu 2000/383/TI par pastiprinātu aizsardzību, izmantojot kriminālsodus un citas sankcijas, pret naudas viltošanu saistībā ar eiro ieviešanu: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2001. 10. augusts, C 225, 9. lpp.

¹⁷⁸Padomes Pamatlēmums 2001/500/TI par noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizēšanu un nozieguma rīku un noziedzīgi iegūto līdzekļu identifikāciju, meklēšanu, iesaldēšanu, arestēšanu un konfiskāciju: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 1998. 9. decembris, L 333,1. lpp.

¹⁷⁹Padomes pamatlēmums 2002/629/TI par cilvēku tirdzniecības apkarošanu: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 1. augusts, L 203.; Papildus Padomes Vienotajai rīcībai 97/154/TI par darbībām, lai apkarotu cilvēku tirdzniecību un bērnu seksuālu izmantošanu: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 1997. 4. marts, L 63.

¹⁸⁰Padomes Pamatlēmums 2004/68/TI par bērnu seksuālās izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu: Eiropas Savienības tiesību akts. Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lng1=lv,lv&lang=&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,s v,&val=342404:cs&page=&hwords=null> [aplūkots 2012. gada 11. novembrī].

¹⁸¹Padomes pamatlēmums 2003/80/TI par vides krimināltiesisko aizsardzību: Eiropas Savienības tiesību akts. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lv&ihtmlang=lv&lng1=lv,lv&lng2=cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,sk,sl,sv,&val=283874:cs&page=> [aplūkots 2012. gada 11. novembrī].

¹⁸²Padomes pamatlēmums 2002/475/TI par terorisma apkarošanu: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 22. jūnijs, L 164.; Padomes Pamatlēmums 2008/919/TI ar ko groza Padomes Pamatlēmumu 2002/475/TI par terorisma apkarošanu: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 9. decembris, L 330, 21.—23.lpp.

¹⁸³Padomes Pamatlēmums 2008/913/TI par krimināltiesību izmantošanu cīņā pret noteiktiem rasisma un ksenofobijas veidiem un izpausmēm: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 6. decembris, L 328, 55.-58.lpp.

¹⁸⁴Ушаков Н.А. Международное право. Москва: Юрист, 2003, с. 302.

¹⁸⁵Sk. arī: Ziercke J. Kriminalitaet im Wandel – Kooperation der Sicherheitsbehoerden gegen aktuelle Kriminalitaetsphaenomene. Der Kriminalist, 2008, Nr.6.

¹⁸⁶Amsterdamas līgums, ar ko groza līgumu par Eiropas Savienību, Eiropas Kopienību dibināšanas līgumus, un dažus ar tiem saistītus aktus. 1997. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/lv/treaties/index.htm> [aplūkots 2010. gada 02. februārī].

sadarbībai tajā laikā, kad transnacionālā organizētā noziedzība jau bija pielāgojusies pie jaunās brīvā tirgus situācijas.

Šādos apstākļos ir nepieciešami ambiciozi reāli sadarbību veicinoši pasākumi, kuri viennozīmīgi nav iespējami bez tiesiskā regulējuma tuvināšanas krimināltiesību jomā, kam savukārt nepieciešams politiskais lēmums un katras valsts politiskā griba pildīt uzņemtās saistības.¹⁸⁷

Rezumējot starpvalstu sadarbību makrolīmenī, jāpiekrīt A. Klipam, ka harmonizācija ir kā „viena virziena process”.¹⁸⁸ Ir nepieciešams rast risinājumu tādai pārejai uz harmonizāciju, kura ņemtu vērā dažādu valstu atšķirības, taču prastu tās padarīt par kopējām. Tas ir iespējams, pamatojoties uz nacionāliem pētījumiem, kuru rezultātā valstis konstatētu citās valstīs pastāvošus efektīvus noziedzības kontroles instrumentus un ierosinātu to ieviešanu nacionālajā regulējumā. Tādā veidā tiktu novērstas negatīvas tendences pie virsnacionālā regulējuma pārņemšanas un nodrošināta „nacionālo īpatnību saglabāšana”.¹⁸⁹

Pārejot pie nākamā starpvalstu sadarbības līmeņa, proti, meso, jeb sadarbības tieši starp tiesībsardzības iestādēm, ir jāatgādina, ka ES šis līmenis iegūst jaunu kvalitāti atsevišķos gadījumos un, paplašinoties harmonizācijai, pāriet makrolīmenī. Diemžēl, pasaules valstis tikai pēdējos gadu desmitos starp prioritārajām starpvalstu sadarbības sfērām sāk atzīmēt noziedzības kontroli, meklējot līdzekļus, kā to visefektīvāk nodrošināt, lai ātrāk neitralizētu nelabvēlīgas sekas. Daudzpusējie sadarbības līgumi biežāk tiek slēgti starp valstīm, kurām ir kopējas robežas vai kuras atrodas vienā ģeogrāfiskā reģionā, un policijas sadarbība ir vērsta uz šiem reģioniem raksturīgu noziedzīgo nodarījumu kontroli.

Definējot policijas starpvalstu sadarbību, var teikt, ka tā ir dažādu valstu policiju un citu izmeklēšanas iestāžu mijiedarbība, kas balstās uz divpusējām un daudzpusējām vienošanām kopējo uzdevumu izpildē noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, ievērojot valstu nacionālās tiesību normas.

Policijas iestāžu sadarbība pētāma saistībā ar jautājumiem par sadarbību krimināllietās. Šajā sakarībā jāpiekrīt I.Karpecam¹⁹⁰ (*И.Карпец*), ka noziedzības prevencija un kriminālā tiesvedība netiek aplūkotas kā izolētas problēmas, ko iespējams risināt bez sistemātiskām metodēm, bet gan kā sarežģīti darbības veidi, kas pieprasa komplicētus risinājumus no sociāli ekonomiskajiem, politiskajiem un kultūras sabiedrības dzīves apstākļiem, kur prevencija tiek realizēta; jāveic pasākumi atbilstošajam sabiedrības attīstības līmenim, tradīcijām un ieradumiem, ar mērķi maksimāli izmantot arī vietējo iedzīvotāju palīdzību.¹⁹¹

---

¹⁸⁷ Summer course on European Criminal Justice. ERA, Trier, 2010. Npublicēti materiāli.

¹⁸⁸ Klip A. European Criminal Law. An Integrative Approach. Oxford: Intersentia, 2009, p.23.

¹⁸⁹ Ibid.

¹⁹⁰ Карпец И.И. Международная преступность. Москва: Наука, 1988, с.110.

¹⁹¹ Ibid.

Tas ir tikai daļējs apstākļu uzskaitījums, kas jāņem vērā, organizējot starpvalstu sadarbību meso līmenī. Jo lielāks valstu skaits, no kurām tiesībaizsardzības iestādes iesaistītas sadarbībā, jo vairāki apstākļi ņemami vērā, tostarp arī tradīcijas, ieradumi, sociāli ekonomiskie un kultūrpolitiskie faktori.

Viennozīmīgi starpvalstu sadarbība noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā kļūst aizvien vairāk aktuāla, arī Latvijas juristi sāk pievērst uzmanību policijas starpvalstu sadarbībai. Jāatzīmē gan, ka tā ir viena no sfērām, kur pastāv lielas atšķirības teorētiku un praktiķu viedokļos, tas atspoguļojas likumu normās, kurās paredzētās sadarbības iespējas ir reāli dzīvē neīstenojamas vai kuru īstenošanas mehānisms nav skaidrs. Pēc latviešu zinātnieka A.Vilka atzinuma ir šādi vispārējas policiju starptautiskās sadarbības galvenie priekšnoteikumi:

1. lai sadarbības mehānismi aptvertu pēc iespējas lielāku reģionu jeb pilnīgi aptvertu to valstu grupu, kuru starpā ir attīstījies konkrētais organizētās noziedzības veids;
2. lai dalībvalsts labprātīgi un godprātīgi pildītu attiecīgajā konvencijā vai citā starptautiskajā tiesību aktā ietvertos noteikumus;
3. lai dalībvalstu rīcībā būtu adekvāti organizētās noziedzības apkarošanas līdzekļi – gan finansējuma, gan materiāltehnikas nozīmē;
4. lai starp valstīm priekšzīmīgi funkcionētu pasākumu koordinācijas un informācijas apmaiņas sistēma.”¹⁹²

Pie katra no minētajiem priekšnosacījumiem pastāv desmitiem praktiskas dabas šķēršļu, kuri sadarbību padara ne tikai par neefektīvu, bet starp dažām valstīm pat par neiespējamu. Piemēram, ja kādā valstī nav ratificēta attiecīgā starptautiskā konvencija vai nav pietiekama tehniskā nodrošinājuma, tiek izmantota atšķirīga pasākumu realizācijas taktika, sadarbībā iesaistīts nekompetents personāls utt.

Aktuāla izmeklēšanas iestāžu sadarbība starp valstīm ir atkarīga no politiskās sadarbības, kuras rezultātā politiskie lēmumi pārtop juridiskajos instrumentos. Piemēram, mūsdienās Eiropas Savienībā Lisabonas līgumā¹⁹³ tiek minētas septiņas ES pamatinstitūcijas,¹⁹⁴ no kurām piecas ietekmē policijas un tiesu sadarbību krimināllietās. Dalībvalstis vēlas saglabāt savu kontroli minētajā sensitīvajā politikas jomā, tomēr kompetenci daļa ar Komisiju, kura ir tiesīga iniciēt normatīvos aktus. Turklāt Komisija kontrolē, kā dalībvalstis nacionālajā regulējumā pārņem ES juridiskos dokumentus. Padome slēdz līgumus ar trešajām valstīm, pieņem politiskus lēmumus. Eiropas Padome ir politiska institūcija, tā ietekmē ES stratēģijas un politikas attīstību, nosakot

---

¹⁹²Vilks A. Organizētās noziedzības atsevišķi aspekti pārējas perioda valstīs. Administratīvā un Kriminālā justīcija Nr. 2.15, 2001, 44.lpp.

¹⁹³Lisabonas Līgums, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 17. decembris, C 306.

¹⁹⁴Sk.: Craig P., de Burca G. EU Law. Text, Cases, and Materials. Fifth Edition. Oxford: University press, 2011, p.934.

prioritātes un virzienus. Parlamenta ietekme izpaužas plenārsēdēs, kur Pilsoņu brīvības, Tieslietu un Iekšlietu komiteja, īsi saucama par ”*LIBE committee*”¹⁹⁵, izstrādā rekomendācijas policijas un tiesu sadarbībai krimināllietās. ES Tiesas spriedumi skaidro dalībvalstu pienākumu piemērot nacionālās tiesību normas atbilstoši pamatlēmumu mērķim¹⁹⁶, piemēram, Gözütok un Brügge¹⁹⁷ un Van Esbroeck¹⁹⁸ lietas raksturo Šengenas vienošanās efektu un daļēji definē ne *bis in idem* principu¹⁹⁹, kā arī nosaka savstarpējas ticamības un savstarpējas atzīšanas principa nozīmi policijas un tiesu sadarbībā krimināllietās.

Pašreiz Eiropas Savienībā tieslietu un iekšlietu sadarbību krimināllietās regulē ar vairāku juridisko instrumentu palīdzību, proti, ar kopējām nostājām ES pauž attieksmi pret konkrētu jautājumu sadarbības jomā; lai tuvinātu dalībvalstu tiesību aktus, tiek izdoti pamatlēmumi, kuri ir saistoši attiecībā uz sasniedzamo mērķi, tomēr mērķa ieviešanas metodes un juridiskie instrumenti jāizvēlas valstij, atbilstoši nacionālajiem tiesību pamatprincipiem; attiecībā uz visiem pārējiem mērķiem tieslietu un iekšlietu jomā ES pieņem lēmumus; konvencijas tiek ratificētas dalībvalstīs saskaņā ar konstitucionālajām procedūrām pēc Padomes ieteikuma. Minētajos juridiskajos instrumentos noteiktie mērķi sasniedz izpildītāju ar dažādiem trūkumiem un pilnveidojumiem, jo nedz Pamatlēmums, nedz Lēmums nav tieši piemērojami. Transponēšanas rezultātā valstis piešķir noteiktajam instrumentam savu specifiku, jo tas tiek ieviests nacionālajās tiesībās, pielāgojot pastāvošajām tradīcijām. Katrā valstī ir noteikti savi procesuālo darbību izpildīšanas termiņi, atšķirīgi lūguma sniegšanas vai lēmuma izpildes atteikuma iemesli utt.

Arī dažāds izmeklēšanas procesu regulējums, nevienlīdzīga speciālo izmeklēšanas pasākumu nozīme nacionālajā regulējumā, praktiskās problēmas informācijas apmaiņā starp valstīm un starp institūcijām, personas datu aizsardzības jautājumi un visbeidzot dažāds dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu kompetenču apmērs apdraud starpvalstu sadarbības efektivitāti. Tāpēc, turpinot tiesību integrācijas procesu Eiropas Savienībā, ir jāizvērtē nepieciešamība harmonizēt arī tiesībaizsardzības iestāžu kompetences spektru, tādā veidā veicinot savstarpējo uzticēšanās principu. Pretējā gadījumā konkrēto pasākumu realizācijā ir jāiesaista papildu spēki, papildu resursi,

---

¹⁹⁵Eiropas Parlaments. Komitejas. Pilsoņu brīvības, Tieslietas un Iekšlietas. Pieejams: <http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/homeCom.do?jsessionid=492E2073DE325232FC120AEA86DE5C4E.node1?language=LV&body=LIBE> [aplūkots 2011. gada 19. maijā].

¹⁹⁶Sīkāk sk.: Eiropas Savienības (bij.Kopienas) tiesas 2005. gada 16.jūnijā spriedums lietā C-105/03 Maria Pupino, ECR, p.I-5285.

¹⁹⁷Sīkāk sk.: Eiropas Savienības (bij.Kopienas) tiesas 2003. gada 11.februārā spriedums lietā C-187/01 un C – 385/01, Gözütok un Brügge, ECR, p.I-1345.

¹⁹⁸Sīkāk sk.: Eiropas Savienības (bij.Kopienas) tiesas 2006.gada 9.marta spriedums lietā C- 436/04, Van Esbroeck ECR, p.I-2333.

¹⁹⁹Sīkāk sk.: Zaļā grāmata par jurisdikcijas kolīzijām un *non bis in idem* principu kriminālprocesā COM(2005) 696 galīgā redakcija Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0696:FIN:LV:PDF> [aplūkots 2012. gada 1. novembrī].

nepieciešams vairāk laika, kas kopumā negatīvi ietekmē visu izmeklēšanas procesu. Tāpat sadarbības partneru līdzvērtība efektīvāk attīsta tiesās sazināšanās principu horizontālā sadarbībā.²⁰⁰

Analizējot Eiropas Savienības tiesiskos instrumentus, ko piemēro policijas un tiesu iestāžu sadarbības jautājumos, ir redzams, ka šajā jomā pastāv vesels problēmu komplekss, kurā ir tādas problēmas, kas kavē starpvalstu sadarbību, proti: dalībvalstīs ir dažāds tiesisko instrumentu ieviešanas mehānisms, atšķirīgas pieejas un ieviešanas ātrums nacionālajos likumos, dažāda starpinstitucionālās sadarbības organizācija, kā arī atšķirīga jaunievedumu uztvere attiecībā pret valstī spēkā esošajiem tiesību aktiem.

Šo apgalvojumu apliecina, piemēram, tas, ka attiecībā uz kopējām izmeklēšanas grupām **Austrijā** papildināts Federālais likums par savstarpēju juridisku palīdzību krimināllietās²⁰¹, **Beļģijā** attiecīgās normas ietvertas likumā par savstarpēju starptautisku juridisku palīdzību krimināllietās²⁰², **Bulgārijā** sadarbību kopējās izmeklēšanas grupās reglamentē gan Kriminālprocesa kodekss²⁰³, gan arī ir saistoša Savstarpējās tiesiskās palīdzības konvencija, **Kiprā** pieņemts kopējās izmeklēšanas akts²⁰⁴, **Čehijas Republikā** papildināts Kriminālprocesa kodekss²⁰⁵, **Dānijā** uzskata, ka nav vajadzīga īstenošana ar īpašiem noteikumiem, jo pastāv pasākumu projekts, ar ko īsteno 2000. gada Savstarpējās tiesiskās palīdzības konvenciju,²⁰⁶ **Igaunijā** šiem jautājumiem veltīta iedaļa Kriminālprocesa kodeksā pie savstarpējās palīdzības krimināllietās²⁰⁷, **Somijā** pieņemts īpašs normatīvais akts²⁰⁸, **Vācijā** attiecīgās normas ietvertas likumā par savstarpēju juridisku palīdzību krimināllietās²⁰⁹, **Griekijā** vēl nav ratificējusi 2000. gada Savstarpējās tiesiskās palīdzības konvenciju²¹⁰, **Ungārijā** izdotas speciālas normas²¹¹, **Īrijā** pieņemti grozījumi Krimināllikumā²¹²,

---

²⁰⁰Joint Investigation Teams. CEPOL course – 2011. Nr.34. Francijā. Npublicēti materiāli.

²⁰¹Bundesgesetz über die justizielle Zusammenarbeit in Strafsachen mit den Mitgliedstaaten der Europäischen Union, 60.–62. P. un 76.–77. P. EU-JZG. Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²⁰²Likumā par savstarpēju starptautisku juridisku palīdzību krimināllietās 8.–10. pants., ar ko groza Kriminālprocesa kodeksa 90.pants. Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²⁰³Kriminālprocesa kodeksa 476. panta 3. punkts un 2000. gada Savstarpējās tiesiskās palīdzības konvencijas 13. pants. Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²⁰⁴Kopējās izmeklēšanas akts, Likums Nr. 244 (I)/2004. Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²⁰⁵Kriminālprocesa kodeksa 442. un 443. iedaļa (Akts Nr. 141/1961 likumkrājums, kas grozīts ar Aktu Nr. 539/2004 likumkrājums). Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²⁰⁶Uzskatīja, ka nav vajadzīga īstenošana ar īpašiem noteikumiem, jo pastāv pasākumu projekts, ar ko īsteno tas iestrādāts paskaidrojuma rakstā, kas pievienots to pasākumu projektam, ar ko īsteno 2000. gada Savstarpējās tiesiskās palīdzības konvenciju. Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²⁰⁷Kriminālprocesa kodeksa 3. sadaļas (Savstarpēja palīdzība krimināllietās) 471. iedaļa. Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²⁰⁸Somijas Akts Nr. 1313/2002, 8. Iedaļa Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²⁰⁹Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen 93. pants; IRG, un 2000. gada Savstarpējās tiesiskās palīdzības konvencijas 13. pants. Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²¹⁰Noteikumi, ar ko īsteno KIG pamatlēmumu ir iekļauti Likuma Nr. 3663/2008 13.–24. pantā. Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²¹¹55.–59. pants un 36.–49. pants 2003. gada Aktā Nr. CXXX par sadarbību krimināllietās ar Eiropas Savienības dalībvalstīm. 20.–24. pants 2002. gada Aktā Nr. LIV par tiesībaizsardzības iestāžu starptautisko sadarbību. Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²¹²Krimināltiesību likums. Ar šo aktu groza 3. un 4. iedaļu 1989. gada Garda Síochána aktā. Ar to atceļ 1997. gada Eiropola akta 5. iedaļu. Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

Itālija vēl nav ne īstenojusi Pamatlēmumu Nr. 465/2002 par kopējām izmeklēšanas grupām, ne arī ratificējusi 2000. gada Savstarpējās tiesiskās palīdzības konvenciju²¹³, **Lietuvā** šos jautājumus reglamentē Kriminālprocesa likums²¹⁴, **Luksemburgā** pieņemts speciāls likums²¹⁵, **Maltā** jautājumi reglamentēti Kriminālkodeksa normās²¹⁶, **Nīderlandē** sadarbība atrunāta Kriminālprocesa kodeksā²¹⁷, **Norvēģijā** nav konkrēta tiesību akta par dalību kopējās izmeklēšanas grupās²¹⁸, **Polijā** sadarbību kopējās izmeklēšanas grupās paredz Kriminālprocesa kodeksā²¹⁹, **Portugālē** izdots speciāls likums²²⁰, **Rumānijā** arī izdots speciāls likums²²¹, **Slovākijā** sadarbību kopējās izmeklēšanas grupās paredz Kriminālprocesa kodekss²²², **Slovēnijā** šī sadarbība atrunāta Kriminālprocesa akta 160. b pantā, **Spānijā** izdots speciāls likums²²³, **Zviedrijā** izdots īpašs normatīvais akts²²⁴, **Apvienotajā Karalistē** attiecībā uz kopējām izmeklēšanas grupām ir saistoši Padomes Pamatlēmums un/vai 2000. gada Savstarpējās tiesiskās palīdzības konvencijas 13. pants, kā arī 2002. gada Policijas reformu akta 103. un 104. iedaļa un 2003. gada Noziedzības akta (Starptautiskā sadarbība) 16. iedaļa.²²⁵

---

²¹³Kopējo izmeklēšanas grupu rokasgrāmata: Eiropas Savienības Padomes dokuments, Brisele, 2011. 4. novembris, Nr.15790/1/11.

²¹⁴Kriminālprocesa kodekss, 171. panta 3. punkts, un "Ieteikumi par kopējo starptautisko izmeklēšanas grupu izveidi un darbību", kas apstiprināti ar Lietuvas Republikas ģenerālprokurora 2004. gada 21. decembra rīkojumu (publicēts Nr. 186 – 6963). Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²¹⁵Likums par kopējām izmeklēšanas grupām (Memorial A Nr. O 57, 31/3/2006) 2006. 21. marta. Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²¹⁶Maltas Kriminālkodeksa 435.E panta 5. punkts (pievienots ar IX.2003.128 un grozīts ar III.2004.77); Kriminālkodeksa 628.A un 628.B iedaļa attiecas uz savstarpēju palīdzību krimināllietās (pievienots ar IX.2003.128). Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²¹⁷Kriminālprocesa kodeksa 552.qa–552.qe. pants. Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²¹⁸Norvēģija īsteno 2000. gada Savstarpējās tiesiskās palīdzības konvenciju un tātad arī tās 13. pantu. Tomēr Norvēģijas tiesību aktos principā nav oficiālu šķēršļu, kas atturētu Norvēģiju piedalīties KIG, ja to aicinātu. Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²¹⁹Polijas Kriminālprocesa kodeksa 589.b, 589.c, 589.d, 589.e un 589.f pants. Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²²⁰Likums Nr. 48/2003 savstarpēja juridiska palīdzība krimināllietās. Nodaļa par savstarpēju juridisku palīdzību krimināllietās (I nodaļa) ir daļa no likuma "par tiesu iestāžu starptautisku sadarbību krimināllietās" (Likums Nr. 144/1999). Ar Likumu Nr. 48/2003 šajā nodaļā ir iekļauti jauni panti (145 A & B). Likuma 148/2003 145. pants attiecas uz KIG. Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²²¹Likums Nr. 302/2004 par tiesu iestāžu starptautisku sadarbību krimināllietās, kas grozīts ar Likuma Nr. 224/2006 169. pantu. Likums Nr. 368/2004, ar ko ratificē otro papildprotokolu par Eiropas Konvenciju par juridisko palīdzību krimināllietās – pielikums – 20. pants. Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²²²Akts Nr. 301/2005, 10. punkta 9. apakšpunkts, Kriminālkodekss Akts Nr. 300/2005, 128. punkta 1. apakšpunkts. Kriminālprocesa kodekss Akts Nr. 301/2005, 10. punkta 9. apakšpunkts – aprakstīti noteikumi saistībā ar KIG (KIG locekļus uzskata par policistiem; kas ir KIG vadītājs; iemesli, kādēļ var izveidot KIG utt.). Kriminālkodekss Akts Nr. 300/2005, 128. punkta 1. apakšpunkts – definēts, kas ir publiska struktūra (citu starpā arī KIG locekļi, jo viņus uzskata par policistiem). Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²²³Likums Nr. 11/2003 par kopējām izmeklēšanas grupām Eiropas Savienībā, kā arī Valsts pamatlikums Nr. 3/2003 par kriminālatbildības kārtību kopējo izmeklēšanas grupu locekļiem, kas darbojas Spānijā. Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²²⁴Akts par dažiem starptautiskās sadarbības veidiem kriminālizmeklēšanā, 1. iedaļa un 2.–9. iedaļa, kā arī Rīkojums par dažiem starptautiskās sadarbības veidiem kriminālizmeklēšanā. Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.

²²⁵Kopējo izmeklēšanas grupu rokasgrāmata: Eiropas Savienības Padomes dokuments, Brisele, 2011. 4.novembris, Nr.15790/1/11.

Piemērs tam, kā sadarbība kopējās izmeklēšanas grupās tiek iekļauta nacionālajā regulējumā, demonstrē valstu atšķirīgo pieeju vienam jautājumam, ņemot vērā nacionālās tradīcijas tiesību veidošanā. No citas puses, kā mūsdienīga novitāte Eiropas Savienībā attīstās atsevišķu valstu uzsāktās iniciatīvas, piemēram, Šengenas²²⁶, Prīmes²²⁷ līgumi, kad policijas sadarbība starp dažām valstīm iegūst atzinumu un iniciatīvas kļūst par starptautiskām. Starp šīs novitātes trūkumiem ir jāatzīmē, ka valstu tiešie izpildītāji atrodas nevienlīdzīgā situācijā, uzsākot paredzēto sadarbību. Proti, tās valstis, kuras iniciē kādu sadarbības jauninājumu, jau ir to aprobējušas un iestrādājušas šaurākā dalībnieku lokā. Savukārt, valstis, kuras pievienojas jaunai iniciatīvai, ir spiestas pielāgoties piedāvājumam, attiecīgi sagatavojot normatīvo un tehnisko bāzi, apmācot personālu. Ieviešana bez minētajiem sagatavošanas posmiem rada problēmas realizācijā. Piemēram, realizējot informācijas apmaiņu par pirkstu nospiedumiem, tiek izmantots NTS datu saglabāšanas formāts, kas pagaidām tehniski nav lasāms visās valstīs.

Attīstot sadarbību starp tiesībsardzības iestādēm un tehnoloģisko sasniegumu dēļ tiek veidoti informācijas apmaiņas kanāli un sadarbības tīkli²²⁸, taču negatīvā iezīme ir tā, ka zūd informācijas apstrādes kvalitāte. Katrs no pastāvošajiem informācijas apmaiņas kanāliem kalpo noteiktas informācijas nodošanai, tomēr praksē procesa virzītājs, nebūdam pārliecināts par noteikta kanāla efektivitāti, nosūta informāciju vai informācijas pieprasījumu visiem iespējamajiem informācijas apstrādes subjektiem. Tā vienlaikus tiek izmantots gan Eiropola, gan Interpola un citi kanāli, un klāt tiem sagatavots arī tiesiskās palīdzības lūgums. Diemžēl tā praksē nelietderīgi tiek izmantoti cilvēkresursi un zūd informācijas apstrādes kvalitāte. Situāciju varētu mainīt, veidojot saskaņotu informācijas apmaiņas sistēmu, stingri nosakot informācijas apstrādes subjektus, informācijas aizsardzības pakāpes atkarībā no informācijas rakstura un izmantošanas mērķa.

Turklāt ir nepieciešama izmeklēšanas pasākumu koordinācija starpvalstu līmenī. Teorētiski ir mēģinājumi piešķirt tādu funkciju Eirojustam, tomēr tā praktiskie sasniegumi nav pietiekoši un dažkārt tiek sniegts atbalsts, tikai organizējot koordinācijas sanāksmes, nesekojo turpmākai norisei un neuzņemoties atbildību par kriminālvajāšanas un iztiesāšanas saskaņošanu. Tāda situācija daļēji ir tāpēc, ka nacionālajā normatīvajā bāzē nav skaidri minētas iestādes loma un funkcijas, un par atbalsta nesniegšanu nav paredzētas sankcijas. Organizācijas stiprināšana nevar realizēties bez dalībvalstu aktīvas darbības. Tātad, ja Pamatlēmumā ir noteikts, ka „dalībvalstis nodrošina to, ka valsts pārstāvji ir informēti par kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanu vai nu saskaņā ar 13. pantu

²²⁶Konvencija, ar kuru īsteno 1985. gada 14. jūnija Šengenas nolīgumu starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām: Starptautiskais tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22.septembris, L 239.

²²⁷Prīmes konvencija. 2006. 12. decembrī. Pieejama: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/lv/06/st16/st16382.lv06.pdf> [aplūkots 2012. gadā 24. augustā].

²²⁸Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls krimināllietās. Pieejams: http://www.tm.gov.lv/lv/daliba_es/tiesiska_sadarbiba_kriminallietas.html [aplūkots 2012. gada 31. oktobrī].

Konvencijā par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās, vai saskaņā ar Pamatlēmumu 2002/465/TI, kā arī par šo grupu darba rezultātiem,²²⁹ tad nacionālā līmenī jābūt caurskatāmi noteiktai kārtībai, kādā veidā tas tiek nodrošināts. Pētījuma izstrādes laikā autori neizdevās noskaidrot nevienu normatīvo aktu, kurā būtu reglamentēta minētās prasības izpildes kārtība.

Kā redzams, ne visi starpvalstu sadarbības mehānismi darbojas pilnā apjomā, piemēram, dalībvalstīm Eiropas Savienības tiesību normā ir paredzēts pienākums nodrošināt, ka Eirojusta nacionālais pārstāvis „tiek informēts bez nepamatotas vilcināšanās par jebkādu lietu, kurā ir tieši iesaistītas vismaz trīs dalībvalstis un kuru lūgumi vai lēmumi par tiesu iestāžu sadarbību, tostarp instrumentiem, ar ko īsteno savstarpējas atzīšanas principu, ir nosūtīti vismaz divām dalībvalstīm”.²³⁰ Tomēr nacionālā līmenī šī ziņošanas kārtība nav atrunāta normatīvajos aktos. Autore var tikai izteikt hipotēzi, ka pastāv mutiskas vienošanās starp konkrētām amatpersonām, kas, savukārt, nozīmē, ka personāla maiņā sadarbības pēctecība netiks garantēta. Turklāt apzīmējums „...jebkāda lieta, kurā ir tieši iesaistītas vismaz trīs dalībvalstis...”²³¹ ļauj brīvi interpretēt iesaistīšanās izpausmi. Rodas jautājums, kāpēc par mūsu valsts piederīgo nokļūšanu citu valstu tiesībsardzības iestāžu redzeslokā mūsu valsts kompetentie dienesti tiek informēti nevis caur Eirojusta nacionālo pārstāvi, bet gan saņemot Ārlietu ministrijas konsulāra departamenta paziņojumu vai pat no masu medijos publicētās informācijas. Tādos gadījumos sadarbībā pēc savas iniciatīvas iesaistās Eiropola nacionālās nodaļas, pieprasot papildu ziņas par apstākļiem un savas valsts piederīgā lomu noziedzīgajā nodarījumā. Kaut ideālā gadījumā jābūt otrādi - jau pirms personas iesaistīšanās noziedzīgajās aktivitātēs kompetentajiem dienestiem būtu jāsniedz informācija, piemēram, ka izveidota noziedzīga grupa, kura dodas laupīšanas nolūkā Eiropas Savienības valstīs. Tādā gadījumā dalībvalstu kompetentās iestādes laikus nodrošinātu pastiprinātu kontroli, atsevišķos gadījumos nepieļaujot noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu. Citā gadījumā, ja noziedzīgas aktivitātes būtu daudz komplicētākas, būtu jāapsver kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanas nepieciešamība.

Tātad pie lielākajiem trūkumiem var minēt, ka joprojām nav noteiktas starpinstitucionālas sadarbības kārtības starp izmeklēšanas iestādēm. Latvijā saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 386. pantu izmeklēšanas iestādes ir Valsts policija, Drošības policija, Finanšu policija, Militārā

---

²²⁹ Padomes lēmums 2009/426/TI par Eurojust stiprināšanu un ar kuru groza Lēmumu 2002/187/TI, ar ko izveido Eurojust, lai pastiprinātu cīņu pret smagiem noziegumiem: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 4.jūnijs, Nr. L 138/14. 13.pants 5.daļa.

²³⁰ Padomes lēmums 2009/426/TI par Eurojust stiprināšanu un ar kuru groza Lēmumu 2002/187/TI, ar ko izveido Eurojust, lai pastiprinātu cīņu pret smagiem noziegumiem: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 4.jūnijs, Nr. L 138/14. 13.pants 6.daļa.

²³¹ Padomes lēmums 2009/426/TI par Eurojust stiprināšanu un ar kuru groza Lēmumu 2002/187/TI, ar ko izveido Eurojust, lai pastiprinātu cīņu pret smagiem noziegumiem: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2009.4.jūnijs, Nr. L 138/14. 13.pants 6.daļa.

policija, Ieslodzījuma vietu pārvalde, Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs, muitas iestādes, Valsts robežsardze, tālbraucienos esošu jūras kuģu kapteiņi, ārvalsts teritorijā esošas Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienības komandieris.²³²

Starptautiskajās vienošanās un nacionālajos normatīvajos aktos, atrunājot sadarbības puses, parasti tiek lietots jēdziens valsts kompetentās iestādes, nenorādot konkrētas iestādes. Tiešā kompetence transnacionālo organizēto noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā paredzēta Valsts policijai un dažām no valstī pastāvošajām izmeklēšanas iestādēm savas kompetences robežās, taču pārējo loma pārrobežu izmeklēšanā ir neskaidra, kas apgrūtina sadarbības uzsākšanu, jo ilgstoši jāmeklē viskompetentākais partneris. Negatīvi vērtējams, ka dažādās valstīs līdzīgu iestāžu uzdevumi un funkcijas ir atšķirīgas, un tajā pat laikā vienā valstī pastāvošo iestāžu kompetence var dublēties. Atšķirīgas izmeklēšanas iestāžu kompetences robežas vairo sadarbības partneru skaitu vienā izmeklēšanas procesā, kas vienlaikus mazina atbildību. Savukārt, neefektīva starpinstitucionālā sadarbība vienas valsts ietvaros veido virkni problēmu, kas negatīvi ietekmē izmeklēšanas norisi starp valstīm. Viens no piemēriem ir narkotiku kontrabandas apkarošana, kas ir gan Valsts policijas kompetence, gan VID Muitas kriminālpārvaldes kompetence, līdz ar to praksē, veicot informācijas apmaiņu ar citām valstīm, ir redzams, ka abas minētās institūcijas izstrādā viena grupējuma noziedzīgas darbības, taču katra cīnās par saviem rezultātiem. Tādas dublēšanās īpaši negatīvu efektu atstāj uz speciālām izmeklēšanas darbībām.

Taču transnacionālo organizēto noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana nav iedomājama bez speciālām izmeklēšanas darbībām²³³ vai operatīviem pasākumiem.²³⁴ „Latvijā, īpaši reģionos, procesa virzītāji joprojām dod priekšroku operatīviem pasākumiem speciālo izmeklēšanas pasākumu vietā, tādēļ, ka sevišķā veidā veicamos operatīvās darbības pasākumus akceptē Augstākās tiesas priekšsēdētājs vai viņa īpaši pilnvarotais Augstākās tiesas tiesnesis,²³⁵ savukārt, speciāliem izmeklēšanas pasākumiem nepieciešams tikai izmeklēšanas tiesneša lēmums²³⁶.”²³⁷

„Minētais liecina par nepieciešamību izveidot apgabaltiesu izmeklēšanas tiesnešu institūtu un veikt Kriminālprocesa likuma grozījumus, paredzot, ka speciālus izmeklēšanas pasākumus akceptē tikai apgabaltiesu izmeklēšanas tiesneši, tādējādi būtu izslēgta informācijas noplūde uz vietas par kriminālprocesa uzsākšanu.”²³⁸

---

²³²Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.maijs, Nr.74, 386.pants.

²³³Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.maijs, Nr.74, 11.nodaļa.

²³⁴Operatīvās darbības likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 30.decembris, Nr. 131, 6.pants.

²³⁵Turpat, 7.pants cetrurtās daļas.

²³⁶Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.maijs, Nr.74, 210.pants otrā daļa.

²³⁷Kavalieris A. Speciālo izmeklēšanas darbību īpatnības. Speciālo izmeklēšanas darbību izmantošanas taktika. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 2007, 54. lpp.

²³⁸Kavalieris A. Speciālo izmeklēšanas darbību īpatnības. Speciālo izmeklēšanas darbību izmantošanas taktika. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 2007, 54. lpp.

Jautājums par informācijas noplūdi ir bijis un paliek aktuāls. Tas ietekmē starpinstitucionālās sadarbības norisi. Izveidojot apgabaltiesu izmeklēšanas tiesnešu institūtu, autoresprāt, varētu izvairīties no dubultas izstrādes, vismaz vienā reģionā. Savukārt, starpvalstu līmenī par izstrādājamo objektu vai fenomenu sakritību signalizē Eiropola paziņojumi. Proti, kad kompetentie dienesti uzsāk sadarbību ar citu valstu kompetentajiem dienestiem, attiecīgi nodrošinot informācijas apmaiņu caur Eiropola kanālu – drošu informācijas apmaiņas tīklu (*angļu saīsinājums SIENA – Secure Information Exchange Network Application*)²³⁹, tad informācija nonāk Eiropola analītiskajos rīcības failos,²⁴⁰ un pēc analīzes valsts kompetenta iestāde²⁴¹ saņem paziņojumu par sakritības konstatēšanu ne tikai nacionālā līmenī, bet arī ar citu valstu sniegto informāciju.

Vēl viens no ievērojamiem trūkumiem mūsu valstī ir tas, ka likuma „Par policiju” 8. pants paredz, ka policija sadarbojas ar citu valstu policiju (miliciju), starptautiskajām organizācijām, savienībām vai kopienām, kā arī piedalās starptautiskajās misijās un operācijās saskaņā ar Latvijas Republikai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Lēmumu par policijas darbinieku piedalīšanos starptautiskajās misijās un operācijās pieņem Ministru kabinets. Kārtību, kādā policijas darbiniekus norīko un nosūta dalībai starptautiskajās misijās un operācijās, kā arī to finansēšanas kārtību nosaka Ministru kabinets.²⁴²

Lai gan tā ir 2003. gada 20. marta likuma redakcija, šeit kā starpvalstu sadarbība ir atspoguļots tikai viens aspekts, proti, dalība starptautiskajās misijās, kuras nebūt nav saistītas ar sadarbību noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā. Lai novērstu neprecizitātes un paplašinātu policijas sadarbības iespējas, nosakot to likumā, ir nepieciešams veikt 8. panta grozījumus, izsakot to, piemēram, šādā redakcijā:

„Policija sadarbojas ar citu valstu policiju (miliciju), starptautiskajām organizācijām, savienībām vai kopienām vispārējās noziedzības kontrolē; transnacionālās organizētās pārrobežu noziedzības atklāšanā un izmeklēšanā; starptautisko noziegumu kontrolē, kā arī piedalās starptautiskajās misijās un operācijās.

Sadarbība norisinās saskaņā ar nacionālajiem likumiem un Latvijas Republikai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Starptautisko tiesību aktos, Eiropas Savienības tiesību aktos atrunātā sadarbība notiek saskaņā ar Kriminālprocesa likumu un iekšējām instrukcijām.

Lēmumu par policijas darbinieku piedalīšanos starptautiskajās misijās un operācijās pieņem Ministru kabinets. Kārtību, kādā policijas darbiniekus norīko un nosūta dalībai starptautiskajās misijās un operācijās, kā arī to finansēšanas kārtību nosaka Ministru kabinets”.

²³⁹Data protection at Europol. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010, p.19.

²⁴⁰Eiropola un ar to saistīto dokumentu stratēģija. Eiropas Policijas birojs, 2008, 24. lpp.

²⁴¹Valsts policija ir kompetenta iestāde sadarbībai ar Eiropolu.

²⁴²Par policiju: Latvijas Republikas tiesību akts. Ziņotājs, 1992. 24. septembrī, Nr. 37., 8.pants.

Izpētot mūsu valsts normatīvo regulējumu, kas nosaka sadarbības kārtību starp kompetentajiem dienestiem transnacionālo organizēto noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, ir jāatzīst, ka atsevišķie jautājumi joprojām nav reglamentēti un sadarbība notiek periodiski, balstoties uz mutisku vienošanos starp dienestu vadītājiem, kas negatīvi ietekmē noziedzības apkarošanas efektivitāti.

Rezumējot ir jāuzsver, ka pašlaik Eiropas Savienībā notiek jaunas tiesiskās telpas veidošanās process ar tendenci pakāpeniski attīstīt savstarpējo uzticēšanos, starpvalstu efektīvas sadarbības organizācijai, harmonizējot justīcijas sistēmas, uzlabojot atbilstošās valstu sistēmas, izstrādājot speciālus izmeklēšanas pasākumus, kas kalpotu par efektīviem līdzekļiem visās kriminālprocesa stadijās. Tādējādi starpvalstu sadarbībā mikrolīmenī ir jāturpina kopējo izmeklēšanas grupu attīstīšana, ņemot vērā dalībvalstu labo praksi. Ņemot vērā, ka mūsu valsts salīdzinoši ar citām Eiropas Savienības dalībvalstīm ir neliela, būtu jāorganizē kvalitatīvi starpinstitucionālie sadarbības mehānismi, plašāk praktizējot izmeklēšanu grupā, lai nenokļūtu tādās situācijās, ka vienas valsts divas kompetentas iestādes strādā pie vienas lietas, otram par to nezinot.

Pirmajā nodaļā autore izpētīja starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības normatīvo bāzi attiecībā uz noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu, īpašu uzmanību vēršot uz tām tiesību normām, kurās noteikti starpvalstu sadarbības mehānismi, veicamie pasākumi, tajā skaitā iespējas veidot kopējās izmeklēšanas grupas starp valstīm, kas liecina par šo grupu izveides pirmsākumiem. Secināms, ka hronoloģiskā secībā kopējo izmeklēšanas grupu attīstību nosaka sekojoši normatīvie akti:

1. 1997.gada 18.decembra Konvencija, kas izstrādāta, pamatojoties uz līguma par Eiropas Savienību K3.pantu, par savstarpēju palīdzību un sadarbību muitas pārvalžu starpā (Neapoles II konvencija): Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2004. 01. maijs, Nr.69(3017). (stājas spēkā 23.06.2009.) 24.pants;
2. 2000. gada 15.novembra Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2001. 06.jūnijs, Nr. (87 (2474). (stājas spēkā 29.09.2003.) 19.pants;
3. 2000.gada 29.maija Konvencija par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās, ko Padome pieņēmusi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 34.pantu. Latvijas Vēstnesis 2004. 01.majs, Nr. 69 (3017). (stājas spēkā 23.08.2005.) 13.pants;
4. Padomes pamatlēmums 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 20. jūnijs, L 162 .

Iezīmējot starpvalstu sadarbības iemeslus autore akcentē globalizācijas ietekmi uz noziedzības attīstību, kā rezultātā ir pieaugusi informācijas apmaiņas procesu nozīme. Arī kopējo izmeklēšanas grupu izveidošana tiek pamatota ar nepieciešamību nodrošināt informācijas apmaiņu

izmeklēšanas ietvaros. Raksturojot starpvalstu sadarbības līmeņus, izriet, ka kopējās izmeklēšanas grupas ir praktiskas sadarbības veids, kura realizācija balstās uz dalībvalstu kompetento dienestu noslēgto līgumu.

Kā viens no kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas iemesliem tiek minēta informācijas apmaiņa starp sadarbības partneriem. Taču ir zināmi arī citi veidi starpvalstu sadarbībai, ko nodrošina Eiropols, Interpols, Šengenas informatīvā sistēma, Prīmes līgums un Zviedrijas iniciatīva. Lai pamatotu kopējo izmeklēšanas grupu pastāvēšanu autore otrajā nodaļā pēta citus starptautiskās sadarbības veidus, raksturojot to darbības principus un izveidošanas apstākļus.

2. NODAĻA

Starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības veidu vispārējais raksturojums

Sadarbība kopējās izmeklēšanas grupās starp valstīm kļuvusi par nepieciešamību, lai cīnītos ar noziedzības internacionalizāciju jeb izplatību starptautiskā mērogā. Vienas valsts tiesībsardzības iestādes ir bezspēcīgas, ja noziedzīga nodarījuma pēdas ved vienā valstī, noziedznieki slēpjas citā, savukārt sekas ietekmē vienlaikus vairāku valstu iedzīvotājus. Interesanti, ka Eiropas Savienības rašanās pirmsākumos bija ideja par „Apvienotiem Eiropas Štatiem,”²⁴³ kuru rīcībā būtu arī starptautiskā policija cīņai ar noziedzību. Minētais projekts pagaidām nav realizēts, tomēr policijas sadarbība ir ievērojami modernizēta,²⁴⁴ un joprojām notiek diskusijas par izmeklēšanas tiesību piešķiršanu Eiropas policijas birojam, kā arī par Eiropas Savienības prokuratūras nepieciešamību. Kamēr nav realizētas minētās ieceres, autore uzskata, ka būtu jāattīsta sadarbība kopējās izmeklēšanas grupās. Viennozīmīgi tāds apgalvojums ir jāpamato izpētot arī citus zināmus sadarbības veidus. Katras valsts kompetentu dienestu darbība balstās uz nacionālo regulējumu, kaut gan Eiropas Savienībā šo situāciju maina straujā modernizācija sadarbības jautājumos. Līdz ar to mūsdienās kriminālprocesuālajās attiecībās starp valstīm ir jāņem vērā arī ES normatīvā bāze. Tādējādi šīs nodaļas ietvaros autore pēta ar kopējām izmeklēšanas grupām saistītus starptautiskās sadarbības veidus.

Kopējās izmeklēšanas grupas kā starpvalstu sadarbība noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā ir viens no starptautisko attiecību un valstu sadarbības specifiskajām sfērām. Latvijā starpvalstu sadarbības kārtību reglamentē Kriminālprocesa likums. Starptautiskā sadarbība krimināltiesiskajā jomā ietverta C daļā, kurā likumdevējs faktiski mēģina konsolidēt starpvalstu sadarbības kriminālprocesuālos jautājumus. Pēc kārtējiem KPL grozījumiem attiecībā uz promocijas darba objektu - kopējām izmeklēšanas grupām ir mainījusies vienīgi pantu numerācija, kas liecina par minētā sadarbības veida nepietiekamo izzināšanu. Lai rastu pareizo kopējo izmeklēšanas grupu vietu spēkā esošajā KPL un noteiktu lietderīgāko piemērošanu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā šajā nodaļā autore sniedz pārskatu par atsevišķiem starptautiskās sadarbības veidiem un raksturo novitātes krimināltiesiskās attiecībās Eiropas Savienībā. Izvērtējot tos tiks noskaidroti apstākļi, kādēļ ir nepieciešamas kopējās izmeklēšanas grupas.

---

²⁴³Соединённые штаты Европы Черчилля. Pieejams: <http://historic.ru/books/item/f00/s00/z0000074/st040.shtml> [aplūkots 2009. gadā 22. martā].

²⁴⁴Sk. arī: Chalmers D., Davies G., Monti G. European Union Law. Second Edition. Cambridge University Press, 2011, p.581.

2.1. Starptautiskās sadarbības veidi Kriminālprocesa likumā un novitātes kriminālprocesuālajās attiecībās Eiropas Savienībā

Noziedzība strauji modificējas un “Oficiālās institūcijas ir spiestas atzīt, ka cīņa ar šo parādību kļūst arvien sarežģītāka un pieprasa, līdz ar tradicionālo, jaunu līdzekļu pielietošanu.”²⁴⁵ Tāpēc nacionālās drošības iestādes un starptautiskās organizācijas noziedzības kontrolē ir apņēmušās attīstīt netradicionālus instrumentus. Starp ES prioritātēm ir noteikts attīstīt starpvalstu sadarbību un nekādā ziņā neatgriezties pie sākotnējās, tas ir, tiesiskās palīdzības lūgumu formas.²⁴⁶ Līdz ar to sadarbība tiesiskās palīdzības lūgumu izpildē Eiropas Savienībā ir ieguvusi turpinājumu īpašā veidā – kopējās izmeklēšanas grupās, kurās, autoresprāt, ir iecerēts sasniegt sakoordinētu komandas darbu, veicot procesuālās darbības un tiešo informācijas apmaiņu, kopīgi izmeklējot noziedzīgus nodarījumus, kas sasniedzams ar katras dalībvalsts un ikvienas kompetentas iestādes pūlēm.

Tieši paralēlo kriminālprocesu pastāvēšana un noziedzīgo organizāciju darbības izplatīšanās pa visām valstīm ir kļuvušas par šā starpvalstu sadarbības veida attīstības cēloni, arī mūsu valsts Kriminālprocesa likumā ietverts C daļā, deviņpadsmitajā sadaļā pie atsevišķiem starptautiskās sadarbības jautājumiem un apzīmēts ar jēdzienu „apvienotās izmeklēšanas grupas” (par jēdzienu sk.3.nodaļā). Tāda pieeja neveicina kopējo izmeklēšanas grupu un arī citu šīs nodaļas ietvaros raksturoto novitāšu attīstību.

Autoresprāt, nacionālajos likumos jābūt skaidrai sadarbības procesuālajai kārtībai, pretējā gadījumā starptautiskās iniciatīvas netiks praktizētas. Pašreizējā KPL C daļas redakcijā,²⁴⁷ ar grozījumiem, kuri stājās spēkā 2012. gadā, nav iespējams atrunāt visus jautājumus detalizēti, tāpēc kompetentas iestādes izstrādā instrukcijas, pavēles, atrunājot tajās nozīmīgus darba organizācijas un pasākumu realizācijas jautājumus. Tomēr joprojām pastāv neskaidrības attiecībā uz jautājumiem, kuri skar Eiropas Savienības jaunievedumus.

Kopumā raksturojot problēmu ir jāatzīmē, ka iepriekšējos politiskajos režīmos starpvalstu sadarbības jautājumi nebija tik aktuāli mūsu valstij, jo Latvija bija PSRS sastāvā.

Situāciju pirms iestāšanās Eiropas Savienībā detalizēti ir raksturojusi Ā.Meikališa, jau tajā laikā precīzi norādot, ka „nepieciešamība pēc starptautiskās sadarbības krimināllietās nākotnē

²⁴⁵Starptautiska sadarbība cīņā ar noziedzību. Intersec 2000, Nr.10, p.324, 326.

²⁴⁶Summer Course on European Criminal Justice. Trier: Academy of European Law Trier, 2010. Npublicēti materiāli.

²⁴⁷Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.maijs, Nr.74.(3232).

pieaugs, ies plašumā.”²⁴⁸ Tas ir galvenais iemesls, kādēļ bija jāveic pasākumi normatīvā akta izstrādē, kurā apkopotu starpvalstu sadarbības jautājumus.

Diemžēl likumdevējs nav izvēlējis pareizo starpvalstu sadarbības jautājumu noregulēšanas ceļu un, autorei nezināmu apstākļu dēļ, ir atteicies no visnotaļ pozitīvi vērtējamās iniciatīvas pieņemt atsevišķu likumu „Par starptautisko sadarbību krimināltiesiskajā jomā”, kurā būtu noteikti „pamatprincipi starptautiskai sadarbībai krimināllietās, detalizēti reglamentēta starptautiskā tiesiskā sadarbība krimināltiesiskajā jomā, paredzēta personas izdošana, procesuālā palīdzība, kriminālprocesa nodošana un pārņemšana, brīvības atņemšanas sodu atzīšana un izpilde, kā arī lēmumu par konfiskāciju atzīšana un izpilde.”²⁴⁹ Šo likumu būtu iespējams papildināt ar iniciatīvām, kuras attīstās starpvalstu sadarbībā ES mērogā un tiek raksturotas šajā apakšnodaļā.

Par pamatu turpināt šo iniciatīvu varētu kalpot citu valstu prakse, piemēram, Vācijā,²⁵⁰ Austrijā²⁵¹ ir likumi par starpvalstu sadarbību ar Eiropas Savienības valstīm. Un tas ir pamatoti, jo, kā redzams, sadarbības norise un tās veidi Eiropas Savienībā ir atšķirīgi no sadarbības ar trešajām valstīm, kuras nav ES dalībvalstis. Kaut gan kopējo izmeklēšanas grupu izveidošana ir paredzēta kā starp ES dalībvalstīm, tā arī ar trešajām valstīm.

Pēdējie apjomīgie grozījumi Kriminālprocesa likuma C daļa²⁵² izdarīti 2012. gadā.²⁵³ Aktuālajā redakcijā starptautiskā sadarbība realizējama 1) ar ārvalstīm (KPL 673.panta pirmā daļa) un 2) ar starptautiskajām tiesām un starptautisko organizāciju izveidotajām tiesām un tribunāliem (KPL 673.panta otrā daļa).

Pašreiz KPL sadarbības jautājumi atbilstoši KPL noteiktajiem starptautiskās sadarbības vispārīgajiem noteikumiem, ar ES dalībvalstīm un ar ārvalstīm reglamentēti jauktā secībā. Tomēr realitātē sadarbība ar ES dalībvalstīm saturiski ir atšķirīga. Par to liecina tālāk minētais piemērs par sadarbību izdošanas jautājumos.

Uzsākot kāda jautājuma risināšanu ar citu valsti, praktiskie darbinieki var tos atšķirīgi interpretēt. Jēdzienu „ārvalsts” un „ES dalībvalsts” lietošana nav viennozīmīga. Piemēram, sadarbības vispārīgajos noteikumos, reglamentējot starptautiskās sadarbības veidus, ir minēta „ārvalsts”, kas būtu jāsaprot kā jebkura cita valsts, nedalot pēc piederības vai nepiederības Eiropas Savienībai. Tas pats jēdziens „ārvalsts” lietojams, atrunājot atsevišķi sadarbību par izdošanu, citas

²⁴⁸Meikališa Ā. Starptautiskā sadarbība krimināllietās. Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Starptautiskās konferences materiāli. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002, 590.lpp.

²⁴⁹Sk.: Meikališa Ā. Starptautiskā sadarbība krimināllietās. Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Starptautiskās konferences materiāli. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002, 590.-597. lpp.

²⁵⁰Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (IRG). Pieejams: http://www.rechtliches.de/info_IRG.html [aplūkots 2010.gada 11.novembrī].

²⁵¹Bundesgesetz über die justizielle Zusammenarbeit in Strafsachen zwischen den Mitgliedstaaten der Europäischen Union (EU-JZG). Pieejams: http://www.uibk.ac.at/strafrecht/strafrecht/eu_jzg.pdf [aplūkots 2010.gada 11.novembrī].

²⁵² Sk arī.: Malnace I. Top apjomīgi grozījumi Kriminālprocesa likuma C daļa. Jurista Vārds 2012. 14.februāris, Nr. 7 (706), 13.-19.lpp.

²⁵³Grozījumi Kriminālprocesa likumā: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis 2012. 13. jūnijs, Nr. 92(4695).

valsts kriminālspriedumu atzīšanu un izpildīšanu utt., kur ir lietojams arī jēdziens „ES dalībvalsts”, taču praksē sadarbība balstās uz atšķirīgiem principiem. Likuma neprecizitātes apgrūtina tā lietošanu, tādēļ jautājumos, kas ir kopīgi visām valstīm, būtu jālieto jēdziens „ārvalsts”, savukārt, pie diferencētiem jautājumiem būtu jālieto jēdzieni „trešā valsts” un „ES dalībvalsts”. Likumam ir jābūt caurskatāmam, ko pašreiz nevar attiecināt uz KPL C daļu. Sadarbības jautājumu skaidrākai reglamentācijai varētu grozīt KPL, paredzot 673. pantā starptautisko sadarbību krimināltiesiskajā jomā ar vairākiem partneriem: ar ārvalstīm, ES dalībvalstīm un starptautiskajām tiesām.

Priekšlikuma pamatā ir starptautiskās sadarbības saturs, kas ir atšķirīgs ar ES dalībvalstīm un ārvalstīm. Piemēram, KPL paredz sadarbību krimināltiesiskajā jomā „personas izdošanā kriminālvajāšanai, tiesāšanai vai spriedumu izpildei, vai medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanai”, kas notiek dažādos veidos ar ārvalstīm un ES dalībvalstīm, balstoties uz atšķirīgiem tiesiskiem instrumentiem.

Kriminālprocesa likumā izdošanas jautājumi reglamentēti četrpadsmitajā sadaļā, diferencējot izdošanu Latvijai un izdošanu ārvalstij. Bez tam katrā gadījumā vēl papildus tiek reglamentēti izdošanas jautājumi ar ES dalībvalstīm.²⁵⁴ Tas ir pamatots ar to, ka personas izdošanas procedūra Eiropas Savienības dalībvalstīs ir mainījusies, kopš ieviests Eiropas apcietināšanas lēmums.²⁵⁵

Eiropas apcietināšanas orderis (EAW) tika ieviests ar Padomes lēmumu 2002. gadā (2002//584/JHA) kā atbilde uz 2001. gada 11. septembra notikumiem Ņujorkā. Tas ir juridisks lēmums, ko izdod jebkura ES dalībvalsts ar nolūku citā dalībvalstī arestēt un izdot pieprasīto personu ar mērķi realizēt kriminālvajāšanu vai izpildīt apcietināšanas vai aizturēšanas orderi.²⁵⁶ Tādējādi dalībvalstīm jāpilda orderi, jo lēmums ir obligāts, balstoties uz savstarpējas atzīšanas principu. No Ģenerālprokuratūras pārskata par darbu 2011. gadā izriet, ka Latvijā bija pieņemti 210 Eiropas apcietināšanas lēmumi.²⁵⁷

Eiropas apcietināšanas orderis ir pamats aizdomās turētās vai apsūdzētās personas izdošanai valstī, kurā notiek kriminālprocesa izmeklēšana vai ir izvirzīta apsūdzība. Noziedznieku starpvalstu meklēšana garantē soda nenovēršamības principa ievērošanu, mazina iespējamību turpināt noziedzīgās darbības. Meklējamās personas atrašanās vietas konstatēšanai tiesībsardzības iestādes izmanto Šengenas informācijas sistēmu un Interpolu. Faktiski Interpols koordinē dalībvalstu meklēšanas pasākumus, jo pēc satura „(...) starpvalstu meklēšana ir kriminālmeklēšanas,

²⁵⁴Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.maijs, Nr.74 (3232,) 691.-695.pants, 714.-721.pants.

²⁵⁵Padomes Lēmums 2002/584/TI, par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 18. jūlijs, L 190.

²⁵⁶The European Arrest Warrant (EAW). Materiāli pieejāmi kursa dalībniekiem. Pieejams: <http://era-moodle.web-service.de/moodle/mod/resource/view.php?id=111> [aplūkots 2010.gada 1.junijā].

²⁵⁷Gada pārskati. Pieejams: <http://prokuratūra.gov.lv/public/30230.html> [aplūkots 2012. gada 10. oktobrī].

informācijas uzziņu un citu tiesībsardzības iestāžu pasākumu komplekss, kas tiek veikts, lai noskaidrotu noziedznieka atrašanās vietu, arestētu un izdotu to. Meklēšanas pasākumi realizējami dalībvalstīs, saskaņā ar nacionālo regulējumu un nozaru instrukcijām, kā arī saskaņā ar starptautiskiem līgumiem un vispārējām starptautisko tiesību normām.”²⁵⁸

Jaunpieņemtais procesuālais mehānisms ES teritorijā aizvieto arī iepriekšējo ekstrādīcijas procedūru,²⁵⁹ kura balstījās uz valstu divpusējām un daudzpusējām vienošanām ar noteiktām saistībām izdot apsūdzētas vai notiesātas personas. Kā uzsver N.Safarovs (*H.Сафаров*) : „Jēdziens ekstrādīcija (*extradition*) parasti tiek izmantots, lai apzīmētu starpvalstu sadarbības procedūras, kas saistītas ar apsūdzētā vai notiesātā nogādāšanu citas valsts jurisdikcijā.”²⁶⁰

Praktiskajā apcietināšanas ordera piemērošanā ir nozīme termiņiem, jo arī vienas valsts ietvaros ir zināmi gadījumi, kad orderis jāsaņem provizoriski. Šo iespēju neizslēdz arī Eiropas Savienības Padome, attiecinot to uz steidzamības gadījumiem.²⁶¹ Par piemērojamo laika limitu tiek rekomendētas sešas darba dienas. Sīkāk praktiskas rekomendācijas aplūkojamās rokasgrāmatā par ordera izdošanu.²⁶² Lai atvieglotu praktisko sadarbību, tika izstrādāta Eiropas apcietināšanas ordera, mūsu izpratnē – veidlapa, forma –, kura atrodama rekomendāciju pielikumā.²⁶³ Tomēr praksē joprojām ir zināmas problēmas ar apcietināšanas ordera piemērošanu.

Piemēram, apcietināšanas orderi izdod kompetenta nacionāla iestāde saskaņā ar nacionālajām tiesībām. Šādi rodas situācijas, ka Zviedrijā orderi var izdot policija, bet Īrijā – tikai augstākā tiesa. Diemžēl ne vienmēr tiek ņemts vērā, ka savstarpējas atzīšanas princips paredz gala dokumenta atzīšanu, nešķirojot to pēc izdevēja.²⁶⁴ Iepriekšējā starpvalstu sadarbībā bija zināmi gadījumi, kad valstu tiesībsardzības iestādes akceptēja sadarbību tikai starp līdzvērtīgām iestādēm, neizvērtējot citas valsts iestādes kompetenci attiecīgajā procesuālajā stadijā. Atzīstot apcietināšanas orderi, valstis salīdzina, vai inkriminējamais nodarījums ir sodāms saskaņā ar nacionālajām krimināltiesībām, vai tas ir ietverts pārkāpumu lapā. Šo apstākļu dēļ ne vienmēr

²⁵⁸Илларионов В.П., Путова И.В. Правовые и организационные методические аспекты международного розыска преступников. Москва: Книжный мир, 1999, с.8.

²⁵⁹The European Arrest Warrant (EAW). Materiāli pieejāmi kursa dalībniekiem Pieejams: <http://era-moodle.web-service.de/moodle/mod/resource/view.php?id=111> [aplūkots 2010. gada 1. jūnijā].

²⁶⁰Сафаров Н.А. Экстрадиция в международном уголовном праве: проблемы теории и практики. Москва: Волтерс Клувер, 2005, с.13.

²⁶¹Final report on the fourth round of mutual evaluations- the practical application of the European Arrest Warrant and corresponding surrender procedures between Member States, 7. December 200917132/09, p.397- 402. Eiropas tiesību akadēmijas starptautiskā semināra materiāli.

²⁶²Criteria to apply when issuing an EAW – principle of proportionality. 8216/2/08 REV 2 COPEN 70 EJM 26 EUROJUST 31. Pieejams: www.ejm-crimjust.europa.eu/publications/2008/7Forms/EAW_handbook.pdf [aplūkots 2010. gada 10. decembrī].

²⁶³Council of the European Union. Brussels, 28 May 2010, 8436/2/10 REV 2 COPEN 95 EJM 8 EUROJUST 42 Follow-up to the recommendations in the final report on the fourth round of mutual evaluations, concerning the European arrest warrant, during the Spanish Presidency of the Council of the European Union - Draft Council Conclusions. Pieejams: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/10/st08/st08436-re02.en10.pdf> [aplūkots 2010. gada 10. decembrī].

²⁶⁴Summer Course on European Criminal Justice. Trier: Academy of European Law Trier, 2010. Npublicēti materiāli.

apcietināšanas orderis būs atzīstams visās valstīs. Īpatnēja prakse, kas apšaubīja apcietināšanas ordera efektivitāti, bija Lietuvas meklētā specdienestu virsnieka M.Golovatova gadījumā,²⁶⁵ kad aresta orderis nebija piemērojams. Austrijas puse paskaidroja, ka noziegumi, kas izdarīti pirms lēmuma par Eiropas vienotā akta par aresta orderi pieņemšanas 2002. gadā, tiek izskatīti saskaņā ar Austrijas likumiem, kuri paredz, ka valstij, kas izvirza apsūdzību, jāsniedz skaidrs nozieguma apraksts. Ja šādi pierādījumi netiek nodrošināti, apsūdzētā persona ir jāatbrīvo. Par nacionālām īpatnībām apcietināšanas ordera ieviešanā liecina arī citu valstu, piemēram, Nīderlandes,²⁶⁶ Īrijas,²⁶⁷ Beļģijas²⁶⁸ tiesu prakse.

Īpatnēja situācija veidojas gadījumos, kad persona tiek izsludināta meklēšanā tikai nacionālā līmenī. Viens piemērs no autores darba pieredzes, kad Latvijā pēc VID Muitas kriminālpārvaldes ierosinājuma izsludināta personas meklēšana, tā pati persona vienlaikus kādu noteiktu laiku atradās arī starptautiskajā meklēšanā pēc Valsts policijas ierosinājuma. Rezultātā persona bija aizturēta, izcietusi sodu viena kriminālprocesa ietvaros, taču joprojām palika neatrasta pēc Muitas kriminālpārvaldes ierosinājuma. Šis piemērs liecina, ka, izsludinot personas nacionālo meklēšanu, tā brīvi var uzturēties citā valstī un atgriezties savā, iestājoties noilgumam par izdarīto noziedzīgo nodarījumu.

Nemot vērā, ka pārvietošanās brīvība sniedz plašas iespējas izpausties arī negodīgām personām, rodas situācijas, kad valstu kompetentās iestādes veic izmeklēšanu kriminālprocesos, kas piekritīgas citai valstij. Tādējādi mūsdienās aktuāla ir kriminālprocesa nodošana, kas mūsu valsts Kriminālprocesa likumā paredzēta 15. sadaļā, līdzīgi kā iepriekšējā sadaļā, diferencējot jautājumus par:

- ārvalstī uzsākta kriminālprocesa pārņemšanu Latvijā (67. nodaļas 723.-740.pants);
- Latvijā uzsākta kriminālprocesa nodošanu (68. nodaļas 741.-748.pants).

2011. gadā Latvijā par kriminālprocesa pārņemšanu bija saņemti četrdesmit lūgumi no deviņām valstīm: deviņpadsmit no Vācijas, vienpadsmit no Lietuvas u. c. Savukārt Latvija ārvalstīm lūgusi pārņemt desmit kriminālprocesus, no tiem sešus Krievijas Federācijai, trīs Igaunijai un vienu Lietuvai.²⁶⁹

---

²⁶⁵Pabriks: austriešiem vāji argumenti par Golovatovu. Austrija: Golovatova gadījumā Eiropas aresta orderi nevarēja piemērot. Pieejams: <http://www.ir.lv/2011/7/22/pabriks-austriesiem-vaji-argumenti-par-golovatovu> [aplūkots 2012.gada 15. februārī].

²⁶⁶District Court of Amsterdam, 5 September 2006, AY 7880. Pieejams: <http://www.rechtspraak.nl> [aplūkots 2012.gada 1. novembrī].

²⁶⁷High Court of Ireland, 14th March 2006, IEHC 94 ; High Court of Ireland, 23rd November 2005, IEHC 386. Pieejams: <http://www.bailii.org/ie/cases/IEHC/2006/> [aplūkots 2012. gada 1. novembrī].

²⁶⁸Cour de Cassation, 16 August 2005, P.05.1196.F ; Cour de Cassation, 28 December 2004, P.04.1665.F Pieejams: <http://www.cass.be/> [aplūkots 2012. gada 1. novembrī].

²⁶⁹Gada pārskati. Pieejams: <http://prokuratūra.gov.lv/public/30230.html> [aplūkots 2012. gada 10. oktobrī].

Kriminālprocesa nodošana, ārvalsts spriedumu atzīšana un sodu izpildīšana (KPL 16.sadaļas 749.-807.pants) un Latvijā piespriesta soda izpildīšana ārvalstī (KPL 17.sadaļas 808.-847.pants) realizējamās tiesiskās palīdzības lūguma ietvaros.

Par sadarbības intensitāti liecina Ģenerālprokuratūras apkopotie dati: 2011. gadā Ģenerālprokuratūra no 35 valstīm kopumā saņēmusi 815 lūgumus par tiesiskās palīdzības sniegšanu. Visvairāk lūgumu saņemts no Krievijas – 110, Vācijas – 102, Baltkrievijas – 52, Lietuvas – 52, Igaunijas – 49. No pārējām valstīm saņemto lūgumu skaits ir no viena līdz 30. Latvijas Republikas prokuratūra savukārt 289 reizes vērsusies ar šādu lūgumu 48 valstīs: Krievijā – 56, Lietuvā – 38, Igaunijā – 38. Pārējām valstīm nosūtīto lūgumu skaits svārstās no viena līdz divdesmit.²⁷⁰

Latvijā ārvalsts lūguma izskatīšanā kompetence saistāma ar attiecīgo procesa stadiju, jo, saskaņā ar KPL 846. pantā noteikto, pirmstiesas procesā ārvalsts lūgumu izskata un izlemj Ģenerālprokuratūra, taču līdz kriminālvajāšanas uzsākšanai — arī Valsts policija. Pēc lietas nodošanas tiesai ārvalsts lūgumu izskata un izlemj Tieslietu ministrija. Ja valstis vai to kompetentās iestādes ir vienojušās par tiešo sazināšanos, lūgumus izskata un izlemj attiecīgās iestādes.

Mūsu valsts Kriminālprocesa likumā attiecībā uz krimināltiesiskās sadarbības dokumenta formu un saturu 678. pantā ir noteikts, ka „(1) krimināltiesiskās sadarbības lūgumu iesniedz rakstveidā, ja starptautiskajā līgumā vai likumā nav noteikts citādi”, turklāt ir atrunāts, „(4) ja krimināltiesiskajā sadarbībā ar Eiropas Savienības dalībvalstīm ir paredzēts īpašs dokuments, tā formu un saturu nosaka Ministru kabinets”.

Izvērtējot sadarbības praksi, autore konstatē, ka dažkārt, arī izmantojot Eiropola informācijas apmaiņas platformu, dalībvalstīm tiek adresēti steidzīgi lūgumi, piemēram, tas varētu būt lūgums aizturēt transportlīdzekli, kurā tiek vesta zagta manta. Tā 2012. gadā personu grupa no Lietuvas organizēja velosipēdu zādzības Dānijā un transportēja tos uz Lietuvu caur Latviju. Dānijas policija atrada sagatavotus velosipēdus, kas bija paslēpti mežā, un dažos no tiem tika iemontētas mini GPS sistēmas. Taču, kad velosipēdus noziedznieki iekrāmēja transportlīdzeklī, GPS signāls kļuva vājš. Tāpēc Dānijas kompetentie dienesti, izmantojot Eiropola informācijas apmaiņas sistēmu, lūdza Latvijas, Zviedrijas, Lietuvas kompetentos dienestus aizturēt konkrētu automašīnu, pārbaudīt, vai tajā ir velosipēdi, un aizturēt arī autovadītāju. Vienlaikus Šengenas informācijas sistēmā noteiktā automašīna tika ievietota meklēšanā ar uzdevumu pārbaudīt, vai tajā ir velosipēdi. Rezultātā automašīna bija aizturēta uz Latvijas - Lietuvas robežas, kad robežsardzes dienests pārbaudīja transportlīdzekli un tās autovadītājs nevarēja uzrādīt automašīnas tehnisko pasi, savukārt precei (vairāk par piecdesmit velosipēdiem) viņam bija pavadzīme. Tikai tad, sākot padziļinātu pārbaudi pēc datu bāzēm, tika konstatēts, ka transportlīdzeklis atrodas meklēšanā, savukārt par

²⁷⁰Gada pārskati. Pieejams: <http://prokuratūra.gov.lv/public/30230.html> [aplūkots 2012. gada 10. oktobrī].

personu nekas nevarēja būt norādīts, jo Dānijas kompetentajiem dienestiem nebija zināma persona, kas vadīja šo transportlīdzekli. Policijas uzsāktajai starpvalstu sadarbībai pievienojās arī prokuratūra, proti, Dānijas prokuratūra izsniedza Eiropas apcietināšanas lēmumu, adresējot to attiecīgi Latvijas Ģenerālprokuratūrai.

Viens no nozīmīgākajiem trūkumiem ir tas, ka amatpersonas, kuras veica transportlīdzekļa reālo aizturēšanu, nemaz nezināja, ka aiztur nevis ceļu satiksmes noteikumu pārkāpēju, bet gan iespējamo nolīgto zagtas mantas pārvadātāju. Šo trūkumu novēršanai nacionālā līmenī ir jāizveido informācijas nonākšanu kompetento dienestu rīcībā. Pašreizējā situācija liecina, ka svarīga operatīva rakstura informācija, nonākot oficiāli noteikto kontaktpersonu rīcībā, paliek nerealizēta. Tādējādi starpvalstu sadarbībā ieguldītie resursi nerasniedz rezultātus.

Kā redzams no minētā piemēra, ārvalsts lūgums sākotnēji bija informatīva rakstura paziņojums, kurā tomēr bija iekļauta konkrēta prasība aizturēt automašīnu un autovadītāju ar atrunu, ka apcietināšanas orderis tiks izdots nekavējoties. Tāds lūguma nosūtīšanas ceļš – Eiropola kanāls tika izvēlēts gan steidzamības dēļ, gan tādēļ, ka nododamajai informācijai bija operatīvs raksturs.

Tomēr starpvalstu sadarbībā, īpaši ar trešajām valstīm, joprojām ir aktuāla „centrālās” iestādes nozīme. Tas ir vērtējams divējādi: no vienas puses, ir nepieciešams, lai būtu centralizēta tiesiskās palīdzības sniegšana vai pārsūtīšana savā valstī attiecīgajām iestādēm, no otras puses sadarbības organizēšana caur centralizēto iestādi paīdzina izmeklēšanas norises procesu, radot neattaisnojamas novilcināšanās, kas saistītas ar elementāru pārsūtīšanas procedūru. Arī darbinieku nekompetence, izvēloties informācijas saņemšanas vai nosūtīšanas ceļus, mazina sadarbības efektivitāti, jo vēlāk saņemtajai informācijai zūd sākotnējā nozīme izmeklēšanā. Tādēļ ES dalībvalstis izmanto on-line režīmu kā ikdienas saziņas līdzekli, kas mūsu valstī praktizējams minimāli vāja tehniskā nodrošinājuma un zināšanu trūkuma dēļ.

Tieslietu ministrijas loma Latvijā tiesiskās palīdzības norisē izpaužas tādējādi, ka tiesiskās palīdzības lūgumi no Latvijas tiesām ar ministrijas starpniecību tiek nosūtīti citu valstu centrālajām iestādēm. Saņemot tiesiskās palīdzības lūgumus no ārvalstīm, Tieslietu ministrijai būtu jāizvērtē to atbilstība attiecīgā starptautiskā līguma noteikumiem, kā arī atbilstība nacionālo tiesību normām, un jānodod tiesiskās palīdzības lūgums izpildei attiecīgajai tiesai. Pēc būtības, saņemot tiesiskās palīdzības lūgumu no ministrijas, atkārtoti nav jāpārliedzina par izpildes pieļaujāmību. Tomēr praksē izveidojusies kārtība, ka saņemtiem lūgumiem tiek pievienota pavadvēstule un tie tiek nogādāti izpildvaras iestādē pat bez tulkojuma valsts valodā, kas acīmredzami liecina par labām svešvalodu zināšanām vai to, ka atbilstība tiesību normām netiek pārbaudīta. No tā izriet, ka Tieslietu ministrijas loma ir zaudējusi savu nozīmi jaunajā ģeopolitiskajā telpā. Turklāt Tieslietu

ministrija nav tiesu varas sastāvdaļa,²⁷¹ un tāpēc apšaubāmi vērtējama tai noteiktā kompetence izlemt jautājumus saistībā ar ārvalstu tiesiskās palīdzības lūgumiem. Šajā sakarībā Kriminālprocesa likumā ieteicams veikt grozījumus 846. pantā, paredzot, ka pēc lietas nodošanas tiesai jautājumus par ārvalstu tiesiskās palīdzības lūgumiem izlemj Augstākā tiesa.

Starpvalstu sadarbībā veidojas arvien ciešāki kontakti, pakāpeniski īstenojot ideju par Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla krimināllietās²⁷² izveidi. Šī tīkla darbība atbalsta informācijas apmaiņu starp ES dalībvalstīm, lai nodrošinātu tiesiskās palīdzības lūgumu efektīvu izpildi. Šādi Tieslietu ministrija joprojām saglabā korespondenta funkcijas, sniedzot informāciju par kārtību, kā Latvijā realizējama tiesiskā sadarbība.

Visciešāk ar pētījuma priekšmetu ir saistīta pēdējā ES kriminālprocesuālo attiecību novitāte, kas attiecināma uz noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu. Proti, pēc atsevišķu dalībvalstu iniciatīvas ES izteikts priekšlikums jaunai direktīvai par „Eiropas izmeklēšanas ordera ieviešanu”.²⁷³ Tas ir jauns pierādījumu iegūšanas posms Eiropas Savienībā, kurā būtu apvienoti tradicionālie tiesiskās palīdzības lūgumi un savstarpējās atzīšanas princips.

Iniciatīva radusies 2010. gada aprīlī septiņu dalībvalstu darba grupā, kura iesniedza Eiropas Parlamentam un Padomei priekšlikumus vadlīnijām par Eiropas izmeklēšanas rīkojumiem krimināllietās (*pieņemtais apzīmējums angļu valodā EEA*). Priekšlikuma mērķis ir izbeigt fragmentāro pierādījumu iegūšanas regulējumu starp dalībvalstīm un ieviest vienotu tiesisku instrumentu, iekļaujot tajā pastāvošus tiesību ierobežojumus, arī Padomes Pamatlēmumu par Eiropas pierādījumu iegūšanas rīkojumu nolūkā iegūt priekšmetus, dokumentus un datus, ko izmantot tiesvedībai krimināllietās.²⁷⁴

Eiropas Savienības Padome ir attīstījusi apjomīgu sistēmu, kurai jāaizvieto šajā jomā pastāvošie instrumenti. Saskaņā ar priekšlikumu jaunais akts kalpotu visiem izmeklēšanas pasākumiem, izņemot kopējās izmeklēšanas grupas, kurām jau pastāv īpašas tiesību normas Eiropas Savienībā. Priekšlikumos minētie ieteikumi orientēti uz kriminālprocesu, proti, plānotie pasākumi nav attiecināmi uz ārpuskriminālprocesuālajām attiecībām. Turklāt normatīvais akts būtu attiecināms tikai uz tiem izmeklēšanas pasākumiem, par kuriem lēmumus izdod un akceptē

---

²⁷¹ „Tiesu vara Latvijas Republikā pieder rajonu (pilsētu) tiesām, apgabaltiesām, Augstākajai tiesai un Satversmes tiesai, bet izņēmuma stāvokļa vai kara laikā — arī karatiesām.” Par tiesu varu: LR likums, Ziņotājs, 1993. 14. janvāris, 1. pants.

²⁷² Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls krimināllietās. Pieejams: http://www.tm.gov.lv/lv/daliba_es/tiesiska_sadarbiba_kriminallietas.html [aplūkots 2011. gada 19. maijā].

²⁷³ Initiative for a Directive of the European Parliament and of the Council regarding the European Investigation Order in criminal matters 9145/10, 29 April 2010, p.545-584. Pieejams: <http://www.statewatch.org/news/2010/apr/eu-council-investigation-order-9145-10.pdf> [aplūkots 2010. gada 3. martā].

²⁷⁴ Padomes Pamatlēmums 2008/978/TI par Eiropas pierādījumu iegūšanas rīkojumu nolūkā iegūt priekšmetus, dokumentus un datus, ko izmantot tiesvedībai krimināllietās. Oficiālais Vēstnesis, 2008.30.decembris, L 350, 72.-92. lpp.

tiesnesis, prokurors vai izmeklēšanas tiesnesis. Rīkojuma izdošanai dalībvalstis norādītu kompetentās iestādes.²⁷⁵

Ņemot vērā, ka novitāšu galvenais princips ir starpvalstu sadarbības uzlabošana, autoresprāt, jauns tiesiskais instruments varētu uzlabot un atvieglot tiesisko sadarbību krimināllietās salīdzinājumā ar pastāvošo sistēmu. Vienlaikus rodas jautājumi par tiesību uz aizstāvību samērīgu nodrošinājumu un dalībvalstu kriminālprocesuālo sistēmu pamataspektu ievērošanu. Izstrādājot Eiropas izmeklēšanas rīkojumu, plānotos uzlabojumus ir paredzēts sasniegt ar procesuālo tiesību pielīdzināšanu, kas paātrinātu izmeklēšanas procesu un nodrošinātu lielāku ticamību attiecībā uz veicamajiem kriminālprocesuālajiem pasākumiem un pierādījumiem, kas iegūti citā dalībvalstī. Līdzšinējā dalībvalstu sadarbība saskaņā ar nacionālo kriminālprocesu pieļauj atsevišķas izmeklēšanas darbības. Savukārt ES iniciatīva, kura varētu būt īstenota direktīvā vai lēmumā, tieši ietekmēs ļoti apjomīgu sadarbības sfēru – izmeklēšanas darbības. Svarīgi uzsvērt, ka izmeklēšanas orderis neietver kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanu un pierādījumu iegūšanu ar kopējo izmeklēšanas grupu starpniecību.²⁷⁶

Turpmākā tiesiskās palīdzības lūgumu savstarpējas atzīšanas attīstība nenozīmē attiecīgo lēmumu pilnīgu un automātisku izpildi. Dalībvalstis var paredzēt Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izpildes atteikuma iemeslus, kuru daudzumu ieteicams ierobežot, turklāt atteikuma iemesliem ir jābūt pārbaudāmiem. Tādā veidā priekšlikuma iniciatori paredz ar ierobežotu atteikumu skaitu un īsiem izpildes termiņiem nodrošināt jauna instrumenta efektivitāti.²⁷⁷

Priekšlikuma iniciatori piedāvā izmeklēšanas pasākumus dalīt četrās kategorijās: pirmajā kategorijā ir jāiekļauj pasākumi, kas īpaši neskar personu tiesības un tiem nav piespiedu rakstura. Liecinieka nopratināšana, pierādījumu iegūšana, kas atrodas dalībvalsts kompetento iestāžu rīcībā, vai datu iegūšana no policijas datu bāzēm būtu iespējama pat automātiski.

Otrajā kategorijā būtu iekļaujami piespiedu rakstura pasākumi. Šajā kategorijā būtu jāiekļauj izmeklēšanas darbības, kuras parasti veic tiesiskās palīdzības lūguma ietvaros, piemēram, kratīšanas, izņemšanas utt.

Trešajā kategorijā varētu iekļaut mazāk ikdienišķus pasākumus, kas tikpat labi varētu piederēt otrajai kategorijai, taču, veidojot trešo kategoriju, tiem jāparedz noteikti atteikuma iemesli, piemēram, ja attiecīgie pasākumi ne vienmēr iespējami visās dalībvalstīs vai neattiecas uz noteikto noziedzīgo nodarījumu.

---

²⁷⁵Rat der Europäischen Union Brüssel, den 26. November 2010. Pieejams: <http://eurocrim.jura.uni-tuebingen.de/cms/de/doc/1479.pdf> [aplūkots 2011. gada 12. janvārī].

²⁷⁶Initiative for a Directive of the European Parliament and of the Council regarding the European Investigation Order in criminal matters 9145/10, 29 April 2010, p.545-584. Pieejams: <http://www.statewatch.org/news/2010/apr/eu-council-investigation-order-9145-10.pdf> [aplūkots 2010. gada 3. martā].

²⁷⁷Initiative for a Directive of the European Parliament and of the Council regarding the European Investigation Order in criminal matters 9145/10, 29 April 2010, p.545-584. Pieejams: <http://www.statewatch.org/news/2010/apr/eu-council-investigation-order-9145-10.pdf> [aplūkots 2010. gada 3. martā].

Ceturtajā kategorijā jāiekļauj pasākumi ar izteiktu privāttiesību aizskāruma raksturu, piemēram, telekomunikāciju kontrole, novērošana, iefiltrēšana, bankas kontu kontrole utt.²⁷⁸

Pēc būtības kompetentas dalībvalsts iestādes juridisks lēmums par izmeklēšanas darbību veikšanu citā dalībvalstī nolūkā iegūt pierādījumus kriminālprocesā ir attīstījies no tiesiskās palīdzības lūgumiem, mainot sadarbības procesuālo kārtību, paredzot tiešākus ceļus. Krievu juristi V.Jevdokimovs (*В.Евдокимов*) un K.Mihaiļenko (*К.Михайленко*) uzskata, ka „vienošanās par tiesiskās palīdzības sniegšanu ir instruments, ar kura palīdzību partnervalstis uz kopējā pamata nodrošina pilsoņu likumisko interešu un tiesību aizsardzību savā teritorijā”.²⁷⁹ Autoresprāt, mūsdienās ir modernizējušies šī instrumenta sadarbības veidi atbilstoši tehniskajām un tiesiskajām iespējām. Taču šeit ir ļoti svarīgi ievērot dalībvalstu kompetento iestāžu procesuālās autonomijas principu. Saskaņā ar šo principu dalībvalstīm būtu jādod rīcības brīvība lemt par to, kuras iestādes ir kompetentas rīkoties saskaņā ar noteikto lēmumu, ar nosacījumu, ka tādas iestādes ir kompetentas iesaistīties un pieņemt lēmumus, jeb ir konkrētas sadarbības subjekti.

Faktiski šajā apakšnodalā minētās novitātes ievieš izmaiņas kriminālprocesuālajā situācijā un pieprasa pārskatīt sadarbību starp kompetentajām iestādēm, piemēram, prokuratūru un policiju, mainot ierasto kārtību, kura balstās lielākoties uz „prokurora prasību obligātuma” principu, kas paredzēts Prokuratūras likuma devītajā pantā.²⁸⁰ Ir jāprecizē uzdevumi, sadarbojoties specifisku noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, īpaši, ja tas notiek starp vairākām valstīm. Teorētiski prokuratūrai šā likuma 2.panta 2.punktā ir paredzēta funkcija „veikt pirmstiesas izmeklēšanu”, taču, diemžēl, pilnvaras pirmstiesas procesā likuma 13.pantā noteiktas šādi: „Prokurors uzsāk un veic kriminālvajāšanu. Izņēmuma gadījumā, kā to nosaka likuma 21.panta otrā daļa, prokurors Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā veic izmeklēšanu.” Likumdevējs paredz, ka „Lietu izskatīšanā un izlemšanā prokuroram ir arī citas tiesības un pienākumi, kas noteikti procesuālajos likumos.” Šeit ir vērts atzīmēt, ka KPL 27.panta otrās daļas 1.punkts noteic, ka izmeklēšanā procesa virzītājs ir ne tikai izmeklētājs, bet arī prokurors, proti, izņēmuma gadījumā.

Citā KPL normā, atrunājot prokurora izmeklēšanas funkcijas kriminālprocesā, ir norāde uz „likumā noteiktajiem gadījumiem”,²⁸¹ kuros prokurors ir tiesīgs ne tikai izlemt jautājumu par kriminālprocesa uzsākšanu, bet ir tiesīgs pats veikt izmeklēšanu. Atšķirībā no teorijas, praksē prokurori necenšas konstatēt „izņēmuma gadījumu”, lai paši veiktu izmeklēšanu. Šā iemesla dēļ Kriminālprocesa likumā būtu lietderīgi noteikt, ka „ja kriminālprocesā jāveic liela apjoma darbs vai

²⁷⁸ Initiative for a Directive of the European Parliament and of the Council regarding the European Investigation Order in criminal matters 9145/10, 29 April 2010, p.545-584. Pieejams: <http://www.statewatch.org/news/2010/apr/eu-council-investigation-order-9145-10.pdf> [aplūkots 2010. gada 3. martā].

²⁷⁹ Евдокимов В.Б., Михайленко К.Е.Международная правовая помощь по гражданским и уголовным делам на примере стран СНГ.Москва: ОЛМА-ПРЕСС, 2004. с.8.

²⁸⁰ Prokuratūras likums: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 1994. 19. maijs, Nr.65 (196). 9.pants.

²⁸¹ Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2005, 11. maijs, Nr.74 (3232.) 36.pants otrā daļa.

tas ir īpaši sarežģīts, un ja ir nepieciešams „veikt izmeklēšanas darbības vairākās valstīs...”, tad izmeklēšanu veic prokurors. Tādējādi prokuratūra kā izmeklēšanas subjekts noteiktajos gadījumos uzņemtos procesa virzību, izmeklējot transnacionālos organizētos noziedzīgos nodarījumus, kas ļautu apvienot atsevišķas policijas un muitas viena un tā paša grupējuma izmeklēšanai.

Diemžēl Latvijā nav uzsāktas plašas diskusijas par jaunām iniciatīvam, kuras ievieš un plāno ieviest krimināltiesiskajās attiecībās, izmeklējot noziedzīgus nodarījumus. Acīmredzot, to ieviešana notiks kā visu iepriekšējo ES lēmumu ieviešana, proti, ar grozījumiem Kriminālprocesa likumā, kurā nav iespējams detalizēti atrunāt sadarbības norisi katrā atsevišķā situācijā. Attiecībā uz izmeklēšanas pasākumiem jau ir izveidojusies krietna pieredze, kas būtu jāņem vērā novitāšu izstrādes procesā, lai starpvalstu sadarbība neiegūtu atpakaļgaitas raksturu. Turklāt, iepriekš minēto novitāšu ieviešanā krimināltiesiskajās attiecībās, īpaši sākotnējās pieredzes iegūšanas posmā, neizbēgami ir pārkāpumi, līdz ar to arī aizstāvjiem būtu laicīgi jāinteresējas par plānoto instrumentu piemērošanas pieļaujamību un atbilstību.

Autoresprāt, teorētiski ideja izstrādāt un ieviest praksē minētos juridiskos instrumentus nav slikta, taču pastāv virkne problēmu, par kurām kļūs zināms, tikai uzsākot instrumentu piemērošanu praksē. Viena no tām ir cieši saistīta ar uzticēšanos, kas gan vēl nav sasniegusi nepieciešamo līmeni. No vienas puses tas izskaidrojams ar to, ka ne tikai pasaules valstu, bet pat Eiropas Savienības dalībvalstu izmeklēšanas iestāžu amatpersonām ir atšķirīga taktika, veicot izmeklēšanu. Katras valsts kompetentie dienesti izvēlas taktiku, atbilstoši gados iegūtajai pieredzei. Tādējādi katras valsts pārstāvji savas izmeklēšanas vēlas veikt atbilstoši savā valstī pazīstamajai praksei. Par neuzticēšanos liecina arī vēlme vienas valsts pārstāvjiem būt klāt pie tiesiskās palīdzības lūguma izpildes citā valstī. Tas arī ir viens no iemesliem, kādēļ ES dalībvalstis meklē piemērotāko sadarbības veidu, attīsta sadarbību kopējās izmeklēšanas grupās.

Jauno sadarbības veidu nepieciešamību apliecina arī atvērtās robežas, jo veidojas situācijas, ka vairākās dalībvalstīs ir uzsākts kriminālprocess un izmeklēti noziedzīgi nodarījumi, kurus izdarījusi viena un tā pati persona, vai personu grupa. Līdz ar to var izveidoties situācija, ka tiks pārkāpts *ne bis in idem* princips, kas sākotnēji noteikts 54. - 48. pantā Šengenas līguma īstenošanas konvencijā.²⁸²

Minētais princips ir vienīgais juridiskais šķērslis, lai mazinātu vairāku vajāšanu veikšanu, kas „kaitē indivīdu tiesībām un interesēm un var būt par darbību dublēšanās iemeslu. Atbildētāji, cietušie un liecinieki var tikt izsaukti uz uzklaušīšanu vairākās valstīs. Galvenais ir tas, ka atkārtota tiesvedība ir saistīta ar vairākiem ierobežojumiem šo personu tiesībām un interesēm, piemēram,

---

²⁸² „Personu, kuras sakarā vienā Līgumslēdzējā Pusē ir pieņemts galīgais tiesas spriedums, nedrīkst par to pašu nodarījumu saukt pie atbildības citā Līgumslēdzējā Pusē, ar noteikumu, ka notiesāšanas gadījumā sods jau ir izciests, to izcieš vai to vairs nevar izpildīt atbilstīgi tās Līgumslēdzējas Puses tiesību aktiem, kurā spriedums pieņemts.” Konvencija ar ko īsteno Šengenas nolīgumu: Starptautiskais tiesību akts. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22.septembris, L 239/19, 54.pants.

attiecībā uz brīvu pārvietošanos. Atkārtota tiesvedība rada psiholoģisku slogu un juridiskās palīdzības izmaksas un sarežģī juridisko palīdzību. Attīstītā brīvības, drošības un tiesiskuma telpā būtu lietderīgi pēc iespējas izvairīties no šādas kaitīgas ietekmes, ierobežojot vairāku vajāšanu veikšanu vienā un tajā pašā lietā”.²⁸³ Pilnveidojot un attīstot praksi sadarbībai kopējās izmeklēšanas grupas dalībvalstīs mazinātu dublēšanos noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā un kriminālvajāšanā.

Padomes Pamatlēmums par jurisdikcijas īstenošanas konfliktu novēršanu un atrisināšanu kriminālprocesā²⁸⁴ pieņemts nolūkā labot situāciju ar tā dēvētajiem paralēlajiem kriminālprocesiem jeb, lietojot neformālu apzīmējumu, „spoguļprocesiem”.²⁸⁵ Paralēlais kriminālprocess rada nelabvēlīgas sekas, lieki tērējot dalībvalstu resursus un kavējot procesuālos termiņus, turklāt apdraudot iesaistīto personu cilvēktiesības. Pamatlēmums rekomendē kompetentajām dalībvalstu iestādēm savlaicīgi reaģēt uz norādēm, kuras liecina, ka citā valstī varētu notikt paralēla izmeklēšana. Tādi gadījumi tiek konstatēti, izpildot tiesiskās palīdzības lūgumus, vai veicot informācijas pārbaudi Eiropola nacionālajās nodaļās. Diemžēl ir jāatzīmē, ka nacionālās Eiropola nodaļas nav kompetentas veikt analītisko darbu un informēt par konstatētajām sakritībām, jo tās tiek atklātas Eiropola rīcības failu darbības rezultātā. Dalībvalstīs tiek informētas, ka noteikts subjekts ir nonācis arī citas valsts kompetento iestāžu redzeslokā, un tad dalībvalsts kompetentajiem dienestiem ir jāizvērtē turpmākā rīcība. Prakse liecina, ka nacionālo iestāžu amatpersonas ne vienmēr saprot iegūtās informācijas nozīmi un turpina iesākt izmeklēšanu individuāli, uzskatot, ka sadarboties ar citām valstīm ir pārāk sarežģīti un nebūs redzami darba rezultāti. Tas nozīmē, ka dalībvalstu tiesībsardzības iestādes orientējas uz nacionālā līmeņa rezultātiem, veicinot transnacionālo organizēto noziedzīgu nodarījumu neskartu attīstību.

Apkopojot apakšnodaļas izskatīto, jāsecina, ka starpvalstu sadarbība noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā ir viena no starptautisko attiecību un valstu sadarbības specifiskajām sfērām. Juridiskajā literatūrā tiek doti dažādi sadarbības veidu raksturojumi, nesniedzot vienotu apzīmējumu. Tomēr autore mēģina definēt starpvalstu izmeklēšanas iestāžu sadarbību transnacionālo organizēto noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā kā dažādu valstu kompetento iestāžu darbību, kas balstās uz divpusējām un daudzpusējām starpvalstu, starpinstitucionālām vienošanām, vispārārstītiem principiem, ievērojot valstu suverenitāti atsevišķo uzdevumu un kopējo pasākumu realizācijā, noskaidrojot vainīgo personu un nodrošinot pierādījumus kriminālprocesā.

Izvērtējot starpvalstu sadarbības noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana attīstību, jāatzīmē, ka Eiropas Padomes samītā 1999. gadā Tamperē pieņemtais savstarpējas atzīšanas princips izmainīja

---

²⁸³Zaļā grāmata par jurisdikcijas kolīzijām un non bis in idem principu kriminālprocesā. COM(2005) 696. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0696:FIN:LV:PDF> [aplūkots 2010. gada 3. martā].

²⁸⁴Council Framework Decision 2009/948/JHA of 30 November 2009 on prevention and settlement of conflicts of exercise of jurisdiction in criminal proceedings. Official Journal, 15.December 2009, L 328/42, p.42-47.

²⁸⁵Autores piezīme: jēdziens tika lietots starptautiskajos semināros.

tradicionālo priekšstatu par tiesībaizsardzības iestāžu starptautisko sadarbību. Tas kļuva par Eiropas apcietināšanas ordera, Eiropas pierādījumu iegūšanas ordera, īpašuma apcietināšanas ordera un kopējo izmeklēšanas grupu mūsdienīgā izpratnē aizsākumu. Minētie instrumenti būtiski ietekmēja visu turpmāko kriminālprocesuālo sadarbību, tiem sekoja ietvarlēmumi un rekomendācijas, risinot radušās praktiskas dabas problēmas.

Tiesiskās palīdzības lūgumu juridisko pamatu veido tādi starptautiskie normatīvie akti kā 1959. gada 20. aprīļa Eiropas Padomes Konvencija par savstarpējo palīdzību krimināllietās, 1978. gada 17. marta Papildu protokols Eiropas Padomes Konvencijai par savstarpējo palīdzību krimināllietās, 1990. gada 14. jūnija Šengenas vienošanās, 1962. gada 27. jūnija Beniluksa vienošanās par izdošanu un tiesisko palīdzību krimināllietās, kā arī 2000. gada Konvencija par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās, ko Padome pieņēmusi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 34. pantu. Lai cik aktuāli šie dokumenti nebūtu, tomēr ir jāpiekrīt D.Riedeļa (*D.Riedel*) atzinumam, ka tie nav autonomi neatkarīgi tiesiskie instrumenti, kas radītu labvēlīgus apstākļus veiksmīgai starpvalstu sadarbībai noziedzīgu nodarījumu apkarošanā.²⁸⁶ Tas apliecina nepieciešamību attīstīt sadarbību kopējās izmeklēšanas grupās, kas ļautu izmeklēt noziedzīgus nodarījumus vairākās valstīs.

Ņemot vērā, ka ES ir ekstremāli aktīvs likumdevējs krimināltiesiskās sadarbības jomā²⁸⁷ un tas nosaka mūsu valsts kriminālprocesuālo attiecību regulējumu, nākotnē tas viennozīmīgi prasīs papildināt nacionālajā regulējumā tiesību normas ar ES izstrādātajiem priekšlikumiem. Tādējādi būtu vērts atgriezties pie likuma „Par starptautisko sadarbību krimināltiesiskajā jomā” projekta.²⁸⁸ Minētajā likumā varētu atspoguļot arī policijas starptautiskās sadarbības būtiskākos aspektus, kuru pašreizējā reglamentācija ir jāmeklē sākotnējos normatīvajos aktos, proti, Eiropas Savienības pamatlēmumos.

Lai gan ES pamatlēmumu transponēšana nacionālajā regulējumā skar kriminālprocesā iesaistīto personu tiesības un pienākumus, ir jāatzīst, ka ES iniciatīvas un novitātes dažkārt tikai formāli tiek iekļautas Kriminālprocesa likumā. To precīzi ir norādījusi K. Strada-Rozenberga, ka „(...) pamatvilcienos attiecīgo ietvarlēmumu ieviešana KPL ir notikusi. Tomēr diemžēl jāsecina arī tas, ka ieviešot KPL noteiktas normas, bieži netiek piedomāts pie precīzas terminoloģijas un ieviesto institūtu būtības un iekļaušanās Latvijas tiesību normās un piemērošanas praksē.”²⁸⁹ Līdz ar to jaunievedumi, tajā skaitā kopējās izmeklēšanas grupas, tiek izmantoti ļoti retos gadījumos,

²⁸⁶Riedels D.-K. Kopīgās izmeklēšanas grupas - efektīvs līdzeklis transnacionālās noziedzības apkarošanā. Reinzemes-Pfalca Vācijas zemes starptautiskā semināra materiāli. 2006. Npublicēti materiāli.

²⁸⁷Klip A. *European Criminal Law. An Integrative Approach*. 2nd edition. Oxford: Intersentia, 2012, p.308.

²⁸⁸Sk.: Meikališa Ā. Starptautiskā sadarbība krimināllietās. Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Starptautiskās konferences materiāli. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002, 597.lpp.

²⁸⁹Strada-Rozenberga K. Savstarpējās atzīšanas princips starptautiskajā kriminālprocesuālajā sadarbībā Eiropas Savienības telpā – teorija un prakse. Grām.: Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. *Kriminālprocess*. Raksti 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010, 828. lpp.

turpinot veco sadarbības praksi. Tiesībaizsardzības iestāžu amatpersonu zināšanu trūkums par jaunievedumu praktiskajiem aspektiem, piemērošanas sfērām un atbalsta mehānismiem to realizācijai neveicina jaunievedumu attīstību, kas uzlabotu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu.

Līdz kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanai dalībvalstis sadarbojas atsevišķu jautājumu risināšanā, izmantojot tādus informācijas apmaiņas kanālus, kā Interpols un Eiropols. Minēto struktūru izveidošanas priekšnosacījumiem un veicamo uzdevumu apjoma izzināšanai autore veltīs nākamo apakšnodaļu. Tieši tāpēc, lai pamatotu apgalvojumu par kopējo izmeklēšanas grupu novitāti un noskaidrotu pastāvēšanas lietderīgumu, ir nepieciešams izvērtēt Eiropola²⁹⁰ nozīmi starpvalstu sadarbībā un salīdzināt ar sadarbību Interpolā.²⁹¹

2.2. Starpvalstu sadarbība Interpola un Eiropola ietvaros

Pirms dalībvalstis nonāk pie vienošanās par kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanu notiek intensīvs darbs citu kompetento struktūru ietvaros. Pašlaik visas pastāvošās organizācijas, kas nodarbojas ar noziedzības kontroli, kopumā var nosacīti sadalīt divās nevienādās grupās:

pirmkārt, starptautiskās organizācijas, kuras nodarbojas ar noziedzības kontroli savu pamatfunkciju nodrošināšanai, piemēram Apvienoto Nāciju Organizācija;

otrkārt, starptautiskās organizācijas, kurām noziedzības kontrole ir pamatdarbības veids, piemēram, Interpols. Kā atzīmē V.Samarins, ANO ietvaros neveidojas reālā operatīvā sadarbība,²⁹² tāpēc bieži vien nav iespējams izmeklēt transnacionālus organizētus noziegumus. Mūsdienās noziegumu izmeklēšanā aktīvi līdzdarbojas starpvalstu policejiskās apvienības: Interpols, Eiropols, taču līdzās tiem pastāv sadarbības iespējas Šengenas²⁹³ un Prīmes līgumu²⁹⁴ ietvaros. Katra no minētajām sadarbības struktūrām ir veidota noteiktiem mērķiem, ar saviem atšķirīgiem uzdevumiem.. Lai izprastu nepieciešamību pēc katras no minētajām struktūrām kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanā un darbībā, autore detalizēti aplūkos to izveidošanas un darbības elementus.

Ņemot vērā, ka sākotnējā Eiropola pastāvēšanas stadijā tika plaši diskutēts, vai tas nedublēs Interpola uzdevumus, jo abu organizāciju galvenā funkcija ir nodrošināt informācijas apmaiņu starp valstīm, autore izvērtē šo institūciju darbību salīdzinošā aspektā.

²⁹⁰Europol. Pieejams: <http://www.europol.europa.eu/> [aplūkots 2012. gada 10. novembrī].

²⁹¹Interpol. Pieejams: <http://www.interpol.int/> [aplūkots 2012. gada 10. novembrī].

²⁹²Самарин В.И. Интерпол: международная организация уголовной полиции. Санкт -Петербург: Питер. 2004, с. 40.

²⁹³Konvencija, ar kuru īsteno 1985. gada 14. jūnija Šengenas nolīgumu starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām: starpvalstu tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22. septembris, L 239.

²⁹⁴Prīmes līgums: par pārrobežu sadarbības pastiprināšanu, jo īpaši terorisma un pārrobežu noziegumu apkarošanā: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 22. maijā C 125 E/120.

Kā jau tika atzīmēts, tiesībsargāšanas iestāžu centrālais darbības process ir saistīts ar informācijas apstrādi. Informācijas apstrāde ir operatīvi iekārtots un stratēģiski uzbūvēts process, kura rezultātā tiek risināti kriminālprocesuālie uzdevumi. Taču sākotnēji informācija jāsaņem, jāiegūst papildu informācija, tā jāapstrādā, un tad tiek pieņemti lēmumi turpmākai rīcībai izmeklēšanā.

Mūsdienās informācija iegūst arvien lielāku spēku, jo paplašinās informācijas nesēju klāsts, to apjomi vairs neparedz konkrētas robežas, informācijas nodošanas ilgums ir mirklis, iepriekš izdarītie secinājumi tiek noliegti, un zinātnieki klāsta jaunus atzinumus. Informācija var būt fiksēta kādā uztvērējā, saglabāta un izplatīta laikā un telpā, tā var būt aktuāla un novecojusi. Informācija nenozīmē skaidrā valodā rakstīto tekstu, tā var būt šifrēta, nodota ar skaņas, ciparu, citu zīmju palīdzību. Mūsdienās cilvēkiem par universālo informācijas avotu ir kļuvis internets, līdz ar to ir mazinājusies citu avotu nozīme, un pieaug nepieciešamība pēc jaunas kategorijas ekspertiem, kuri būtu spējīgi strādāt atbilstoši jaunajām tehnoloģiskajām iespējām, prast analizēt datus. Iegūtās informācijas lietošana nepārprotami ir centrālā funkcija nacionālās kriminālpolicijas darbībā. Diemžēl kā viens no būtiskiem šodienas trūkumiem ir tas, ka tiesībsargājošās iestādes mēdz nezināt, ko iesākt ar citu valstu sadarbības partneru sniegto informāciju.

Ar informācijas lietošanu policijas darbā ir jāsaprot pastāvošās atsevišķās informācijas plānveidīga realizācija. Lietošanā pastāv sistemātisks salīdzinājums ar situāciju. Situācija, savukārt, tiek kriminālistiski analizēta, intelektuāli interpretēta un metodiski salīdzināta. Šis darbs ir veicams, lai izprastu kriminālo aktivitāšu, cilvēku un līdzekļu kombināciju, kas veido transnacionālo organizēto noziedzību. Pēdējos gados tiek radīti nacionālie centri informācijas uzkrāšanai, šīs struktūras veicina slepenās informācijas apmaiņu, kura ir svarīga gan ikdienas darbības veidošanā, gan stratēģiskajā plānošanā. Šajā nolūkā ir svarīgi atlasīt šīs informācijas kategorijas, attīstīt un analizēt ziņas par organizāciju profilu un to spēka struktūrām, pierādījumus par organizāciju vadītājiem, kādā apjomā notiek organizācijas iefiltrēšanās legālajā biznesā, kāds ir attiecību raksturs starp ielu un starpniekstruktūrām, no vienas puses, un organizāciju centru, no otras puses, par stratēģiska rakstura apvienībām, kuras veidojas starp organizācijām.²⁹⁵

Informācijas apmaiņa ir viens no svarīgākajiem faktoriem noziedzības kontrolē, taču praksē pastāv vairākas ar to saistītās problēmas, piemēram, pat valsts līmenī bieži informācija tiek sargāta un netiek izpausta, dažkārt to uzskata par atsevišķas struktūras iekšējo īpašumu. Protams, ir jāievēro noteiktas shēmas informācijas izmantošanas drošības saglabāšanai tās nodošanas un saņemšanas brīžos. Informācijas apmaiņā tiek ieviesti uzlabojumi gan operatīvajā, gan stratēģiskajā līmenī, lai varētu identificēt galvenos starptautiskos darboņus un viņu operācijas. Apsverot tālākas

---

²⁹⁵Sk. arī: Clure G. Die Rolle Interpol's bei der Bekämpfung des organisierten Verbrechens. International Cooperation, Interpol Police Review, 1998, S.6.

informācijas apmaiņas iespējas, ir svarīgi panākt, lai lietderīgi izmantotu pastāvošos datu tīklus ar informāciju par struktūrām un personu grupām, kas iesaistītas nelikumīgas peļņas iegūšanā. Jāpaplašina to valstu loks, kurām ir pieeja informācijai, lai gan šajā gadījumā attiecīgajām institūcijām jābūt atbildīgām par lietderīgu ziņu izmantošanu un to aizsardzību pret nepamatotu noplūdi, ievērojot neizbēgamo kompromisu starp drošību un informācijas apmaiņas vajadzību. Informācija atbalsta izmeklēšanu gan atsevišķos pasākumos, gan arī operatīvi, stratēģiski, taktiski un kalpo zinātniskiem mērķiem ar nosacījumu, ka tā nonākusi kompetentās rokās. Ir jāpieliek pūles, kas veicinātu koordinētāku un plašāku informācijas apmaiņu, sakopojot nacionālos spēkus, saskaņoti sadarbojoties ar organizācijām, kuru viens no pamatuzdevumiem ir informācijas apmaiņa starp valstīm.²⁹⁶

Zināmākās un lielākās starptautiskās policiju sadarbības kooperācijas struktūras informācijas apmaiņas jomā divdesmit pirmā gadsimta sākumā ir Interpols un Eiropols. Kaut gan pagājušajā gadu tūkstošā kā primārais tautas interešu aizsardzības aspekts darbojās aizliegums tieši apmainīties ar informāciju, tad tagad tas, balstoties uz brīvprātības principu, tika panākts ar Interpola starpniecību. Jaunas noziedzības tendences pasaulē pamudināja mainīt tiesībaizsardzības iestāžu sadarbības pamatprincipus, atsakoties no diplomātijas metodes un pieņemot Zviedru iniciatīvu²⁹⁷ par informācijas apmaiņas vienkāršošanu.

Analīze liecina, ka Interpols ilgstoši nodrošināja vajadzīgo informācijas apjomu, atbalstot policijas starptautisko sadarbību, kaut gan „daudzu valstu nacionālie centrālie biroji (turpmāk – NCB) piedalījās sadarbībā bez nepieciešamā juridiskā pamatojuma, līdz ar to tiem trūka nepieciešamās kompetences”.²⁹⁸ Valstu robežu atcelšana ES ne tikai stimulēja ekonomikas attīstību, bet arī paplašināja transnacionālās organizētās noziedzības darbības sfēras. Tādējādi NCB kompetences trūkumi kļuva acīmredzami un nesniedza gaidāmo atbalstu, tāpēc radās liela nepieciešamība pēc jauniem, modernizētiem, mūsdienu zinātnes un tehnoloģijas līmenim atbilstošiem paņēmieniem un metodēm. Tajā pat laikā visa pasaule kļuva par noziedzīgu nodarījumu notikumu vietu, tātad pierādījumi jāvāc nenoteiktā valstu skaitā.

Deviņdesmitajos gados vairākas valstis pauda savu neapmierinātību ar Interpola darbu. „Interpols, uzkrājot un pilnveidojot nacionālo policiju metodes un līdzekļus cīņai ar noziedzniekiem, zināmā mērā – tāpat kā paši policijas spēki – vienmēr gāja aiz noziedzības, palīdzot realizēt efektīvus pasākumus pret noziedzības starptautisko aspektu (...) Ar pareizu NCB darba organizāciju iespējams dažu stundu un dažreiz pat sekunžu laikā saņemt vispārinātu unikālu

---

²⁹⁶Sk. arī: Clure G. Die Rolle Interpols bei der Bekämpfung des organisierten Verbrechens. International Cooperation, Interpol Police Review, 1998, S.8.

²⁹⁷Sk. arī: Sensburg M.A. Europarecht für Polizei. Druckerei Hubert & Co., Goettingen. 2009, S.229.

²⁹⁸Родионов К.С. Интерпол: вчера, сегодня, завтра. 3-е издание. Москва: Международные отношения, 1990, с. 203.

informāciju par konkrētiem objektiem un personām.”²⁹⁹ Diemžēl, praksē minētie procesi ilga mēnešus, atsevišķos gadījumos gadus. Turklāt Interpols izslēdza no savas kompetences informācijas sniegšanu saistībā ar politiskajiem noziegumiem, jo „starptautiskās policijas vienības izveidotāji noteikti zināja, ka organizācija nebūs spējīga funkcionēt un izdzīvot, ja nokļūs situācijās, kuras ir atklāti politiskas vai saistītas ar kara, reliģiju vai rases jautājumiem (...)”. Šī vispārēji noteiktā atteikšanās rada savu turpinājumu konkrētajās lietās. Kā atzīmēja I. Daičmans (*И. Дайчман*), par Interpola krīzes izraisītāju, kura lika apšaubīt organizācijas turpmāko pastāvēšanu, kļuva „pašnoraids no lietām”, kad Interpols atteicās sniegt informāciju pēc pieprasījumiem saistībā ar teroristiskajām aktivitātēm. Atteikumi tika pamatoti ar Interpola neiejaukšanos politiska rakstura noziegumos. Autoresprāt, organizācijas neskaidrais juridiskais statuss starptautiskajā arēnā bija iemesls, kādēļ Interpols norobežojās no politikas. Tomēr būt par novērotāju, kā terorisms kļūst par civilizācijas problēmu, acīmredzami nebija pieļaujams. Skaidrojumi, ka „Interpola Ģenerālajā asamblejā tiekas Austrumi un Rietumi, arābi un izraēlieši, kristīgie un budisti, visu nāciju un rasu cilvēki pieredzes un panākumu apmaiņai (...)”,³⁰⁰ neattaisno bīstamo seku iestāšanos.

Kriminālā pasaule modernizējās un Interpola nopietnās problēmas sākās ar regulāriem lidmašīnu nolaupīšanas gadījumiem. Meklējot izeju no situācijas, „1970. gadā Briselē, Interpola Ģenerālā Asambleja vienbalsīgi pieņēma lēmumu, ka visas Interpola dalībvalstis nodarbosies ar lidmašīnu nolaupīšanas problēmām ar divu organizāciju: 1) starptautiskās civilās aviācijas organizācijas pie ANO Ģenerālās Asamblejas un 2) starptautiskās gaisa transporta asociācijas – palīdzību (...). Un jau (...) 1972. gadā gaisa kuģa nolaupīšanas gadījumi tika atzīti par kriminālnoziedzumu, pat ja noziedznieki to veikuši politisku motīvu dēļ (...)”.³⁰¹

Uzņemoties veikt attiecīgās uzskaites pasaules mērogā, nebija pieļaujams nereaģēt uz acīmredzamiem cilvēces apdraudējumiem, taču Interpols bija vienīgā organizācija, kuras rīcībā nonāca tāda apjoma informācija un konkurences trūkuma dēļ tika pieļauta novilcināšanās stratēģisko lēmumu pieņemšanā.

Pasaules sabiedrība vēlas savu iedzīvotāju drošību, taču nacionālais lepnums vai politiskie apsvērumi traucē laikus organizēt saskaņotas darbības, kā tas bija Interpola darbībā. Tādēļ kā protests pret Interpola pasivitāti, 1975. gadā ar mērķi koordinēt jautājumus cīņā pret terorismu, tika izveidots Eiropas centrs cīņai pret terorismu (turpmāk TREVI). Tā saucamās „TREVI grupas” izveidošana bija pirmais nopietnais signāls par Interpola krīzi. Sākotnēji starptautiskā grupa TREVI praktizēja šādas sadarbības formas:

- informācijas apmaiņa par teroristiem,

²⁹⁹ Дайчман И. Интерпол. Всемирная система борьбы с преступностью. Москва: РИПОЛ КЛАССИК, 2003, с. 469.

³⁰⁰ Дайчман И. Интерпол. Всемирная система борьбы с преступностью. Москва: РИПОЛ КЛАССИК, 2003, с. 73.

³⁰¹ Ibid.

- jaunu kopējo policijas tehnoloģiju datu bāzes organizācija,
- darba grupu veidošana, lai sagatavotu kopējās programmas cīņā ar starptautisko noziedzību.³⁰²

Minēto TREVI uzdevumu spektrs tikai daļēji nedublēja Interpola pamatfunkcijas, kompensējot iztrūkumus informācijas apmaiņai par teroristiem. Tomēr kopējās datu bāzes organizācija nebija tikai no Interpola aizgūta ideja, bet arī vēl pirms Interpola dibināšanas, 1914. gada Monako 1. Starptautiskā policiju kongresa delegātu izteiktā atzinuma realizācija par nepieciešamību izveidot „starptautisko identifikācijas biroju un ieviest vienotus kriminālās reģistrācijas objektu apraksta paņēmienus un vienotu šo paņēmieni klasifikācijas sistēmu”.³⁰³ Interpols zaudēja vienīgās policijas starptautiskās iestādes statusu, kuras mērķis bija nodrošināt kopējās darbības ātrumu un efektivitāti, veidojot tiešus un neformālus kontaktus kopš TREVI grupas darbības uzsākšanas.

TREVI darbības efektivitāti apliecināja citu pasaules valstu vēlme līdzdarboties, kā rezultātā 1980. gadā pie TREVI kā novērotāji, pievienojās ne tikai daļa Eiropas valstu, kuras neietilpa Eiropas Savienībā, bet arī ASV, Kanāda, Austrālija. Kopš 2009. gada Padomes lēmumam Nr. 935³⁰⁴ pievienots saraksts ar 25 valstīm un 3 starptautiskajām organizācijām, ar kurām ir jāslēdz sadarbības līgumi. Kā rezultātā noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā svarīga informācija tiek izplatīta starp Eiropolu, Interpolu, FBI, Krieviju.

Interpola izveidē jau sākotnēji piedalījās 138 pārstāvji no 20 valstīm, pārsvarā no Eiropas, taču bija arī no ASV, Ēģiptes, Ķīnas, Japānas, kuri 1923. gadā, saņemot Austrijas policijas prezidenta ielūgumus, ieradās Vīnē uz starptautisko policijas kongresu, kur tika pieņemti divi lēmumi: 1) par nepieciešamību veidot tiešus jeb operatīvus starpvalstu policiju kontaktus un 2) par starptautiskas policijas organizācijas dibināšanu.³⁰⁵

Vīnes kongresa dalībnieku uzdevums bija panākt, lai viņu valdības pieņemtu lēmumu, ka policijas dienesti var uzturēt tiešus kontaktus nevis ar diplomātisko pārstāvniecību starpniecību, bet gan ar valsts policiju centrālajām pārvaldes iestādēm. Valdības loma bija arī izlemt, kādai institūcijai uzticēt kontaktu dibināšanas un uzturēšanas funkcijas.³⁰⁶ Mūsdienās Interpols nodrošina

³⁰²Ratzel M.P. Europol – das Europaeische Polizeiamt. Teil 1.: Geschichte, Organisation, Aufgaben, Zustaendigkeiten und Rechtsgrundlage. Kriminalistik 2007, Nr. 7. S. 284 - 290.

³⁰³Родионов К.С. Интерпол: вчера, сегодня, завтра. 3-е издание. Москва: Международные отношения. 1990, с. 90.

³⁰⁴Padomes Lēmums 2009/935/TI ar kuru nosaka to trešo valstu un organizāciju sarakstu, ar kurām Eiropols slēdz nolīgumus: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 11. decembris, L 325.

³⁰⁵Interpol.History. Pieejams: <http://www.interpol.int/About-INTERPOL/History> [aplūkots 2012. gada 10. novembrī].

³⁰⁶Родионов К.С. Интерпол: вчера, сегодня, завтра. 3-е издание. Москва: Международные отношения. 1990, с. 25

informācijas apmaiņu starp 190 pasaules valstīm.³⁰⁷ Taču ir gadījumi, kad valstis joprojām mēģina izmantot konsulāros departamentus, lai saņemtu policejiska rakstura informāciju.

Vienīgajai starptautiskajai kriminālpolicijas organizācijai pēc 1990. gadiem, sākotnēji kā konkurents, vēlāk, noslēdzot sadarbības līgumus, kā partneris, tika izveidots Eiropas policijas dienests, kas vēlāk ieguva aģentūras statusu. Par Eiropola lietderību, nepieciešamību, cīņu par informāciju, praktisko nozīmi un konkurentspēju tiek diskutēts kopš šīs aģentūras izveides. Krievu jurists N.Kornijenko (*Н.Корниенко*) atzīmējis, ka Eiropola un Interpola sadarbība paredz informācijas iegūšanu un izmantošanu, no kā izriet abu organizāciju darbības dublēšanās Eiropas kontinentā.³⁰⁸ To apliecina arī prakse Latvijas Valsts policijā, kas būtu novēršams strukturizējot kompetenta biroja amatpersonu kompetenci.

Kaut gan oficiāli Eiropola izveide tika skaidrota ar noziedzības palielināšanos, muitas un robežu kontroles samazināšanu un nepieciešamību veicināt starptautiskās policijas sadarbības efektivitāti Eiropas reģionā, autore kā vienu no galvenajiem Eiropola izveidošanas nepieciešamības aspektiem atzīmē Interpola darbības trūkumus.

N. Kornijenko pauž uzskatu, ka policijas struktūru izveidošana Eiropas Savienībā, lai stiprinātu starptautisko sadarbību noziedzības apkarošanā, vienlaikus rada objektīvus priekšnosacījumus šīs sadarbības novājināšanai. Autors atsaucas uz 1993. gadā Bernē notikušās 22. Interpola konferences Šveices delegācijas vadītāja teikto, kur tika atzīmēts, ka vairāku starptautisko policijas organizāciju paralēla funkcionēšana dabiski mazinās Interpola darbības efektivitāti, jo daļa kriminālistiskās informācijas nenokļūs Interpolā.³⁰⁹ Autore uzskata, ka tieši konkurence ir labs stimuls organizācijas darbības pilnveidošanai, modernizācijai, kā arī pastāvēšanas lietderīguma attaisnošanai. Interpols, pat apzinoties savas darbības trūkumus, nevēlējās tos atzīt, saskatot Eiropolu par informācijas konkurentu. Interpols bija pirmā un ilgstoši vienīgā policijas starptautiska sadarbības organizācija, kā rezultātā mazinājās organizācijas funkcionēšanas efektivitāte. Tomēr, veicot informācijas apmaiņu, abas organizācijas darbojas savas kompetences ietvaros un iegūtās informācijas realizācijas iespējas ir atšķirīgas.

Abu organizāciju atšķirīgais juridiskais statuss rada dažādas sadarbības iespējas. Viennozīmīgi, ka atrast sadarbības kompromisu pasaules mērogā pašlaik ir problemātiski, jo tiek skarta sensitīvā sfēra. Interpols nav izveidots uz starpvaldību līgumu pamata, un tā locekļi nav valstis vai valdības, bet oficiālās policijas iestādes. No juridiskā viedokļa tas nav starptautisko tiesību subjekts vai tāda vispār nacionāla organizācija kā ANO, tā ir starptautiska nevalstiska

---

³⁰⁷Interpol member countries. Pieejams: <http://www.interpol.int/Member-countries/World> [aplūkots 2012. gada 1. decembrī].

³⁰⁸Корниенко Н.А. Российские и международные криминалистические учёты. Санкт-Петербург: Издательство Р.Асланова «Юридический центр Пресс», 2004, с. 134.

³⁰⁹Корниенко Н.А. Российские и международные криминалистические учёты. Санкт-Петербург: Издательство Р.Асланова «Юридический центр Пресс», 2004, с. 123.

organizācija, un šis statuss ļauj tai piedalīties dažādās komisijās, kas saistītas ar narkomānijas apkarošanu, noziedzības prevencijas un cilvēktiesību ievērošanas problēmām. Interpols, būdams Eiropas tiesiskās palīdzības apvienības subjekts, savu darbību balsta ne tikai uz nolikumiem, bet arī uz cilvēktiesību vienošanos.³¹⁰ Interpola īstā vēsture sākas 1923. gada 7. septembrī, kad Kongress nodibināja pastāvīgi funkcionējošu organizāciju, kurai nosaukumu vēl 1919. gadā piedāvāja holandietis V. Hutens (*V. Hutten*), – Starptautisko kriminālpolicijas Komisiju – un pieņēma tās nolikumu.³¹¹ Tātad organizācijas darbība atrunāta nolikumā un dibināšanas dokumenti saglabā savu sākotnējo juridisko formu.

Eiropols tika veidots pakāpeniski. Sākotnēja oficiāla norāde par nepieciešamību izveidot ES policijas biroju atrodama Eiropas Savienības 1992. gada 7. februārī noslēgtajā Māstrihtas līgumā. Tam 1993. gadā 2. jūnijā sekoja ministru vienošanās par narkotiku apkarošanas vienības izveidošanu. Ņemot vērā, ka tas nebija ES tiesiskais instruments, tika kritizēts viss izveidošanas process kopumā. Tomēr šī daudzpusējā vienošanās par policiju platformas izveidošanu starpvaldību līmenī uzsāka savu darbību 1994. gada 3. janvārī kā Narkotiku apkarošanas vienība (*Europol Drugs Unit – EDU*), cīnoties pret narkotikām. Pakāpeniski darbība tika paplašināta cīņā ar citiem noziedzības veidiem, saglabājot šo tradīciju arī Eiropolā.

Eiropola konvencija³¹² pieņemta 1995. gadā, taču, ņemot vērā ratifikācijas procesus, tā stājās spēkā tikai 1998. gadā. Līdz ar to, kā konstatējis M. P. Ratcels (*M.-P. Ratzel*), Eiropols savu darbību pilnā apjomā uzsāka tikai 1999. gada 1. jūlijā.³¹³ Lai gan juridiskā pamata izstrādes un pieņemšanas process bija sarežģīts, izvēlētais tiesiskais instruments tomēr izrādījās neefektīvs, jo Eiropols nemitīgi pilnveidoja savas funkcijas un pilnvaras, kam bija nepieciešama attiecīgu papildprotokolu pieņemšana un ratifikācija visās dalībvalstīs. Lai nākotnē nerastos tiesiska rakstura problēmas, Padome 2009. gadā pieņēma lēmumu par Eiropas policijas aģentūras/biroja (Eiropola) izveidošanu,³¹⁴ ar kuru aizstāja bijušo konvenciju. Minētais Padomes lēmums³¹⁵ piešķir Eiropola darbībai elastību, kas ir ārkārtīgi svarīgi, lai laikus reaģētu uz noziedzības tendencēm.

Kaut gan nacionālajām problēmām noziedzības kontrolē nepieciešams starptautisks risinājums, tomēr Eiropola pilnvaru palielināšanai ir jābūt pārbaudītai un pamatotai. Pēc Padomes

---

³¹⁰Sk. sīkāk: Clos R., Schielte H. *Das Bundeskriminalamt am Ausgang des 20. Jahrhunderts. Beiträge von Mitarbeiterinnen und Mitarbeitern des BKA.* Wiesbaden: BKA, Lektorat und Redaktion. Gesamtherstellung: Wiesbadener Graphische Betriebe, 1998, S. 203.

³¹¹Родионов К.С. *Интерпол: вчера, сегодня, завтра.* 3-е издание. Москва: Международные отношения. 1990, с. 25.

³¹²Eiropola konvencija: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 1995. 27. novembris, C 316.

³¹³Ratzel M.-P. *The Business, Potential and Limitations of Europol. The new police in Europe.* The Professional journal for further education and training. 2009., Issue 01/09. P.16.

³¹⁴Padomes Lēmums 2009/371/TI ar ko izveido Eiropas Policijas biroju (Eiropolu): Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 15. maijs, L 121.

³¹⁵ Padomes Lēmums 2009/371/TI ar ko izveido Eiropas Policijas biroju (Eiropolu): Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 15. maijs

patlēmuma pieņemšanas Eiropols kļuva par ES struktūrvienību, kura darbību kontrolē politiskie spēki.

Eiropolā pamatā analizē operatīva rakstura informāciju, konstatējot noteiktās “sāpīgās” noziedzības jomas, lai varētu koordinēt dalībvalstu darbību tās kontrolē. Analītiskā darba rezultāti daļēji tiek atspoguļoti organizētās noziedzības draudu novērtējuma ziņojumā jeb OCTA,³¹⁶ kas pirmo reizi tika izdots 2006. gadā. Savukārt Padome uz šīs analīzes bāzes nosaka stratēģiskās prioritātes, kas ir turpmākās darbības nostādnes.

Salīdzinot organizāciju dibināšanas laika apstākļus, ir vērts citēt K.Rodionovu (*K.Родионов*), kurš atzīmē, ka Interpols radās tajā laikā, kad starptautisko savienību un organizāciju izveide kļuva par jaunu vispāratzītu sadarbības formu dažādās starptautisko attiecību sfērās,³¹⁷ savukārt Eiropols, piekrītot M. Ratcela teiktajam, izveidots laikā, kad policijas dienesti nespēja izmeklēt transnacionālus organizētus noziedzīgos nodarījumus.

Interpols un pēc tam Eiropols viennozīmīgi tika izveidoti kriminālpoliciju darbības atbalstīšanai noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā. Līdz ar Eiropola izveidošanu starptautiskā policijas sadarbība robežšķērsošanas jomā ieguva jaunu kvalitāti, piešķirot Eiropolam centrālo vietu policijas informācijas apmaiņas jomā un noziedzības analīzes sistēmā Eiropas Savienībā.

Kā zināms, mūsdienās Interpola Ģenerālsekretariāts atrodas Lionā, Francijā³¹⁸, taču sākotnēji bija izvēlēta Austrijas galvaspilsēta Vīne, „tādēļ, ka tieši Austroungārijas impērija līdz sadalīšanai aizņēma 1/3 no Eiropas kontinenta. Turklāt Vīnes policijas arhīvā palika iespaidīga dokumentācija par noziedzību – kartotēkas par noziedzniekiem”.³¹⁹

Savukārt, par Eiropola mītni tika izraudzīta Hāga, jo šeit jau sākotnēji strādāja policijas un muitas pārstāvji no piecpadsmit Eiropas valstīm, kuri veica informācijas apmaiņu par narkotiku pārvadājumiem, un ātras informācijas apmaiņas dēļ tika veiktas dažādas veiksmīgas kontrabandistu aizturēšanas operācijas.

Par sākotnējiem Interpola darbības efektivitātes mazinošiem faktoriem uzskatāmas arī vājas tehnoloģiskās iespējas, jo „informācijas apmaiņas sistēma bija drausmīgi nesakārtota. Lielākā daļa ziņojumu izskanēja atklātā ēterā vai šifrēti caur Morzes ābeci – radio iesācēju līmenī. Nemaz nerunājot par slepenības faktoriem, sakari bija atkarīgi no atmosfēras iedarbības, lēni un no izkropļojumiem nepasargāti.”³²⁰ Turklāt Interpolā reģistrācijas dienests līdz septiņdesmitajiem gadiem pastāvēja kartotēku veidā, proti, reģistrācijai izmantoja roku darbu.

³¹⁶OCTA – organizētās noziedzības draudu novērtējums, ir dalībvalstu kontribūciju apvienojums, kurš tiek analizēts arī kontekstā ar Eiropolā esošo informāciju.

³¹⁷Родионов К.С. Интерпол: вчера, сегодня, завтра. 3-е издание. Москва: Международные отношения, 1990, с.7.

³¹⁸Autorei, apmeklējot 2011. gadā 31. aprīlī Interpolu Lionā, kļuva zināms, ka Interpola galveno mītni esošais ģenerālsekretārs vēlas pārcelt uz Singapūru.

³¹⁹Родионов К.С. Интерпол: вчера, сегодня, завтра. 3-е издание. Москва: Международные отношения. 1990, с.26.

³²⁰Дайчман И. Интерпол. Всемирная система борьбы с преступностью. Москва: РИПОЛ КЛАССИК, 2003, с.15.

Izveidojot starptautisko kriminālās reģistrācijas dienestu, beidzot vienuviet tika koncentrēta informācija par starptautiskajiem noziedzniekiem un viņu pastrādātajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, tika mazinātas atšķirības objektu uzskaites klasifikācijas sistēmās, kas bieži vien radīja nopietnus traucēkļus, mēģinot pārbaudīt datus par aizdomās turēto.

Problēma, ka katrā valstī kriminālisti dažādi izlemj jautājumus par reģistrējamo objektu, informācijas klasifikāciju un sistematizāciju, sastopama arī mūsdienās. Piemēram, veidojot nacionālos ziņojumus Eiropalam, katrā valstī tiek apkopota informācija un izlemts, kāds noziedzīgais grupējums ir organizēts. Attiecīgi Eiropolā, saņemot informāciju no visām dalībvalstīm, tiek izsecināts katra grupējuma darbības reģions. Piemēram, praktiķi atzīst, ka Latvijas organizētie grupējumi darbojas izteikti Baltijas reģionā, savukārt Lietuvas grupējumi apdraud visas ES valstis.³²¹

Dibinot Eiropolu, tika izmantoti visi iespējamie tehnoloģiskie sasniegumi. Eiropola datorsistēmā ietilpst trīs komponenti:

- 1) informācijas sistēma;
- 2) analīzes sistēma;
- 3) alfabētiskais satura rādītājs.³²²

Informācijas sistēmu izmanto nepieciešamo datu uzglabāšanai, modificēšanai un lietošanai. Tādējādi informācijas sistēma izveidota, lai iegūtu datus par transnacionāliem organizētiem noziedzīgiem nodarījumiem, nodrošinātu informācijas apmaiņu ar šiem datiem starp dalībvalstīm un sadarbības partneriem. Analīzes sistēmas datnes nodrošina dalībvalstu tiesībsargājošās iestādes ar izlūkdatiem par konkrētām noziedzības parādībām, kā cilvēku tirdzniecība, terorisms, krāpšana ar maksāšanas līdzekļiem, narkotiku kontrabanda utt.

Drošības apsvērumu dēļ pastāv strikta prasība, ka Eiropola apkopotās informācijas datorizētās sistēmas nedrīkst būt savienotas ar citām automatizētajām datu apstrādes sistēmām, izņemot nacionālo vienību automatizētās datu apstrādes sistēmas. Datu apstrādes pienākumu Eiropolā var uzticēt vienīgi personām, kuras izgājušas atbilstošu apmācību un kurām veikta drošības pārbaude. Interessants fakts, ka „viena no problēmām, ar kuru sastapās Interpols, bija tādu kvalificētu nacionālo darbinieku trūkums, kuri būtu spējīgi nodrošināt starptautisko sadarbību. (...) Interpola praksē lielas pretenzijas tiek vērstas pret daļu no NCB personāla, kam bieži trūkst profesionalitātes, kuri nedarbojas operatīvi, neprot pieņemt vajadzīgo lēmumu, laikā neizpilda lūgumus saistībā ar pieprasīto informāciju.”³²³

---

³²¹OCTA 2009. Pieejams: http://www.europol.europa.eu/latest_publications/31 [aplūkots 2010. gada 10. decembrī].

³²²Padomes Lēmums 2009/371/TI ar ko izveido Eiropas Policijas biroju (Eiropolu): Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 15. maijs, L 121.

³²³Родионов К.С. Интерпол: вчера, сегодня, завтра. 3-е издание. Москва: Международные отношения, 1990, с. 204.

Iespējams, būtu lietderīgi izstrādāt vienotas prasības attiecībā uz darbinieku kvalifikāciju, kuri ir tiesīgi strādāt ar attiecīgo informāciju. Ņemot vērā, ka Eiropols sniedz atbalstu arī profesionālā izaugsmē, pastāv iespēja nodrošināt kopēju apmācību darbam ar klasificēto informāciju. Lielākais mazo valstu trūkums ir profesionāli sagatavoti policijas darbinieki, kuriem būtu ne tikai pietiekošas svešvalodu zināšanas, bet arī izpratne operatīvajā darbā. Operatīvā lietderība ir atkarīga no nacionālo valstu atbildības un izpratnes par veicamajām funkcijām.

M. Ratcels uzsver, ka informācijas apjoms Eiropola dēļ pieaug,³²⁴ taču informāciju Eiropolam sniedz dalībvalstis, pašas izvērtējot tās svarīgumu. Vairāki autori, starp tiem arī A.Ivahins (*А.Ивахин*) un P.Prigunovs (*П.Прыгунов*), atzīmē informācijas analīzes nozīmi, atzīstot, ka (...) pirmā un pati svarīgākā operācija ir analīze. Šajā operācijā ir jānosaka informācijas svarīgums, precizitāte un nozīme.³²⁵ „Eiropols veic noziedzības kriminoloģisko analīzi ES un dod šajā jomā atbilstošiem pētījumiem ekspertu vērtējumu.”³²⁶ Eiropola darbs ir svarīgs, lai izprastu kriminālo aktivitāšu, cilvēku un līdzekļu kombināciju, kas veido transnacionālo organizēto noziedzību. Attiecībā uz Eiropola veikto informācijas analīzi, ir jānosaka, ka no valstu policijas atkarīga sniegtās informācijas precizitāte, pilnīgums un tiesiskais pamatojums.

Eiropola uzskaitēs ir personas, priekšmeti, dokumenti, fakti, krimināla rakstura notikumi. Datus uzglabā tā, lai būtu iespējams noteikt, no kuras dalībvalsts vai trešās puses dati tikuši nodoti Eiropolam, vai arī šie dati iegūti Eiropola veiktās analīzes rezultātā. Dalībvalsts, kura ievada vai citādā veidā izplata datus, pilnībā uzņemas atbildību par Eiropolā uzglabātajiem datiem, to ievadīšanas likumību, pareizību, aktualitāti un uzglabāšanas laika ievērošanu, taču atsevišķas valstis tāpat sniedz neaktuālu jeb novecojušu informāciju, piemēram, par noziedzīgajiem grupējumiem, kuri jau tikuši likvidēti. Nepamatoti sniegta informācija un neaktuāli dati noved pie darba resursu nelietderīgas izmantošanas.

Ja pastāv nepieciešamība, Eiropols aktīvi meklē informāciju, pieprasot datus no Eiropas Savienības institūcijām, trešajām valstīm, starptautiskām organizācijām, citām institūcijām, kuru darbību regulē valsts nacionālie tiesību akti, kā arī Starptautiskās kriminālpolicijas organizācijas Interpola. Apstrādājot saņemto informāciju, obligāts Eiropola nosacījums ir sniegt nacionālajai vienībai jebkuru informāciju, kas attiecas uz noteiktu dalībvalsti. Eiropola saglabājamo datu kvalificēšanas pazīme ir saistība ar kompetencē ietilpstošajiem noziedzīgajiem nodarījumiem.

---

³²⁴Ratzel M.-P. The Business, Potential and Limitations of Europol. The new police in europe. The Professional journal for further education and training. 2009., Issue Nr. 01/09. 17-22 lpp.

³²⁵Ивахин А.Е., Прыгунов П.Я. Оперативная деятельность и вопросы конспирации в работе спецслужб. Киев: КНТ, 2008, с.130.

³²⁶Родионов К.С. Интерпол: вчера, сегодня, завтра. 3-е издание. Москва: Международные отношения, 1990. с. 127.

Prakse liecina, ka sākotnēji 60 % no visas Eiropola datu bāzu informācijas bija informācija, kura saņemta no Vācijas policijas dienestiem.³²⁷ Informācijas apmaiņa par noziegumu veidiem ir nepieciešama, lai ātrāk izprastu to mehānismu un izveidotu operācijas noziegumu pārtraukšanai.

Pozitīvi vērtējamas papildu informācijas par personām un noziedzīgiem nodarījumiem, to izdarīšanas laiku un vietu; par līdzekļiem, kas tika vai var tikt izmantoti noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā; par departamentiem, kas nodarbojas ar šo lietu izmeklēšanu, lietu numuri; par apsūdzībām, kas attiecas uz noziedzīgiem nodarījumiem, to uzglabāšanu. Eiropola Konvencijas 8. panta 5. apakšpunkts reglamentēja: “Ja tiesvedību pret attiecīgo personu pārtrauc vai šo personu attaisno, ar abiem lēmumiem saistītos datus svītro.”³²⁸ Bet nav skaidri noteikts kontroles mehānisms, kādā veidā Eiropols tiek informēts par tiesvedības pabeigšanu, un nav noteikts mehānisms, kā un kam jāziņo par datu dzēšanu.

Eiropolam ir piešķirta vispārēja koordinatora loma, tas ievāc informāciju no valstīm, salīdzina un analizē to. Nevajadzētu jaukt vispārējo koordināciju ar konkrētu jautājumu risināšanu par vienotas starpdienestu informatīvas sistēmas izveidošanu par organizēto noziedzību valstī. Ir nepieciešams kriminālmeklēšanas subjektu koordinators, kura svarīgākie uzdevumi būtu: kriminālmeklēšanas informatīvā lauka sakārtošana; starpdienestu konkurences samazināšana; kriminālprocesa izmeklēšanas mijiedarbības mehānismu noteikšana; konkrēta noziedzīgo grupējumu likvidācijas mehānisma izstrāde; vienotas stratēģijas noteikšana cīņai ar organizēto noziedzību.

No iepriekš teiktā izriet, ka Eiropols un Interpols ir konkurenti informācijas apstrādē Eiropas Savienībā, taču, ņemot vērā, ka kriminālistikā pētījuma objekts ir dažādu veidu noziedzīgas darbības un atbilstošas darbības to atmaskošanai, tad tieši šā objekta dēļ noziedzības kontrolē šīs organizācijas ir partneri, kuriem ir jāturpina pilnveidot savstarpējo sadarbību kopējo mērķu sasniegšanai. Turklāt mūsdienās neviens politiķis nav gatavs sniegt simtprocentīgu prognozi par Eiropas Savienības nākotni, no kā ir atkarīga arī Eiropola nākotne, tādējādi nedrīkstētu steigties, mazinot Interpola nozīmi noziedzības kontrolē.

Jebkurā jaunveidojumā darbības uzsākšanai ir nepieciešama funkciju un pilnvaru formulēšana, sasniedzamo mērķu izvirzīšana, stratēģisko plānu izstrāde. Autoresprāt, Interpola izveides mērķis bija acīmredzams un precīzi noteikts, bet Eiropols piedzīvoja savdabīgu attīstības procesu, kurā sākotnējie mērķi un funkcijas atraduši savu tālāk attīstības ceļu, tie paplašinās un iegūst arvien lielāku nozīmi tiesībsargājošo iestāžu sadarbībā. Pēc autores domām, nevajadzētu steidzami paplašināt Eiropola pilnvaras, pirms nav iegūta pieredze pašreizējos pienākumos un

---

³²⁷Ratzel M.-P. The Business, Potential and Limitations of Europol. The new police in Europe. The Professional journal for further education and training. Issue Nr. 01/09. 17.-22. lpp.

³²⁸Eiropola konvencija: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 1995. 27. novembris, C 316.

izstrādāts uzticams tiesiskās kontroles mehānisms. Taču nākotnē būtu jāpaplašina Eiropola kompetence, piešķirot izmeklēšanas tiesības.

Starpinstitucionālajā sadarbībā nozīme ir stratēģiska rakstura informācijai par noziedzīgajām tendencēm, tehniku, metodēm, virzieniem, noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas paņēmieniem, nelegāliem robežu šķērsošanas mehānismiem, nelegālām naudas plūsmām, iepriekšējās sadarbības praktiskiem aspektiem kopējās izmeklēšanas grupās un citiem koordinācijas jautājumiem. Stratēģiskā informācija tiek iegūta analīzē, kuru veic attiecīgi Eiropola analītiskie darba faili.³²⁹

Mūsdienās noziedzības problēmas praktiski nevar izdalīt pēc ārējiem vai iekšējiem principiem un nevar uzskatīt, ka tās neizies ārpus nacionālām robežām. Rūpīga risināmo problēmu analīze var palīdzēt atrast atbildi. Tāda analīze nav veicama, pamatojoties uz atsevišķiem gadījumiem vai veikta īsā laika periodā, tai jābūt ilglaicīgai. Lai gan nav iespējams prognozēt notikumu attīstības gaitu, ir nepieciešams gatavoties pretdarbībai, veidojot jaunas struktūras un koordinējot dažādu institūciju darbības, paaugstinot to funkcionēšanas efektivitāti. Iepriekšminētie apstākļi liecina, ka ir nepieciešams, lai policijas resursi apvienotos cīņā pret noziedzību, tostarp izstrādājot jaunus sadarbības veidus.

Salīdzinošā aspektā jāmin, ka arī "Interpola darbība nebeidzas ar noziedznieku reģistrāciju un starptautisko meklēšanu. Statūti sniedz Interpola Ģenerālajam Sekretariātam visas organizācijas tehniskā un informācijas centra pilnvaras. Šīs darbības pamatā ir informācijas vākšana jautājumos, kas saistīti ar cīņu pret noziedzību, tās apkopojums, apstrāde un izlīdzināšana ar tehnisko līdzekļu un preses publikāciju starpniecību."³³⁰ Interpols veic stratēģisko un operatīvo analīzi kopš 1993. gada. Aktuāla ir organizētās noziedzības jomu - cilvēku tirdzniecība un kontrabanda - analīze. J.Stoks (*J.Stock*) un A.Hercs (*A.Herz*) min projektu „drug.net,”³³¹ kura laikā internetā bija izveidots globālais tīkls psihotropo vielu tirdzniecības jomā, izsekoti un iznīcināti aziātu organizētie grupējumi. Nelegālas imigrācijas apkarošanai no Irākas uz Eiropu, Ameriku, Austrāliju bija realizēts projekts – *Dismantling Smuggling Networks/DSN*,³³² kurā ciešāk sadarbojās tiesībsardzības iestādes starptautiskajos robežu šķērsošanas punktos – lidostās, ostās ar mērķi atklāt pastāvošus kriminālus tīklus.

Eiropols sākotnēji sadarbojās ar dalībvalstīm, kad bija faktiskas norādes par to, ka iesaistīta kāda organizētās noziedzības struktūra un minētais noziedzīgais nodarījums ietekmē divas vai vairākas dalībvalstis, un attiecīgo noziedzīgo nodarījumu lielums, nozīmīgums un sekas prasīja

³²⁹AWF - Analysis Work Files angļu valodā.

³³⁰Legal material. Pieejams: <http://www.interpol.int/About-INTERPOL/Legal-materials> [aplūkots 2012. gada 10.decembrī].

³³¹Juergen S., Herz A. Die internationale kriminalpolizeiliche Organisation (IKPO- Interpol). Aktuelle und zukuenftige Entwicklungen. Kriminalistik 2008, Nr. 12, S.651-655.

³³²Ibid.

kopīgu dalībvalstu rīcību.³³³ Tomēr pašreiz sadarbības robežas ir daudz plašākas un informācijas apmaiņa notiek par visiem smagajiem noziegumiem.

Autoresprāt, jaunas organizācijas radīšana divdesmit pirmajā gadsimtā tiesībsardzības iestāžu pārstāvjiem sniedz plašākas iespējas saņemt atbalstu transnacionālo organizēto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā, kas līdz noteiktam laikam Interpolā bija sasniedzams ar ierobežotiem līdzekļiem. Tomēr jautājums par funkciju dublēšanos Eiropas Savienības reģionā paliek atklāts. Tiesībsardzības iestāžu vidū pietrūkst izpratnes par Eiropola kompetenci, un joprojām nav skaidrības par sadarbības iniciēšanas priekšnosacījumiem.

Attiecībā uz līdzdalību, starp Eiropolu un Interpolu ir vērojama daļēja atšķirība, jo Interpola iesaistīšanu nosaka divi kritēriji, kas attiecas nevis uz noziedzīgu nodarījumu, bet uz noziedznieku, precīzāk, noziedzniekiem, jo praktiski runāts tiek par darbībām, ko paveikušas grupas. Tātad organizētā noziedzība ir pirmais kritērijs. Otrais kritērijs raksturo noziedznieku, kura atrašānai un sodīšanai ir nepieciešami saskaņoti pasākumi starptautiskā līmenī. Šeit tiek runāts par situācijām, kad atsevišķas epizodes vai noziedzīga nodarījuma stadijas paveiktas divu vai vairāku valstu teritorijās, vai noziedzīga nodarījuma sekas izpaudušās ārpus valsts teritorijas, kur tas izdarīts, vai kad pēc noziedzīga nodarījuma izdarīšanas kāds no grupas vai visa grupa slēpjas ārvalstīs. Tādējādi abu organizāciju iesaistīšanās kritēriji ir līdzīgi, taču ir atšķirīgs informācijas apmaiņas apjoms un saturs.

Rietumvalstu eksperti J. Stoks un A. Hercs vērš uzmanību uz to, ka Interpols un Eiropols teorētiski ir konkurējošie uzņēmumi, tomēr abas organizācijas definē atšķirīgus mērķa virzienus un dažādus adresātos sadarbības robežu noteikšanai. Proti, ES dalībvalstis organizē policijas sadarbību, izmantojot Eiropolu un Šengenas informatīvo sistēmu. Savukārt, ES dalībvalstīm meklēšana Interpolā ir nepieciešama saistībā ar citām valstīm. Katrā ziņā policijas sadarbības ietvaros Eiropola loma paliek primāra un ierobežota ES dalībvalstīs, taču Interpola Eiropas reģionālā zona aptver četrdesmit septiņas valstis un Izraēlu jeb ģeogrāfiski plašāku teritoriju.³³⁴

Raksturojot Interpola personāla darbību, ir jāprecizē, ka faktisko noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanu, arestus un citas procesuālās darbības veic nacionālās policijas, nevis, kā nereti tiek uzskatīts, Interpola darbinieki. „Interpolā nav un nekad nav bijis aģentu un detektīvu... Jau nosaukums „sekretariāts” nozīmē, ka tajā strādā kancelejas darbinieki, kas nenodarbojas ar vajāšanu un aizturēšanu.”³³⁵ Tomēr pilnvērtīgi strādāt Interpolā var tikai tās amatpersonas, kuras izprot tiesībsardzības iestāžu lomu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā un apzinās savas darbības nozīmīgumu.

³³³Padomes Lēmums 2009/371/TI ar ko izveido Eiropas Policijas biroju (Eiropolu): Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 15. maijs, L 121.

³³⁴Stock J., Herz A. Die internationale kriminalpolizeiliche Organisation (IKPO- Interpol). Aktuelle und zukunfftige Entwicklungen. Kriminalistik 2008, Nr.12, S. 651-655.

³³⁵Родионов К.С. Интерпол: вчера, сегодня, завтра. 3-е издание. Москва: Международные отношения. 1990, с.6.

Eiropola nākotnes plānos ietilpst paplašināt kompetenci, piedaloties konkrēto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā jeb iegūt starptautiskā izmeklētāja statusu. Pagaidām tā ir dalībvalstu kompetento iestāžu funkcija. Tomēr pastāv pamatots uzskats, ka Eiropolam izpildvaras pilnvaru piešķiršana ir reāla, neņemot vērā tiesiskos un politiskos apsvērumus, un tas notiks, kad iedzīvotāji izjutīs vēl smagāku noziedzības spiedienu.

Vācu publikācijās tiek risināts jautājums „Vai Eiropols ir Eiropas Federālais izmeklēšanas birojs (turpmāk FBI)?”, uz ko atbildot ir jāsaka, ka Eiropols nevar būt salīdzināms ar ASV FBI, jo Eiropas Savienība nekad nekļūs par federāciju apvienību un tuvākajā nākotnē Eiropas Savienībā netiks pieņemts kopējs kriminālprocess. Lai saglabātu uzticama sadarbības partnera lomu un tiešām sniegtu efektīvu atbalstu, izmeklēšanā ir jāuztur augstas kvalitātes prasības.

2008. gada maijā pirmo reizi Interpols tika lūgts sniegt atbalstu izmeklēšanā pret teroristisko grupējumu. Kolumbiešu iestādēm tika sniegts atbalsts, izmeklējot datu nesējus. Reģionālajos projektos *Task force* Interpola datu bāzē reģistrēti vairāk nekā 12.000 aizdomās turamo. Problēmas, kuru risināšanā atbalstu sniedz Interpols, ir saistītas ar viltotu dokumentu lietošanu, rekrutēšanas metožu izziņāšanu, pašnāvnieču profilu izstrādi un interneta monitoringu.³³⁶

Viens no organizācijas efektivitātes pamatiem ir abpusējo sakaru uzturēšana, kas ir grūti nodrošināms, ja vienā valstu grupā strādā profesionāļi ar lielu praktiskā darba pieredzi, savukārt citā valstu grupā – filoloģijas fakultāšu absolventi. Turklāt starpvalstu sadarbība ir sadarbība multikulturālā vidē, kur ir jāreķinās ar citas nācijas darba kultūru, tradīcijām, emociju izpausmēm, darba stilu.

Pašlaik ne Interpols, ne Eiropols nav supranacionālas policijas. Interpolam starp darbību uzlabošanas prioritātēm ir jāparedz informācijas sniegšanas ātrums, piekļuves automatizācija. Šajā jomā pozitīvi vērtējama modernas tiesas piekļuves sistēmas ieviešana, kuras rezultātā kopš 2007. gada visi Interpola nacionālie centrālie biroji (NCB) savienoti modernā datorsistēmā meklēšanas nolūkā, kas tiek saukta par Interpola globālo komunikācijas sistēmu jeb īsi I-24/7. Modernizācija ietekmējusi darba apjomu, palielinot apstrādājamo ziņojumu skaitu par vairākiem miljoniem.³³⁷

Ir jāņem vērā ekspertu viedoklis, piemēram, M. Ratcels uzskata, ka Eiropolam nepieciešams mainīt struktūru, lai paaugstinātu efektivitāti informācijas apmaiņā, kas ir Eiropola pastāvēšanas pamats. Pašlaik ir dati, kuri apliecina, ka 80 % informācijas apmaiņas notiek starp virsniekiem, nevis datu bāzēm.³³⁸ Taču, izvērtējot nacionālajās datu bāzēs uzglabāto informāciju, ir jāatzīst, ka

---

³³⁶Stock J., Herz A. Die internationale kriminalpolizeiliche Organisation (IKPO- Interpol). Aktuelle und zukuenftige Entwicklungen. Kriminalistik 2008, Nr.12, S. 651-655.

³³⁷Stock J., Herz A. Die Internationale Kriminalpolizeiliche Organisation (IKPO-Interpol). Teil 1: Geschichte, Organisation, Aufgaben und Produkte. Kriminalistik 2008, Nr.11, S.598.

³³⁸Ratzel M.-P. Potential and Limitations of Europol. The new in Europe police. The Professional journal for further education and training. Issue 2009. Nr.1, S.21.

tās meklēšanai ir nepieciešamas labas zināšanas un analītisks prāts, jo bieži vien formāla aplūkošana nedod rezultātu.

Taču Eiropola koordinators B.Korthals (*B.Korthal*) brīdinājis, ka nedrīkst ātri paplašināt Eiropola pienākumus un atbildību, pirms nav iegūta solīda pieredze līdzšinējos pienākumos. Viņš teicis, ka nedrīkst pieļaut, ka Eiropols kļūtu par organizāciju, kuru var vainot visās neveiksmēs, kas ir iespējamās cīņā ar noziedzību Eiropā. Eiropola koordinators paziņoja, ka aģentūrā ir izveidota pamatīga datoru sistēma, kura attīstās un ar laiku apkopos visu operatīvo informāciju par noziedzību Eiropas Savienības teritorijā, un tā būs pieejama Eiropola darbiniekiem, kuri gatavos rekomendācijas nacionālajām policijas instancēm.³³⁹ Nacionālo tiesībsargājošo iestāžu, amatpersonu pieejas nodrošināšana ir sarežģīts process, ņemot vērā telekomunikāciju prasības un šifrēšanas nepieciešamību, lai nodrošinātu tās nodošanas drošību.

Pašreiz Interpola NCB pamatoti tiek saukti par pasta nodaļām, jo to uzdevums ir sniegt Interpolam pieprasīto informāciju, kuru NCB savā valstī no ekspertiem iegūst attiecīgās kompetentas iestādes. Autoresprāt, arī Interpols kaut ko sāk aizņemties no Eiropola, piemēram, lai uzlabotu darbu, tiek nosaukti Interpola kontakta virsnieki no katras valsts un ziņojumi sadalīti pēc steidzamības pakāpes. Katrā valstī nacionālo Interpola un Eiropola vienību funkcionēšana ir organizēta saskaņā ar nacionālajām īpatnībām. Ņemot vērā, ka Latvijā dažkārt piemērojama prakse jautājumus, kas adresēti vienai vienībai, risināt ar citas vienības resursiem, ir nepieciešams veikt strukturālas pārmaiņas vai iekšējo funkciju pārdali.

Atsevišķu valstu, arī Latvijas, pieredze, liecina, ka, ja ir vairākas nacionālās iestādes, kas kompetentas transnacionālo organizēto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā jeb ir kompetences pārklāšanās, tad ir problēmas un neskaidrības kompetenču sadalē. Kompetenču sadale ir neizbēgama problēma, kuru Latvijā risina ar prokuratūras tiesībām noteikt konkrētā izmeklēšanā kompetento iestādi. Starptautiskā līmenī ir atšķirīgas tiesībsargājošo iestāžu struktūras, centralizētas un decentralizētas, kas noteikti apgrūtināja Eiropola nacionāla biroja vietas noteikšanu katrā valstī. Vieta nacionālajā sistēmā ir jānosaka, ņemot vērā Eiropola tiesības iesaistīties operatīvajos pasākumos, kā arī kopējās izmeklēšanas grupās. Līdz ar to Eiropola Latvijas nacionālā nodaļa ir iekļauta Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības birojā.³⁴⁰

Jebkuras organizācijas pastāvēšana un darba apjoms atkarīgs no finansiālā nodrošinājuma, piemēram, Interpola budžets 2010. gadā ir ap 51 mlj. eiro, salīdzinājumam Eiropola kopējais

---

³³⁹ Joint investigations teams – effective means in the cross-border fight against crime. Rhineland – Palatinate State Police Academy. Vācijā. 2006. Npublicēti materiāli.

³⁴⁰ Valsts policijas struktūras diagramma. Pieejama: <http://www.vp.gov.lv/?sadala=62&fails=1> [aplūkots 2011. gada 9.janvārī].

budžets 2008. gadā – ap 61 mlj. eiro.³⁴¹ Lai gan salīdzinājumā minēti dažādi gadi, tomēr svarīgs nosacījums, ka Interpols ir pasaules struktūra, un Eiropols reģionāla struktūra.

Jau 2008. gadā konferencē „Noziedzība, Policija un Justīcija 21. gadsimtā” Parīzē, juriste R.Gonella (*R.Gonella*), runājot par jaunām noziedzības tendencēm, atzīmēja, ka ir novērojama pastiprināta lobēšana politiskā jomā, kas pat aizkavē nepieciešamo likumu pieņemšanu. Šis process būtiski apdraud sadarbības iespējas. Tādējādi daļēja un kontrolēta dalībvalstu krimināltiesisko kompetenču uzticēšana Eiropas Savienībai būtu lietderīga un līdzētu situācijā, kad valsts pārvaldi kontrolē noziedzīgas struktūras.

Jāpiekrīt Vācijas tiesību zinātniekiem F. Niciolam (*F.Niechziol*) un M.Šmukeram (*M.Schmucker*), ka uz pārrobežu noziedzības dinamiku jāreaģē daudzdimensionāli: attiecībā uz personālu, organizatoriski, administratīvi un tiesiski. Jāinvestē personāla kvalifikācijas celšanā, kopējo sadarbības formu izkopšanā, attīstībā.³⁴²

Pasaulē notiekošās noziedzīgās aktivitātes izaicina tiesībsargāšanas iestādes konsolidēt savus spēkus, lai noturētu kaut minimālu līdzsvaru noziedzības kontrolē. Tā viens no lielākajiem narkotiku un ieroču kontrabandas tīkliem Eiropā tika sagrauts 2010. gadā kopīgi koordinētā policiju operācijā, kurā bija iesaistīti ap 750 policistu, aizturēti 32 noziedzīgā grupējuma dalībnieki, aizturēšanas, pratināšanas, īpašumu kratīšanas tika veiktas Īrijā, Lielbritānijā, Spānijā, Beļģijā, Kiprā, Brazīlijā. "Operācijas mērķis bija noziedznieku tīkls, kas turēts aizdomās par narkotiku un ieroču kontrabandu milzīgos apmēros, kā arī simtiem miljonu mārciņu atmazgāšanu, kas iegūti noziedzīgajos darījumos," paziņoja Lielbritānijas Organizēto smago noziegumu aģentūra".³⁴³ Analizējot šo un citu izmeklēšanu rezultātus, ir jāizvērtē tiesībsargājošas sistēmas uzbūve Eiropas Savienībā. No šī piemēra ir skaidri redzams, ka Eiropas Savienības finanšu intereses (*Olaf* kompetence) nav iespējams pasargāt, neapkarojot smago noziedzību (Eiropola un dalībvalstu kompetence). Ir jāstiprina un jāmodernizē starpinstitucionāla sadarbība, vienlaikus izvērtējot jaunu institūciju radīšanas nepieciešamību.

Rezumējot jāuzsver, ka Eiropols atbalsta dalībvalstu izpildvaras institūciju pasākumus, nodrošinot informācijas apmaiņu, izmantojot sakaru virsniekus, sniedz operatīvas analīzes atbalstu, izstrādā stratēģiskus ziņojumus par noziedzības tendencēm, pamatojoties uz dalībvalstu kompetento institūciju sniegto informāciju, nodrošina tehnisko un ekspertīžu atbalstu, kā arī ir viena no pirmajām struktūrām, kurā iezīmējās vairāku valstu kopēja izmeklēšanas interese. Viens no

³⁴¹Stock J., Herz A. Die Internationale Kriminalpolizeiliche Organisation (IKPO-Interpol). Teil 1: Geschichte, Organisation, Aufgaben und Produkte. Kriminalistik 2008, Nr.11, S. 598.

³⁴²Niechziol F., Schmucker M. Polizeiliche Bekaempfung der grenzueberschreitenden Kriminalitaet nach Wegfall der Grenzuebertrittskontrollen. Rechtliche Rahmenbedingungen und taktische Umsetzungsmoeglichkeiten. Kriminalistik 2008, Nr.2, S.105-111.

³⁴³Īrijas, Lielbritānijas un Spānijas policija sagrauj starptautisku noziedznieku grupējumu. 2010. 25. maijs. Pieejams: <http://www.delfi.lv/news/world/other/irijas-lielbritanijas-un-spanijas-policija-sagrauj-starptautisku-noziedznieku-grupejumu.d?id=32110433> [aplūkots 2010. gada 11.novembrī].

galvenajiem Eiropola nacionālo nodaļu uzdevumiem ir nodrošināt operatīvas informācijas apmaiņu, izmantojot aizsargātu informācijas apmaiņas kanālu. Tādas iespējas nav citu institūciju rīcībā, līdz ar to visiem operatīvās darbības subjektiem, sadarbojoties ar citu valstu kompetentiem dienestiem, ir jāizmanto Eiropola informācijas apmaiņas kanālu. Minēto uzdevumu veikšana notiek saskaņā ar nacionālo regulējumu, kas ir jāpilnveido nacionālajā līmenī. Tādējādi Latvijā ir nepieciešams papildināt Operatīvas darbības likumu, atrunājot starpvalstu sadarbības iespējas, izmantojot Eiropola atbalstu, kā arī normatīvā regulējumā būtu jāparedz rīcības modelis, ja tiek konstatēta dalībvalstu kopēja interese izmeklēšanā.

Eiropols ir tiesīgs koordinēt, organizēt un veikt izmeklēšanu vai operatīvus pasākumus kopā ar dalībvalstu kompetentajām iestādēm vai kopējā izmeklēšanas grupā, sadarboties ar Eiropas pārstāvi, tātad patstāvīgi Eiropols izmeklēšanas neveic, bet var ierosināt izmeklēšanu, koordinējot iesaistīto dalībvalstu kompetentās iestādes, taču darbība nedrīkst būt pretrunā nacionālajiem regulējumiem. Nākotnē ir jāizvērtē nepieciešamību paplašināt Eiropola tiesības patstāvīgi veikt izmeklēšanas. Savukārt, Interpola informācijas apmaiņas nozīme ES ir stipri mazinājusies. Nacionālajā līmenī, kopš Eiropas apcietināšanas orderis mainīja izdošanas procedūras, daļu no NCB funkcijām pārņēma SIRENE birojs, daļu Eiropola nacionālā nodaļa.

Starpvalstu sadarbības attīstību Eiropas Savienībā kardināli mainīja Šengenas un Prīmes vienošanās. Nākamās apakšnodaļas ietvaros autore izvērtē šīs sadarbības būtību, lai noskaidrotu veicamo pasākumu apjomu un to ietekmi uz kopējo izmeklēšanas grupu attīstību.

2.3. Policiju sadarbība Šengenas un Prīmes līgumu ietvaros

Līdzās kopējām izmeklēšanas grupām, aplūkojamā sadarbība apliecina dalībvalstu gatavību ciešākai sadarbībai, mainot tradicionālos sadarbības veidus.

Visjaunāko sadarbības instrumentu analīze ir jāuzsāk ar dažiem praktiskiem piemēriem, kuri atspoguļo šo instrumentu nepieciešamību kriminālistu darbā. Apskatīsim jau iepriekš minēto piemēru, „2009. gadā ES dalībvalsts galvaspilsētā notika slepkavības mēģinājums. Policija ieguva bioloģisku paraugu no glāzes, no kuras aizdomās turētā persona bija dzērusi. No šī parauga iegūstot DNS, tiesu medicīnas zinātnieki radīja DNS profilu.³⁴⁴ Šā profila salīdzinājums ar citiem atsaucē profiliem valsts DNS datubāzē nedeva pozitīvu rezultātu. Tāpēc, izmantojot savu Prīmes kontaktpunktu, policijas dienests, kas veic izmeklēšanu, nosūtīja pieprasījumu salīdzināt to ar DNS

³⁴⁴DNS profils ir burtu vai ciparu kods, ar ko ir atveidots analizētā cilvēka DNS parauga nekodētās daļas identifikācijas parametru komplekss, t.i., konkrēta dažādu DNS vietu (loci) molekulu struktūra. DNS nekodētā daļā ir tās hromosomu daļas, kurās nav ģenētiskas informācijas, t.i., par ko nav zināms, ka tajās būtu informācija par funkcionālām organisma īpašībām. Sk. arī Padomes lēmums 2008/616/TI par to, kā īstenot Lēmumu 2008/615/TI par pārrobežu sadarbības pastiprināšanu, jo īpaši – apkarojot terorismu un pārrobežu noziedzību: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 6. augusts, Nr. L 210/12.

atsauces profiliem, kas ir citu dalībvalstu rīcībā, kurām ir atļauts veikt šādu datu apmaiņu, pamatojoties uz Prīmes lēmumu vai Prīmes nolīgumu³⁴⁵. Šis pārrobežu salīdzinājums deva „pozitīvu iznākumu”. Pamatojoties uz Zviedrijas iniciatīvu, policijas dienests, kas veic izmeklēšanu, pieprasīja sīkāku informāciju par aizdomās turamo personu. Tā valsts kontaktpunkts 36 stundu laikā saņēma atbildi no vairākām citām dalībvalstīm, kas ļāva policijai identificēt aizdomās turēto personu.”³⁴⁶

Vēl viens piemērs par izvarošanas izmeklēšanu. „2003. gadā neidentificēta aizdomās turētā persona izvaroja sievieti. Policija ieguva paraugus no upura, taču no parauga iegūtais DNS profils neatbilda nevienam atsauces profilam valsts DNS datubāzē. Prīmes kontaktpunkta pieprasījums salīdzināt DNS, ko tas nosūtīja citām dalībvalstīm, kurām, pamatojoties uz Prīmes lēmumu vai Prīmes nolīgumu, ir atļauts apmainīties ar DNS atsauces profiliem, radīja „pozitīvu iznākumu”. Policijas dienests, kas veic izmeklēšanu, pēc tam pieprasīja sīkāku informāciju par aizdomās turēto personu saskaņā ar Zviedrijas iniciatīvu. Tā valsts kontaktpunkts astoņu stundu laikā saņēma atbildi, kas ļāva policijai identificēt aizdomās turēto personu.”³⁴⁷ Minētajos piemēros tiek runāts par iespējām ātri identificēt aizdomās turamo, veicot informācijas apmaiņu par DNS profiliem vai daktiloskopijas datiem, kas tiek veikts caur Prīmes kontaktpunktiem. Piemēram, pašreiz no citas valsts saņemto pirkstu nospiedumu pārbaudi Latvijā dažkārt veic mēneša laikā, savukārt, atbilde par DNS profila salīdzināšanu tiek saņemta jau nākamajā dienā.

Prīmes līgumā ietvertās iniciatīvas ātri pierādīja savu lietderību noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, kā rezultātā ar Padomes lēmumiem 2008/615/TI³⁴⁸ un 2008/616/TI³⁴⁹ tās tika iekļautas ES tiesībās.

Ņemot vērā, ka informācijas apmaiņa ir galvenais veiksmīgas starptautiskās policiju sadarbības pamats, arī pēdējā laikā tiesībaizsardzības iestāžu sadarbības stratēģija tiek vērsta tieši uz informācijas apmaiņas iespēju paplašināšanu. Prīmes līguma sadarbība paredz intensīvu datu apmaiņu starp tiesībaizsardzības iestādēm.

Sākotnējā Prīmes līguma iniciatīva sekoja 2003. gadā pēc tieslietu un iekšlietu ministru tikšanās, kad vācu iekšlietu ministrs O. Šilli (*O. Schily*) aicināja vēl vairāk stiprināt policijas sadarbību uz bilaterāla līguma pamata. Atbilde šai iniciatīvai sekoja 2005. gada 27. maijā, parakstot

---

³⁴⁵Prīmes līgums: Starpvalstu vienošanās. Pieejams:

<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1190&lang=LV> [aplūkots 2010. gada 11. novembrī].

³⁴⁶Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa pilsoņu interesēs. Brisele, 2009. 10. jūnijs, COM (2009) 262.

³⁴⁷ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa pilsoņu interesēs. Brisele, 2009. 10. jūnijs, COM (2009) 262.

³⁴⁸Padomes lēmums 2008/615/TI par pārrobežu sadarbības pastiprināšanu, jo īpaši apkarojot terorismu un pārrobežu noziedzību: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 6. augusts, Nr. L 210/12.

³⁴⁹Padomes lēmums 2008/616/TI par to, kā īstenot Lēmumu 2008/615/TI par pārrobežu sadarbības pastiprināšanu, jo īpaši – apkarojot terorismu un pārrobežu noziedzību: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 6. augusts, Nr. L 210/12.

Prīmes līgumu par pārrobežu sadarbības padziļināšanu, īpaši terorisma, pārrobežu noziedzības, nelegālas imigrācijas apkarošanā.³⁵⁰ Kā redzams, Prīmes līgums, kuru dažkārt mēdz nosaukt par Šengenas līgumu III, tāpat kā Šengenas vienošanās sākotnēji ir ārpus ES tiesiskās telpas vienošanās, bet tai, izpildot attiecīgus nosacījumus, var pievienoties arī citas valstis.

Minētā sadarbība attīstījās, balstoties uz iepriekšējo, proti, Šengenas vienošanos, vai arī „Šengenas I” līgumu,³⁵¹ kas atcēla robežkontroli starp dalībvalstīm. Šāda rakstura kooperācijas novitāte viennozīmīgi pieprasīja kompensējošu pasākumu ieviešanu, kuri novērstu iekšējās drošības apdraudējumus. Rezultātā minētajam līgumam klāt tapa papildvienošana³⁵² ar virkni pasākumu, kuriem bija jākompensē sistemātiskie robežšķērsošanas kontroles atcelšanas mehānismi, starp tiem: policijas sadarbības stiprināšana un uzlabošana, īpaši informācijas apmaiņas jomā (par personu apliecinošiem dokumentiem, automašīnām, ieročiem, kā arī personām, kuras ir meklēšanā); tiesiskās palīdzības līgumu izpildes atvieglošana, paredzot tiešus saziņas ceļus starp kompetentajām iestādēm, un abpusēja procesuālo pasākumu atzīšana dalībvalstīs; izdošanas procesa vienkāršošana un paātrināšana; vienošanās par pārrobežu vajāšanu un sekošanu; ieroču, narkotisko vielu un sprāgstvielu tiesību normu unifikācija; ārējo robežu kontroles stiprināšana.³⁵³ Šī vienošanās paredz tādus pasākumus, kuri nebūtu iespējami bez brīvas pārvietošanās. No minētajiem pasākumiem laika gaitā arī policijas sadarbība iegūst jaunu kvalitāti, uzkrāj multikulturālas sadarbības pieredzi. Tomēr jaunas noziedzīgas tendences mudina tiesībsardzības iestādes meklēt aizvien ciešākus sadarbību stiprinošus mehānismus.

Konvencija, ar kuru īsteno 1985. gada 14. jūnija Šengenas nolīgumu starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopējām robežām, vai tā dēvētā „Šengena II”³⁵⁴ pēc noslēgšanas tehnisku iemeslu dēļ nevarēja stāties spēkā. Šo problēmu risināšanai izveidoja Šengenas Informācijas sistēmu (turpmāk SIS).

Tātad SIS ir Šengenas Konvencijā atrunātā informācijas sistēma, kas paredzēta, lai Šengenas līguma slēdzēju pušu iestādēm ar automatizētu meklēšanas procedūru kopumu būtu iespēja piekļūt visu Šengenas līguma dalībvalstu ziņojumiem SIS par personām un priekšmetiem, lai veiktu robežkontroli, policijas un muitas īstenotas kontroles valsts teritorijā, kā arī, lai nodrošinātu vienotu

³⁵⁰Sensburg P.E. *Europarecht fuer die Polizei*. Goettingen: Druckerei Hubert&Co, 2009, S 223.

³⁵¹Šengenas nolīgums starp Beniluksa Ekonomikas Savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām. 1985. gada 14. jūnijs.

³⁵²19.jūlijā 1990.gadā pie Šengenas vienošanās dalībvalstis pieņem papildus vienošanos: „Konvenciju, ar kuru īsteno 1985. gada 14. jūnija Šengenas nolīgumu starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām”.

³⁵³Konvencija, ar kuru īsteno 1985. gada 14. jūnija Šengenas nolīgumu starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22. septembris, L 239.

³⁵⁴Sensburg P.E. *Europarecht fuer die Polizei*. Goettingen: Druckerei Hubert&Co, 2009, S.199.

prasību ievērošanu Šengenas līguma slēdzēju pušu informācijas sistēmā, kura glabā robežsardzei, policijai, muitai, migrācijas institūcijām saistošu informāciju no visām Šengenas līguma valstīm.

Kā atspoguļots Komisijas pārskatā par informācijas pārvaldību brīvības, drošības un tiesiskuma jomā,³⁵⁵ Šengenas informācijas sistēma attīstījās, balstoties uz dalībvalstu vēlmi radīt telpu bez iekšējās robežkontroles, vienlaikus atvieglojot personu pārvietošanos pāri dalībvalstu ārējām robežām.³⁵⁶ Sistēma darbojas kopš 1995. gada, tā ir centralizēta informācijas sistēma, kuru daļas veido katra Šengenas zonas dalībvalsts un tehniskā nodrošinājuma vienība Francijā. Dalībvalstis par meklēšanā izsludinātām personām, par trešo valstu valstspiederīgajiem, kuriem jāliedz ieceļošana, par bezvēsts pazudušām personām, lieciniekiem vai personām, uz kurām attiecas tiesas pavēstes, personām un transportlīdzekļiem, uz kuriem attiecas īpaša uzraudzība saistībā ar draudiem, ko tie rada sabiedrības vai valsts drošībai, pazaudētiem vai nozagtiem transportlīdzekļiem, dokumentiem un šaujamieročiem, kā arī aizdomīgām banknotēm, izdod brīdinājumus. SIS ietver vārdus, uzvārdus un pseidonīmus, fizisko raksturojumu, dzimšanas vietu un datumu, valstspiederību, kā arī to, vai persona ir bruņota un vardarbīga. Atbilstoši savai kompetencei, datiem var piekļūt policija, robežkontrole, muiža, tiesu iestādes krimināllietās, Eiropols var piekļūt dažām SIS datu kategorijām, tostarp brīdinājumiem par meklēšanā izsludinātām personām, kuras apcietināmas izdošanas nolūkā, un par personām, kurām piemēro īpašu uzraudzību saistībā ar šo personu radītiem draudiem sabiedrības vai valsts drošībai. Eiropust var piekļūt brīdinājumiem par meklēšanā izsludinātām personām, kuras apcietināmas izdošanas nolūkā, un par lieciniekiem vai personām, uz kurām attiecas tiesas pavēstes.

Gan SIS, gan Prīmes sistēma datus var izmantot tikai tam mērķim, kuram šī informācija ir sniegta, taču izņēmuma veidā, ja dalībvalsts piekrīt, datus iespējams izmantot citiem mērķiem. Toties mērķa pārkvalificēšanas iespēja ir jāparedz nacionālajās tiesībās, kā arī jāparedz piekrišanas saņemšanas kārtību, izvairoties no liekas birokrātijas. Tādējādi, no vienas puses, datu izmantošana ir stingri ierobežota, un no citas, pastāv nosacījumi, pie kuriem informācija var tikt izmantota plašāk. Autoresprāt, praktiskajā darbā nav iespējams nodrošināt kontroli, vai informācija netiešā veidā netiek izmantota ārpus sniegšanas mērķa.

Šajā sakarībā personām ir tiesības vērsties pie savas valsts datu aizsardzības amatpersonām, kuras ieceltas atbilstoši Direktīvai 95/46/EK, lai nodrošinātu savas tiesības attiecībā uz personas datu apstrādi saskaņā ar šiem instrumentiem. Šengenas konvencijā nav atrunāts datu aizsardzības pārbaudes mehānisms, tāpēc dalībvalstīm ir jāpieņem valsts noteikumi, kuri nodrošina šo datu aizsardzības līmeni, kas ir vismaz līdzvērtīgs tam, kas izriet no Eiropas Padomes 1981. gada

³⁵⁵Komisijas paziņojums Eiropas parlamentam un padomei. Pārskats par informācijas pārvaldību brīvības, drošības un tiesiskuma jomā. Briselē, 2010. 20. jūlijs, COM (2010) 385.

³⁵⁶Konvencija, ar kuru īsteno 1985. gada 14. jūnija Šengenas nolīgumu starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22. septembris, L 239, 19.lpp.

Konvencijas par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu automātisko apstrādi un Eiropas Padomes Ministru komitejas 1987. gada ieteikumu, kas regulē personas datu izmantošanu policijas darbā.

Informācijas uzglabāšanas termiņi SIS nav adekvāti valsts drošības apdraudējuma līmenim, jo personas datus, kas ievadīti SIS nolūkā izsekot personas, var uzglabāt tikai tik ilgi, cik nepieciešams to mērķu sasniegšanai, kuriem šie dati tika sniegti, un ne ilgāk kā trīs gadus pēc šo datu ievadīšanas. Savukārt, datus par personām, kurām piemēro īpašu uzraudzību saistībā ar šo personu radītajiem draudiem sabiedrības vai valsts drošībai, ir jādzēš pēc viena gada.

Prīmes lēmumā³⁵⁷ paredzēti noteikumi pārrobežu apmaiņai ar DNS profiliem, pirkstu nospiedumiem, transportlīdzekļu reģistrācijas datiem un informāciju par personām, kas tiek turētas aizdomās par terorisma uzbrukumu plānošanu. Atšķirībā no SIS, šo datu apmaiņas sistēma darbojas decentralizēti, ar valstu kontaktpunktu starpniecību, savstarpēji savienojot iesaistīto valstu DNS, pirkstu nospiedumu un transportlīdzekļu reģistrācijas datubāzes. Izmantojot Komisijas s-TESTA tīklu, kontaktpunkti apstrādās ienākošos un izejošos pieprasījumus veikt DNS profilu, pirkstu nospiedumu un transportlīdzekļu reģistrācijas datu pārrobežu salīdzinājumus. Šo kontaktpunktu pilnvaras pārsūtīt šādus datus gala lietotājiem reglamentē valsts nacionālie tiesību akti. Turklāt bija paredzēts, ka no 2011. gada augusta datu salīdzināšana būs pilnībā automatizēta,³⁵⁸ tomēr praksē tas darbojas tikai starp dažām dalībvalstīm. Salīdzinājumā ar SIS darbības uzsākšanu, Prīmes līguma informācijas apmaiņa tiek īpaši novērota, lai nepieļautu datu aizsardzības pārkāpumus. Šajā ziņā dalībvalstīm ir jānodrošina nepieciešamais datu aizsardzības līmenis. Par nosacījuma izpildi ir jālemj Padomei, kas, iespējams, notiks formāli, jo Padomes kompetence ir pārāk plaša, lai detalizēti izskatītu jautājumus par datu aizsardzību katrā dalībvalstī.

Meklēšanas procesa norisē jāatzīmē tas, ka SIS dod „pozitīvu iznākumu”, ja meklētās personas vai priekšmeta dati atbilst tiem, kas minēti jau reģistrētā brīdinājumā. Saņemot pozitīvu iznākumu, tiesībaizsardzības iestādes var, izmantojot savu SIRENE³⁵⁹ biroju tīklu, pieprasīt papildu informāciju par brīdinājuma subjektiem. No tā ir cēlies arī nosaukums – SIRENE jeb papildinformācijas pieprasījums par valsts ziņojumiem (*Supplementary Information Request at the National Entry*).

---

³⁵⁷Padomes Lēmums 2008/615/TI par pārrobežu sadarbības pastiprināšanu, jo īpaši apkarojot terorismu un pārrobežu noziedzību: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 6. augusts, L 210/1, 1.lpp.

³⁵⁸Padomes Lēmums 2008/616/TI par to, kā īstenot lēmumu 2008/615/TI par pārrobežu sadarbības pastiprināšanu, jo īpaši - apkarojot terorismu un pārrobežu noziedzību: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 6. augusts, L 210, 12.lpp.

³⁵⁹SIRENE ir saīsinājums no Supplementary Information Request at National Entry. Dalībvalstis SIS atbalsta, izveidojot nacionālos tīklus, jeb N.SIS, kas pieslēgti pie centrālās sistēmas (C.SIS). Šī informācijas sistēma tiek papildināta ar papildus informāciju caur SIRENE birojiem, kuru uzdevums ir pārraudzīt datu ievades un izmantošanas procesus un nodrošināt informācijas apmaiņu ar sistēmā esošajiem datiem, ja tiek konstatēta meklējamā vai kontrolējamā persona/objekts. Šis tīkls veido SIS interfeisu ar lietotāju.

Lai SIRENE biroji varētu efektīvi sadarboties ar savas valsts iestādēm, to darbiniekiem ir nepieciešamas juridiskas zināšanas, kā arī zināšanas par policijas, robežapsardzības, muitas, ar migrācijas lietām saistīto iestāžu darbību un citu tiesu sistēmā pieejamo nacionālo datu izmantošanu. Parasti SIRENE biroja darbinieki ir pārstāvji no policijas, robežsardzes, muitas, migrācijas dienesta vai personāls, kuram ir pietiekošas zināšanas par šo iestāžu darbību.

Līdzīgi datu meklēšana notiek Prīmes sistēmā, proti, salīdzinot DNS profilus, kas ir uz „pozitīvs iznākums/pozitīva iznākuma nav” pamata, iestādes varēs pieprasīt personas informāciju par datu subjektu tikai tad, ja sākotnējā meklēšana būs devusi pozitīvu iznākumu. Par sakrītību atsaucēs datiem pieprasītājvalsts saņem automātisku paziņojumu, kam turpmāk, izmantojot Zviedrijas iniciatīvu, seko sadarbība, lai iegūtu personas datus vai citus datus, kas saistīti ar sakrītības profilu.³⁶⁰

Prīmes līgums dalībvalstīm uzliek par pienākumu izveidot un uzturēt valsts DNS analīzes datnes noziegumu izmeklēšanas vajadzībām. Lielākajā valstu daļā tas jau iepriekš pastāvējis. Šis solis, autoresprāt, ir vērtējams kā mūsdienu iespēju izmantošana, kas bija jāuzsāk jau stipri agrāk. DNS profilu meklēšanas process notiek automātiskā režīmā, kas neprasa papildu cilvēkresursus, bet ir jānodrošina atbilstošs tehniskais aprīkojums, jāapmāca personāls darbam ar informācijas sistēmām.

Prīmes līgumā paredzētās sadarbības stiprināšanai ir nepieciešams atbilstoši sagatavot nacionālās tiesību normas, izstrādājot datu sniegšanas nosacījumus, nozīmējot valsts kontaktpunktus, attiecīgi veicot grozījumus normatīvajos aktos, izstrādājot nozīmēto kontaktpunktu pilnvaras. Plašākas sadarbības iespējas ir lietderīgi atrunāt divpusējos sadarbības līgumos, piemēram, paredzot tajos molekulārģenētiska materiāla saņemšanu salīdzināšanai, attiecīgi nacionālās tiesībās pilnveidojot normas par materiāla iegūšanas, apstrādes, izmantošanas nosacījumiem.

Padomes lēmumā³⁶¹ par pārrobežu sadarbības pastiprināšanu, jo īpaši apkarojot terorismu un pārrobežu noziedzību, ir paredzēta iespēja arī iegūt šūnu materiālu, ja izmeklēšanā nav konkrētas personas DNS profila. Autoresprāt, minētās darbības ir jāreglamentē nacionālajos normatīvajos aktos, atrunājot, vai tie sekos tiesiskās palīdzības ietvaros, vai uz kāda cita pamata. Turklāt dalībvalstu ziņā paliek jautājums par noteikumu izstrādi par piekļūšanu datiem. Proti, kādos gadījumos citas valsts iestāde ir tiesīga iegūt attiecīgus datus, piemēram, par tiem noziegumiem, par kuriem ir paredzēta Eiropas apcietināšanas ordera izdošana. Tomēr sadarbības vienkāršošana būtu iespējama, ja dalībvalstis arī šajā jomā būtu vienisprātis.

---

³⁶⁰Padomes lēmums 2008/615/TI par pārrobežu sadarbības pastiprināšanu, jo īpaši apkarojot terorismu un pārrobežu noziedzību: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 6. augusts, L 210/1., 5.p.

³⁶¹Padomes lēmums 2008/615/TI par pārrobežu sadarbības pastiprināšanu, jo īpaši apkarojot terorismu un pārrobežu noziedzību: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 6. augusts, L 210/1, 7.p.

S.Sensburgs atzīmē, ka DNS profilu un daktiloskopisko datu pieprasšana atšķiras ar to, ka DNS profilu nevar pieprasīt noziedzīga nodarījuma novēršanai, bet daktiloskopiskos datus var pieprasīt arī šim mērķim, jo notikuma vietā var būt atrasti neidentificēti pirkstu nospiedumi.³⁶²

Tā kā Šengenas zonai kopš ES paplašināšanas ir pievienojušās jaunas dalībvalstis, tad attiecīgi ir palielinājies arī SIS datubāzes apmērs: laikposmā no 2008. gada janvāra līdz 2010. gadam SIS brīdinājumu kopskaits pieauga no 22,9 līdz 31,6 miljoniem.³⁶³ Paredzot šādu datu apjomu un lietotāju vajadzību pieaugumu, dalībvalstis 2001. gadā nolēma izstrādāt otrās paaudzes Šengenas informācijas sistēmu (SIS II), uzticot šo uzdevumu Komisijai.³⁶⁴

SIS II mērķis ir nodrošināt augstu drošības līmeni brīvības, drošības un tiesiskuma telpā, uzlabojot pirmās paaudzes sistēmas funkcijas, un atvieglot personu pārvietošanos, izmantojot informāciju, kas nodota ar šīs sistēmas starpniecību. Pozitīvi vērtējama papildu datu kategoriju ietveršana. SIS II spēs rīkoties ar pirkstu nospiedumiem, fotogrāfijām, Eiropas apcietināšanas ordera kopijām, noteikumiem, lai aizsargātu to cilvēku intereses, kuru identitāte tiek ļaunprātīgi izmantota, un saiknēm starp šiem dažādajiem brīdinājumiem. Piemēram, SIS II spēs sasaistīt brīdinājumus par personu, kas izsludināta meklēšanā par nolaupīšanu, nolaupīto personu un šajā noziegumā izmantoto transportlīdzekli. Arī meklējamo priekšmetu kategorijas tiek paplašinātas ar personu apliecinošo dokumentu klāstu un maksājuma līdzekļiem. Attīstītas vairākas meklēšanas kategorijas, lai mazinātu nepilngadīgo prettiesisku izvešanu.

Personas dati SIS II ir jāapstrādā saskaņā ar īpašajiem noteikumiem pamata tiesību aktos, kas reglamentē šo sistēmu. SIS II arī izmanto S –TESTU – Komisijas drošo datu komunikācijas tīklu.³⁶⁵ Tiklīdz šī sistēma būs darbotiespējīga, tā tiks piemērota visās dalībvalstīs, Šveicē, Lihtenšteinā, Norvēģijā un Islandē.³⁶⁶ Lai kontrolētu attīstības virzību, Komisijai ik pēc diviem gadiem ir jānosūta Eiropas Parlamentam un Padomei progresa ziņojums par SIS II attīstību un iespējamo migrēšanu no pirmās paaudzes sistēmas.³⁶⁷ Apšaubāmi, ka progresa ziņojumi atspoguļo

³⁶²Sensburg S. *Europarecht fuer die Polizei*. Druckerei Hubert&Co., Goettingen. 2009, S 223.

³⁶³Padomes Dokuments, 2008. 30. janvaris, Nr. 5441/08; Padomes Dokuments, 2010. 5. februāris, Nr.6162/10.

³⁶⁴Eiropas Parlamenta un padomes Regula Nr. 1986/2006 par dalībvalstu dienestu, kas ir atbildīgi par transportlīdzekļu reģistrācijas apliecību izsniegšanu, piekļuvi otrās paaudzes Šengenas Informācijas sistēmai (SIS II): Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 28. decembris, L 381, 1. – 3. lpp.; Eiropas Parlamenta un padomes Regula Nr.1987/2006 par otrās paaudzes Šengenas Informācijas sistēmas (SIS II) izveidi, darbību un izmantošanu: Eiropas Savienības tiesību akts. 2006. 28. decembris, L 381/4.

³⁶⁵S-TESTA, kas ir saīsinājums no Secure Trans-European Services for Telematics between Administrations, ir Komisijas finansēts datu komunikācijas tīkls, kas ļauj droši un šifrēti apmainīties ar informāciju starp valsts pārvaldes iestādēm un ES iestādēm, aģentūrām un struktūrām.

³⁶⁶Apvienotā Karaliste un Īrija piedalīsies SIS II, izņemot brīdinājumus saistībā ar trešo valstu valsts piederīgajiem, kas minēti ieceļošanas aizlieguma sarakstā.

³⁶⁷Padomes Regula (EK) Nr. 1104/2008 par migrēšanu no Šengenas Informācijas sistēmas (SIS I+) uz otrās paaudzes Šengenas Informācijas sistēmu (SIS II): Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 8. novembris, L 299, grozīta ar Padomes regulu Nr. 541/2010, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 1104/2008 par migrēšanu no Šengenas Informācijas sistēmas (SIS I+) uz otrās paaudzes Šengenas Informācijas sistēmu (SIS II). Oficiālais Vēstnesis, 2010. 22. jūnijs, L 155; Padomes lēmums 2008/839/TI par migrēšanu no Šengenas Informācijas sistēmas (SIS I+) uz otrās

profesionālās sadarbības problēmas, drīzāk tie ļauj spriest tikai par sistēmas iespēju analīzi. Turklāt pastāvošā kontroles sistēma ir vairāk politiska, nevis tiesiska, un nākotnē būtu jāizvērtē un jāizveido piemērotākais tās kontroles mehānisms.

Tātad Šengenas Informatīvā sistēma ir nepieciešama, lai katras valsts robežu, muitas un policijas iestādes, veicot pārbaudes, kā arī šo pārbaudžu kontrolējošās iestādes un tāpat tieslietu iestādes varētu saņemt informāciju par personām un objektiem. SIS pēc jauno dalībvalstu pieslēgšanās informācijas sistēmai kļuvusi par lielāko centralizēto informācijas sistēmu pasaulē, kurā ir ziņas par meklēšanā esošām personām un objektiem. Prīmes un Šengenas vienošanās ir līgumi, kuri tika noslēgti ārpus ES līgumiskajam attiecībām. Šis fakts apliecināja, ka dalībvalstis, slēdzot šīs vienošanās, piekrīt atrunāto pasākumu realizācijai nevis ES ģeogrāfiskā telpā, bet starp vienošanās dalībvalstīm.

Šengenas Konvencijā ir iestrādāta sadaļa „Policija un drošība”, kur transnacionālo organizēto pārrobežu noziegumu atklāšanā un izmeklēšanā īpaša nozīme ir 40. pantā paredzētajai novērošanai (izsekošanai) un 41. pantā – vajāšanai.

Novērošana ir viena no nedaudzām izmeklēšanas darbībām, kas dod iespēju noskaidrot noziedzīgo tīklu struktūras. Lai attīstītu šo darbību līdz standarta pasākumam, ir jāveic policijas darbinieku apmācība un kvalifikācijas celšana, attīstot pārrobežu novērošanas iemaņas ar treniņiem.

Operatīvās darbības teorijā un praksē ar terminu “novērošana” parasti saprot vizuālu kāda stacionāra objekta vērošanu, lai konstatētu tajā notiekošo vai ieejošas un izejošas personas, bet ar terminu “izsekošana” – kāda mobila objekta (ejošas personas vai transportlīdzekļa) slēptu pavadīšanu un vērošanu.³⁶⁸ Šengenas līguma izpratnē ar novērošanu ir jāsaprot plānveidīga personas, personu grupas, objektu novērošana, kas pieļaujama saskaņā ar dalībvalsts mērķiem kriminālvajāšanā. Kā būtisks novērošanas priekšnosacījums ir tās likumīga uzsākšana valstī A un acīmredzama nepieciešamība to turpināt valstī B.

Latvijā novērošana (izsekošana) tiek reglamentēta gan Kriminālprocesa likuma 223. pantā,³⁶⁹ gan Operatīvās darbības likuma 10. pantā,³⁷⁰ kas teorētiski sniedz plašākas iespējas

---

paaudzes Šengenas Informācijas sistēmu (*SIS II*): Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 8.novembris, L 299, 43.lpp.

³⁶⁸Sīkāk sk.: Kavalieris A. Operatīvās darbības pamati. Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija, 2010, 41.lpp.

³⁶⁹(1) Personas novērošanu un izsekošanu bez tās ziņas veic, pamatojoties uz izmeklēšanas tiesneša lēmumu, ja ir pamats uzskatīt, ka personas uzvedība vai kontakti ar citām personām var saturēt ziņas par pierādāmajos apstākļos ietilpstošajiem faktiem. (2) Lēmumā izmeklēšanas tiesnesis norāda, vai tiek dotas tiesības turpināt ar novērojamo personu kontaktā bijušo citu personu novērošanu un izsekošanu uz laiku līdz 48 stundām. Kriminālprocesa likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11. maijs, Nr.74, 223.pants.

³⁷⁰(1) Ja operatīvās darbības subjekta rīcībā ir pamatota informācija par personu gatavotu vai izdarītu noziedzīgu nodarījumu vai citu prettiesisku rīcību, vai valstij svarīgu interešu apdraudējumu, ir atļauta šo personu un ar tām saistīto personu novērošana (izsekošana). (2) Lai iegūtu vai pārbaudītu ziņas par prettiesisku rīcību vai valstij svarīgu interešu apdraudējumu, ir atļauta dažādu stacionāro un mobilo objektu novērošana un ar tiem saistīto personu novērošana (izsekošana). (3) Lai atklātu un novērstu valstij svarīgu objektu iespējamās apdraudējumus, ir atļauta šo objektu preventīva operatīvā novērošana. Operatīvās darbības likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 30. decembris, Nr.131. 10.pants.

minēto pasākumu realizēšanai Latvijā. Praksē risinājumu situācijai sniedz divpusējas sadarbības vienošanās.

Teorētiski pārrobežu izsekošanu atļauts veikt visos robežšķērsošanas gadījumos – uz zemes, gaisā un jūrā, bet praktiski ir sarežģīti, piemēram, ar helikopteru šķērsot citas valsts gaisa telpu.

Šengenas konvencijas 40. pants paredz divus gadījumus: “parasto” un “ārkārtas” novērošanu. Lai veiktu “parasto” novērošanu Šengenas dalībvalstīs, iepriekš (pirms robežas šķērsošanas) tiek nosūtīts palīdzības lūgums, un tiek saņemta atļauja. “Parasta” novērošana tiek veikta, ja nav pabeigta tiesas izmeklēšana vai novērotā persona tiek turēta aizdomās par tāda nozieguma izdarīšanu, par kuru personai varēs piemērot izdošanu.³⁷¹

Novērošana tiek veikta, piemēram, ja ir aizdomas, ka persona B ilgstoši ievēd Vācijā psihotropas vielas neatļautā daudzumā un pārdod tur, gūstot peļņu. Ir pamatotas aizdomas, ka tuvākajās dienās būs nākamā kurjera piegāde no Nīderlandes un saistībā ar to aizdomās turētajam būtu paredzams sods, par ko ir paredzēta izdošana.³⁷²

Gadījumos, kad pastāv novērošanās risks, jeb „sevišķas steidzamības gadījumos” ir iespējams veikt “ārkārtas” novērošanu bez iepriekšējas atļaujas.

Policijas sadarbības rokasgrāmatā nosaka novērošanas veikšanas kārtību, sadalot to šādos posmos: pirms robežas šķērsošanas, pēc robežas šķērsošanas un pēc operācijas pabeigšanas. Pirms robežas šķērsošanas palīdzības lūgums jāšūta katras valsts centrālajai iestādei, bet ārkārtas gadījumos lūgums jāšūta pēc iespējas ātrāk. Lūguma saņēmējas valsts kompetentās iestādes izskata pieprasītājas valsts kompetentās iestādes pieprasījumu apstiprināt pārrobežu novērošanas veikšanu kā tiesiskās palīdzības lūgumu Šengenas Konvencijas 40. (1–2). panta izpratnē. Atbildot uz pieprasījumu, lūguma saņēmēja valsts dod atļauju vai atsaka veikt novērošanu, iespējama atļaujas saņemšana ar noteiktiem nosacījumiem.

Kad robeža ir šķērsota, policistam ir jārīkojas saskaņā ar tās valsts likumiem, kur viņš veic savas darbības, un jāpilda vietējo kompetento iestāžu rīkojumi, kā arī jāievēro vietējo kompetento iestāžu norādījumi. Policistam ir jābūt spējīgam pierādīt, ka viņš rīkojas kā varas pārstāvis un parādīt dokumentu, kas apliecina atļauju veikt novērošanu. Darbinieki, kas veic novērošanu, nedrīkst nedz aizrēt, nedz arestēt novērojamo personu, kā arī ir aizliegta ieeja mājokļos un publiski nepieejamās vietās. Protams var būt neparedzēti gadījumi, piemēram, lai novērstu slepkavības mēģinājumu, ir jārīkojas atbilstoši situācijai.

Kad izsekošanas operācija ir pabeigta, par to jāpaziņo lūguma saņēmējas valsts kompetentajai institūcijai, savukārt šī institūcija var pieprasīt ierasties personiski policijas

³⁷¹Saskaņā ar 1957.gada 13.septembra Eiropas Konvencijas par izdošanu 2(1).pantu, izdošana tiek piemērota par noziedzīgiem nodarījumiem, “par kuriem saskaņā ar pieprasītājas valsts vai pieprasījuma saņēmējas valsts likumiem ir paredzēta brīvības atņemšana vai arests uz laiku ilgāku par vienu gadu vai smagāks sods.”

³⁷²Sensburg P.E. Europarecht fuer die Polizei. Goettingen: Druckerei Hubert&Co, 2009, S. 208.

virsniekiem, kuri veikuši novērošanu. Paziņošana notiek, sastādot ziņojumu uz izstrādātās veidlapas. Lūgumu saņēmējas valsts kompetentās institūcijas var pieprasīt, lai nosūtītie policisti piedalās nākamajos pasākumos, tostarp izmeklēšanā un lietas izskatīšanā tiesā. Neskatoties uz smalko un precīzi dokumentējamo izsekošanas teorētisko norisi, praksē noteikti izveidojas sava pieredze un īsāki sadarbības ceļi, jo, tā kā minētais pasākums notiek kaimiņvalstīs, pierobežu zonā, nav īpaši plašs sadarbības partneru loks. Viennozīmīgi plašāka mēroga operācijas tiek izstrādātas ļoti precīzi, kā to nosaka normatīvie akti, bet šajā promocijas darbā tie netiks atspoguļoti informācijas sensitīvā rakstura dēļ.³⁷³

Pēdējā laikā lielas problēmas ES ekonomiski stabilajās valstīs rada mobilās noziedzīgās grupas. Tāds jēdziens nav atrodams likumos, toties realitātē šī parādība izplatās ļoti strauji, un kriminālisti meklē efektīvākās apkarošanas metodes. Autore pēc savas darba prakses nosacīti varētu izdalīt trīs mobilo noziedzīgo grupu kategorijas: viena ir grupas no Lietuvas, kuras dodas uz Skandināvijas valstīm laupīšanas nolūkā; otrā ir ceļojošie grupējumi no Rumānijas, kuri specializējas zādzībās un krāpšanās, trešā ir gruzīnu un armēņu grupējumi, kurus atbalsta visā ES izmitinājušies viņu valstu pārstāvji, sniedzot informāciju par laupījumu objektiem un nodrošinot naktsmītnes. Dažkārt policijas spēkiem izdodas veikt aizturēšanu pa „karstām pēdām”, kas rada nepieciešamību sekot noziedzniekiem pat pāri nacionālajai robežai. Vajāšana gan patlaban ir pieļaujama tikai uz sauszemes. Īpašos gadījumos šai operācijai nav nepieciešama iepriekšēja atļauja, taču tā jāveic saskaņā ar ļoti striktiem noteikumiem un stingri reglamentētā kārtībā. Turklāt vajāšana iespējama par Eiropas orderī minētā noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.

Saskaņā ar Šengenas Konvenciju katrai valstij ir tiesības ierobežot ārvalstu operatīvo policistu pilnvaras, nosakot, vai šiem policistiem ir vai nav tiesības aizturēt un nopratināt aizdomās turamo, kā arī noteikt ierobežojumus attiecībā uz pakaļdzīšanās operāciju apjomu un ilgumu. Nosakot šos ierobežojumus, valstis ņem vērā gan savas valsts tiesību normas, gan arī ģeogrāfisko izvietojumu.

Attiecībā uz vajāšanu pastāv trīs veidu ierobežojumi, un katra valsts ir tiesīga izvēlēties vienu no šiem ierobežojumiem:

1. Teritoriālais ierobežojums: dažas Šengenas valstis atļauj veikt pakaļdzīšanās operācijas visā valsts teritorijā, savukārt citas tās atļauj tikai noteiktā pierobežas zonā.

2. Laika ierobežojums: pakaļdzīšanās vajāšana ir jāpārtrauc pēc noteikta laika.

---

³⁷³ Sīkāk sk.: Konvencija, ar kuru īsteno 1985. gada 14. jūnija Šengenas nolīgumu starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22. septembris, L 239.

3. Policistu pilnvaru ierobežojums: dažās Šengenas valstīs viņiem ir tiesības aizturēt un nopratināt, citās šādas tiesības netiek piešķirtas. Tas neietekmē tiesības arestēt tādas valsts pilsoni, kuras teritorijā notiek pakaļdzīšanās, ja likumpārkāpējs ir pieķerts noziedzīga nodarījuma izdarīšanas vietā.³⁷⁴

Nosacījums, ka katra valsts var izvēlēties vienu no šiem ierobežojumiem, apgrūtina sadarbību, tāpēc būtu ieteicams harmonizēt šos ierobežojumus.

Pēc vajāšanas pabeigšanas iesaistītajiem policistiem, neatkarīgi no tās rezultāta, jāierodas iesniegt ziņojumu vietējām kompetentajām policijas iestādēm, ja šīs iestādes izteikušas šādu vēlēšanos, šiem policistiem jābūt sasniedzamiem un pēc pieprasījuma jāsniedz palīdzība nopratināšanā, izmeklēšanā un tiesā. Ņemot vērā mūsu valsts kompetences sadali, tieši izsekošanas jautājumos labi jāapmāca patruļdienesti un operatīvas grupas, kuras reaģē uz signāliem par nelikumīga rakstura darbībām.

Pārņemt noteikumus, kuri ļauj veikt noziedznieku vajāšanu Šengenas līgumu parakstījušo dalībvalstu teritorijās, bija sarežģīts process, jo vienošanās priekšmets ir tieši saistīts ar valstu suverenitāti, turklāt atšķiras procesuālie noteikumi, īpaši tie, kas attiecas uz policijas un tiesu institūciju sadarbību. Tāpēc tika izstrādāti trīs galvenie nosacījumi, kuri attiecas uz noziedznieku vajāšanu:

- 1) vajāšana ir attaisnojama, ja veikta neatliekamajos apstākļos, kad lēmums ir pieņemts nekavējoties un nav bijusi iespēja informēt kompetentas institūcijas par izveidojušos situāciju;
- 2) vajāšana ir attaisnojama, ja ir nepieciešams notvert noziedznieku nozieguma izdarīšanas laikā vai arī bēgšanas laikā no brīvības atņemšanas soda izciešanas vietas;
- 3) vajāšanu, tāpat kā novērošanu citas valsts teritorijā, var veikt tikai tad, ja noziedznieks ir izdarījis kādu no Šengenas konvencijā paredzētajiem noziegumiem, piemēram, slepkavību, naudas viltošanu, cilvēku tirdzniecību u. c.³⁷⁵

Ir skaidrs, ka noziedznieki tikpat labi apzinās policijas spēku darbības ierobežojumus un atbilstoši tam plāno savas kriminālas aktivitātes. Piemēram, jau pieminētie mobilie noziedzīgie grupējumi nolaupītās vērtīgās mantas pārsūtīja saviem līdzdalībniekiem, nevis pārvadāja, jo policijas kontroles laikā tie nevarētu paskaidrot mantu izcelsmes likumību. Lai atklātu visus noziedzīgā tīkla elementus, ir jāveic šādu sūtījumu kontrole. Tādējādi par vienu no plaši piemērojamām izmeklēšanas darbībām pie atvērtam robežam ir kļuvušas kontrolētās piegādes.³⁷⁶

³⁷⁴Konvencija, ar kuru īsteno 1985. gada 14. jūnija Šengenas nolīgumu starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22. septembris, L 239.

³⁷⁵Turpat.

³⁷⁶Latvijā Operatīvas darbības likuma 15.¹ pants paredz, ka: (1) Kontrolētā piegāde ir preču vai citu vērtību (to skaitā vielu, maksāšanas līdzekļu vai citu finanšu instrumentu) pārvietošana pa Latvijas teritoriju vai pāri valstu robežām un ar

Šis instruments ir minēts arī Šengenas konvencijā policijas sadarbības sadaļā, kuras 73.pants paredz, ka: 1. Līgumslēdzējas Puses saskaņā ar savu konstitūciju un tiesību sistēmu apņemas paredzēt pasākumus, lai atļautu veikt kontrolētus pārvadājumus nelikumīgajā narkotisko un psihotropo vielu plūsmā. 2. Lēmumu par kontrolēto pārvadājumu pieļaušanu pieņem katrā atsevišķā gadījumā, pamatojoties uz katras attiecīgās Līgumslēdzējas Puses iepriekšēju atļauju. 3. Katra Līgumslēdzēja Puse savā teritorijā veic visu operāciju vadību un kontroli un ir tiesīga iejaukties.³⁷⁷ Kā vienu no būtiskākajiem trūkumiem attiecībā uz kontrolētiem pārvadājumiem ir jāuzver neskaidrs kompetences sadalījums nacionālajā līmenī. Problēmas nebūtu, ja par tādu pārvadājumu būtu pienākums ziņot, izmantojot noteiktu kanālu, citādi informācija, katrā atsevišķā gadījumā nākot pa citu ceļu, negarantē tās nenoplūšanu vai savlaicīgas kontroles nodrošināšanu.

Kontrolētās piegādes tiek plaši piemērotas ne tikai ES, bet arī pasaules mērogā. Tās tiek realizētas visdažādākajam preču klāstam; cilvēku tirdzniecībā, narkotiku piegādes ceļā, zagto automašīnu transportēšanas izsekošanā, ieroču, sprāgstvielu kontrolē utt.

Piegādes kontrolē ir atļauts izmantot īpašas izsekošanas metodes, ja tās ir likumīgas lūguma saņēmējā valstī. Organizējot minēto operāciju, tiesībaizsardzības iestādes, kas ir iesaistītas preču piegādes kontrolē, apmainās ar kontaktpunktu, tālruņa numuru un tehniskā aprīkojuma datiem. Diemžēl praksē ir sastopami gan pozitīvi, gan negatīvi piemēri. Dažkārt lēmums, kas pieņemts ar nokavēšanos, ir visas operācijas neveiksmīgā iznākuma iemesls. Novilcināšanās nav pieļaujama, jo noziedznieki turpina savas darbības, kā ir ieplānojuši. Savukārt policijas spēkiem jāprot nodrošināt tāda sadarbības koordinācija, kas nostrādātu atbilstoši situācijai. Piemēram, pēc policijā ienākušas informācijas, tiek plānots viens maršruts, taču pēkšņi tas tiek mainīts. Tātad ir nepieciešams pārorientēt sadarbību ar citiem partneriem. Ideālā gadījumā katrā valstī kompetentajos dienestos jābūt atbildīgajiem par noteikto operāciju, jo tas mazina risku gan nopludināt informāciju, gan atstāt piegādi bez kontroles. Diemžēl mēdz gadīties, ka kontrolētā piegāde tiek pazaudēta un noteikt vainīgo ir problemātiski.

Veicot piegādes kontroli, tiek pieņemts lēmums par preču piegādes kontroli kā izsekošanas metodi, un šo lēmumu var pieņemt pēc visu iesaistīto valstu atļaujas saņemšanas. Par operācijas

---

šo pārvietošanu saistīto personu kontrole, kuras mērķis ir novērst vai atklāt noziedzīgus nodarījumus un noskaidrot tos izdarījušās personas, ja saņemtas ziņas vai ir pamatotas aizdomas par pārvietojamu preču vai citu vērtību saistību ar noziedzīgu nodarījumu. (2) Veicot tādu preču un vielu kontrolēto piegādi, kuru brīva pārdošana un iegāde ir aizliegta ar normatīvajiem aktiem vai minētajām darbībām nepieciešama speciāla atļauja, preces vai vielas var pilnīgi vai daļēji izņemt vai samainīt. (3) Kontrolētā piegāde nav pieļaujama, ja nav iespējams pilnīgi novērst: 1) apdraudējumu cilvēku dzīvībai vai veselībai; 2) cilvēku dzīvībai bīstamu vielu izplatīšanos; 3) (izslēgts ar 26.03.2009. likumu); 4) ekoloģisku katastrofu vai neatgriezenisku mantisku zaudējumu. (4) Kontrolētā piegāde veicama, pamatojoties uz operatīvās darbības subjekta amatpersonas lēmumu, ko akceptējis prokurors. (5) Ja kontrolētās piegādes laikā īstenojami arī citi sevišķā veidā veicamie operatīvās darbības pasākumi, atļauja to īstenošanai jāsaņem šajā likumā noteiktajā kārtībā. Operatīvās darbības likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 30. decembris, Nr.131.

³⁷⁷Konvencija, ar kuru īsteno 1985. gada 14. jūnija Šengenas nolīgumu starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām, Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22. septembris, L 239.

vadību un pārraudzību savā teritorijā būs atbildīga ieinteresētā valsts, kurai ir tiesības veikt arī operatīvus pasākumus. Kaut piegādes kontroli ir iespējams veikt visās Šengenas valstīs, tomēr dažās valstīs pastāv dažādi noteikumi un sankciju piemērošanas iespējas. Lai panāktu efektīvāku sadarbību šajās operācijās, ir nepieciešams šīs atšķirības samazināt līdz minimumam, harmonizējot attiecīgās tiesību normas un precīzi nosakot sadarbības subjektus, lēmumu pieņemšanas kārtībai ir jābūt noteiktai normatīvajā aktā, detalizēti reglamentētai iekšējās dienesta instrukcijās. Tikpat svarīgi noteikt mehānismu, kādos gadījumos un kāds dienests ir tiesīgs ievietot informāciju par piegādē figurējošām personām. Pretējā gadījumā informācija, nonākot kaut tikai iekšējos informācijas resursos, kļūst pieejama ievērojamam personu lokam, kas palielina noplūdes risku. Tādi gadījumi ir zināmi praksē, kad noziedznieki atteikušies no noteiktas darbības, acīmredzami saņemot brīdinājuma signālu par plānoto kontroli.

Rezumējot ir jāizceļ viena no lielākajām problēmām jaunu sadarbības iespēju apgūšanā, proti, nepieciešamo zināšanu trūkums. Arī vācu juristi J. Koelbahs (*J. Koelbach*) un G. Thielmanns (*G. Thielmann*)³⁷⁸, analizējot policijas sadarbības formas, īpašu lomu piešķir sadarbībai izglītības sfērā, kvalifikācijas celšanai un profesionālai izaugsmei. Par nozīmīgākajām institūcijām, kuru galvenais uzdevums ir policijas spēku izglītošana, var nosaukt tikai dažas: 1992. gadā dibinātā Viduseiropas policijas akadēmija³⁷⁹ (*MEPA*); 1996. gadā nodibināta Eiropas policijas koledžu asociācija – *Association of European Police Colleges (AEPC)*; Eiropas Policijas koledža – *European Police College (CEPOL)*, kas 2001. gadā izveidota kā Eiropas Savienības nacionālo policijas izglītības iestāžu tīkls augsta ranga policijas vadības spēkiem. Latvijā kopš Latvijas Policijas akadēmijas likvidācijas kā CEPOL sadarbības partneris atjaunota Valsts policija. CEPOL darbība vērtējama visnotaļ pozitīvi, jo tas veic praktiķu apmācības, pētniecisko darbu, izzinot problēmas, kuru risināšanā ir jāiesaistās visu valstu pārstāvjiem. Pēdējos gados CEPOL gadu plānā ietvertas apmācības par kopējām izmeklēšanas grupām, kas liecina par to aktualitāti. Savukārt, minētā sadarbības forma, autoresprāt, attīstījies no Viduseiropas policijas akadēmijā izstrādātā apmācību modeļa. Jau kopš tās izveidošanas akadēmija aicināja valstu pārstāvjus dalībai trīs četru nedēļu kursā, kurā dalībnieki noteiktu laika posmu uzturējās vienā valstī, tad pārvietojās uz citu. Kurša saturs paredzēja apgūt citā valstī lietotās darba metodes, iepazīt tiesībsardzības iestāžu struktūru un sadarbības mehānismus, klātienē veidojot tiešus kontaktus ar sadarbības partneriem. Turklāt par dalībniekiem tika aicināti tieši tādu dienestu pārstāvji, kuri veic operatīvas darbības. Kurss notika vācu valodā, jo tā tika noteikta kā sadarbības valoda, un to valstu pārstāvji, kuriem

³⁷⁸Koelbach J., Thielmann G. Internationale Zusammenarbeit bei der Kriminalitaetsbeakaempfung. *Kriminalist* 2008. Nr.8-9., S. 514-520.

³⁷⁹Kura izveidota pēc Austrijas un Ungārijas iniciatīvas 1992 gadā un ir kopēja policijas izglītības institūcija, kurā pašlaik ir Vācija, Austrija, Polija, Šveice, Slovākija, Slovēnija, Čehija, un Ungārija. MEPA sniedz tālāku izglītību vidēja līmeņa policijas vadības spēkiem no operatīviem dienestiem OK apkarošanā. Sīkāk sk.: <http://www.mepa.net/Deutsch/Seiten/default.aspx> [aplūkots 2010. gada 2. februārī].

vācu valoda nebija dzimtā, papildus apguva valodas zināšanas. Rezultātā pēc mēneša kopīgas sadzīves dažādās valstīs vienā grupā bija izveidojušās labas attiecības starp praktiķiem un lietota viena sadarbības valoda. Tāds apmācības modelis varētu atrisināt problēmas, kuras pastāv kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanā, kas daudzkārt tiek saistītas ar grupas dalībniekiem. Nākamajā apakšnodaļā autore izvērtē arī citus instrumentus informācijas apmaiņai, kas ir nepieciešams, lai noteiktu kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas nepieciešamību.

2.4. Tiesiskie instrumenti informācijas apmaiņas nodrošināšanai Eiropas Savienībā

Kopējās izmeklēšanas grupas ir viens no starpvalstu sadarbības veidiem, kur informācijas apmaiņa notiek no „mutes mutē”. Taču pēdējā laikā vērojamā teroristu aktivitāte pamudinājusi Eiropas valstis izvērtēt līdzšinējo tiesisko regulējumu, īpaši informācijas apmaiņas jomā. Arī sabiedrības uzskati attiecībā uz noteikta rakstura tiesībaizsardzības institūciju darbībām ir mainījušies, piemēram, V.Košvanecs (*B.Кошванец*) atzīmē, ka arvien biežāk tiek jautāts, kāpēc drošības iestādēs nav laicīgi nonākusi informācija par gatavoto noziegumu.³⁸⁰ Šeit pastāv vairākas problēmas, kuras saistītas ne tikai ar specdienestu darba specifiku, bet arī ar tiesiskā regulējuma trūkumiem. Valstis starptautiskajā sadarbībā mēģina izstrādāt vienotāku pieeju informācijas apmaiņai tiesībaizsardzības nolūkā, balstoties uz pieejamības principu. Teorētiski, ja informācija atrodas vienas valsts tiesībaizsardzības institūciju rīcībā, bet tai ir nozīme citas valsts drošības garantēšanā, ir jābūt tiesiski nodrošinātai iespējai veikt informācijas apmaiņu, arī, ja tā tikusi iegūta, sadarbojoties ar atsevišķām personām. Piemēram, A.Fjodorovs (*A.Федоров*) un A.Šahmatovs (*A.Шахматов*) norāda, ka, iesaistot atsevišķas personas sadarbībā ar iekšlietu operatīvo dienestu, kļūst iespējams saņemt papildus daudz plašāku informāciju par operatīvo situāciju konkrētā teritorijā.³⁸¹ Tādējādi ir aktuāli attīstīt "līdzvērtīgas piekļuves" politikas principu, kas nosaka, ka nosacījumiem, kas piemērojami pārrobežu datu apmaiņai, nevajadzētu būt stingrākiem, nekā tiem nosacījumiem, kas reglamentē pašmāju piekļuvi.

Šajā sakarā Hāgas programmā³⁸² definētā pieejamība iemiesojās divos Pamatlēmumos – Zviedrijas iniciatīvā jeb Pamatlēmumā 2006/960/JHA par Eiropas Savienības dalībvalstu

³⁸⁰Skatīt Кошванец В. Власти и спецслужбы, будьте бдительны. Санкт-Петербургские ведомости. 4 сентября 2004 г.

³⁸¹Федоров А.В., Шахматов А.В. Правовое регулирование содействия граждан органам, осуществляющим оперативно-розыскную деятельность. Санкт-Петербург: Издательство Р.Асланова «Юридический центр Пресс», 2005, с. 178.

³⁸²The Hague Programme: strengthening freedom, security and justice in the European Union. Brussels, Council of the European Union, 13 December 2004. 16054/04, JAI 559.

tiesībaizsardzības iestāžu informācijas un izlūkdatu apmaiņas vienkāršošanu³⁸³ un Prīmes līgumā. Pamatlēmumā noteikts, ka savlaicīga pieeja precīzai un atjauninātai informācijai un izlūkdatiem ir būtisks elements, lai tiesībaizsardzības iestādes varētu sekmīgi atklāt, novērst un izmeklēt noziedzīgus nodarījumus vai noziedzīgu darbību, jo īpaši zonā, kurā iekšējā robežkontrole ir atcelta. Tā kā noziedznieku darbības tiek veiktas slepeni, tās jākontrolē, un informācijas apmaiņai par tām jābūt īpaši paātrinātai. Tādējādi kā viens no būtiskākajiem elementiem informācijas un izlūkdatu apmaiņā ir norādīts informācijas apmaiņas ātrums un tās sniegšanas termiņu ierobežojumi.

Latvijā 2009. gada 12. martā tika pieņemts iekšējais normatīvais akts – „Noziedzīgo nodarījumu novēršanas, atklāšanas un izmeklēšanas ziņu apmaiņas likums”³⁸⁴, kura mērķis ir transponēt Pamatlēmuma par Eiropas Savienības dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu informācijas un izlūkdatu apmaiņas vienkāršošanu³⁸⁵ normas nacionālajā regulējumā. Balstoties uz minēto normatīvo aktu, tiek realizēta informācijas apmaiņa starp Latvijas un citu valstu tiesībsargājošām iestādēm, izmantojot Eiropola kanālu.

Arī vēlāk, apsverot novatoriskas pieejas nepieciešamību, pārrobežu informācijas apmaiņā tiesībaizsardzības jomā, ES pieņemti vairāki lēmumi.³⁸⁶ Analizējot izstrādātās iniciatīvas un pieņemtos lēmumus, ir redzams, ka valstu centieni ir vērsti uz Eiropas Padomes rekomendāciju ņemt vērā pieejamības principu, nodrošinot tiesībaizsardzības amatpersonām, kuras veic savus pienākumus vienā Eiropas Savienības dalībvalstī, iespēju iegūt šo informāciju no citas dalībvalsts.

Piemēram, lai izsekotu teroristu finansēšanas programmai, aizdomīgo finanšu darījumu kontrolei tika izveidots pasažieru datu reģistrs (PNR),³⁸⁷ kas būtiski varētu palīdzēt arī citu smagu noziegumu atklāšanā. Piekļuve minētajiem datiem ir noteikta saskaņā ar nacionālo regulējumu, kas rada nevienādas iespējas katrā valstī. Praktiķi Latvijā bieži vien atceras „Mustang” datu bāzē fiksētās informācijas lietderību, kad varēja kontrolēt personas pārvietošanos ārpus valsts. Pašreiz tāda rakstura informācija ir iegūstama, izmantojot privātstruktūrās saglabātos datus.

---

³⁸³Padomes Pamatlēmums 2006/960/TI par Eiropas Savienības dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu informācijas un izlūkdatu apmaiņas vienkāršošanu: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 29. decembris, L 386, 89.-100. lpp; Oficiālais Vēstnesis, 2007. 1. augusts, L 200, 637.-648. lpp.

³⁸⁴Noziedzīgo nodarījumu novēršanas, atklāšanas un izmeklēšanas ziņu apmaiņas likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2009. 1. aprīlis, Nr. 51 (4037).

³⁸⁵Padomes Pamatlēmums 2006/960/TI par Eiropas Savienības dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu informācijas un izlūkdatu apmaiņas vienkāršošanu: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 29. decembris, L 386, 89.-100. lpp; Oficiālais Vēstnesis, 2007. 1. augusts, L 200, 637.-648. lpp.

³⁸⁶Sk.arī: Padomes Lēmums 2009/316/TI par Eiropas Sodāmības reģistru informācijas sistēmas (ECRIS) izveidi, piemērojot Pamatlēmuma 2009/315/TI 11. pantu: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 7. aprīlis, L 93; Council Framework Decision 2009/315/JHA of 26 February 2009 on the organization and content of the exchange of information extracted from the criminal record between Member States. Official Journal, 07 april 2009, L 93/23; Council Decision on the exchange of information extracted from criminal records – Manual Procedure 15 January 2007, 6397/5/06 REV 5; Council Decision 2005/876/JHA of 21 November 2005 on the exchange of information extracted from the Criminal record. Official Journal, 9 december 2005, L 322/33.

³⁸⁷Komisijas paziņojums Eiropas parlamentam un Padomei. Pārskats par informācijas pārvaldību brīvības, drošības un tiesiskuma jomā. Briselē, 2010. gada 20. jūlijs, COM (2010) 385.

Saistībā ar datu saglabāšanu iezīmējas aktuāla problēma, kuras risināšanai ES 2006. gadā pieņemta datu saglabāšanas direktīva,³⁸⁸ sakaru un interneta pakalpojumu sniedzējiem uzliekot par pienākumu saglabāt datus par elektronisko komunikāciju plūsmu un atrašanās vietu, kā arī informāciju par abonentiem, viņu tālruņu numurus, IP adreses un mobilā tālruņa identifikācijas informāciju. Ievērojot cilvēktiesību prasības, nav paredzēts pienākums saglabāt elektroniskās komunikācijas saturu. Tomēr arī citai informācijai ir nozīme noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, piemēram, kā norāda U.Kanders, „(...) mobilo sakaru operatori var sniegt izmeklēšanai ļoti nepieciešamu informāciju par veiktajiem zvaniem un logfile informāciju par to, kad un kur tālrunis lietots.”³⁸⁹ Ņemot vērā, ka datu saglabāšanas direktīva nav tiešas iedarbības juridiskais instruments, turklāt tā nereglamentē piekļuvi datiem, nenosaka saglabājamo datu izmantošanas iespējas, šis juridiskais instruments nevar kalpot pierādījumu iegūšanai reālā laikā, piemēram, sarunu noklausīšanās ar to nav iespējama.

Vairākkārt ticis uzsvērts, ka organizētās noziedzības dzinējspēks ir finansiālais labums. Šā iemesla dēļ tiesībsargāšanas iestādes veic pasākumus, lai likvidētu iespēju atmazgāt noziedzīgo peļņu un finansēt noziedzīgo darbību. Lai būtu iespējams nodrošināt noziedzīgi iegūto līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju, pirmkārt, ir nepieciešams izsekot tāda rakstura ienākumus un noteikt, ka tie iegūti noziedzīgi. Šis uzdevums nebūtu realizējams bez 2007. gadā pieņemtā juridiskā instrumenta, kura mērķis ir uzlabot sadarbību starp līdzekļu atguves dienestiem (ARO), lai izsekotu un identificētu peļņu, kas gūta noziedzībā,³⁹⁰ tādējādi sekmējot pārrobežu sadarbību starp finanšu ziņu vākšanas vienībām, līdzekļu atguves dienestiem un datornoziedzības apkarošanas platformām.

Noziedznieki plaši izmanto modernās tehnoloģijas, kas liek valstu valdībām un privātsektora pārstāvjiem atzīt nepieciešamību pēc ciešas sadarbības, īpaši kibernetikas apkarošanā. „Partnerattiecības starp valsts sektoru un privātsektoru jāattīsta, balstoties uz atklātības un noturīgu divpusējo sakaru principiem. Privātsektoram ir būtiska loma tehnoloģiju izstrādē, kura izmantojama kibernetikas atklāšanā un profilaksē. Tāpat privātais sektors var būt nozīmīgs, palīdzot politiķiem noteikt prioritātes un rast risinājumus likumu radīšanas sfērā.”³⁹¹ Arī Eiropas Savienībā šī problēma ir aktuāla, tās dēļ 2008. gadā Francija izteica priekšlikumu dalībvalstīm veidot nacionālās brīdinājuma platformas par datornoziedzīgiem, kuras būtu savienojamas ar Eiropola

³⁸⁸Direktīva 2006/24/EK, Oficiālais Vēstnesis, 2006. 13. aprīlis, L 105, 54. lpp.

³⁸⁹Kanders U. Mobilās telefonijas kriminālistika: aktuālo un izdzēsto datu atgūšana no mobilo telefonu atmiņas ierīcēm. Grām.: Noziedzīgu nodarījumu, kas saistīti ar mobilo tālruņu lietošanu, izmeklēšanas metodes. Latvijas Policijas akadēmija. Rīga: SIA Izglītības soļi, 2008, 83.lpp.

³⁹⁰Padomes Lēmums 2007/845/TI: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 18.decembris, L 332, 103. lpp.

³⁹¹XI Конгресс Организации Объединённых Наций по предупреждению преступности и уголовному правосудию. Бангкок, 2005. Сборник документов. Сост. А.Н.Сухаренко Москва: Издательство «Юрлитинформ», 2008, с.156.

Eiropas datornoziedzības apkarošanas platformu (*ECCP*).³⁹² Platformas mērķis – savākt informāciju no iedzīvotājiem par datornoziegumiem, veikt tās analīzi un laikus apmainīties ar iegūto informāciju starp dalībvalstu tiesībsardzības iestādēm.

Pastiprināta informācijas apmaiņa par tiesu ekspertīžu pierādījumiem un arvien lielāka vienā valstī iegūtu pierādījumu izmantošana citā valstī veiktā tiesvedībā norāda uz vajadzību noteikt tiesu ekspertīžu pakalpojumu sniedzējiem kopīgus standartus.³⁹³ ES dalībvalstīm iesaka panākt, lai par noziedzīgu nodarījumu novēršanu, atklāšanu un izmeklēšanu atbildīgās iestādes atzītu, ka akreditētas tiesu ekspertīžu pakalpojumu sniedzēja laboratorijas darbības rezultāti, kas gūti vienā dalībvalstī, ir vienlīdz uzticami kā laboratorijas darbību rezultāti jebkurā citā dalībvalstī, ja to ir veicis tiesu ekspertīžu pakalpojumu sniedzējs, kurš ir akreditēts kā atbilstīgs EN ISO/IEC 17025³⁹⁴.

Sīkāks apraksts par informācijas apmaiņas instrumentiem, to mērķiem, struktūru, personas datu veidiem, ko tie aptver, iestāžu saraksts, kurām ir pieeja šādiem datiem, un noteikumi, kas reglamentē datu aizsardzību un saglabāšanu, atrodams pārskatā par informācijas pārvaldību brīvības, drošības un tiesiskuma jomā.³⁹⁵

Kopumā ir jāatzīmē, ka informācijas apmaiņas tiesiskie instrumenti dalībvalstu ziņā atstāj šo darbību veikšanā kompetento iestāžu spektru. Piemēram, Latvijā Prīmes līgumā paredzēto jaunievedumu dēļ ir pilnvarotas vairākas iestādes: Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs ir noteikts par kontaktpunktu transportlīdzekļu reģistrācijas datu apmaiņai un Ceļu satiksmes drošības direkcija ir noteikta par līdzatbildīgo iestādi tehnisko jautājumu risināšanā, Valsts policijas Kriminālistikas pārvalde noteikta par kontaktpunktu DNS un pirkstu nospiedumu sakrītības atsaucē datu apmaiņai.³⁹⁶

Attiecīgi dalībvalstis izlemj arī to, kuras valsts iestādes konkrētos gadījumos var piekļūt šādiem datiem, kā arī procedūras un nosacījumus, lai piešķirtu piekļuvi informācijai. Latvijā šie jautājumi nav noregulēti nevienā normatīvajā aktā.

Negatīvi vērtējams, ka dalībvalstis nosaka atšķirīgu informācijas uzglabāšanas laiku, kas svārstās no sešiem līdz divdesmit četriem mēnešiem, un ne vienmēr ir norādīts, kā ir iespējams izmantot iegūtos datus, jo, piemēram, informāciju, kura sniegta nolūkā analizēt vai izmeklēt nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu vai teroristu finansēšanu, var izmantot arī

---

³⁹²Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei. Pārskats par informācijas pārvaldību brīvības, drošības un tiesiskuma jomā. Briselē, 2010. 20.jūlijs, COM (2010) 385.

³⁹³Padomes Pamatlēmums 2009/905/TI par tādu tiesu ekspertīžu pakalpojumu sniedzēju akreditāciju, kuri veic laboratoriju darbības: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 9. decembris, L 322, 14.-16. lpp.

³⁹⁴Padomes Pamatlēmums 2009/905/TI par tādu tiesu ekspertīžu pakalpojumu sniedzēju akreditāciju, kuri veic laboratoriju darbības: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 9. decembris, L 322, 14.-16. lpp.

³⁹⁵Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei. Pārskats par informācijas pārvaldību brīvības, drošības un tiesiskuma jomā. Briselē, 2010. 20. jūlijs, COM (2010) 385.

³⁹⁶Par Eiropas Savienības Padomes Lēmumā 2008/615/TI par pārrobežu sadarbības pastiprināšanu, jo īpaši apkarojot terorismu un pārrobežu noziedzību, paredzēto kontaktpunktu noteikšanu: Ministru kabineta 2010. gada 21.aprīļa rīkojums Nr.227 Latvijas Vēstnesis, 2010. 23. aprīlis, Nr.65 (4257).

kriminālizmeklēšanā vai kriminālprocesa uzsākšanai. Vislielākās problēmas ir tajās valstīs, kur konstitucionālās tiesas pasludinājušas, ka noteikumi par informācijas vākšanu, saglabāšanu un apmaiņu ir pretrunā valsts konstitūcijai. Papildu problēmas rodas arī tehniskā nodrošinājuma dēļ, jo valstīs lieto atšķirīgas programmas, kas apgrūtina informācijas apmaiņas procesu. Tādēļ tehniskas savietojamības nolūkā valstīm ir jālieto līdzīgas programmas, balstoties uz vienotiem standartiem, taču daudzo institūciju saskaņota darbība jāpanāk ar pārdomātu koordinācijas mehānismu.

Starpvalstu sadarbības koordinācijas problēma noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā šodien ir viena no tiesībsardzības iestāžu prioritātēm dalībvalstu vidū. Noziedzība acīmredzami iegūst jaunas formas un pilnveido savas iespējas noziedzīgā ceļā iegūt finansiālo un politisko varu, transnacionālo organizēto noziedzīgo nodarījumu skaits pieaug līdz ar tehnoloģiju attīstību un humānas sabiedrības veidošanos. Starpvalstu tiesībsardzības iestāžu sadarbībā arī ir vērojamas pārmaiņas, proti, tiek veikti pasākumu kompleksi, izstrādājot jaunas sadarbības formas un metodes, kā arī veidotas jaunas struktūras.

Pēc Lisabonas līguma tieslietu un iekšlietu joma no trešā pīlāra (kas bija atsevišķa ES darbības joma) transponējās pirmajā pīlārā, kļūstot par ES sastāvdaļu. Tomēr šobrīd ES vēl nav vienotas tieslietu un iekšlietu jomas vadības. Paplašinot sadarbības iespējas iekšējās drošības jautājumos, Lisabonas līgumā ietverta novitāte jeb Padomes pastāvīgās iekšējās drošības jautājumu komitejas (turpmāk – COSI) izveidošana (Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 71. pants). Ir paredzēts, ka ar COSI palīdzību tiks stiprināts dalībvalstu operatīvais darbs iekšējās drošības jomā, proti, koordinēta policijas un muitas iestāžu sadarbība krimināllietās. Lai gan pašlaik Eiropas Savienībā tieslietu un iekšlietu jomā nav vienotu pasākumu koordinējošas institūcijas, piedāvātais kontroles mehānisms ir strīdīgs. Pašreiz ir paredzēts, ka komiteja par darbībām ziņos Padomei, tā informēs Eiropas Parlamentu un dalībvalstu parlamentus jeb politisko eliti. Taču autorei nav izdevies atrast piedāvāto instrumentu, kā, plānojot uzticēt COSI atbildību par sadarbības efektivitāti, tas tiks panākts. Vispirms ir jākonstatē trūkumi aģentūru un biroju darbības koordinācijā, lai izstrādātu ieteikumus un novērstu nepilnības. Nav racionāli veidot papildu struktūras, neizmantojot jau pastāvošo potenciālu Eirojusta, Eiropola, Frontex un citu iekšējās drošības jautājumos. Kompetento struktūru darbības saskaņotība jāpanāk, izvērtējot arī valstu nacionālo pieredzi, kura liecina par daudzām dažādam problēmām pat vienā valstī. Visticamāk šīs komitejas izveidošana nedos ieguldījumu praktiskajos jautājumos, jo tā netiek iesaistīta nedz tiesību aktu izstrādē, nedz darbību veikšanā, tādējādi lieki būs palielināts slogs un birokrātiskā sarakste. Nacionālajā līmenī ir jāizvirza ministrijas pārstāvis, kurš tiks izvirzīts par pastāvīgās komitejas locekli. Turklāt katras iesaistītās struktūras darbību reglamentējošajos normatīvajos aktos būs jāveic grozījumi, jāpieņem papildu lēmumi, reglamentējot jaunas sadarbības nosacījumus, bet nacionālajām iestādēm jānosaka skaidri pienākumi.

Starpvalstu sadarbībā noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā informācijas apmaiņa ir viens no pamatdarbības virzieniem, šis apstāklis un tas, ka informācijas apjoms un dažādība pieaug, arī nosaka tādu starpvalstu struktūru kā Eiropols, Interpols, Olaf izveides nepieciešamību. Taču nav pieļaujams radīt institūcijas, kuru kompetences pārklātos un uzdevumi dublētos. Tas negatīvi ietekmē gan darba rezultātus, gan veicina neuzticēšanos starp sadarbības partneriem. Interessants fakts, ko novērojusi autore starptautiskajos semināros, ir kriminālpolicijas darbinieku pozitīvās atsauksmes par kopējām izmeklēšanas grupām kā sadarbības veidu. Taču tiklīdz Eiropola, Eirojusta, vai Eiropas biroja krāpšanas apkarošanas pārstāvji demonstrē savu institūciju nepieciešamo dalību grupā, atsauksmes no izmeklētājiem mainās. Tādēļ varētu rasties maldīgs priekšstats, ka minētās institūcijas nesniedz atbalstu starpvalstu krimināltiesiskajās attiecībās.

Saskaņā ar 2000. gada Savstarpējas tiesiskās palīdzības konvencijas noteikumiem Eirojust un Eiropols var gan katrs atsevišķi, gan kopā piedalīties kopējā izmeklēšanas grupā. Turklāt ar Eiropola un Eirojust sadarbības nolīguma 6. pantu abas puses ir pilnvarotas pēc vienas vai vairāku dalībvalstu lūguma piedalīties kopējās izmeklēšanas grupas izveidē un palīdzēt valstu tiesu un tiesībsardzības iestādēm provizoriskās pārrunās par grupas izveidi.

Tātad abas minētās organizācijas, cieši sadarbojoties, būs gatavas atsaukties uz dalībvalstu lūgumiem, ja tās apsvērs kopējās izmeklēšanas grupas izveides nepieciešamību. Eiropols un Eirojust var īpaši palīdzēt dalībvalstīm sagatavošanas darbā, izvērtējuma un sarunu posmā, sniedzot tām juridiskas konsultācijas, kā arī daloties pieredzē, kas gūta agrākā dalībā kopējā izmeklēšanā. Dalībvalstīm ir pieejamas sanāksmju telpas un mutiskās tulkošanas pakalpojumi, turklāt tā kā Eiropola un Eirojust uzdevums ir dalīties informācijā un koordinēt savstarpēju juridisko palīdzību, tiem var būt iespēja apzināt kopējo izmeklēšanas grupu izveidei piemērotas lietas un attiecīgi lūgt dalībvalstis atsaukties un rīkoties.

Rezumējot, autore otrajā nodaļā īpaši akcentē savstarpējas atzīšanas principa ietekmi uz sadarbības attīstību ES reģionā. Izvērtējot sadarbību Interpola un Eiropola, Prīmes un Šengenas līgumu ietvaros, kā arī raksturojot citus tiesiskos instrumentus informācijas apmaiņai noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, autore nonāk pie secinājuma, ka tie tomēr nenodrošina tādu informācijas apmaiņas norisi, kas nepieciešama izmeklējot kādas konkrētas noziedzīgas grupas vai arī konkrētas vairākām valstīm aktuālas noziedzīgas aktivitātes. Ir būtiski atšķirt informācijas apmaiņu atsevišķa uzdevuma izpildē, piemēram, personas identifikācija, noziedzīgu aktivitāšu apkopošana noteiktā reģionā un tādu informācijas apmaiņu, kas notiek noteiktu laika periodu, izmeklējot konkrētas noziedzīgas aktivitātes vai noziedzīgā grupējuma prettiesisku darbību. Šajā gadījumā efektīvākais krimināltiesiskās sadarbības veids ir tieši kopējās izmeklēšanas grupas. Lai apstiprinātu izteikto apgalvojumu nākošajā promocijas darba nodaļā autore pievērsīsies kopējo izmeklēšanas grupu struktūras un sadarbības satura izpētei.

3. NODAĻA

Kopējo izmeklēšanas grupu struktūra un sadarbības saturs

Kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas un darbības noteikumus nosaka 2000.gada konvencija par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpējo palīdzību krimināllietās,³⁹⁷ Padomes pamatlēmums par kopējām izmeklēšanas grupām,³⁹⁸ Padomes rezolūcijas par paraug nolīgumu kopējās izmeklēšanas grupas izveidei.³⁹⁹ Latvijā sadarbība kopējās izmeklēšanas grupās transponēta KPL normās pie atsevišķiem sadarbības jautājumiem.⁴⁰⁰

Kaut gan sadarbība kopējās izmeklēšanas grupās sākusies jau pirms desmit gadiem, joprojām nav apkopotas informācijas par izmeklēšanu skaitu, kurās bija izveidotas kopējās grupas.⁴⁰¹ Autoresprāt, šādu statistiku par iepriekšējiem gadiem ir sarežģīti apkopot, jo sadarbības saturs katrā izmeklēšanā ir individuāls un atkarīgs no vairākiem faktoriem, kuru izpēte veikta šajā nodaļā. Turklāt kopējās izmeklēšanas grupas dibina dalībvalstu kompetentie dienesti arī neiesaistot ES aģentūras.

Starp tādām valstīm kā Vācija, Nīderlande, Beļģija arī pirms Padomes pamatlēmuma 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām⁴⁰² jau tika praktizētas kopējās izmeklēšanas.⁴⁰³ Tieši šī apsvēruma dēļ, kā arī, ņemot vērā Eiropas Savienībā atbalstāmo: „(...) izmantot dažu dalībvalstu sekmīgāko paraugpraksi”⁴⁰⁴ Vāciju var uzskatīt par kopējo izmeklēšanas grupu izcelsmes valsti, kaut gan arī Vācijā sākotnējie kopējo izmeklēšanu modeļi strukturāli bija atšķirīgi no mūsdienu modeļiem.

³⁹⁷Konvencija par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpējo palīdzību krimināllietās: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2000. 12. jūlijs, Nr. C197/1, 13.p.

³⁹⁸Padomes pamatlēmums 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2002. 20. jūnijs, Nr. L 162.

³⁹⁹Padomes rezolūcija par paraug nolīgumu kopējas izmeklēšanas grupas izveidei: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2010. 19. marts, C 70.; Padomes Rekomendācija par tipveida līgumu kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanai: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2003. 23. maijs, C 121.

⁴⁰⁰Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11. maijs, Nr.74., 888.-896. pants.

⁴⁰¹Autore 2010.gadā mēģināja noskaidrot kopējo izmeklēšanas grupu skaitu, uzsākot saraksti ar Latvijas nacionālo pārstāvi Eiropas Savienībā (atbilde netika saņemta); 2012.gadā aptaujājot Eiropas Savienības sakaru virsniekus (Latvijas, Lietuvas), autore secināja, ka oficiālās informācijas, cik reizes bija praktizēts šis sadarbības veids, joprojām nav. Vienīgais pieejamais avots ir Eiropas Savienības gada pārskats par 2011 gadu, kurā minēts, ka Eiropas Savienība atbalstīja 33 kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanu.

⁴⁰²Padomes pamatlēmums 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2002. 20. jūnijs, Nr. L 162.

⁴⁰³Sk.: Niechziol F., Schmucker M. Polizeiliche Bekaempfung der grenzueberschreitenden Kriminalitaet nach Wegfall der Grenzuebertrittskontrollen. Kriminalistik, 2008, nr.2.; Huth P. Moeglichkeiten laenderueberschreitender Ermittlungskooperation. Kriminalistik 2008, Nr.10.

⁴⁰⁴Eiropas Parlamenta rezolūcija par organizēto noziedzību Eiropas Savienībā: Eiropas Savienības tiesību akts. Nr. 2010/2309(INI). 2011. 25. oktobris. Pieejams: http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2011-0459&language=LV#def_1_5 [aplūkots 2012. gada 3. novembrī].

Kopējo izmeklēšanas grupu sadarbības satura izziņāšanu autore sāk ar jēdziena izpēti, jo terminoloģija Latvijas normatīvajos aktos un ES normatīvo aktu tulkojumos ir atšķirīga.

3.1. Kopējās izmeklēšanas grupas jēdziens nacionālajā tiesiskajā regulējumā un kopējo izmeklēšanas grupu modeļi

Latvijā kopējās izmeklēšanas grupas likumdevējs apzīmējis ar jēdzienu „Apvienotās izmeklēšanas vienības”, kas tika noteiktas Kriminālprocesa kodeksā⁴⁰⁵ un līdz ar jaunā Kriminālprocesa likuma spēkā stāšanos 2005. gadā 1. oktobrī tās ir pārtapušas par grupām, tomēr paliekot par „apvienotām”. Acīmredzot pie KPL izstrādes likumdevējs ir tehniski pārņēmis Kriminālprocesa kodeksa normas, kas nebūtu pieļaujams tālāk izklāstīto apsvērumu dēļ.

Pirmkārt, tas neatbilst starptautiskajos normatīvajos aktos atrunātajam sadarbības veidam un lietotajam apzīmējumam, otrkārt, jēdziens „apvienotās” neatbilst sadarbības saturam, treškārt, tas maldina praktiķus, lemjot par kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanu.

Jēdziens apvienotās izmeklēšanas grupas nozīmē kaut kādu grupu apvienošanu, kuras pastāv jau iepriekš, vai arī grupas jāizveido atsevišķi, lai apvienotos sadarbībai. Atbilstošie jēdzieni tieši mūsu reģionam aktuālajās valodās – *Internationalen Gemeinsamen Ermittlungsgruppen* vācu valodā un *Joint Investigation Team* angļu valodā.

Apvienošanas aspekts ir atspoguļots Kriminālprocesa likuma 888. pantā, no kura izriet, ka “Apvienotā izmeklēšanas grupa ir Latvijas un vienas ārvalsts vai vairāku ārvalstu pirmstiesas procesa veikšanai pilnvarotas amatpersonas, kuras darbojas kopīgi vienā valstī notiekoša kriminālprocesa ietvaros.” Kopējās izmeklēšanas grupas turpina attīstīties, jo vairākās valstīs notiek „spoguļprocesi”⁴⁰⁶, un tas nozīmē, ka nav obligāti jābūt tikai vienam kriminālprocesam. Turklāt prakse liecina, ka kopējās izmeklēšanas grupās, ja ir nepieciešams, var darboties arī to valstu pārstāvji, kurās nav uzsākts kriminālprocess, ja to pieļauj nacionālie tiesību akti⁴⁰⁷. No tā secināms, ka dažādu valstu pārstāvji veic darbību kopumu, nevis apvienotas darbības. Jēdzienu atšķirība ir labāk saskatāma vārdnīcu skaidrojumos.

Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīcā īpašības vārds „kopējs” skaidrots, kā „tāds, kas attiecas uz visiem, vairākiem; tāds, ko realizē kopā ar citu, citiem (...)”⁴⁰⁸, savukārt īpašības vārds

⁴⁰⁵Latvijas Kriminālprocesa kodekss. Vēstnesis, 1994, 22.jūnijs, Nr.80., [stājas spēkā 01.04.1961.; zaudējis spēku 01.10.2005.].

⁴⁰⁶Joint investigations teams – effective means in the cross-border fight against crime. Rhineland – Palatinate State Police Academy. Vācijā, 2006.novembris. Npublicēti materiāli.

⁴⁰⁷Lietuvas kompetentie dienesti drīkst darboties kopējā izmeklēšanas grupā tikai gadījumos, ja Lietuvā ir uzsākts kriminālprocess. Sk.: Крикшчюнас Р. Механизм сотрудничества правоохранительных органов Литвы с зарубежными странами при расследовании торговли людьми. Вестник Криминалистики.2007, №4(24), с.20-26.

⁴⁰⁸Latviešu valodas skaidrojošā vārdnīcā . Pieejama: <http://www.latvianforyou.com/cgi-bin/l.pl?word=kop%C3%9Cs&pos=310521> [aplūkots 2012. gada 7. novembrī].

„apvienots” „apzīmē darbības, operācijas un organizācijas, kurās piedalās vismaz divu spēku veidu apakšvienības”⁴⁰⁹. Vadoties pēc iepriekš minētajiem skaidrojumiem, uz sadarbību kā ilgstošu procesu attiecināms jēdziens „kopējs”, nevis „apvienots”.

Tātad jēdzienus „apvienots” un „kopējs” tikai pirmajā brīdī varētu uzskatīt par sinonīmiem, tiem ir principiāla atšķirība, apzīmējot starptautiskās krimināltiesiskās sadarbības veidu, tāpēc KPL jēdziens „apvienotās izmeklēšanas grupas” būtu jāaizvieto ar jēdzienu „kopējās izmeklēšanas grupas”, kas precīzāk atspoguļotu sadarbības būtību. Turklāt vienā valstī pareizāk būtu lietot vienotu apzīmējumu, proti, ES normatīvo aktu⁴¹⁰ tulkojumos latviešu valodā jau lietoto jēdzienu „kopējās izmeklēšanas grupas”.

Izvērtējot jauna sadarbības veida ienākšanu un attīstību noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā, R.Riegels (*R.Riegel*) atzīmējis, ka vācu nacionālajās tiesību normās jau pastāvēja jēdziens „kopējās izmeklēšanas grupas”. Tās bija dažādas nacionālo tiesu un policijas sadarbības formas bez saturiskas konsekvences. Vācija ir federālā zeme, un kopējās izmeklēšanas grupas nacionālā līmenī veidotas jau sen starp federālo zemju dažādiem dienestiem.⁴¹¹

Jāpiekrīt R. Riegela izteiktajam viedoklim, ka izmeklēšanas process kopējā izmeklēšanas grupā nav klasiska tiesiskās palīdzības lūguma izpilde, bet saskaņota, intensīva sadarbība. R. Riegels šo sadarbību definē šādi: „Kopējā izmeklēšanas grupa veido īpašu divpusējas vai daudzpusējas tiesiskas palīdzības formu krimināllietās, kurā paredz pēc saskaņošanas slēgt vienošanās par grupas dibināšanu, un kurā ir pieļaujama visu izmeklēšanas grupas dalībnieku pieeja iegūtai informācijai.”⁴¹²

No analizētās definīcijas izriet būtiski secinājumi, piemēram, kopējo izmeklēšanas grupu dibināšanas aizsākumi atrodami tiesiskās palīdzības lūgumos. Vērtējot sadarbību tiesiskās palīdzības lūgumos, ir izkristalizējies īpašs sadarbības veids, kurā ir iespējams novērst problēmas pierādījumu nodrošināšanā un turpmākā izvērtēšanā.⁴¹³

Uzskatīsim, ka valsts A tiesa kritiski vērtē pierādījumus, kas nodrošināti ar tiesiskās palīdzības lūgumu, kura izpildi veikuši valsts B tiesībsargājošās iestādes ierēdņi. Neuzticības pamatā var būt gan tas, ka iepriekšējos gados PSRS valstīs bieži vien pierādījumi tika iegūti spīdzināšanas rezultātā, gan tas, ka bija atšķirīgi pierādījumu dokumentācijas veidi.⁴¹⁴ No

⁴⁰⁹Skaidrojošā vārdnīca. Pieejama: <http://www.tezaurus.lv/sv/?w=apvienots> [aplūkots 2012. gada 7. novembrī].

⁴¹⁰Padomes lēmums 2003/48/TI par īpašu pasākumu piemērošanu policijas un tiesu iestāžu sadarbībā, lai apkarotu terorismu saskaņā ar Kopējās nostājas 2001/931/KĀDP 4.pantu.: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2003. 22. janvāris, L 016, 68. –70.lpp.

⁴¹¹Riegel R. Gemeinsame Ermittlungsgruppen – der neue Königsweg der internationalen Rechtshilfe? Pieejams: http://www.kriminalpolizei.de/articles.gemeinsame_ermittlungsgruppen,1,205.htm [aplūkots 2011. gada 17. janvārī].

⁴¹²Ibid.

⁴¹³Joint investigations teams – effective means in the cross-border fight against crime. Rhineland – Palatinate State Police Academy. Vācijā, 2006. novembris. Npublicēti materiāli.

⁴¹⁴Ibid.

promocijas darba autores praktiskā darba pieredzes uzmanības vērts ir kāds piemērs par tiesiskās palīdzības lūguma izpildi Latvijā. Pēc Vācijas tiesībsargājošo iestāžu lūguma tika veikta kratīšana kādā ofisā Rīgā, tajā piedalījās Vācijas prokuratūras pārstāvji, kuri bija neizpratnē par savu latviešu kolēģu darba stilu, jo viens no izmeklētājiem izmisīgi centās protokolēt visas veiktās darbības, sašūt simtiem izņemamo dokumentu, bet skaitliski ievērojama atbalstītāju grupa (bez izmeklēšanas tiesībām, jeb „teorētiskie izmeklētāji”⁴¹⁵) atļāvās pat aizdomās turamo personu īslaicīgi izvest no ofisa⁴¹⁶, kas vērtējams kā visrupjākais pārkāpums. Šis piemērs Vācijas kolēģos radīja neuzticēšanos pierādījumu iegūšanā.

Apkopojot iepriekš minēto un vēlreiz pievērsoties apvienoto izmeklēšanas grupu jēdzienam, radies priekšlikums Kriminālprocesa likuma 888.panta pirmo daļu izteikt šādi: „kopējā izmeklēšanas grupa ir tiesībsargājošo institūciju pilnvaroto amatpersonu starpvalstu grupa, kura izveidota, pamatojoties uz divu vai vairāku dalībvalstu vai trešo valstu vienošanos, lai sasniegtu konkrēto mērķi noteiktā laika posmā, un kurā visiem izmeklēšanas grupas dalībniekiem piešķirtas vienādas tiesības un nodrošināta pieeja visai iegūtajai informācijai.”

Citu jēdziena nepareizas lietošanas problēmu atzīmējis R. Legami (*Di R. Legami*), kurš izpētīja, ka tiek jaukti kopēju izmeklēšanu un kopējās izmeklēšanas grupas jēdzieni.⁴¹⁷ Kopējā izmeklēšana atrunāta Palermo konvencijas⁴¹⁸ 19. pantā, kur netiek runāts par kopējām grupām, taču tiek iezīmētas iespējas kā sākotnējais ierosinājums, lai modernizētu starpvalstu sadarbību. Pirms tika nonākts pie tāda sadarbības veida, kāds attīstās mūsdienās, praktizēja citus kopējo izmeklēšanas grupu modeļus.

Arī mūsu valsts Kriminālprocesa likuma 395.pants paredz iespēju izmeklēt grupā. A.Kalniņš, aplūkojot jautājumu par prokuroru kā izmeklēšanas grupas dalībnieku,⁴¹⁹ norāda: „ja kriminālprocesā jāveic liela apjoma darbs vai arī tas ir īpaši sarežģīts, var tikt izveidota noziedzīga nodarījuma izmeklēšanas grupa.” Rodas jautājums, kādēļ ir nepieciešami dažādi jēdzieni. Turklāt faktiski ir atrisināti procesuālie jautājumi: „lai kļūtu par izmeklēšanas grupas dalībnieku, lēmums par izmeklēšanas grupu jāpieņem amatā augstākam prokuroram, pie tam procesa virzītājam (vienlaikus arī izmeklēšanas grupas vadītājam) jābūt prokuroram. Izmeklēšanas grupu, ja tajā iekļauts prokurors, nevar vadīt izmeklētājs.”⁴²⁰

⁴¹⁵Piemēram Interpola darbiniekiem likumos noteiktajā kārtībā ir tiesības veikt izmeklēšanu un operatīvās darbības kopā ar IeM struktūrvienībām, prokuratūru un citām ar noziedzības apkarošanu saistītām iestādēm, Eiropola Latvijas nacionālās nodaļas amatpersonas piedalās tiesiskās palīdzības lūgumu izpildē.

⁴¹⁶Vācijas kompetento dienestu tiesiskās palīdzības lūgums, 2005. gads.

⁴¹⁷Di Legami R. *Enhancing International Law Enforcement Co-operation, including Extradition*. Helsinki, 2005, p.55.

⁴¹⁸Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2001.6.jūnijs, Nr. 87 (2474). 19.pants.

⁴¹⁹Rokasgrāmata kriminālprocesā prokuroriem. G.Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010,17.

lpp.

⁴²⁰Turpat.

Lēmumā par izmeklēšanas grupu norādāmas konkrētas personas, kas piedalīsies izmeklēšanā, kā arī izmeklēšanas grupas vadītājs (konkrētā kriminālprocesa virzītājs). Izmeklēšanas grupā var būt ietverti gan prokurori, gan izmeklēšanas iestādes amatpersonas.⁴²¹ Savukārt starpvalstu sadarbībā likumdevējs ir paredzējis citu vienību izveidošanu.

Tā KPL 84. nodaļas 888. panta pirmajā daļā ir norādīts: „Apvienotā izmeklēšanas grupa ir Latvijas un vienas ārvalsts vai vairāku ārvalstu pirmstiesas procesa veikšanai pilnvarotas amatpersonas, kuras darbojas kopīgi vienā valstī notiekoša kriminālprocesa ietvaros.” Negatīvi vērtējams, ka, strādājot pie jaunas kriminālprocesuālās kārtības, minētā norma bez jebkādam izmaiņām tika pārņemta no Kriminālprocesa kodeksa. Tādēļ Latvijā saskaņā ar KPL iespējama grupas izveide ar vienu vai vairākām ārvalstīm, kas būtu pozitīvi vērtējams, ja šis sadarbības veids reāli būtu iespējams ar „ārvalstīm”. Taču, ņemot vērā jau iepriekš minētās neprecizitātes terminoloģijā, nav skaidrības, vai šī norma ir attiecināma uz visām vai tikai ES dalībvalstīm. Teorētiski šis ierobežojums nav saskatāms un grupas izveide, saskaņā ar šo definējumu, ir iespējama arī ar citām valstīm, piemēram, Krievijas Federāciju. Tādā gadījumā Latvija varētu palīdzēt citām ES dalībvalstīm, kurām rodas problēmas nacionālajos likumos noteiktu ierobežojumu dēļ - dibināt kopējās izmeklēšanas grupas tikai ar ES dalībvalstīm. Tātad viens no aspektiem, kas veido kopējo izmeklēšanu, ir valstis. Šādā aspektā kopējās izmeklēšanas grupas var veidot: pirmkārt, tikai starp ES dalībvalstīm, otrkārt, starp dažādām valstīm bez reģionāla ierobežojuma. Sadarbība kopējās izmeklēšanās rekomendēta arī ANO Konvencijā pret transnacionālo organizēto noziedzību⁴²², attiecīgi, ieinteresētājām pusēm to saskaņojot, nav liegts sadarboties vai veikt kopējo izmeklēšanu.

Nākamais kopējo izmeklēšanas modeļu aspekts ir saistāms ar konkrētā kriminālprocesa stadiju un atsevišķo kriminālprocesa esamību valstīs. Kaut gan KPL norādīts, ka grupas amatpersonas „darbojas kopīgi vienā valstī notiekoša kriminālprocesa ietvaros”, tas neatbilst praksei, jo kriminālprocesi varētu būt arī vairākas valstīs, turklāt, saskaņā ar nacionālo Krimināllikumu normām, par dažādiem noziedzīgiem nodarījumiem. Tāpat kopējās izmeklēšanas grupas darbības rezultātā varētu rasties nepieciešamība uzsākt kriminālprocesi arī kādā citā valstī, tāpēc kopējās izmeklēšanas grupās varētu būt nepieciešami arī tiesiskās palīdzības lūgumi trešajām valstīm. Kā, piemēram, Laidun lietā par kiberuzbrukumiem Nordea bankas klientiem ar kaitīgām ļaunprogrammatūram (*angļu valodā lietojams apzīmējums malware*) izmeklēšanā bija izveidota kopējā izmeklēšanas grupa starp Somiju un Igauniju, turklāt ar Latviju un Lietuvu sadarbība

---

⁴²¹Rokasgrāmata kriminālprocesā prokuroriem. G.Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 17. lpp.

⁴²²Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: Starptautiskais tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6. jūnijs, Nr. 87 (2474). 19.pants.

norisinājās tiesiskās palīdzības lūgumu ietvaros. Šajā lietā bija iesaistītas trīspadsmit valstis, un ar pārējām sadarbību nodrošināja Eiropols.⁴²³

Grupas modelī ne mazāk svarīgi ir aplūkot dalībnieku loku, kam no lietderības skatījuma nevajadzētu būt vairāk par divām kategorijām: dalībnieki (*angļu valodā members*) un partneri (*angļu valodā participant*). Toties Padomes pamatlēmumā par kopējām izmeklēšanas grupām⁴²⁴ tiek minēti „grupas locekļi”, „norīkotie dalībnieki”, ar kuriem apzīmē grupas dalībniekus, kuri nav no tās dalībvalsts, kurā darbojas grupa.

Savukārt, Latvijas valsts Kriminālprocesa likumā sastopamas šādas dalībnieku kategorijas: piekomandētais dalībnieks, Latvijas dalībnieks, Latvijas pārstāvji, starpvalstu organizācijas darbinieks, normatīvo aktu tulkojumos ir sastopami arī norīkotie dalībnieki, tas liecina par detalizēto grupas locekļu sadali, kas, autoresprāt, nav nepieciešams, jo sarežģī grupas struktūru.

Lai rastos praktisks priekšstats par pastāvošajiem starpvalstu sadarbības modeļiem un to atšķirībām no kopējām izmeklēšanas grupām, aplūkosim kopējus izmeklēšanas modeļus, kurus pēc savas darba pieredzes ir izdalījis Vācijas Kriminālpolicijas pārstāvis K. Riedels⁴²⁵:

Modelis 1:

- izmeklēšanas spēki paliek nacionālajos dienestos,
- izpildvaras pasākumi notiek tikai savā valstī,
- koordinācija un taktiska saskaņošana noris kādas tikšanās ietvaros,
- rodas nepieciešamība pēc operatīvas sadarbības policijas līmenī, ko var veikt tiesiskās palīdzības ietvaros.⁴²⁶

Modelis 2:

- izmeklēšanas spēki paliek nacionālajos dienestos,
- izpildvaras pasākumi notiek tikai savā valstī,
- kādā vadošā valstī tiek nodibināta koordinācijas grupa, kas sastāv no justīcijas/policijas pārstāvjiem,
- tiek izstrādāta vienota izmeklēšanas stratēģija un saskaņoti taktiskie pasākumi.⁴²⁷

---

⁴²³Projekts HOME/201/ISEC/FP?C2?4000001445 Prīmes lēmumu īstenošana, sagatavošanās Igaunijas, Latvijas, Lietuvas un Polijas kopīgām policijas operācijām, 2012. marts. Npublicēti materiāli.

⁴²⁴Padomes pamatlēmums 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 20. jūnijs, Nr. L 162. 1. –3. lpp.

⁴²⁵Pēc starptautiskā semināra „Kopējas izmeklēšanas grupas – efektīvs līdzeklis noziedzības kontrolē” materiāliem, Vācijā, 2004. Npublicēti materiāli.

⁴²⁶Turpat.

⁴²⁷Pēc starptautiskā semināra „Kopējas izmeklēšanas grupas – efektīvs līdzeklis noziedzības kontrolē” materiāliem, Vācijā, 2004. Npublicēti materiāli.

Modelis 3:

- izmeklēšanas problēmu valstī jeb vadošā valstī notiek izmeklēšanas vadītāju organizatoriski kopējā vadīšana,
- izpildvaras pasākumi notiek tikai savā valstī, taču ir iespējama arī ārvalstu dienestu pavadība,
- izmeklēšanas procesa vadīšana ir vienās rokās.⁴²⁸

Modelis 4:

- izmeklēšanas komanda darbojas zem vienotas vadības, kas ir tiesīga izdot rīkojumus,
- ārvalstu policijas ierēdņi var būt pielaisti pie izpildvaras pilnvarām,
- nepieciešamos pasākumus ārvalstīs, pamatojoties uz komandas lūgumu, nosūta tieši pa justīcijas ceļu,
- tiesiskās palīdzības lūguma priekšmets ir kopējās izmeklēšanas grupas dibināšana.⁴²⁹

Kā redzams, pēdējā modelī ir iekļautas visplašākās funkcijas un tas visvairāk pietuvinās eiropēiskās tiesību kultūras ideālistiskajai izpaušmei. Pamatojoties uz to ir radušās domas par kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas nepieciešamību saskaņā ar 2000. gada Konvencijas par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpējo palīdzību krimināllietās 13. pantu. Var pat teikt, ka tās jau bija formālas kopējās izmeklēšanas grupas. Tomēr nedrīkst aizmirst arī par citiem izmeklēšanas modeļiem, jo atkarībā no izmeklēšanas situācijas ir jāpieņem lēmums par turpmākās sadarbības norisi un par visefektīvāko sadarbības modeli.

Plānojot izmeklēšanu ar kādu citu valsti, būtiski pārdomāt, kāds modelis būtu racionālāks. Pirmkārt, izvērtējot tā brīža informāciju, jāpieņem lēmums par dalībniekiem no savas valsts tiesībsargājošajām iestādēm, kā arī kopējo pārrunu rezultātā ir jāizsecina iespējamais partneru loks. Ja savā valstī ir vairākas tiesībsargājošās iestādes, kuras strādā pie vienas un tās pašas noziedzīgās organizācijas darbību atmaskošanas, tad par grupas vadītāju viennozīmīgi jābūt prokuroram. Tikai gadījumos, kad viena iestāde ir kompetenta izmeklēt attiecīgu noziedzīgu nodarījumu, vadību varētu uzņemt šīs iestādes procesa virzītājs. Otrkārt, jāizlemj par atbalsta nepieciešamību no nacionālajām Eiropola nodaļām. Ja rodas nepieciešamība, lietderīgi būtu iekļaut grupā arī minēto nodaļu pārstāvjus, tomēr jāatceras, ka grupas sastāvā jāparedz tikai reāli nepieciešamo cilvēku skaits.⁴³⁰

---

⁴²⁸Pēc starptautiskā semināra „Kopējas izmeklēšanas grupas – efektīvs līdzeklis noziedzības kontrolē” materiāliem, Vācijā, 2004. Npublicēti materiāli.

⁴²⁹Pēc starptautiskā semināra „Kopējas izmeklēšanas grupas – efektīvs līdzeklis noziedzības kontrolē” materiāliem, Vācijā, 2004. Npublicēti materiāli.

⁴³⁰Joint Investigation Teams. CEPOL course Nr.34. Francijā, 2011. Npublicēti materiāli.

Kad nacionālā līmenī šie jautājumi noskaidroti, var uzsākt pārrunas ar citām valstīm, izmantojot nacionālo pārstāvi Eiropā. Policijas pārstāvji praktizē sazināšanos ar ārvalstu kolēģiem, iesaistot policijas pārstāvi Eiropolā, tāpat organizējot koordinācijas sanāksmes, jo Latvijas valsts normatīvajā regulējumā nav atrodamas norādes par sazināšanās iespējām ar Eiropas nacionālo pārstāvi. Lai novērstu minēto trūkumu, viens priekšlikums būtu papildināt KPL ar normām, kuras reglamentētu sazināšanās kārtību un Eiropas nacionālā pārstāvja kompetences apjomu.

Plānojot lietas izmeklēšanu, faktiski tikai procesa virzītājs ir spējīgs noteikt kopējās izmeklēšanas grupas modeli ar nosacījumu, ka viņš ir pietiekami labi informēts par iespējamiem sadarbības modeļiem.

Apkopojot iepriekš izklāstīto, var secināt, ka starpvalstu kopējās izmeklēšanas grupas ir virsnacionālās sistēmas izmeklēšanas grupas jeb transnacionālas izmeklēšanas korporācijas, kurās starpvalstu sadarbība – īpaši starp izmeklēšanas iestādēm – notiek ciešā un tiešā veidā.

Nekādā gadījumā nevar piekrist uzskatam, ka kopējās izmeklēšanas grupas aizvieto tiesiskās palīdzības lūgumus vai padara tos par nevajadzīgiem,⁴³¹ jo, lai gan visbiežāk tiek izmantota līdzšinējā starpvalstu sadarbības forma – tiesiskās palīdzības lūgumi, kopējo izmeklēšanas grupu izveide ir lietderīgāka. Jāpiekrīt arī praktiķu uzskatiem, ka arī kopējās izmeklēšanas grupas nevar apmierināt nepieciešamās starpvalstu sadarbības apjomu. Tomēr autoresprāt, šis sadarbības veids ir vērtējams atzinīgi, izmeklējot transnacionālus organizētus noziedzīgus nodarījumus.

Kā redzams, kopējo izmeklēšanas grupu izcelsme ir likumsakarīga, par ko liecina kopējie izmeklēšanas modeļi. Lai varētu noteikt kopējo izmeklēšanas grupu lomu un vietu krimināltiesiskajās attiecībās un pilnvērtīgi spriest par šā sadarbības veida nozīmi un atbilstību mūsdienu prasībām, ir jāizpēta to izveidošanas priekšnosacījumus un mērķus, jāaplūko izveidošanas kārtība. Par kopējās izmeklēšanas grupas izveidi ir jāizlemj pēc iespējas agrīnā izmeklēšanas stadijā, jo nokavēšanās dažkārt ir iemesls atteikties no minētā sadarbības veida. Nākamā apakšnodaļā autore pēta kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas kārtību, ko paredz nacionālās tiesību normas, kurās transponētas Padomes pamatlēmuma par kopējām izmeklēšanas grupām⁴³² prasības.

---

⁴³¹Joint Investigation Teams. CEPOL course Nr.34. Francijā, 2011. Npublicēti materiāli.

⁴³²Padomes pamatlēmums 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 20. jūnijs, Nr. L 162

3.2. Kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas kārtība

3.2.1. Kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas mērķi un priekšnosacījumi

Lemjot par kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanu, dalībvalsts tiesībsargājošās iestādes uzsāk sadarbību ar citu valstu kompetentajiem dienestiem. Sākotnējais sadarbības posms ir vienošanās projekta sagatavošana, kurā ir jānorāda grupas izveidošanas **mērķis**.

Lai precīzi definētu un sasniegtu kopējās izmeklēšanas grupas dibināšanas mērķi, policijas rīcībā ir jābūt noteiktam informācijas apjomam, ko var iegūt analīzes rezultātā. Tāpēc ir acīmredzama nepieciešamība pēc ciešas pastāvīgas nepārtrauktas sadarbības starp izmeklēšanas iestādēm.

Dibinot kopējo izmeklēšanas grupu, pastāv obligāts nosacījums pārliecināties, vai izvirzīto mērķi nebūtu lietderīgāk sasniegt ar citiem klasiskiem līdzekļiem. Pareiza mērķu definēšana, detalizēta pasākumu izstrāde ir labu panākumu pamats.⁴³³ Diemžēl vissarežģītāk ir noteikt mērķi, kas atspoguļotu visu dalībnieku iecerēto, jo noziedzīgas organizācijas darbība nevienādi ietekmē un skar atsevišķu valstu intereses, kas tieši atspoguļojas tiesībsargājošo iestāžu ieinteresētībā līdzdarboties kopējā grupā. Jāatzīmē, ka dalībvalstu kompetentajās iestādēs joprojām ir atšķirīga prakse: vieni domā globāli, kā pārtraukt visa noziedzīgā tīkla/grupas prettiesiskās aktivitātes, savukārt citi cenšas izmeklēt kādu noziedzīgu nodarījumu, lai iegūtu īstermiņā redzamu rezultātu.

Analizējot nozīmīgākos normatīvos aktus,⁴³⁴ autore secina, ka kopējā izmeklēšanas grupa tiek izveidota, lai sasniegtu konkrētu mērķi, kurš nevar būt abstrakts. To var noteikt, piemēram, šādi: „Kopējā izmeklēšanas grupa tiek nodibināta ar mērķi, lai izmeklētu noziedzīga grupējuma X noziedzīgās aktivitātes, iegūtu informāciju un pierādījumus izmeklēšanas procesam.”⁴³⁵ Kļūdaini būtu norādīt, ka kopējās izmeklēšanas grupas mērķis ir iznīcināt noziedzīgo grupējumu vai saukt vainīgās personas pie atbildības. Gadījumos, kad grupējums nav identificēts, taču noziedzīgu darbību raksturs liecina par vienas organizācijas darbību, kā kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanas mērķi ir iespējams noteikt „fenomena”⁴³⁶ apkarošanu.⁴³⁷

Aplūkojot nacionālo regulējumu, ir redzams, ka Kriminālprocesa likuma 888. panta trešajā daļā noteikts: „Apvienoto izmeklēšanas grupu izveido nolūkā novērst procesa neattaisnotu

⁴³³Joint Investigation Teams. CEPOL course nr.34. Francijā, 2011. Npublicēti materiāli.

⁴³⁴Konvencija par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās, ko padome pieņēmusi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 34.pantu: Eiropas Savienības tiesību akts, Latvijas Vēstnesis, 2004. 1.maijs, Nr. 69 (3017); Padomes rezolūcija par paraugnolīgumu kopējas izmeklēšanas grupas izveidei: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2010. 19. marts, C 70.; Padomes Rekomendācija par tipveida līgumu kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanai: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2003. 23.maijs, C 121.; Savienības Padomes pamatlēmums 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2002. 20. jūnijs, L 162.

⁴³⁵Padomes rezolūcija par paraugnolīgumu kopējas izmeklēšanas grupas izveidei: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2010. 19. marts, C 70.

⁴³⁶Autores piezīme: ar jēdzienu „fenomens” starpvalstu policijas sadarbībā tiek apzīmētas prettiesiskās aktivitātes.

⁴³⁷Joint Investigation Teams. CEPOL course Nr.34. Francijā, 2011. Npublicēti materiāli.

novilcināšanu, kas saistīta ar nepieciešamību veikt izmeklēšanas darbības vairākās valstīs, it īpaši gadījumos, kad vairākas valstis uzsākušas kriminālprocesu par vienu un to pašu nodarījumu vai nozīmīgs izmeklēšanas apjoms veicams ārpus tās valsts teritorijas, kurā notiek kriminālprocess.”

Minētais mērķis izmeklēšanas grupu izveidošanai gadījumos, kad vairākas valstis uzsākušas kriminālprocesu par vienu un to pašu nodarījumu, nevar būt visbūtiskākais priekšnosacījums. Uzsākt kriminālprocesu par vienu un to pašu nodarījumu, izmeklējot noziedzīgas organizācijas darbības, gandrīz nav iespējams. Par vienu no piemēriem varētu minēt Cepol seminārā demonstrēto izmeklēšanu saistībā ar firmas preču viltojumus. Noziedzīgā tīkla darbība bija organizēta visā Eiropā: ungāru grupējums gatavoja firmas zīmes jebkurai precei (Husqvarna, Bosch, Samsung utt.), kuras faktiski ražoja Ķīnā. Precei zīmes pievienoja Itālijā, izplatot gatavo produkciju gandrīz visās ES dalībvalstīs. Savukārt šī paša tīkla nelegāli iegūtā nauda tika legalizēta Norvēģijā, Somijā, un par to bija ierosināti kriminālprocesi. Atsevišķo noziedzīgo nodarījumu kopsakarība tika konstatēta, valstīm sadarbojoties sākotnēji informācijas apmaiņas un tiesiskās palīdzības lūgumu formā, taču vēlāk tika izveidota kopējā izmeklēšanas grupa ar mērķi noskaidrot un pārtraukt visa noziedzīgā tīkla darbības. Kā redzams, kriminālprocesi tika uzsākti katrā valstī par citu noziedzīgu nodarījumu, kurus faktiski organizēja viena un tā pati organizētā grupa. Turklāt bija tādas valstis, kurās kriminālprocesi vispār netika uzsākti, jo nebija pamata.⁴³⁸ Tātad kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas mērķis saistāms ar organizēta grupējuma kriminālās darbības izmeklēšanu, taču kriminālprocess ierosināms par konkrētu noziedzīgu nodarījumu.

Eiropas Padomes pamatlēmumā ir noteikts, ka kopēju izmeklēšanas grupu izveido, ja:

- a) dalībvalstī veiktā noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana prasa smagu un rūpīgu darbu, iesaistot citas dalībvalstis; vai
- b) vairākas dalībvalstis veic noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu, kurā lietas apstākļi prasa iesaistīto dalībvalstu saskaņotu rīcību.⁴³⁹

Tas nozīmē, ka jebkura no ieinteresētājām dalībvalstīm var iesniegt lūgumu izveidot kopējo izmeklēšanas grupu. Padomes pamatlēmumā izteiktais ierosinājums „izveidot grupu dalībvalstī, kurā ir paredzēts veikt izmeklēšanu”, neatbilst reālai situācijai un netiek ievērots. Šeit uzreiz ir jāatrunā, ka pēc šodienas prakses kriminālprocesi faktiski turpinās katrā valstī, kaut gan sākotnēji, 2004. gadā apmācību seminārā⁴⁴⁰ kā viens no modeļiem figurēja visu valstu kriminālprocesu apvienošana vienā. Teorētiski šis modelis ir iespējams tikai federālā valstī, pie tā popularizēšanas, iespējams, atgriezīsies, izveidojot Eiropas Savienības prokuratūru.⁴⁴¹

⁴³⁸Joint Investigation Teams. CEPOL course Nr.34. Francijā, 2011. Npublicēti materiāli.

⁴³⁹Eiropas Savienības Padomes pamatlēmums 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 20. jūnijs, L 162, 1.– 3. lpp.

⁴⁴⁰Pēc starptautiskā semināra „Kopējas izmeklēšanas grupas – efektīvs līdzeklis noziedzības kontrolē” materiāliem, Vācijā, 2004. Npublicēti materiāli.

⁴⁴¹Sk.: Hetzer W. Europäische Staatsanwaltschaft. Der Kriminalist Nr.11, 2002, S. 445.

Latvijas valsts prokuratūras darba pārskatā starptautiskās sadarbības norisē ir vērojams progress – tiek sniegta detalizētāka atskaite, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, kas liecina par to, ka jautājums kļūst svarīgāks. Ne visai var piekrist klasifikācijai, pēc kuras sniegts pārskats, proti, 2010. gadā lūgumi krimināltiesiskajā jomā ir diferencēti šādi: lūgumi par kriminālprocesa nodošanu – 45; lūgumi par personas izdošanu, tranzītu un starptautiskās meklēšanas izsludināšanu – 398; lūgumi par tiesiskās palīdzības sniegšanu – 747; lūgumi par personas nodošanu soda izciešanai – 26.⁴⁴² Šim sadalījumam varētu būt daudz precīzāka struktūra, kura ir jāattīsta, analizējot sniegtās tiesiskās palīdzības apjomu. Pirmkārt, atsevišķi jāuzskaita sadarbība ar ES dalībvalstīm un sadarbība ar trešajām valstīm, jo sadarbības juridiskās telpas ir atšķirīgas. Atskaitē būtu jāizdala palīdzība, kura sniegta, balstoties uz tādiem juridiskiem instrumentiem, kuri attīstīti pēc savstarpējas atzīšanas principa. Otrkārt, jādiferencē saistība ar tādiem aspektiem, vai palīdzība sniegta/lūgta izmeklēšanā⁴⁴³ vai kriminālvajāšanā.

Tas ir būtiski, jo centrālās iestādes funkcijas sadarbībai krimināltiesību jomā veic arī Iekšlietu ministrija. Prakse (līdz 2009. gada reorganizācijai) bija tāda, ka pirmstiesas izmeklēšanā ar vairākām valstīm Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Pirmstiesas izmeklēšanas pārvalde sadarbojās tieši. Īpaši šī tiešās sadarbības forma kļuva aktuāla ar dalībvalstīm, kas parakstījušas Šengenas vienošanos. Līdzīga situācija ir arī pašreiz, tikai Valsts policijā Galvenajā kriminālpolicijas pārvaldē Starptautiskās sadarbības birojā ir izveidota Krimināltiesiskās sadarbības lūgumu izpildes nodaļa. Citas minētā biroja nodaļas nodrošina operatīvo starpvalstu sadarbību un informācijas apmaiņu par policijas sadarbības jautājumiem ar ārvalstu tiesību aizsardzības iestādēm un starptautiskām organizācijām.⁴⁴⁴ Diemžēl pat dažādās viena biroja nodaļās nonāk identiski ārvalstu lūgumi, kas kārtējo reizi liecina par būtiskiem trūkumiem starpvalstu sadarbības koordinācijā virsnacionālajā līmenī. Minētā biroja izveidotā elektroniskā lietvedības sistēma ļauj identificēt uzdevumu dublēšanos, ja tiek konstatēta izmeklēšanas interešu sakritība, tātad noteiktais objekts ir vairāku izmeklētāju redzeslokā. Šādos gadījumos Eiropola nacionālā nodaļa ziņo iniciatoram, ka objekts ir citu valstu redzeslokā. Noteiktos gadījumos tas varētu būt par operatīvas sanāksmes iemeslu, lai izlemtu turpmākas sadarbības norisi, proti, veidojot kopējo izmeklēšanas grupu vai turpinot daudzpusējo informācijas apmaiņu. Sakritības konstatācija ir konkrētas amatpersonas uzdevums, kas netiek atrunāts normatīvajos aktos un nav sankcionēts, līdz ar to ir

---

⁴⁴² Ģenerālprokurora Ē. Kalnmeiera pārskats par prokuratūras darbu 2010. gadā. Pieejams: <http://www.prokuratūra.gov.lv/?sadala=92> [aplūkots 2011. gada 20. novembrī].

⁴⁴³ KPL kā pirmstiesas izmeklēšanas iestādes paredz: Valsts policiju, Drošības policiju, Finanšu policiju, Militāro policiju, Ieslodzījuma vietu pārvaldi, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju, muitas iestādes, Valsts robežsardzi, tālbraucienos esošo jūras kuģu kapteiņus un ārvalsts teritorijā esošas Latvijas Nacionālo bruņoto spēku vienības komandieri. Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11. maijs, Nr. 74, 386. pants.

⁴⁴⁴ Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja reglaments Nr. 38. 2009. 02. oktobris.

iespēja, ka amatpersona ne vienmēr veiks objektu pārbaudi pēc iekšējās sistēmas, vai arī, veicot un konstatējot sakritību, neuzskatīs to par būtisku ziņošanai. Šāda pieeja mazina iespējas konstatēt noziedzīgus sakarus.

Jāuzsver, ka starpvalstu sadarbības apjoms ir atšķirīgs. Ar atsevišķām valstīm krimināltiesiskā sadarbība tiek realizēta plašāk, paredzot tiesisko sadarbību krimināllietās, savukārt ar citām valstīm noslēgtie līgumi paredz tiesisko sadarbību tikai izdošanas jautājumos. Kopumā „vienošanās par tiesiskās palīdzības sniegšanu ir instruments, ar kura palīdzību partnervalstis uz kopēja pamata nodrošina pilsoņu likumisko interešu un tiesību aizsardzību savā teritorijā”.⁴⁴⁵

Līdz ar Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā ir uzsākts jauns starpvalstu sadarbības attīstības posms šajā tiesiskajā telpā. Šo apgalvojumu apliecina arī prokuratūras darba rezultāti, kuros 2010. gadā ir jauni rādītāji par Latvijas pārstāvja aktivitātēm Eirojustā: reģistrētas 33 lietas, kurās Latvija ir lūgusi palīdzību, un 30 lietās ārvalstis ar Eirojusta pārstāvja starpniecību ir lūgušas tiesiskas palīdzības nodrošināšanu Latvijā.⁴⁴⁶ Kā arī ir jauns darba rādītājs – „starpvalstu koordinācijas sanāksmes konkrētos kriminālprocesos”, kuru skaits 2010. gadā bija vienpadsmit, savukārt gada pārskatā par 2011. gadu tādas informācijas nav.⁴⁴⁷ Diemžēl, pēc mūsu valsts nacionālā regulējuma nav skaidrs, kā tiek noformēti lūgumi Eirojusta pārstāvim, kādas izmeklēšanas struktūras un kādos gadījumos ir tiesīgas vērsties pie Eirojusta pārstāvja. Turklāt nav noteikts, kādos gadījumos un kā tiek organizētas „koordinācijas sanāksmes”. Autoresprāt, šie trūkumi būtu jānovērš, papildinot nacionālo regulējumu ar attiecīgām tiesību normām.

Koordinācijas sanāksmēs faktiski ir jāizlemj jautājums par kopējās izmeklēšanas grupas izveides nepieciešamību. Diemžēl pagaidām nav kritēriju, kādos gadījumos ir vērts uzsākt pārrunas par kopējo izmeklēšanu. Pašreiz vērā ņemams ir Padomes Pamatlēmumā⁴⁴⁸ minētais, ka grupu izveide būtu attiecināma uz narkotiku, cilvēku tirdzniecības un terorisma izmeklēšanu. Ierosinājuma pamatā ir attiecīgu noziedzīgu nodarījumu kategorijas īpatnība, ka to izdarīšanai lielākoties tiek izveidotas noziedzīgas organizācijas jeb veiktas saskaņotas tīkla darbības. Ievērojot tiesiskās palīdzības lūgumu izpildes priekšnosacījumu, proti, ka attiecīgajam noziedzīgajam nodarījumam ir jābūt atzītam par noziedzīgu nodarījumu arī lūguma izpildes valstī, noteiktās KL normas arī varētu liecināt par kopējas izmeklēšanas grupas izveidošanas nepieciešamību. Starp tām varētu minēt šādas KL normas: 88. pants (Terorisms), 88.¹ pants (Terorisma finansēšana), 88.² pants (Aicinājums uz terorismu un terorisma draudi), 88.³ pants (Personas vervēšana un apmācīšana terora aktu

⁴⁴⁵Евдокимов В.Б., Михайленко К.Е. Международная правовая помощь по гражданским и уголовным делам на примере стран СНГ. Москва: ОЛМА-ПРЕСС, 2004, с. 8.

⁴⁴⁶Ģenerālprokurora Ē.Kalnmeiera pārskats par prokuratūras darbu 2010.gadā. Pieejams: <http://www.prokuratūra.gov.lv/?sadala=92> [aplūkots 2011. gada 20. novembrī].

⁴⁴⁷Ģenerālprokurora Ē.Kalnmeiera pārskats par prokuratūras darbu 2011.gadā. Pieejams: http://prokuratura.gov.lv/upload_file/Faili/Gada_parskati/Gada_parskats_2011.pdf [aplūkots 2012. gada 3.novembrī].

⁴⁴⁸Padomes pamatlēmums 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 20. jūnijs, L 162.

veikšanai), 154.¹ pants (Cilvēku tirdzniecība), 253. pants (Narkotisko un psihotropo vielu neatļauta izgatavošana, iegādāšanās, glabāšana, pārvadāšana un pārsūtīšana), 253.¹ pants (Narkotisko un psihotropo vielu neatļauta izgatavošana, iegādāšanās, glabāšana, pārvadāšana un pārsūtīšana realizācijas nolūkā un neatļauta realizēšana).

Lai veicinātu kopējo izmeklēšanas grupu attīstību, Eiropola un Eirojusta kopējā projekta ietvaros tika izstrādāta rokasgrāmata,⁴⁴⁹ saskaņā ar kuru par nozīmīgākajiem komponentiem uzskatāmi: izveidošanas mērķis; pasākumu plāna projekts; vadītāja un dalībnieku kompetence, vienošanās konfidencialitāte, organizatoriskās vienošanās un noteikts darbības laiks. Nacionālā regulējumā daži no tiem atrunāti īpatnēji. Piemēram, Kriminālprocesa likuma 888. panta otrā daļa nosaka, ka „Apvienoto izmeklēšanas grupu izveido konkrēta kriminālprocesa veikšanai, iesaistītajām valstīm savstarpēji vienojoties par tās vadītāju, sastāvu un darbības periodu.” Šodienas aktuālā interpretācija ir tāda, ka kopējā izmeklēšanas grupa tiek izveidota, lai nodrošinātu tiešu informācijas apmaiņu. Minētais apgalvojums mazina uzsvāru uz konkrētu kriminālprocesu, kuram tomēr ir jābūt.

Šis jaunais sadarbības veids noliedz iepriekšējo gadu izteiktus apgalvojumus, ka nav pieļaujams jaukt jēdzienus „tiesiska palīdzība” un „sadarbība”⁴⁵⁰, jo mūsdienās sadarbība starp valstīm apliecina pretējo, proti, kopējās izmeklēšanas grupas attīstījušās uz tiesiskās palīdzības lūgumu un savstarpējas atzīšanas principa pamata.

Autore secina, ka kopējās izmeklēšanas grupas ir virsnacionālās sistēmas izmeklēšanas grupas jeb transnacionālas izmeklēšanas vienības, kurās starpvalstu sadarbība – īpaši starp policijas iestādēm – notiek krimināltiesiskajā, operatīvā un informācijas apmaiņas jomā. Apsverot kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanu, ir būtiski noteikt tās optimālo sastāvu, pareizi izvēlēties vadītāju un paredzēt katra grupas dalībnieka kompetenci, kā arī atbildību par nodarījumiem, kas izdarīti sadarbojoties kopējā izmeklēšanas grupā. Latvijā būtu jāpapildina tiesību normas attiecībā uz Pamatlēmuma⁴⁵¹ 2. un 3. panta transponēšanu.

Kopējo izmeklēšanas grupu attīstībai nacionālajā līmenī trūkst rekomendējoša rakstura dokumenta, kurā būtu atrunāti ne tikai kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas priekšnosacījumi, bet arī struktūras modeļi un darbības noteikumi Latvijas teritorijā, vadoties no nacionālā regulējuma īpatnībām un pastāvošo izmeklēšanas institūciju kompetenču loka.

---

⁴⁴⁹Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009. Npublicēti materiāli.

⁴⁵⁰Табалдиева В.Ш. Международное сотрудничество в сфере уголовного судопроизводства. Москва: Издательство Московского психолого-социального института, Воронеж: Издательство НПО «МОДЕК», 2004, с. 92.

⁴⁵¹Padomes pamatlēmums 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 20. jūnijs, L 162.

3.2.2. Kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas procesuālā kārtība

Apvienotās izmeklēšanas grupas darbības pamats Latvijā ir Kriminālprocesa likuma 889. pantā paredzētās amatpersonas parakstīta vienošanās par Latvijas piedalīšanos šādas grupas izveidošanā. Latvijas vārdā vienošanos par apvienotās izmeklēšanas grupas izveidošanu paraksta ģenerālprokurors vai — konkrētas vienošanās noslēgšanai — viņa pilnvarota amatpersona. Šī Kriminālprocesa norma neizslēdz iespēju arī Valsts policijas amatpersonām pēc ģenerālprokurora pilnvaras slēgt vienošanos par kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanu. Viens no būtiskākajiem vienošanās jautājumiem, kas nebūt nav tik vienkārši atrisināms, ir grupas struktūras noteikšana.

Latvijā Kriminālprocesa likumā tiek minētas „pilnvarotas amatpersonas” (888. pants), „kompetentas amatpersonas” (889. pants), „ģenerālprokurora pilnvarotas personas” (889. pants), līdz ar to rodas jautājums, kura no tām, kompetentā amatpersona vai ģenerālprokurors, vai konkrētas vienošanās noslēgšanai – ģenerālprokurora pilnvarota persona, ir tiesīga izlemt jautājumu par kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanu vai dalību tajā. Parakstīt Latvijā vārdā vienošanos par kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanu tiesīgs ģenerālprokurors vai ģenerālprokurora pilnvarota persona. Var uzskatīt, ka pilnvarotā amatpersona ir tiesīga arī uzņemties aktīvā grupas dalībnieka funkcijas vai būt par uzraugošo prokuroru notiekošajā kriminālprocesā. Izveidojas interesanta situācija – ja Latvijā nav uzsākta kriminālprocesa, tad nav nepieciešamības arī pēc uzraugošā prokurora. Taču, ja izmeklēšanas darbības jāveic Latvijā valstī, ir jāievēro nacionālās tiesību normas. Parakstot vienošanos par kopējo izmeklēšanas grupu, prokuratūra viennozīmīgi ir informēta par to, taču gadījumos, ja valstī nav sava kriminālprocesa, kopējā izmeklēšanas grupā būtu jāiekļauj arī prokuratūras pārstāvis, vai arī ģenerālprokuroram par pilnvarotu personu jānozīmē izmeklēšanas iestādes amatpersona, kura, noslēdzot vienošanos, pilnvaros savā dienestā padoto dalībai grupā. Priekšlikums izriet no tā, ka kopējā izmeklēšanas grupā jābūt iesaistītiem pēc iespējas mazāk vienas valsts pārstāvjiem, taču ar plašām kompetences iespējām. Problēma nerodas, ja grupā iekļauts prokuratūras pārstāvis, taču mūsu valstī izmeklēšana ir vairāku tiesībsargājošo institūciju kompetencē. Attiecīgi ir nepieciešama cieša sadarbība starp dienestiem un abpusēja ieinteresētība, kādas praksē bieži vien nav, arī prokuratūras formālās pieejas dēļ.

Kopējo izmeklēšanas grupu struktūra atkarīga no izmeklēšanas modeļa un darba apjoma, kāds būs jāveic. Jautājums ir diezgan sarežģīts, jo no vienas puses dažādu valstu tiesībsargājošo iestāžu kompetence ir atšķirīga. No citas puses, sadarbības jautājumos pat vienas valsts ietvaros ir liela nozīme psiholoģiskiem aspektiem, kuri nosaka sadarbības efektivitāti. Šeit darba organizācijas jautājumos īpaša loma ir tieši grupas vadītājam. Skatot mūsu valsts Kriminālprocesa likumā noteikto, izriet, ka „Apvienotās izmeklēšanas grupas vadītājs (*turpmāk šajā nodaļā — vadītājs*) ir

tās valsts pārstāvis, kurā notiek kriminālprocess.”⁴⁵² Starpvalstu sadarbībā grupas vadītāji tiek noteikti no katras valsts, līdz ar to grupas vadītāju nacionālā līmenī ir jānozīmē, ja no vienas valsts piedalās vairāki dalībnieki. Taču gadījumos, ja kopējā izmeklēšanas grupā no valsts būs nozīmēts viens dalībnieks, nav nepieciešamības pēc atsevišķa vadītāja.

Konvencija par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpējo palīdzību krimināllietās paredz, ka „grupas vadītājs ir tādas kompetentas iestādes pārstāvis, kas piedalās kriminālizmeklēšanā dalībvalstī, kurā darbojas komanda.”⁴⁵³ Lai gan latviešu valodā tulkojums ir nedaudz atšķirīgs, pamatlēmumā ir identiska norma: „grupas vadītājs ir tās kompetentās iestādes pārstāvis, kas piedalās kriminālizmeklēšanā un atrodas dalībvalstī, kurā darbojas grupa.”⁴⁵⁴ Juristu uzmanība būtu jāvērs uz to, ka vienā gadījumā tiek minēts „kriminālprocess”, citā „kriminālizmeklēšana”. Šeit ir vērts atsaukties uz R.Dombrovska atzinumu, ka noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana „ir daudzplānu un vairāku aspektu darbība, tajā ir jānošķir krimināltiesisko, kriminālprocesuālo, kriminālistisko, kriminālmeklēšanas, kriminoloģisko, psiholoģisko, tikumisko, organizatorisko darbību.”⁴⁵⁵

Kriminālprocesa likuma 138. pantā ir noteikts: „Izmeklēšanas darbības ir procesuālās darbības, kas vērstas uz ziņu iegūšanu vai jau iegūto ziņu pārbaudi konkrētajā kriminālprocesā.” Savukārt arī operatīvā darbība, kā jebkura darbība, ir nodarbošanās, tādēļ to var uzskatīt par cilvēku sociāli lietderīgu juridiskās darbības veidu un tās realizācijas tiesības noteiktas likumā kā izpildvaras kompetento iestāžu darbība, kura vērsta uz sociāli lietderīgu uzdevumu izpildi, tostarp, lai garantētu cilvēktiesības.

Reglamentējot sadarbību kopējās izmeklēšanas grupās, likumdevējs acīmredzot nav pieturējies pie striktas darbības sadales un, ņemot vērā, ka ES nav vienota kriminālprocesa, lielākoties runa ir par sadarbību izmeklēšanā, kas būtu jāsaprot kā „(...) notikuma apstākļu noskaidrošanas (izzināšanas) process.”⁴⁵⁶ Arī kopējās izmeklēšanas grupās izmeklētāji iegūst pierādījumus dažādos veidos: pirmkārt, konstatējot dabā pastāvošus pierādījumus, piemēram, veicot kratīšanas, piemērojot iesaldēšanas orderi, konfiscējot; otrkārt, iegūstot jaunus pierādījumus no nopratināšanas, konfrontācijas, slēptās izmeklēšanas, analīzes, ekspertīzes; treškārt, iegūstot pierādījumu „reālā laikā”, kas notiek telekomunikāciju kontrolē, slēptā izmeklēšanā, bankas kontu kontrolē. Visas minētās darbības iespējams nodrošināt, arī balstoties uz tiesiskās palīdzības

⁴⁵²Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis. 2005. 11.maijs, Nr.74. 891.panta pirmā daļa.

⁴⁵³Konvencija par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās, ko Padome pieņēmusi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 34.pantu: Eiropas Savienības tiesību akts, Latvijas Vēstnesis, 2004. 1. maijs, Nr. 69 (3017). 13.panta 3 punkta a apakšpunkts.

⁴⁵⁴Padomes pamatlēmums 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām; Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2002. 20. jūnijs, L 162.

⁴⁵⁵Dombrovskis R.G. Криминалистика за рубежом. Соотношение уголовно-процессуальной и оперативно-розыскной деятельности. Вестник криминалистики. 1 (25), 2006.

⁴⁵⁶Nīmande E. Kriminālistiskās mācības par noziedzīgu nodarījumu teorētiskie aspekti. (kriminālistikas objekts un metodes kā izzināšanas procesa struktūras elementi). Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2006, 1. lpp.

lūgumiem, kas tomēr atsevišķās izmeklēšanās nebūtu ieteicams. Diemžēl ir jāatzīst, ka vecās darba metodes, ieradums, zināšanu trūkums, atšķirīgie procesuālie termiņi un iniciatīvas trūkums kavē kopējo izmeklēšanas grupu plašāku lietošanu.

Interesants fakts, ka Latvijas valsts KPL 395. pantā ir paredzēta „izmeklēšana grupā”, proti: „Ja kriminālprocesā jāveic liela apjoma darbs vai tas ir īpaši sarežģīts, amatā augstāks prokurors, izmeklēšanas iestādes vadītājs vai izmeklēšanas iestādes kompetenta amatpersona pieņem lēmumu par noziedzīga nodarījuma izmeklēšanu grupā, norādot konkrētas personas, kas piedalīsies izmeklēšanā un kriminālvajāšanā, un ieceļot par izmeklēšanas grupas vadītāju šā kriminālprocesa virzītāju. Šis lēmums nav pārsūdzams.” Atbilstošā praksē tas būtu jāattiecinā arī uz kopējās izmeklēšanas grupas vadītāju, nosakot, ka tas ir procesa virzītājs.

Šeit ir jāņem vērā arī Ā. Meikališas teikto: “...izmeklētājs var būt izmeklēšanas grupas vadītājs tikai izmeklēšanas laikā, bet izmeklēšanas grupas dalībnieks viņš var būt kā kriminālvajāšanas, tā izmeklēšanas laikā.”⁴⁵⁷

Tātad kopējo izmeklēšanas grupu attīstībā būtu jāņem vērā minētās neprecizitātes, attiecīgi precizējot KPL 891. pantu, norādot, ka procesa virzītājam ir jābūt par grupas vadītāju. Savukārt, ja Latvijā nav uzsākts kriminālprocess, tad dalībai grupā jānozīmē amatpersona, kuras rīcībā ir izmeklēšanā nozīmīga informācija vai kura ir kompetenta konkrēta noziedzīga nodarījuma izmeklēšanā, ja process būtu ierosināts Latvijā.

Šeit ir vērts pieminēt problēmas, ka Latvijā bieži tiek grozītas normas par amatpersonām, kas veic kriminālprocesu. Šo problēmu 2011. gada 12. aprīlī konferencē „Policija vakar, šodien, rīt” raksturoja Ā. Meikališa, turklāt atzīmējot, ka šodienas izmeklētājs ne pēc satura, ne pēc būtības neatbilst līdz 1995. gadam pastāvējušajam izmeklētājam, kuram noteikti bija augstākā juridiskā izglītība. Šobrīd izmeklētājs ir procesuālais statuss, nevis amats.⁴⁵⁸ Šī problēma iespaido arī kopējo izmeklēšanas grupu attīstību, jo vislielākās grūtības ir personāls, kas būtu spējīgs darboties tik augstā līmenī un kam būtu pietiekamas profesionālas iemaņas, turklāt ne tikai nacionālā, bet arī starptautiskā regulējuma pārzināšanā.

Kā jau tika minēts, grupas vadītājam ir jābūt procesa virzītājam. KPL paredz, ka Latvijā pilnvaras veikt kriminālprocesu ir amatpersonām, kurām „tās piešķirtas sakarā ar šo personu ieņemamo amatu, iestādes vadītāja rīkojumu vai kriminālprocesa virzītāja lēmumu.”⁴⁵⁹ Un konkrētajā kriminālprocesā, saskaņā ar KPL 26.panta otro daļu pilnvaras ir: procesa virzītājam; izmeklēšanas grupas dalībniekam; uzraugošajam prokuroram; kriminālprocesa veikšanai pilnvarotai amatpersonai, kura izpilda procesa virzītāja, izmeklēšanas grupas dalībnieka vai tiesas uzdevumu veikt procesuālās darbības; ekspertīžu iestādes ekspertam; ekspertam, kas nestrādā

⁴⁵⁷Meikališa Ā. Kriminālprocesa dalībnieki. Jurista vārds, 2006. 23. maijs, Nr.20.

⁴⁵⁸Meikališa Ā. Policija vakar, šodien, rīt. 2011. Konferencē materiāli.

⁴⁵⁹Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.maijs, Nr.74. 26.p.(1).

ekspertīžu iestādē, ja procesa virzītājs uzdevis viņam veikt ekspertīzi; revidentam procesa virzītāja uzdevumā; izmeklētāja tiešajam priekšniekam; amatā augstākam prokuroram; izmeklēšanas tiesnesim; apsūdzības uzturētājam. Lai gan amatpersonu uzskaitījums ir plašs, tomēr par grupas vadītāju lietderīgi būtu noteikt tieši procesa virzītāju.

Lai attīstītu sadarbību kopējās izmeklēšanas grupās, ir jānosaka noteiktas struktūrvienības, kurām ir tiesības iniciēt tieši starpvalstu kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanu, jo ne vienmēr izmeklēšanas iestādes vadītājs būs tas, kurš konstatēs, ka kriminālprocesā jāveic liela apjoma darbs. Tāpēc attiecīgo struktūrvienību amatu aprakstos ir jānosaka kompetence izteikt priekšlikumu kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanai. Ne mazāk svarīgi ir paredzēt arī procesuālo kārtību pēc aicinājuma veidot kopējo izmeklēšanas grupu, jo pašreiz nav skaidrības, kā rīkoties, saņemot priekšlikumu izveidot kopējo izmeklēšanas grupu, piemēram, no Eiropola informācijas apmaiņas kanāla. Rezultātā ne nacionālais pārstāvis Eiropojā, ne dienestu vadītāji nav informēti par tādu priekšlikumu.

Praksē nepieciešamību izveidot kopējo izmeklēšanas grupu varētu konstatēt ne tikai dienesti, kuri izmeklē smagus un sevišķi smagus noziegumus, bet arī tās struktūrvienības, kuras sadarbojas krimināltiesiskajā jomā ar citu valstu kompetentajiem dienestiem, nebūdamas procesa virzītājas. Valsts policijā tās ir arī Galvenās Kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja Krimināltiesiskās sadarbības lūgumu izpildes nodaļa, Eiropola Latvijas nacionālā nodaļa. Tomēr minētā biroja reglamentā nevienai nodaļai nav piešķirtas tiesības iniciēt kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanu vai priekšlikuma izteikšanas tiesības. Pašreiz Starptautiskās sadarbības biroja amatpersonām tiesības izmeklēt pastāv tikai teorētiski. Lielākoties birojs, atbalstot izmeklēšanu, veic sadarbību informācijas apmaiņas jomā. Tomēr Eiropols (nevis Eiropola nacionālā nodaļa) ir noteikts kā kopējo izmeklēšanas grupu iespējamais partneris.⁴⁶⁰ Attiecīgi to paredzot normatīvajos aktos, nacionālās nodaļas amatpersonas var būt iekļautas grupā kā dalībnieki, piemēram, lai nodrošinātu informācijas apmaiņu starp kompetentajiem dienestiem.

Pašreiz ne Eiropols, ne Eiropojā nav izmeklēšanas subjekti, taču šis jautājums atgūs aktualitāti, ja ES aģentūrām tiks piešķirtas izmeklēšanas tiesības. Savukārt, uz nacionālo vienību amatpersonām attiecas nacionālais regulējums, kurā var tikt paredzētas tiesības darboties kopējā izmeklēšanas grupā.

Pie efektivitātes nosacījumiem ir būtiski izveidot noteiktu un lojālu kopējās izmeklēšanas grupas vadīšanas struktūru, lai nerastos ģeogrāfiskas grupas izvietojuma, pasākumu realizācijas

---

⁴⁶⁰How JITs work. Pieejams: <http://www.europol.europa.eu/content/page/how-jits-work-1773> [aplūkots 2012. gada 5.novembrī].

problēmas. Tādēļ ir jāizlemj, kas būtu iecerams par grupas vadītāju, proti, policijas, muitas, tiesas vai prokuratūras ierēdnis, izvērtējot to nozīmi dalībvalstu tiesību sistēmā.⁴⁶¹

Saskaņā ar mūsu valsts Kriminālprocesa normām „apvienotās izmeklēšanas grupas vadītājs ir tās valsts pārstāvis, kurā notiek kriminālprocess.”⁴⁶² Tāda interpretācija nesniedz atbildi uz jautājumu par vadītāja procesuālo statusu. Turklāt nav pat norādes, ka personai vismaz jābūt iesaistītai kriminālprocesā.⁴⁶³

Regulējums neparedz, vai kopējās izmeklēšanas grupas vadītājs var būt konkrēta kriminālprocesa procesa virzītājs, vai konkrēta kriminālprocesa procesa virzītājam ir jābūt par kopējās izmeklēšanas grupas vadītāju. Autore sprāt, par grupas vadītāju ir jābūt procesa virzītājam, kurš kopš kriminālprocesa uzsākšanas vislabāk orientējas notiekošajā izmeklēšanā.

Lai grupas vadītāju uzklautu citi grupas dalībnieki, tam vienlaikus jābūt vadītāja līmenī. Ņemot vērā, ka praksē izmeklēšanā darbojas izmeklētāji, nevis dienestu vadītāji, ideālā gadījumā grupas vadītāja lomā jābūt pieredzējušam procesa virzītājam, kurš prot organizēt darbu un kuram piemīt līdera īpašības. Proti, „enerģiskam, sabiedriskam, apveltītam ar iniciatīvu, tādām, kurš prot uzklaut citu viedokļus, taktiskam, pārliecinātam, gudram, nopietnam, patstāvīgam, atjautīgam.”⁴⁶⁴

Minētās īpašības ir nepieciešamas, jo kopējas izmeklēšanas grupas vadītājam ir dubultslodze: pašam jāpiedalās izmeklēšanā un jāorganizē grupas darbs, nosakot katra dalībnieka uzdevumus. Darba organizācija paredz vairākus uzdevumus: noteikt vispārīgos izmeklēšanas virzienus, ieplānot pasākumu norisi, sadalīt uzdevumus grupas dalībniekiem, turklāt kontrolēt to izpildi. Vadītājam jākoordinē dalībnieku rīcība, periodiski organizējot kopsapulces, kā arī vadītāja pienākumos ietilpst iegūto materiālu apkopošana.⁴⁶⁵

Grupas darba organizācija pamatā balstās uz plāniem. Tie minēti daudzskaitlī tāpēc, ka kopējās izmeklēšanas grupu vienošanās ir paredzēts operatīvais pasākumu plāns, tas ir, visas grupas darba plāns. Taču bez tā ir nepieciešami arī plāni atsevišķiem izmeklēšanas pasākumiem. „Izmeklēšanas plāns ir noziedzīga nodarījuma izziņāšanas un pierādīšanas programma.”⁴⁶⁶ Kā jebkurā izmeklēšanā, arī plānojot kopējās izmeklēšanas grupas darbību, sākotnēji jāizvirza versijas. Pie kopējām izmeklēšanas grupām ir tāda plānošanas īpatnība, ka katrā valstī, kurā jau ir kriminālprocess, pastāv savas versijas. Operatīvajās sanāksmēs notiek versiju salīdzināšana, starp valstīm izvērtējot visu informāciju, kas ir dalībvalstu kompetento iestāžu rīcībā, attiecīgi paredzot

⁴⁶¹Joint Investigation Teams. CEPOL course Nr. 34. Francijā, 2011. Npublicēti materiāli.

⁴⁶²Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11. maijs, Nr.74., 891.panta 1.punkts.

⁴⁶³Sk. arī: Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks kriminālprocesā. III.Kriminālprocesa dalībnieki. Jurista vārds, 2006. 23. maijs, Nr.20. 8-17.lpp.

⁴⁶⁴См.: Федотова Н.Ф. Ролевая дифференциация и успешность групповой деятельности как факторы, влияющие на социальную перцепцию в экспериментальных малых группах. Сборник – Экспериментальная и прикладная психология. Ленинград: 1971, с.29.

⁴⁶⁵Joint Investigation Teams. CEPOL course Nr.34. Francijā, 2011. Npublicēti materiāli.

⁴⁶⁶Indulēns I. Kriminālistika. Rīga: Zvaigzne, 1978, 162. lpp.

nepieciešamo darba apjomu. Plānojot izmeklēšanas norisi, nav jāparedz visas detaļas, arī vēlāk ir iespējams tās koriģēt. No vienas puses, strikti pieturēties pie plāna būtu aplami, jo tas varētu kavēt izmeklēšanu, no otras puses, vispār neievērojot plānu, tas kļūst tikai par formālu dokumentu.

Normatīvajos aktos nav noteikts mehānisms, kā atlasīt kopējās izmeklēšanas grupas vadītāju, kā uzsākt un organizēt pasākumu plānu izstrādi. Izstrādājot, piemēram, instrukciju par kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanu, tajā varētu paredzēt, ka plānu izstrādā procesa virzītājs, saskaņojot ar dienesta vadītāju, un to apstiprina kriminālprocesu uzraugošais prokurors. Tāpat instrukcijā varētu paredzēt pienākumu citiem grupas dalībniekiem izpildīt grupas vadītāja uzdevumus. Turklāt jāparedz aizliegums vadītājam ietekmēt izmeklēšanu, ierobežojot izmeklētāju darbības, izvēloties taktiku, kā izpildīt noteiktu uzdevumu. Vadītājam būtu jānorāda tikai konkrēta uzdevuma mērķis, varbūt norādot arī darbības sfēru.

Par vēl vienu vadītāja funkciju ir jāmin konfliktsituāciju atrisināšana, protams, ja šādas situācijas rodas starp dalībniekiem kopējā izmeklēšanā. Saskaņā ar mūsu valsts Kriminālprocesa likumā paredzēto: „Procesuālo uzdevumu izpildītājs atbild par uzdotās izmeklēšanas darbības kvalitatīvu izpildi, un viņa pienākums ir informēt procesa virzītāju par visiem faktiem, kuri var būt nozīmīgi kriminālprocesa tiesiskai un taisnīgai pabeigšanai.”⁴⁶⁷

Jau minētajos atlases kritērijos jāiekļauj „cilvēka gribu/spēju sadarboties ar grupu, kā arī sagatavotību un pieredzi tiešajām uzdevumam.”⁴⁶⁸

Analizējot grupas vadītāja pilnvaras, konstatēta īpatnēja situācija. Likumdevējs dod iespēju brīvai pilnvaru apjoma noteikšanai saskaņā ar starptautiskajam tiesību normām, savukārt, Konvencijā par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās un Padomes pamatlēmumā par kopējām izmeklēšanas grupām ir noteikts, ka „grupas vadītājs rīkojas savas kompetences robežās saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem.”

Mūsu valsts KPL ir noteiktas šādas pilnvaras vadītājam, ja tas ir Latvijas pārstāvis.

1. Īstenot visas procesuālās tiesības, kādas viņam būtu, ja process notiktu tikai Latvijā.
2. Uzdot piekomandētajam grupas dalībniekam patstāvīgi veikt procesuālās darbības Latvijā.
3. Uzdot piekomandētajam grupas dalībniekam veikt noteiktu izmeklēšanas apjomu valstī, kuras pārstāvis viņš ir.
4. Izlemt, kādā apjomā iepazīstināt katru apvienotās grupas dalībnieku ar grupas rīcībā esošo informāciju.⁴⁶⁹

Vienlaikus KPL 891. panta ceturrtā daļa paredz, ka „dalībvalstis vienojoties, var noteikt citādu vadītāja pilnvaru apjomu”. Faktiski kopējas izmeklēšanas grupas vadītājam ir jābūt tas valsts

⁴⁶⁷Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11. maijs, Nr.74., 32.panta 2.punkts.

⁴⁶⁸Daudzietāžu izmeklēšanas komandas rokasgrāmata. Autoru grupa. FIB tulkojums. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1994. 54.lpp.

⁴⁶⁹Kriminālprocesa likums: Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11. maijs, Nr.74., 891.panta trešā daļa

pārstāvim, kurā notiek izmeklēšanas darbības, līdz ar to var būt arī vairāki grupas vadītāji, kuri vadītu visas grupas saskaņotu darbību savā valstī.

Faktiski Latvijā par grupas vadītāju varētu būt jebkuras izmeklēšanas iestādes amatpersona, taču darbību koordinētu prokuratūra. Starptautiskajos semināros⁴⁷⁰ bieži vien ir izteikta kritika par vājo sadarbību starp policiju un prokuratūru. Lai izlemtu jautājumu, kam ir jābūt par grupas vadītāju, ir jāņem vērā, kādā izmeklēšanas stadijā atrodas kriminālprocess.

Tiesības dot uzdevumus citas valsts dalībniekiem ir viens no tādiem jautājumiem, kurš ir pareizi jāizprot visiem vienošanās dalībniekiem. Tieši šīs tiesības teorētiski atceļ nepieciešamību pēc atsevišķo tiesiskās palīdzības lūgumu sastādīšanas un atvieglo sadarbību. Proti, iespējams dot uzdevumu, kas viennozīmīgi ir saistīts tikai ar izmeklējamu kriminālprocesu.

Rezumējot jāuzsver, ka kopējās izmeklēšanas grupas vadībai ir jābūt skaidri noteiktai un vienlaikus „plūstošai” attiecībā uz ģeogrāfisko reģionu jeb valsti, kurā notiek izmeklēšana. Savukārt lemjot jautājumu par vadītāja amatu, vai tas būs prokurors, policijas, muitas amatpersona, vai tiesnesis, ir jāņem vērā izmeklējamās lietas procesuālā stadija un nacionālā regulējuma īpatnības. Piemēram, Latvijā par kopējās izmeklēšanas grupas vadītāju nekādā gadījumā nevarētu nozīmēt izmeklēšanas tiesnesi, jo mūsu valstī viņa kompetencē neietilpst noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana.

Lai izlemtu, ar kāda apjoma informāciju iepazīstināt katru grupas dalībnieku, ir jāapzina to loks, jo katras grupas dalībnieku skaits un to pilnvaras ir atšķirīgas. Latvijā attiecībā uz šo jautājumu KPL norma ir neskaidra.

Juridiskajā literatūrā vēl pirms ES iniciatīvām par kopējām izmeklēšanas grupām, raksturojot izmeklēšanas darbību vislietderīgāko vispārējo izzināšanas noteikumu un metožu piemērošanu, A.Dulovs un P.Ļesterenko⁴⁷¹ (*А.Дулов, П.Нестеренко*) izceļ divus taktikas principus. Pirmkārt, brīvas līdzekļu izvēles principu, kas paredz konkrētas izmeklēšanas darbības izvēli, lai noskaidrotu to vai citu faktu. Šo izvēli nosaka konkrētas lietas apstākļi, izmeklētāja iespējas. Izmeklēšanas darbības taktikas izvēlei ir jābūt lietderīgai atkarībā no lietas īpatnībām un, ņemot vērā izmeklējamā noziedzīga nodarījuma raksturu, aizdomās turamās personas rakstura īpatnības, reālās izmeklētāja iespējas un grupas dalībniekus. Otrais ir maksimālas iespēju izmantošanas princips, savienojot katrā izmeklēšanas darbībā vienotību un koleģialitāti. Pēc šo autoru atzinuma, tikai abu formu pareizā savienošanā iespējami panākumi. Tas nozīmē, ka ir jābūt individuālai atbildībai par katru uzticēto uzdevumu, savukārt, citu procesa dalībnieku piesaistīšana ir viena no formām, kā piemēro koleģialitātes principu izmeklēšanas taktikā. Koleģialitātes mērķis ir uzlabot izmeklēšanas

⁴⁷⁰Joint Investigation Teams. CEPOL course Nr.34. Francijā, 2011.; Eiropola study visit II. Nīderlande, 2012. Nerepublicēti materiāli.

⁴⁷¹Дулов А.В., Нестеренко П.Д. Тактика следственных действий. Минск: Высшэйшая школа, 1971, с.272.

kvalitāti, saīsināt izmeklēšanas laiku, apspriežot informāciju, uzklausot dažādus viedokļus, fiksējot faktus utt. Mūsdienās – arī attīstot sadarbības prasmi starpvalstu izmeklēšanā.

A. Dulovs un P. Nesterenko uzskata, ka smago un apjomīgo lietu izmeklēšana grupā nodrošina savlaicīgumu un operatīvāti, veicot izmeklēšanas darbības. Tātad arī pirms piecdesmit gadiem izteiktiem atzinumiem nav zudusi aktualitāte mūsdienās.

Iepriekšējo gadu literatūrā⁴⁷² ir daudzpusīgi izpētīta sadarbība starp izmeklētājiem un operatīvajiem darbiniekiem. Šie sadarbības jautājumi joprojām ir aktuāli, to apliecina sadarbības problēmas kopējās izmeklēšanas grupās. No visa iepriekš iztirzātā izriet, ka kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanā ir divi aspekti: procesuālais un organizatoriskais. Nav nepieciešamības noteikt, kurš no tiem ir nozīmīgāks.

Organizatoriskās puses uzdevums – ātri un pilnīgi atklāt noziedzīgu nodarījumu un vispusīgi izmeklēt tā izdarīšanas apstākļus ar procesuāliem un kriminālmeklēšanas līdzekļiem. No procesuālās puses – darbībai grupā ir jābūt saskaņotai, kur daļa no dalībniekiem veic procesuālās darbības un daļa atbalsta ar informāciju, pildot atsevišķus procesuālus uzdevumus, veicot operatīvus pasākumus.⁴⁷³

Saskaņā ar Pamatlēmumu par kopējām izmeklēšanas grupām,⁴⁷⁴ grupas locekļi veic savus uzdevumus grupas vadītāja vadībā, ņemot vērā nosacījumus, kurus viņu pārstāvētās iestādes ir iekļāvušas nolīgumā par grupas izveidošanu. Tātad katra grupas dalībnieka pilnvaru loks atkarīgs no ieņemamā amata savā valstī un nacionālā regulējuma par kopējām izmeklēšanas grupām. Pamatlēmumā kā dalībvalstu uzdevums ir noteikts veikt visus organizatoriskos pasākumus, lai grupa varētu darboties. Ar organizatoriskiem pasākumiem būtu jāsaprot arī normatīvā regulējuma sakārtošanu, lai būtu skaidri saprotama kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanas procedūra katrā procesuālajā stadijā. Diemžēl Latvijas valsts Kriminālprocesa likumā attiecībā uz kopējās izmeklēšanas grupas dalībniekiem ir vairākas neprecizitātes, kuras būtu jāredzīgē.

Pamatlēmumā tiek minēti grupas dalībnieki un norīkotie, un arī locekļi, kuriem tiek piešķirtas atšķirīgas pilnvaras, darbojoties grupā. Tātad vienā grupā ir tie, kuri nav no dalībvalsts, kurā darbojas grupa – tie ir “norīkotie” darbam grupā. Šī dalībnieku kategorija Konvencijā par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās, ko Padome pieņēmusi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 34.pantu,⁴⁷⁵ minēta kā „piekomandētie” darbam grupā.

⁴⁷²Sk. piemēram: Якубович Н.А. Организация взаимодействия следователя прокуратуры и органов милиции. Москва: 1965, с. 44-45.

⁴⁷³Дубинский А.Я. Шостак Ю.И. Организация и деятельность следственно-оперативной группы. Киев: [Б.и.], 1981, с.47.

⁴⁷⁴Padomes pamatlēmums 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 20. jūnijs, L 162.

⁴⁷⁵Konvencijā par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās, ko Padome pieņēmusi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 34.pantu: Eiropas Savienības tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2004. 1. maijs, Nr. 69 (3017).

Norīkotajiem ir tiesības piedalīties izmeklēšanas darbībās dalībvalstī, kurā notiek darbība, vai saskaņā ar grupas vadītāja norādījumiem. Tiem saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem var uzticēt atsevišķus uzdevumus, veikt noteiktas izmeklēšanas darbības. Tomēr, lai veiktu izmeklēšanas darbības, ir nepieciešams kompetento iestāžu apstiprinājums no valsts, kurā notiek darbība, un norīkotājas dalībvalsts apstiprinājums. Taču veids, kā tiek saņemts apstiprinājums, nav noteikts, līdz ar to arī telefonisku apstiprinājumu var uzskatīt par derīgu. Tātad nacionālajā regulējumā ir jāparedz pilnvaru apjoms, ko drīkst veikt „norīkotie” jeb „piekomandētie” citu ES dalībvalstu dalībnieki, darbojoties kopējā izmeklēšanas grupā.

Mūsu valsts Kriminālprocesa likuma 892. un 893.pants paredz tādas kategorijas kā „ārvalsts piekomandētais dalībnieks” un „Latvijas dalībnieks”. Tas neizslēdz iespēju grupā iekļaut kādas citas, ne tikai ES dalībvalsts, dalībnieku grupā, jo citās Kriminālprocesa likuma normās kā „ārvalsts” tiek apzīmētas trešās valstis, diferencējot starpvalstu sadarbību ar ES dalībvalstīm un ārvalstīm. KPL 834. pantā ārvalsts piekomandētais dalībnieks „ir citas dalībvalsts pārstāvis grupā”, ar ko var saprast gan jebkuras ES dalībvalsts pārstāvi, gan tās dalībvalsts, kura piedalās kopējā izmeklēšanas grupā, pārstāvi. To kopējās izmeklēšanas grupas dalībnieku, kurš nav tiesīgs veikt nekādas darbības, bet tikai būt klāt, apzīmē ar jēdzienu grupas „loceklis”.

Vēl viens aspekts, kas būtu jāprecizē nacionālajā regulējumā, ir tāda piekomandēto dalībnieku kategorija, kas KPL 892.panta 2.punktā ir apzīmēta kā „starpvalstu organizācijas darbinieki, ja viņiem šādas tiesības būtu vienā no dalībvalstīm”. Pamatlēmumā par kopējām izmeklēšanas grupām⁴⁷⁶ un Konvencijā⁴⁷⁷ ir minēts, ka grupas darbībā iesaistās personas, kas nav kopējo izmeklēšanas grupu izveidojušo dalībvalstu kompetento iestāžu pārstāvji, kuras, ciktāl to atļauj attiecīgo dalībvalstu tiesību akti, kā arī atrunāts, ka tās varētu būt amatpersonas no iestādēm, kuras izveidotas, ievērojot Līgumu par Eiropas Savienību. No tā izriet, ka mūsu valsts KPL pieļauj iespēju grupā iekļaut jebkuras starpvalstu organizācijas darbinieku, jo likumā ir noteikts „ja viņam šādas tiesības būtu vienā no dalībvalstīm”. Tātad Latvijā tas ir paredzēts un līdz ar to izpildīts priekšnosacījums. Taču, autoresprāt, šī atruna ir transponēta tehniski, nemodelējot tās piemērošanas iespējas.

Faktiski ar starpvalstu organizāciju pārstāvjiem kopējā izmeklēšanas grupā biežāk saprot Eiropasta nacionālos pārstāvjus, Eiropola, Eiropas biroja krāpšanas apkarošanas pārstāvjus un atsevišķos gadījumos arī Interpola vai ASV Federālā izmeklēšanas biroja pārstāvjus, kurus pareizāk būtu saukt par grupas locekļiem.

---

⁴⁷⁶Padomes pamatlēmums 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 20. jūnijs, L 162.

⁴⁷⁷Konvencija par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās, ko Padome pieņēmusi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 34.pantu: Eiropas Savienības tiesību akts. Latvijas Vēstnesis, 2004. 1. maijs, Nr. 69 (3017).

Eiropas valstu pārstāvji, viņu vietnieki un palīgi saskaņā ar Eiropas lēmuma 9.f pantu var būt kopēja izmeklēšanas grupu locekļi, ja viņu dalībvalsts ir noteikusi, ka viņi piedalās kopējā izmeklēšanas grupā "kā valsts kompetentā iestāde"⁴⁷⁸. Promocijas darba izstrādes gaitā autorei neizdevās konstatēt nevienu normatīvo aktu, kas būtu pieejams un kurā būtu atrunāts, vai mūsu valsts pārstāvis Eiropā ir kompetents piedalīties kopējā izmeklēšanas grupā.

Eiropas un Eiropas biroja krāpšanas apkarošanas amatpersonas, un Eiropas valstu pārstāvji, viņu vietnieki un palīgi, kas nepiedalās grupā kā valsts kompetentā iestāde, var būt kopējās izmeklēšanas grupas darba dalībnieki bez tiesībām veikt kādas izmeklēšanas darbības, tikai sniegt informatīvo atbalstu. Tieši šī iemesla dēļ izmeklētāji nevēlas grupā iekļaut minēto aģentūru pārstāvjus.

Saskaņā ar Eiropas lēmuma 6.pantu, Eiropas amatpersonas var piedalīties kopējā izmeklēšanas grupā, veicot "atbalsta funkcijas"⁴⁷⁹, bet viņi nedrīkst piedalīties nekādā piespiedu pasākumā.

Kā vēl vienu kategoriju var izcelt tos, kuri sniedz palīdzību, nebūdami grupas dalībnieki, tomēr viņu atbalsts ir nepieciešams konkrētā lietā. Gadījumos, „ja kopējai izmeklēšanas grupai ir vajadzīga tādas dalībvalsts palīdzība, kura nav piedalījies grupas izveidošanā, vai trešās valsts palīdzība, tās valsts kompetentās iestādes, kurā notiek darbība, var lūgt palīdzību citas attiecīgās valsts kompetentajām iestādēm saskaņā ar atbilstošajiem dokumentiem vai kārtību.”⁴⁸⁰ Tie nav ne grupas dalībnieki, ne „norīkotie”, jo, izpildot atsevišķo tiesisko palīdzību, nedarbojas grupā.

Starpvalstu grupā dalībnieka procesuālajam statusam ir tikpat liela nozīme, kā veicot izmeklēšanu valstī. Kopējās izmeklēšanas grupas dalībnieki vienlaikus ir arī kriminālprocesa dalībnieki, tomēr mūsu valsts Kriminālprocesa likumā tie nav atsevišķi pieminēti. Ā. Meikališa un K. Strada-Rozenberga norāda uz trūkumiem Kriminālprocesa likuma normās: „veidojot šādu sadaļu, pirmkārt, tiešām vajadzētu tajā iekļaut visas kriminālprocesā iesaistītas personas un, otrkārt, veidojot to tiesību vai pienākumu uzskaitījumu, tas jāsaskaņo ar pārējo likuma tekstu.”⁴⁸¹

Teiktais attiecināms arī uz kopējās izmeklēšanas grupas dalībniekiem.

KPL 834. pants paredz, ka „Procesuālās darbības valstī, kuru pārstāv piekomandētais dalībnieks, viņš veic savu pilnvaru ietvaros un vadītāja noteiktajā apjomā.” Tādējādi, pirmkārt, nedrīkst pārsniegt savu kompetenču robežas, otrkārt, jāpilda grupas vadītāja uzdevumi.

---

⁴⁷⁸ Padomes lēmums 2002/187/TI ar ko izveido Eiropas, lai pastiprinātu cīņu pret smagiem noziegumiem: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 6. marts, L 63.

⁴⁷⁹ Padomes Lēmums 2009/371/TI ar ko izveido Eiropas Policijas biroju (Eiropolu): Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 15. maijs, L 121/65.

⁴⁸⁰ Padomes pamatlēmums 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 20. jūnijs, L 162.

⁴⁸¹ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks kriminālprocesā. III. Kriminālprocesa dalībnieki. Jurista Vārds, 2006. 23. maijs, Nr. 20.

KPL 835. pantā Latvijas dalībniekam paredzētas tiesības „ārvalstī notiekošajā kriminālprocesā patstāvīgi veikt procesuālās darbības Latvijā savu procesuālo pilnvaru ietvaros un vadītāja noteiktajā apjomā.” Turklāt minētajā normā ir paredzētas tiesības „nodot vadītāja rīcībā visu kriminālprocesam nepieciešamo informāciju, kas viņam Latvijā pieejama sakarā ar savu amatu”. Pamatlēmumā par kopējām izmeklēšanas grupām „norīkotajiem dalībniekiem ir tiesības piedalīties izmeklēšanas darbībās dalībvalstī, kurā notiek darbība”⁴⁸². Tas nozīmē, ka dalībniekam tiek piešķirta rīcības brīvība, tomēr grupas vadītājs konkrētu iemeslu dēļ var lemt citādi saskaņā ar tās dalībvalsts likumiem, kurā grupa darbojas.

Kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas nepieciešamību bieži vien pamato ar vienkāršāko informācijas apmaiņas iespēju.⁴⁸³ Tas ir pamatoti, jo arī Pamatlēmumā un Konvencijā ir atsevišķi atrunāts, ka informāciju, kuru grupas dalībnieks vai norīkotais dalībnieks ir likumīgi iegūvis, darbojoties kopējā izmeklēšanas grupā, un kura citādi nav pieejama attiecīgo dalībvalstu kompetentajām iestādēm, var izmantot:

a) mērķim, ar kādu ir izveidota grupa;

b) lai atklātu un izmeklētu noziedzīgus nodarījumus un sauktu par tiem pie atbildības, ja iepriekš ir saņemta tās dalībvalsts piekrišana, kurā informācija ir iegūta. Minēto piekrišanu var nedot tikai tad, ja šādas informācijas izmantošana apdraudētu kriminālizmeklēšanu attiecīgajā dalībvalstī un ja tās sakarā šī dalībvalsts varētu atteikties sniegt savstarpēju palīdzību;

c) lai novērstu tūlītējus un nopietnus draudus sabiedrības drošībai, ja pēc tam uzsāk kriminālizmeklēšanu;

d) citiem mērķiem, ciktāl par to vienojas dalībvalstis, kas izveidojušas grupu.⁴⁸⁴

Tātad sadarbojoties kopējā izmeklēšanas grupā, visiem grupas dalībniekiem ir jābūt pieejai pie iegūtās informācijas.

Kopējo izmeklēšanas grupu eksperti⁴⁸⁵ uzsver, ka ir būtiski atšķirt tiesības piedalīties grupā un tiesības veikt izmeklēšanu. Aktuālā paraugvienošanās⁴⁸⁶ ir paredzēta locekļu un dalībnieku sadarbībai, kuru dalību atšķir tieši tiesību apjoms. Kopējā izmeklēšanas grupā var piedalīties ne

⁴⁸²Padomes pamatlēmums 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 20. jūnijs, L 162 .

⁴⁸³Joint Investigation Teams. CEPOL course Nr.34. Francijā, 2011.; Eiropola study visit II. Nīderlande, 2012. Npublicēti materiāli.

⁴⁸⁴Padomes pamatlēmums 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 20. jūnijs, L 162.

⁴⁸⁵Lotzs S., Riedels K., Meiers R. Kopējās izmeklēšanas grupas. Starptautiska konference Vācijā, 2005. Npublicēti materiāli.

⁴⁸⁶Padomes rezolūcija par paraugnolīgumu kopējās izmeklēšanas grupas izveidei: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2010. 19. marts, C 70.

tikai ES aģentūru, proti, Eiropola, Eirojusta, Eiropas Krāpšanas apkarošanas biroja un citu aģentūru ierēdņi, bet arī ASV Federālā izmeklēšanas biroja amatpersonas. Katrā ziņā visu piedalījušos ierēdņu funkcijas, uzdevumi, pienākumi tiek ietverti slēgtajā vienošanās. No sadarbības taktikas viedokļa kopējā izmeklēšanas grupā nedrīkst iesaistīt nevienu lieku dalībnieku, tāpēc arī starptautisko struktūru dalībnieku iekļaušanai grupā jābūt pārdomātai.

Ņemot vērā ES dalībvalstu tiesību normu dažādību, slēdzot vienošanās par kopējās izmeklēšanas grupas izveidi, ir jāatrunā grupas vadītāja un to dalībnieku pilnvaras katrā no iesaistītajām valstīm. No tā izriet, ka grupā jāiekļauj pieredzējuši izmeklētāji, tomēr jāievēro arī priekšnosacījums, ka grupā ir jāiekļauj tie darbinieki, kuri strādājuši kriminālprocesā jau no tā uzsākšanas un specializējas noteiktu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā. Sarežģītākajos gadījumos būtu jāapsver iespēja iekļaut no paša sākuma arī prokuratūras pārstāvjus. Līdz ar profesionalitāti vērā jāņem arī amatpersonu prasme sadarboties komandā, darba kultūra un rakstura īpašības, jo grupas darba panākumi ir atkarīgi no attiecībām, kuras veidojas neformāli, no psiholoģiskās atmosfēras grupā. Šie jautājumi ir aplūkojami, analizējot organizatoriskā rakstura problēmas.

Raksturojot kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas priekšnosacījumus, ir jāizvērtē arī iespējas atteikties no dalības tajā. Salīdzinājumam, piemēram, tiesiskās palīdzības lūgumu atteikuma iemesli jau ir paredzēti noslēgtajos līgumos, starp kuriem visbiežāk tiek minēti tādi kā kaitējums puses, kurai nosūtīts pieprasījums, suverenitātei un drošībai u. c.

Atteikšanās no dalības kopējā izmeklēšanas grupā visbiežāk ir saistāma ar finansiāliem apsvērumiem. Tomēr tas nebūtu pareizi, jo modernās tehnoloģiskās iespējas dod iespēju sadarboties arī izmantojot tehniku, fiziski paliekot savā valstī, un nepieciešamības gadījumā organizēt darbības kopīgi. Vienošanās dod iespēju sadarboties konkrētiem cilvēkiem noteiktu laika posmu, kas nav mazsvarīgi, izmeklējot konkrētās noziedzīgās organizācijas darbību, jo sadarbības partneru mainība nelabvēlīgi ietekmē izmeklēšanas norisi.

Atteikšanās no dalības kopējā izmeklēšanas grupā ir jāsaista ar tādiem apsvērumiem kā, piemēram, izmeklējamais noziedzīgais nodarījums saskaņā ar mūsu valsts KL nav smags vai sevišķi smags, turklāt pastāv alternatīvas iespējas paveikt uzdevumu, iesaistot mazāk resursu uzdevumu izpildē. Taču lēmums par piedalīšanos vai atteikšanos piedalīties kopējā izmeklēšanas grupā ir jāpieņem pēc pirmās sapulces, kad ir izteikti argumenti, kādēļ konkrētas valsts tiesībsardzības iestādes tiek aicinātas. Pašreizējā situācija Latvijā liecina, ka lēmumu par dalību vai atteikšanos no dalības kopējā izmeklēšanas grupā ir jāpieņem procesa virzītājam, kaut reāli šie jautājumi jāaskaņo ar dienesta vadītāju, prokuratūru un nacionālo pārstāvi Eirojustā. Šī procedūra būtu jānostiprina normatīvajā regulējumā.

Apkopojot apakšnodaļā izpētīto, autore nonāk pie šādiem secinājumiem:

Ņemot vērā ES dalībvalstu tiesību normu dažādību, slēdzot vienošanās par kopējās izmeklēšanas grupas izveidi, ir jāatrunā grupas vadītāja un to dalībnieku pilnvaras katrā no iesaistītajām valstīm. No tā izriet, ka grupā jāiekļauj pieredzējuši izmeklētāji. Tomēr jāievēro tāds priekšnosacījums, ka grupā ir jāiekļauj tie darbinieki, kuri strādājuši kriminālprocesā jau no tā uzsākšanas un specializējas noteiktu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā. Sarežģītākajos gadījumos būtu jāapsver iespēja jau pašā sākumā iekļaut arī prokuratūras pārstāvjus.

Kopējo izmeklēšanas grupu darbības pamats ir vienošanās, kurā tiek formulēts mērķis, galvenie noteikumi un skaidri formulēti locekļu un dalībnieku uzdevumi. Izveidojot kopējo izmeklēšanas grupu, tiek nodrošināts elastīgs sadarbības veids izmeklēšanā, kas dod iespēju grupas dalībniekiem izvērtēt juridisko procedūru atšķirības, noteikumus attiecībā uz pierādījumiem un konkrētiem piespiedu pasākumiem.

Dibinot kopējo izmeklēšanas grupu, pastāv obligāts nosacījums pārliecināties, vai izvirzīto mērķi nebūs lietderīgāk sasniegt ar citiem klasiskiem līdzekļiem. Pareiza mērķu definēšana, detalizēta pasākumu izstrāde ir labs panākumu pamats. Diemžēl vissarežģītāk ir noteikt mērķi, kas atspoguļotu visu dalībnieku iecerēto, jo noziedzīgas organizācijas darbība dažādi ietekmē un skar valstu intereses, kas attiecīgi atspoguļojas tiesībaizsardzības iestāžu ieinteresētībā līdzdarboties kopējā grupā.

Atteikšanās no dalības kopējā izmeklēšanas grupā ir jāsaista ar iepriekš raksturotiem priekšnosacījumiem, proti, ja izmeklējamais noziedzīgais nodarījums saskaņā ar mūsu valsts Krimināllikumu nav smags vai sevišķi smags, vai, ja pastāv alternatīvas iespējas paveikt uzdevumu, iesaistot mazāk resursu uzdevumu izpildē. Taču lēmums par dalību vai atteikšanos no dalības kopējā izmeklēšanas grupā ir jāpieņem pēc sākotnējās koordinējošās sapulces, kad ir izteikti argumenti, kādēļ konkrētas valsts tiesībaizsardzības iestādes tiek aicinātas.

Kopējā izmeklēšanas grupā tiek izstrādāta kopējā izmeklēšanas un kriminālvajāšanas stratēģija, un tas dod iespēju saglabāt izmeklēšanas veselumu, neizjaucot atsevišķās valstīs iecerētos izmeklēšanas pasākumus.

Kopējās izmeklēšanas grupas var izveidot kopā ar valstīm, kas neietilpst Eiropas Savienībā, vai arī to var darīt šādas valstis savā starpā. Juridiskais pamats var būt:

- starptautisks juridisks instruments,
- divpusējs nolīgums,
- daudzpusējs nolīgums,
- valsts tiesību akti (piemēram, Kriminālprocesa kodeksa pants(-i)).

Kopumā Latvijas kriminālprocesuālajās normās ir ietvertas 2000. gada Konvencijas par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās 13. panta prasības attiecībā uz kopējām izmeklēšanas grupām, kā arī ticis ņemts vērā 2002. gada 13. jūnija Eiropas Savienības

Padomes pamatlēmums par kopējām izmeklēšanas grupām, tomēr Latvijas likumdevējs neskaidri reglamentē jautājumus par organizatoriskiem pasākumiem, kurus dalībvalstīm jānodrošina, lai grupa varētu darboties.

3.3. Kopējo izmeklēšanas grupu organizatorisko problēmu analīze

Starpvalstu sadarbība kopējās izmeklēšanas grupās joprojām ir aktuāls diskusiju jautājums. Interesanti, ka viedokļi dalās kardināli pretējos virzienos, tos iespaido puses izcelsmes valsts, piederība pie konkrētas tiesībsargājošas iestādes, ieņemamais amats un profesionālā izaugsme. Daži no praktiķiem, piemēram, W. Ēgels (*W.Oegel*), S. Locs (*S.Lotz*) R. Meiers (*R.Meier*)⁴⁸⁷ atzīst, ka līdzšinējā prakse, sadarbojoties kopējās izmeklēšanas grupās, ir ļoti pozitīva. Par veiksmīgākajiem un visvairāk sevi attaisnojušajiem sadarbības piemēriem kopējās izmeklēšanas grupās tika raksturotas grupas, kuras dibinātas teroristisko aktivitāšu, narkotisko vielu, nelegālas naudas apgrozības, kontrabandas apkarošanā. Tomēr praktiķu viedokļi ir atšķirīgi un ne vienmēr objektīvi, jo tie mēdz sakrist ar piederības iestādes viedokli.

Apzinot faktorus, kuri kavē starpvalstu sadarbības attīstību kopējās izmeklēšanas grupās, praktiķi izdala valodas, birokrātijas, finanšu, tehnikas, strukturālās problēmas.⁴⁸⁸

Valodas problēmas kavē komunikāciju starp dažādu valstu pārstāvjiem, turklāt valstīs pastāv atšķirīga terminoloģija. Iesaistīt sadarbībā tulkus arī ir problemātiski, jo tā ir specifiska sadarbības sfēra, un profesionāls tulks ne vienmēr nodrošina izmeklētāju prasības, kas nav noteikti saistāms ar valodu, taču ar atsevišķu pasākumu būtību, kurā nav lietderīgi iesaistīt vēl vienu cilvēku.⁴⁸⁹

Cita problēma pastāv sākotnējā stadijā jeb kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanā un arī pie izmeklēšanas pasākumu saskaņošanas, jo katrā valstī ir savas shēmas. Birokrātijas problēma skar arī ierēdņu kompetences spektru, kas dalībvalstīs ir atšķirīgs. Minētie apstākļi kavē izmeklēšanas pasākumu savlaicīgu realizāciju, tāpēc, sadarbojoties kopējā izmeklēšanas grupā, tie ir jāņem vērā.

Nākamā problēma ir finanšu līdzekļu trūkums. Tās risināšanai, autoresprāt, plānojam budžetu, laikus būtu jāparedz izdevumi operatīviem komandējumiem.

Problēmas saistāmas arī ar atšķirīgo tehnisko nodrošinājumu – dalībvalstis mēģina to risināt ar Eiropola starpniecību, kā arī, iegūstot Eiropas Komisijas finansiālo atbalstu projektu ietvaros, ir iespējams

---

⁴⁸⁷Kopējās izmeklēšanas grupas. Starptautiska konference Vācijā, 2005. Npublicēti materiāli.

⁴⁸⁸Turpat.

⁴⁸⁹Leisen H. Wird jetzt alles besser? Einschätzungen zum Instrument der „Gemeinsamen Ermittlungsgruppe“. Rheinland-Pfalz: Internationale Fachtagung, 2004. Npublicēti materiāli.

iegādāties nepieciešamo tehniku. Laikā gaitā arī tiek risināti jautājumi par atšķirīgiem tehniskiem standartiem.⁴⁹⁰

Dažādās specvienību strukturālās formas rada problēmas partneru iesaistīšanā. Turklāt dalībvalstu pārstāvji ir ieguvuši izglītību katrs savā valstī, ar tajā atzītiem standartiem, kā rezultātā bieži trūkst speciālas izglītības, izmeklējot noziedzīgus nodarījumus starp valstīm. Šī problēma ir cieši saistīta ar Ziemeļeiropas un Dienvideiropas atšķirībām kultūrā, īpaši jūtamas taktiskās atšķirības, jo tiek praktizēta vai nu pavēļu, vai uzdevumu taktika.

Tāpat pašreiz sadarbībā kopējās izmeklēšanas grupās ir identificējas organizatoriska rakstura problēmas, kuras saistītas ar:

- atšķirīgiem nacionāliem likumiem;
- valodas barjeru;
- dažādu iestāžu atšķirīgu kompetenci;
- dažādiem nosacījumiem attiecībā uz datu aizsardzību;
- nacionālo likumu pretrunām ar ES regulējumu;
- atšķirīgām kriminālprocesa stadijām;
- dažādām kriminālpolicijas kompetencēm;
- tehnisko nodrošinājumu;
- amatpersonu pilnvarām;
- prokuroru un tiesnešu iesaistīšanu un atbildību;
- nenoteikto grupas izveidošanas iniciēšanu (prokuratūra, policija);
- atšķirīgu speciālo izmeklēšanas pasākumu akceptēšanas kārtību (prokurors/tiesnesis);
- atšķirīgiem procesuāliem termiņiem;
- katras valsts nacionālā Kriminālprocesa likuma īpatnībām.⁴⁹¹

Utopisks visu minēto problēmu risinājums būtu kopējo vadlīniju izstrāde, kuras būtu obligāti jāievēro, sadarbojoties pārrobežu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā. Ņemot vērā, ka tas nav iespējams, jāmeklē katras problēmas atsevišķi risinājumi.

Pētot starpvalstu sadarbības problēmas izmeklēšanā, ir vērts iepazīties arī ar mūsu valsts izmeklētāja N.Zlakomanova⁴⁹² pieredzi. Lai gan izmeklētāja pieredze iegūta iepriekšējās savienības pastāvēšanas laikā, problēmu aktualitāte nav zudusi arī mūsdienās. N. Zlakomanovs, būdams izmeklēšanas priekšnieks, devās uz Gruziju, lai noskaidrotu lietas apstākļus par bezalkoholisko dzērienu rūpnīcas darījumiem ar vīndariem Gruzijā. Izmeklētājs precīzi atspoguļo problēmas, ar

⁴⁹⁰Joint Investigation Teams. CEPOL course Nr.34. Francijā, 2011.; Starptautiska konference: Kopējas izmeklēšanas grupas, Vācijā, 2004. Npublicēti materiāli.

⁴⁹¹Joint Investigation Teams. CEPOL course Nr.34. Francijā, 2011.; Joint investigations teams – effective means in the cross-border fight against crime. Rhineland – Palatinate state Police Academy. Vācijā, 2006.; Starptautiska konference: Kopējas izmeklēšanas grupas, Vācijā, 2004. Npublicēti materiāli.

⁴⁹²Zlakomanovs N. Izmeklēšanas priekšnieka atmiņas. Tipogrāfija „P&Ko”. Rīga: 2000. 219. lpp.

kurām sastopas vienas valsts pārstāvis citā valstī: „(...) es dabūju izjust, ko nozīmē nesaprast nevienu vārdu tai valodā, kurā visi sarunājas tavā klātbūtnē (...), man bija atbildīga misija – noskaidrot patiesību (...). Vai tulks precīzi pārtulko jautājumus un atbildes? Vai viņš lieciniekiem nedod padomu – ko liecināt un ko – ne? (...) Cik slikti, ka izmeklētājs nezina valodas!”⁴⁹³ Šī problēma pastāv arī šodien. Sadarbība kopējās izmeklēšanas grupās paredz vienu darba valodu, tomēr prioritātes paredz, ka nopratināšanu iespējams veikt pratināmā dzimtajā valodā neatkarīgi no tā, kur viņš atrodas. Piemēram, Latvijas pilsoni Anglijā, Spānijā var nopratināt Latvijas tiesībsargājošas iestādes izmeklētājs. Turklāt iegūtā informācija kļūst uzreiz pieejama arī citiem ieinteresētiem grupas dalībniekiem, kas tiesiskās palīdzības ceļā būtu zināma labākā gadījumā pēc mēneša. Izvērtējot šādas personas liecības, attiecīgi tiek pieņemti lēmumi par turpmāk veicamajiem izmeklēšanas pasākumiem.

Kā vēl viens no būtiskākajiem elementiem, kāpēc valstis atsakās veidot kopējās izmeklēšanas grupas, izmantojot tradicionālus sadarbības veidus, ir finanses. Kopējo izmeklēšanas grupu dibināšana paredz attiecīgus finansiālus izdevumus, kuru segšanas nepieciešamība un iespējas ir jāizvērtē pirms vienošanās noslēgšanas. ES, izvērtējot mērķus, kuru dēļ tiek dibinātas kopējās izmeklēšanas grupas, attīstījusi arī finansiālā atbalsta iespējas.⁴⁹⁴ Arī pēc tāda atbalsta sniegšanas praktiskus no kopējo izmeklēšanas grupu dibināšanas attur birokrātiskā naudas piešķiršanas procedūra. Ar finansiāliem aspektiem ir saistīta obligāta Eirojosta nacionālā pārstāvja iesaistīšana kopējā izmeklēšanas grupā: „Valsts pārstāvjus, viņu vietniekus vai viņu palīgus aicina piedalīties visās kopīgās izmeklēšanas darba grupās, kas attiecas uz to pārstāvēto dalībvalsti un ko sakarā ar piemērojamaiem finanšu instrumentiem finansē Kopienā.”⁴⁹⁵ Šis priekšnosacījums būtu jāievēro un jāatspoguļo nacionālajā regulējumā.

Gadījumos, kad finansiālais atbalsts tiek saņemts no Eirojosta, papildus procesuāliem termiņiem ir jāņem vērā arī finanšu piešķiršanas ilgums. Kopējā izmeklēšanas grupa tiek izveidota uz sešu mēnešu vai viena gada laika periodu no vienošanās parakstīšanas dienas. Jebkura puse var vienpusēji izlemt jebkurā laikā kopējo izmeklēšanas grupu izbeigt vai pastāvēšanas termiņu pagarināt.⁴⁹⁶ Noteiktais laiks seši/divpadsmit mēneši viennozīmīgi nav pietiekams smagu un sevišķi smagu noziegumu izmeklēšanā, tomēr Eirojosts argumentē līdzekļu piešķiršanas termiņu ne vairāk par sešiem mēnešiem ar mērķi atbalstīt vairākas kopējās grupas. Uzdrošināties iniciēt kopējās

⁴⁹³Zlakomanovs N. Izmeklēšanas priekšnieka atmiņas. Tipogrāfija „P&Ko”. Rīga: 2000. 49 lpp.

⁴⁹⁴Krejčova L. Guidance on JITs funding Eurojusts JIT Funding Project. CEPOL course Nr.34. Francijā, 2011.; sk. arī: Kā pieteikties, lai saņemtu finanšu palīdzību kopējai izmeklēšanas grupai. Pieejams: http://www.eurojust.europa.eu/jit_funding.htm [aplūkots 2011. gada 7. aprīlī].

⁴⁹⁵Padomes lēmums 2009/426/TI par Eirojust stiprināšanu un ar kuru groza Lēmumu 2002/187/TI, ar ko izveido Eirojust, lai pastiprinātu cīņu pret smagiem noziegumiem: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2009. 4. jūnijs, L 138.

⁴⁹⁶Padomes rezolūcija par paraugnolīgumu kopējās izmeklēšanas grupas izveidei: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2010. 19. marts, C 70.

izmeklēšanas grupas izveidošanu ir apgrūtināši, jo nav pārliecības par atbalsta saņemšanu. Lai pieteiktos finansējuma saņemšanai no Eirojusta, ir jānoslēdz kopējās izmeklēšanas grupas vienošanās. Tad trīs nedēļu laikā seko pieteikuma izvērtēšana. Problemātiski ir arī tas, ka izmeklētājiem nav pieredzes grāmatvedības dokumentācijas aizpildīšanā un tas aizņem daudz laika. Tādējādi finansējumu izmanto to valstu pārstāvji, kuri vienreiz izmēģinājuši, saņēmuši reālu atbalstu un zina visu procedūru, līdz ar ko neuzskata to par šķērslī.

Risinot iestāžu atšķirīgās kompetences problēmas dalībvalstīs, ir jāpievērš uzmanība plānu sastādīšanai. Piemēram, izmeklēšanas pasākumu plānā pie katra atsevišķā pasākuma, arī piemērojot piespiedu līdzekļus, jānorāda kompetentā tiesībsargājošā iestāde un jāiesaista tikai faktiski strādājošais personāls, saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā paredzēts pasākumu realizēt.⁴⁹⁷ Par vienu no būtiskiem trūkumiem praktiķi min, ka izstrādātajā paraugu veidlapā⁴⁹⁸ paredzēta aile iesaistīto personālu datiem, ko ne vienmēr ir iespējams aizpildīt. Varētu norādīt tikai kompetento struktūrvienību, kura pildīs noteiktus uzdevumus, un, ja ir nepieciešami izpildītāju dati, tos ir iespējams pievienot, neatklājot identitāti, pie vienošanās teksta atsevišķā dokumentā.

Arī citiem organizatoriskiem jautājumiem varētu būt izšķiroša loma, tāpēc ir laicīgi jāparedz tādas tehnikas izmantošana, kura, piemēram, spēj uztvert frekvences visās dalībvalstīs. Šo problēmu iespējams risināt ar Eiropola atbalstu, kas ne vienmēr ir zināms grupas dalībniekiem. Modernizējot sadarbību, atsevišķus jautājumus iespējams risināt neklātienē, izmantojot videokonferenci. Arī slēdzot vienošanās, ir jāizmanto modernās tehnoloģijas. Igaunijas kolēģi bieži visus jautājumus saskaņo telefoniski, videokonferencē un pa elektronisko pastu. Kopējās izmeklēšanas grupas vienošanās tiek nosūtīta visām iesaistītajām dalībvalstīm parakstīšanai, kas ļauj taupīt līdzekļus. Tas liecina, ka sadarbības attīstībā svarīga nozīme ir iniciatīvai, kura jāuzņemas, lai sasniegtu gala rezultātu.

Runājot par speciālām izmeklēšanas darbībām, jāatsaucas uz vācu eksperta K.Mora (*K.Mohrs*) piemēru⁴⁹⁹, kurš atspoguļo minēto pasākumu lietderību. Proti, izmeklēšana par narkotiku tirgotājiem pie Keizerslauternas (Kaiserslautern) noveda policiju uz eiro naudas viltošanas pēdām, kur kāds dīleris piedāvāja arī viltoto naudu. Tirgotājs, būdams polis, Vācijā dzīvoja nelegāli. Policijas ierēdņi, neatklājot savu piederību dienestam policijā, sazinājās ar tirgotāju. Iesaistot operācijā kādu bezdarbnieci, policijas amatpersonas saplānoja viltotās naudas iegādāšanos. Ekspertīzes rezultātā konstatēts, ka viltotās banknotes piecdesmit eiro vērtībā bija labas kvalitātes. Izmeklēšanā kopā ar federālo policiju noskaidrojās, ka viltotās naudas apjoms, ar kuru rīkojās noziedznieki Eiropā, ir ap 152,800 eiro. Turpmākā izmeklēšana noritēja ļoti ātri.

⁴⁹⁷Joint Investigation Teams. CEPOL course Nr.34. Francijā, 2011. Npublicēti materiāli.

⁴⁹⁸Padomes rezolūcija par paraugnolīgumu kopējās izmeklēšanas grupas izveidei: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2010. 19. marts, C 70.

⁴⁹⁹Mohrs K. Internationale polizeiliche Zusammenarbeit – „Gemeinsamer Ermittlungsgruppen“ – Quo vadis? Rheinland-Pfalz, Internationale Fachtagung, 2004. Npublicēti materiāli.

Noskaidrojās, ka viltojumi tiek gatavoti Polijā. Sazinoties ar poļu kolēģiem, noskaidrojās, ka tie ir atklājuši līdzīgas prettiesiskas darbības. Vācu slepenais palīgs uzsāka darījuma pārrunas ar naudas viltotājiem Varšavā. Beidzot izdevās nopirkt viltotās eiro banknotes 100,000- vērtībā, tad sekoja piecu poļu grupas dalībnieku apcietināšana, ko attiecīgi veica poļu policija. Pēc dienas tika atklāta darbnīca, kur viltoja naudu, un aizturēja vēl piecus aizdomās turamos (trīs poļus un divus ukraiņus) starp tiem arī grupas vadītāju. Darbnīca bija profesionāli aprīkota. Izņēma aparatūru un 250,000 viltoto banknošu, kuru izgatavošana bija vēl procesā. Materiālu pietiktu 1,5 mlj. eiro izgatavošanai. Izmeklēšanas efektivitāti noteica apstākļi, ka bija uzsākti paralēli procesi, noritēja laba starpvalstu sadarbība.⁵⁰⁰

K. Mors atzīmē, ka Vācija operatīvos pasākumus praktizē kopš 1992. gada visā Eiropā. Izmeklēšanā ir pierādījies, ka atsevišķie kontakti un informācijas apmaiņa nedod pietiekami labus rezultātus noziedzības kontrolē.⁵⁰¹ Noziedzības kontroles mūsdienu izmeklēšanas metodes jāparedz noteiktajās vienošanās.

Noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā svarīgākais nosacījums ir savlaicīga informācijas saņemšana. Traģiskie notikumi, kas saistīti ar teroristu aktivitātēm 2001. gadā Ņujorkā, 2004. gadā Madridē, 2005. gadā Londonā, pamudināja pārskatīt informācijas apmaiņas procesu norisi un, atbalstot zviedru iniciatīvu, ieviest pieejamības principu. Tādējādi informācijas apmaiņā starp valstīm ir jāņem vērā iniciatīva, kuras pamatā ir ātrums un vienkārša procedūra, jo iegūto informāciju drīkst izmantot tikai tam mērķim, kuram tā bijusi pieprasīta. Tas nozīmē, ka lielākoties šādi iegūta informācija netiek izmantota kriminālprocesā kā pierādījums.

Informācijas apmaiņas process ir saistīts ar informācijas saturu, tās iegūšanas avotu, izmantošanas mērķi utt. Cilvēktiesību ievērošanas aspektā ir nepieciešams stiprināt mehānismus, lai nepieļautu nepamatotu informācijas noplūdi, izmantošanu ārpus paredzētajiem mērķiem.

Pareizi ir atzīmējis H.Leisens (*H.Leisen*), ka “Izmeklēšanas procesi ar pārrobežu aspektiem tika izgudroti, kā zināms, nevis no ES institūciju puses, taču tos attīstīja visi mūsu darba devēji – labi organizētie noziedznieki.”⁵⁰² Kā pretreakcija šiem procesiem pašlaik notiek policijas sadarbības institucionalizācija un palielinās informācijas apmaiņas kanālu daudzums. Arī par vienu no mērķiem, kādēļ valstis ieinteresētas izveidot kopējās izmeklēšanas grupas, tika minēta visas izmeklēšanā iegūtās informācijas apmaiņa.

---

⁵⁰⁰Mohrs K. Internationale polizeiliche Zusammenarbeit – „Gemeinsamer Ermittlungsgruppen“ – Quo vadis? Rheinland-Pfalz, Internationale Fachtagung, 2004. Npublicēti materiāli.

⁵⁰¹Ibid.

⁵⁰²Leisen H.: „Ermittlungsverfahren mit grenzüberschreitenden Bezügen wurden bekanntlich nicht durch EU-Institutionen erfunden sondern durch unser aller Arbeitsgeber, den gut organisierten Kriminellen.” Wird jetzt alles besser? Einschätzungen zum Instrument der Gemeinsamen Ermittlungsgruppe. Rheinland-Pfalz, Internationale Fachtagung, 2004. Npublicēti materiāli.

Rezumējot apakšnodaļā iztirzātās problēmas, ir jāuzsver, ka sadarbībai kopējā izmeklēšanas grupā ir jānoslēdz vienošanās. Ņemot vērā daudzpusējas sadarbības problemātiku, proti, sarežģītu saskaņošanas procesu, kā arī, balstoties uz iegūto pieredzi un sastopamo problēmu analīzi, ir izstrādātas kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas paraugvienošanās,⁵⁰³ kuras ik pēc laika (2003. gada ieteikums tika aktualizēts 2010. gadā) tiek modernizētas.

Ņemot vērā, ka kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanas nepieciešamība tiek pamatota dažādi, arī paraugvienošanās kalpo sākotnējas sadarbības uzsākšanai, jo valstis var attīstīt savu praksi. Šodienas prakse ir tāda, ka tiek noslēgts līgums par kopējās izmeklēšanas grupas dibināšanu, un pie tā tiek izstrādāts pasākumu plāns, kurā detalizēti atrunā visus ieplānotos pasākumus, norādot „aktīvus” un „pasīvus” dalībniekus. Starptautiskajā vidē tiek minēts, ka plānu izstrādei trūkst elementāru zināšanu, ko varētu attiecināt uz dalībnieku neprofesionalitāti. Tomēr pozitīvas iestrādes iespējams attīstīt divpusējās, reģionālās paraugvienošanās, ņemot vērā nacionālā regulējuma īpatnības. Tādos gadījumos būtu iespējams ietvert arī taktisko dažādību, piemēram, speciālo izmeklēšanas pasākumu realizāciju, pakāpeniski attīstot domāšanas veida maiņu no īslaicīgu mērķu sasniegšanas uz ilgtermiņa rezultātu iegūšanu. Tomēr pirms nonākt līdz līgumam par kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanu, ir jārisina organizatoriska rakstura jautājumi nacionālā līmenī. Latvijā būtu jāpapildina normatīvais regulējums par kopējām izmeklēšanas grupām, paredzot sazināšanās kārtību ar Eiropas nacionālo pārstāvi, Eiropolu, precizējot iestāžu kompetenci kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanā.

---

⁵⁰³Padomes rezolūcija par parauglīgumu kopējās izmeklēšanas grupas izveidei: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2010. 19. marts, C 070, 1. – 12. lpp.

4. NODAĻA

Kopējo izmeklēšanas grupu atbalsta mehānismi

Kopējās izmeklēšanas grupās teorētiski var būt pārstāvji no tiesu iestādēm, policijas vai citām kompetentajām iestādēm, kuras pilda izmeklēšanas funkcijas.⁵⁰⁴ Starp biežāk minētajiem pārstāvjiem ir Eiropas Savienības aģentūras, kuru kompetencē ir noteikts sniegt atbalstu vai līdzdarboties kopējā izmeklēšanā: Eiropols,⁵⁰⁵ Eurojusts⁵⁰⁶ un Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai.⁵⁰⁷

Pirms kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanas notiek starpvalstu sadarbība, kurā var būt iesaistītas vairākas minētās aģentūras vai vismaz kāda no tām. Iesaistīšana ir atkarīga no izmeklējamās lietas kategorijas, piemēram, Eiropas biroju krāpšanas apkarošanai iesaista finansiāla rakstura prettiesisku darbību izmeklēšanā. S. Moors (*S.De Moor*), skaidrojot Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai lomu kopējās izmeklēšanas grupās, uzsver, ka Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai pārstāvis, nevis dalībnieks, var sniegt analītisku atbalstu, nevis būt izmeklētājs.⁵⁰⁸ Tas nozīmē, ka pārstāvji no Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai nedrīkst izmantot informāciju administratīvās izmeklēšanas mērķiem. Viņi ir tiesīgi sniegt atbalstu, nodrošinot informācijas apmaiņu starp paralēlām izmeklēšanām: administratīvo un kriminālo.

Līdzšinējā prakse liecina, ka kopējās izmeklēšanas grupas sagatavošanas stadijā lietderīgi ir cieši sadarboties ar Eurojustu, lai saņemtu atbalstu vienošanos sagatavošanā, identificētu termiņus grupas darbībai, organizētu operatīvas sanāksmes, nodrošinātu stratēģisko analīzi utt.⁵⁰⁹

Eurojusta nacionālajiem valsts pārstāvjiem ir piešķirtas tiesības piedalīties kopējās izmeklēšanas grupās, „tostarp to izveidē, saskaņā Konvencijas par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās ar 13. pantu vai saskaņā ar Padomes Pamatlēmumu 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām attiecībā uz savu pārstāvēto dalībvalsti. Tomēr dalībvalstis var noteikt, ka valsts pārstāvja dalībai tajās ir vajadzīga kompetentās valsts iestādes piekrišana. Valsts pārstāvjus, viņu vietniekus vai viņu palīgus aicina piedalīties visās kopīgās izmeklēšanas darba grupās, kas attiecas uz to pārstāvēto dalībvalsti un ko saskaņā ar piemērojamajiem finanšu instrumentiem finansē Kopiena. Katra dalībvalsts nosaka, vai tās valsts

⁵⁰⁴ Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009. Npublicēti materiāli.

⁵⁰⁵ Padomes Lēmums 2009/371/TI ar ko izveido Eiropas Policijas biroju (Eiropolu): Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2009.15.maijs, L 121/65.

⁵⁰⁶ Padomes lēmums 2009/426/TI par Eurojust stiprināšanu un ar kuru groza Lēmumu 2002/187/TI, ar ko izveido Eurojust, lai pastiprinātu cīņu pret smagiem noziegumiem: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2009. 4.jūnijs, L 138.

⁵⁰⁷ Padomes Regula (Euratom) Nr. 1074/1999 par izmeklēšanu, ko veicis Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF): Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 1999. 31. maijs, L 136.

⁵⁰⁸ De Moor. OLAF Study Visit. Nīderlande, 2012. Npublicēti materiāli.

⁵⁰⁹ Eurojust. Mission and tasks. Pieejams: <http://eurojust.europa.eu/about/background/Pages/mission-tasks.aspx> [aplūkots 2012. gada 12. novembrī].

pārstāvis piedalās Kopīgās izmeklēšanas grupā kā valsts kompetentā iestāde vai Eurojust vārdā.”⁵¹⁰ Tieši šī aspekta dēļ kopējo izmeklēšanas grupu dibināšana ir visefektīvākā Eiropostā, bet ar nosacījumu, ka nacionālajam pārstāvim piešķirtas pilnvaras – pārstāvēt valsti.

Sadarbojoties kopējā izmeklēšanas grupā, realizācijas stadijā lielāka nozīme ir komunikācijas platformai, informācijas apmaiņai, kuru nodrošina Eiropols. Izmeklēšanas procesā Eiropols spēj nodrošināt ne tikai operatīvo atbalstu, operatīvo informācijas analīzi, bet arī uz notikuma vietām nosūtīt mobilo ofisu, nodrošināt piekļuvi pie informācijas sistēmas un darba failiem. Vēl viens svarīgs aspekts, kas ietekmē lēmumu par Eiropola iekļaušanu kopējā izmeklēšanas grupā, ir atbalsts loģistikā, atbalsts tehniskajā aprīkojumā, palīdzība valodas problēmu risināšanā un sanāksmju organizēšanā.⁵¹¹

„Eiropola darbinieki, pildot atbalsta funkcijas, var piedalīties apvienotajās izmeklēšanas grupās, tostarp grupās, kas izveidotas saskaņā ar Padomes Pamatlēmuma 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām 1. pantu, saskaņā ar 2000. gada 29. maija Konvencijas par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpējo palīdzību krimināllietās 13. pantu vai saskaņā ar 1997. gada 18. decembra Konvencijas par savstarpēju palīdzību un sadarbību muitas pārvalžu starpā 24. pantu, tiktāl, ciktāl šīs grupas izmeklē noziedzīgus nodarījumus, kas ietilpst Eiropola kompetencē...”⁵¹² Kā redzams, Eiropola dalība ierobežota ar atbalsta funkcijām, turklāt izmeklējamam noziedzīgajam nodarījumam ir jābūt iekļautam Eiropola mandātā.

Lai pieņemtu lēmumu par aģentūru/-as dalību kopējā izmeklēšanas grupā, ir jāzina iesaistāmo partneru kompetences un iespējamā atbalsta apjoms, lai nodrošinātu sadarbības efektivitāti. Ir būtiski izlemt principiālus jautājumus – vai nepieciešamais atbalsts tiks saņemts, neiesaistot aģentūru/-as kopējā izmeklēšanā.

Tādējādi pastāv divi, principiāli atšķirīgi sadarbības varianti, proti, pirmkārt, iesaistot aģentūru kopējā izmeklēšanas grupā, otrkārt, turpinot sadarbību pēc nepieciešamības, neiesaistot kopējā izmeklēšanas grupā. No izvēlēta sadarbības variantā ir atkarīga sniedzamā atbalsta efektivitāte un apjoms.

Vēl viens svarīgs nosacījums, kurš jāuzsver pirms katra atbalsta mehānisma raksturojuma, ir visu kopējās izmeklēšanas grupas dalībnieku piekrišana aģentūras pārstāvju dalībai grupā.

---

⁵¹⁰Padomes lēmums 2009/426/TI par Eurojust stiprināšanu un ar kuru groza Lēmumu 2002/187/TI, ar ko izveido Eurojust, lai pastiprinātu cīņu pret smagiem noziegumiem. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 4. jūnijs, L 138. 9.f.

⁵¹¹Jill T. Europol study visit. Nīderlande, 2012. Npublicēti materiāli

⁵¹²Padomes Lēmums 2009/371/TI, ar ko izveido Eiropas Policijas biroju (Eiropolu): Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 15. maijs, L 121/65, 6.pants.

Sadarbības varianta izvēlē nozīmīga loma ir kopējās izmeklēšanas grupas iniciatoram, par kuriem, autoresprāt, ieteicams attīstīt Eiropolu, Eirojustu un arī Eiropas biroju krāpšanas apkarošanai.

4.1. Eiropas policijas biroja loma kopējo izmeklēšanas grupu darbībā

Lai noteiktu Eiropola atbalsta nozīmi kopējās izmeklēšanās grupās, izvērtēsim paveikto operācijās, kurās bijis iekļauts Eiropols. Piemēram, operācijā „TWINS” 2002. gadā Eiropols bērnu seksuālās izmantošanas izmeklēšanā veica informācijas analīzi, koordinēja starpvalstu sadarbību, kā rezultātā bija veiktas piecdesmit kratīšanas, identificēti piecdesmit aizdomās turamie, pārtraukta nelegālo interneta portālu darbība⁵¹³.

Citā operācijā „DIABOLO”, kurā piedalījās visas divdesmit septiņas ES valstis, Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai, Interpols un Pasaules muitas organizācija, Eiropols veica visas iegūtās informācijas analīzi. Izmeklēšanas rezultātā konfiscētas kontrafakta cigarešu kravas par kopējo summu simt trīsdesmit pieci miljoni eiro.⁵¹⁴

Eiropola darbinieki, kas piedalās kopējās izmeklēšanas grupās, palīdz grupas locekļiem saskaņā ar Eiropola lēmumu⁵¹⁵ un tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā notiek grupas darbība. Te ir jāuzsver, ka nedrīkst jaukt Eiropola un Eiropola nacionālo vienību amatpersonas. Latvijas valsts Eiropola nacionālā vienība darbojas saskaņā ar iekšējo reglamentu un starptautiskiem tiesību aktiem, jo nav citu normatīvu aktu, kuros detalizētāk būtu paredzētas tiesības piedalīties kopējās izmeklēšanas grupās. Nacionālā līmenī jāuzlabo sadarbības mehānismi starp tiesībsargājošajām iestādēm, nostiprinot abpusējas saistības divpusējās vai daudzpusējās vienošanās.

Nemot vērā, ka Eiropols ir sadarbības partneris visām izmeklēšanas iestādēm, autoresprāt, nepietiek noteikt tā kompetenci tikai Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja reglamentā.⁵¹⁶ Pašreiz tas ir vienīgais dokuments, kurā ir minēts, ka „Eiropola Latvijas nacionālā nodaļa ir vienīgā sadarbību koordinējošā struktūrvienība starp Eiropolu un Latvijas tiesību aizsardzības iestādēm.”⁵¹⁷ Faktiski Eiropola Latvijas nacionālā nodaļa nodrošina operatīvās informācijas apmaiņu starp Valsts policiju, citām Latvijas tiesību aizsardzības

⁵¹³Sk. Ten years of Europol, 1999-2009. Europol, 2009. 124.lpp.

⁵¹⁴Ibid 126.lpp.

⁵¹⁵Padomes Lēmums 2009/371/TI, ar ko izveido Eiropas Policijas biroju (Eiropolu): Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2009.15.maijs, L 121/65, 6.p.

⁵¹⁶Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja reglaments Nr.38, 2009. 02.oktobris.

⁵¹⁷Turpat.

iestādēm un Eiropolu, izmantojot speciāli izveidotu, neatkarīgu un aizsargātu elektronisko datu apmaiņas kanālu,⁵¹⁸ ievērojot personu datu aizsardzības prasības⁵¹⁹ un informācijas drošību.

Informācijas apstrāde un analīze notiek, veicot tās pārbaudi pieejamajās datu bāzēs, atsevišķos gadījumos sadarbojoties ar kompetentajām struktūrvienībām, kuru rīcībā varētu būt interesējošā informācija. Atbilstoši valsts normatīvajiem aktiem no citām valstīm ienākošie dati, kuriem varētu būt nozīme Latvijas valstī, tiek iekļauti nacionālajās datu bāzēs. Par vienu no informācijas nesējiem starptautiskā līmenī var minēt Eiropola informācijas sistēmu.

Eiropola datorizētās informācijas apstrādes sistēmas izveide ir noteikta Eiropola konvencijas 6. pantā, kas nosaka, ka Eiropols izveido un uztur trīs sistēmas:

1) IS – informācijas sistēma ar ierobežotu un precīzi noteiktu saturu, kuras uzdevums ir ātri sniegt dalībvalstīm un Eiropalam pieejamo saistošo informāciju;

2) AWF – analītiskie darba faili, kas izveidoti dažādu laikposmu analīzes mērķiem un ietver vispārēju informāciju;

3) Indeksa sistēma, kurā ir sīkas ziņas par analītiskajiem darba failiem.

Datorizēta informācijas sistēma izveidota, lai uzlabotu dalībvalstu kompetento iestāžu sadarbību, novēršot un apkarojot terorismu, nelegālu narkotisko vielu apriti un citus noziedzības veidus, ja ir faktiskās norādes, ka ir iesaistīta kāda organizētās noziedzības struktūra vai noziedzīgais nodarījums ietekmē divas vai vairākas dalībvalstis, un attiecīgo noziedzīgo nodarījumu lielums, nozīmīgums un sekas prasa dalībvalstu kopīgu rīcību⁵²⁰. Teorētiski minētās datorizētās sistēmas izveides mērķis saskan ar kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas priekšnosacījumiem.

Eiropola uzdevumos⁵²¹ ir noteikts lūgt attiecīgās dalībvalstu kompetentās iestādes konkrētās lietas sākt, veikt vai koordinēt izmeklēšanu un ierosināt izveidot kopējo izmeklēšanas grupu. Tādas tiesības nav paredzētas Latvijas nacionālo vienību darbību noteicošajos aktos, toties ir noteikts, ka Eiropola Latvijas nacionālā nodaļa atbalsta un piedalās kopējo izmeklēšanu darba grupās un izmeklēšanas operācijās, arī kontrolētajās piegādēs Eiropola, ES dalībvalstu, trešo valstu un Valsts policijas struktūrvienību, kā arī citu tiesību aizsardzības iestāžu starpā.⁵²² Autoresprāt, Eiropola nacionālo vienību kompetencē būtu jāparedz tiesības izteikt ierosinājumu par kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanu, vai vismaz jābūt precizētiem gadījumiem, kad ir jāsauc operatīvas sanāksmes, lai noskaidrotu situāciju saistībā ar pieprasījumos apstrādājamo informāciju.

⁵¹⁸SIENA –Eiropola informācijas apmaiņas aplikācija.

⁵¹⁹Padomes Lēmums 2009/371/TI ar ko izveido Eiropas Policijas biroju (Eiropolu): Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2009. 15. maijs, L 121/65. V.nodaļa.

⁵²⁰Eiropola konvencija: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 1995. 27. novembris, C 316. 2.panta 1.punkts.

⁵²¹Padome lēmums 2009/371/TI ar ko izveido Eiropas Policijas biroju (Eiropolu): Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2009. 15.maijs, nr. L 121/65.

⁵²²Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja reglaments Nr.38, 2009. 02.oktobris, 14.punkts.

Eiropola dalība kopējās izmeklēšanas grupās⁵²³ izpaužas atbalsta funkcijā, piedaloties tādās izmeklēšanas grupās, kuras izmeklē noziedzīgus nodarījumus, kas ietilpst Eiropola kompetencē.⁵²⁴ Tādos gadījumos Eiropola darbinieki var piedalīties visās darbībās un apmainīties ar informāciju ar visiem kopējās izmeklēšanas grupas dalībniekiem tās dalībvalsts tiesību aktos noteiktajās robežās, kurā darbojas kopējās izmeklēšanas grupas, un saskaņā ar vienošanos. Tomēr tie nepiedalās piespiedu līdzekļu piemērošanā.

Eiropola darbinieki, sadarbojoties ar izmeklēšanas grupas dalībniekiem, sniedz informāciju, kura ir Eiropola informācijas apstrādes sistēmā. Tāpat informāciju, ko Eiropola darbinieks ieguvis, darbojoties kopējā izmeklēšanas grupā, ar informāciju sniegušās dalībvalsts piekrišanu un ar tās atbildību var iekļaut jebkurā no datorizēto sistēmu posmiem. Tādējādi Eiropola darbinieki ieinteresēti piedalīties kopējās izmeklēšanas grupās, lai papildinātu informatīvo sistēmu datus, jo praksē viena no problēmām ir zema dalībvalstu aktivitāte, piegādājot informāciju Eiropalam.⁵²⁵

Atbilstoši kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanas mērķim var rasties nepieciešamība iegūt informāciju, kura ir apkopota Eiropola informācijas apstrādes sistēmā. Tāda piekļuve ir tikai Eiropola darbiniekiem, tādēļ ir pamatota viņu iekļaušana grupā. Tādos gadījumos arī kopējās izmeklēšanas grupas izmeklēšanā iegūtā informācija var būt iekļauta Eiropola informācijas apstrādes sistēmā, ja tādu piekrišanu ir devusi informācijas sniedzēja dalībvalsts, un attiecīgi analīzes rezultātā var noskaidroties citas sakrītības attiecībā uz noziedzīgajiem sakariem.

Padomes lēmumā 2009/371/TI, ar ko izveido Eiropas Policijas biroju, dalībvalstīm ir paredzētas tiesības arī nesniegt informāciju vai izlūkdatus, ja tās sniegšana nozīmētu, ka:

- a) tiek apdraudētas būtiskas valsts drošības intereses;
- b) tiek apdraudēts izmeklēšanas iznākums vai personu drošība; vai
- c) tiek izpausta informācija, kas attiecas uz organizācijām vai īpašām izlūkošanas darbībām valsts drošības jomā⁵²⁶.

No minētā izriet, ka Eiropola pārstāvji kā lielāko savas dalības ieguldījumu kopējās izmeklēšanas grupās sludina iespējas sniegt operatīvās un stratēģiskās analīzes atbalstu.⁵²⁷ Tas nozīmē, ka informācijas sistēmā uzreiz tiek iekļauta izmeklēšanā noskaidrotā informācija un Eiropola darbinieki uzreiz attiecīgi ziņo grupas dalībniekiem par jaunatklātajiem sakariem vai sakariem ar citu valstu subjektiem, uzņēmumiem utt. Tieši tādas analīzes rezultātā paveras iespējas izmeklēt nevis atsevišķas noziedzīgas aktivitātes, bet konstatēt noziedzīgu sakaru kopējo ainu.

⁵²³Padomes lēmums 2009/371/TI, ar ko izveido Eiropas Policijas biroju (Eiropolu): Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2009. 15.maijs, Nr. L 121/65, 6.pants.

⁵²⁴Padomes lēmuma 2009/371/TI ar ko izveido Eiropas Policijas biroju (Eiropolu), pielikums: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2009. 15.maijs, Nr. L 121/65.

⁵²⁵Sk. arī: Ratzel M.-P. Das Europaeische polizeiamt. SIAK, 2008, Nr.1, S.27.-37.

⁵²⁶Padomes lēmums 2009/371/TI ar ko izveido Eiropas Policijas biroju (Eiropolu): Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2009. 15. maijs, Nr. L 121/65, 8.panta.5.daļa.

⁵²⁷Europl study visit II.Nīderlandē, 2012. Npublicēti materiāli.

Autoresprāt, Eiropolam būtu aktīvāk jāsadarbojas ar trešajām valstīm. Turklāt teorētiski kopējo izmeklēšanas grupu izveidošana kopā ar valstīm, kas neietilpst Eiropas Savienībā, ir iespējama. Kā juridiskais pamats tam var būt:

- starptautisks juridisks instruments,
- divpusējs nolīgums,
- daudzpusējs nolīgums,
- valsts tiesību akti, piemēram, Kriminālprocesa likuma normas.

Šobrīd jau pastāv vairāki starptautiski juridiski instrumenti, kurus var piemērot kopējo izmeklēšanas grupu izveidei starp ES dalībvalsti un trešo valsti:

- 1997. gada 18. decembra Konvencija par savstarpēju palīdzību un sadarbību muitas pārvalžu starpā (Neapoles II Konvencija) (24. pants)⁵²⁸;
- ANO 2000. gada 15. novembra Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību (19. pants)⁵²⁹;
- Eiropas Padomes 1959. gada 20. aprīļa Konvencijas par savstarpējo palīdzību krimināllietās Otrais papildprotokols (20. pants)⁵³⁰;
- 2006. gada 5. maija Dienvidaustrumeiropas Policijas sadarbības konvencija (27. pants);
- Nolīgums par savstarpējo juridisko palīdzību starp Eiropas Savienību un Amerikas Savienotajām Valstīm (5. pants un tā īstenošanas instrumenti valstīs).⁵³¹

Tomēr kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas nepieciešamību un iesaistāmo aģentūru loku nosaka dalībvalstu kompetentās amatpersonas, kuras ne vienmēr izprot informācijas analīzes sniegumu. Līdz ar to praktiķu vidū vairāk tiek vērtēts Eiropola atbalsts ar tehnisko aprīkojumu, kas ir pieejams Eiropolā un nav nacionālās policiju vienībās, jo tas ir acīmredzams, taustāms atbalsts. Biežāk izmantotais Eiropola darbinieku atbalsts izpaužas kā palīdzība, nodrošinot saziņas platformu, tostarp nacionālās vienībās veicot saņemtās informācijas tulkošanu valsts valodā; stratēģisku, tehnisku un tiesu ekspertīzes atbalstu. Eiropola informācijas apmaiņas aplikācija (*angļu valodā pieņemtais saīsinājums SIENA*) tiek izmantota arī komunikācijai ar citām valstīm vai starptautiskajām organizācijām, ar kurām Eiropols ir noslēdzis operatīvās sadarbības līgumus⁵³².

⁵²⁸Par Konvenciju, kas izstrādāta, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību K.3 pantu, par savstarpēju palīdzību un sadarbību muitas pārvalžu starpā (Neapoles II Konvencija): Latvijas Republikas likums, Latvijas Vēstnesis, 2004. 1.maijs, Nr.69 (3017).

⁵²⁹Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību: starptautiskais tiesību akts, Latvijas Vēstnesis, 2001. 6. jūnijs, Nr. 87 (2474).

⁵³⁰Eiropas Padomes Konvencija par savstarpējo palīdzību krimināllietās: Eiropas Savienības tiesību akts, Latvijas Vēstnesis, 1997. 9. aprīlis, Nr.91/92 (806/807).

⁵³¹Eiropas Savienības un Amerikas Savienoto Valstu savstarpējas tiesiskās palīdzības lūgums: starptautiskais tiesību akts, Latvijas Vēstnesis, 2005. 11. novembris, Nr.181 (3339).

⁵³²Operatīvās sadarbības līgumi noslēgti ar: ASV, Kanādu, Horvātiju, Maķedoniju, Īslandi, Norvēģiju, Šveici, Monako, Austrāliju, Albāniju, Bosniju-Hercegovinu, Kolumbiju, Moldovu, Krievijas Federāciju, Turciju, Serbiju, Melnkalni, Ukrainu. Pieejams: <https://www.europol.europa.eu/content/page/international-relations-31> [aplūkots 2012. gada 21.novembrī].

Izvērtējot Eiropola nacionālo vienību potenciālu starpvalstu sadarbībā, jāatzīst, ka tieši šī struktūrvienība, apstrādājot informāciju, var konstatēt nepieciešamību pēc kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanas nacionālajā līmenī. Pašreiz normatīvajā regulējumā Eiropola nacionālas vienības kompetencē nav ietverta tāda funkcija, līdz ar to katra tiesībaizsardzības iestāde turpina individuālo izmeklēšanu savā valstī un iegūto informāciju izmanto pēc saviem ieskatiem. Piemēram, Latvijas iestādes, izmeklējot narkotiku kontrabandu, noskaidro svarīgus datus (telefonus, adreses) Spānijā, kā arī atsevišķus maršrutus. Iegūtos datus ir nepieciešams pārbaudīt un to spēj izdarīt tikai Spānijas kompetentie dienesti, taču, saņemot pieprasījumu no Latvijas policijas, Spānijas policija „nesteidzas” ar uzdevuma izpildi, jo tā nav viņu izmeklēšana. Arī Latvijas iestādes nesteidzas „atdot” visu zināmo informāciju, jo Spānijas dienesti var to realizēt paši, piemēram, aizturēt vienu narkotiku kurjeru, nenoskaidrojot organizatorus, piegādes ceļus utt. Savukārt, ja starp valstīm būtu izveidota kopējā izmeklēšanas grupa, izmeklēšana notiktu saskaņoti pēc kopīgi iepļānotiem pasākumiem. Tātad, lai gan ceļš būtu sarežģītāks, ieguldījums noziedzīgu nodarījumu apkarošanā būtu daudz ievērojamāks.

Šis piemērs liecina par to, ka transnacionālo organizēto noziedzīgu nodarījumu īpatnējais raksturs, kā arī starptautiskās tiesībaizsardzības iestāžu sadarbības trūkums atstāj nesodītas noziedzīgas darbības, kuras kaitē vairāku valstu interesēm vienlaikus. Atklājot kādu noziedzīgu nodarījumu, praktiskie darbinieki neveic izmeklēšanas situācijas analīzi, līdz ar ko netiek konstatētas pazīmes, kuras liecina par noziedzīgas darbības transnacionālo raksturu. Tādējādi arī turpmākās izmeklēšanas darbības tiek plānotas vienīgi ar mērķi noskaidrot vainīgo kāda atsevišķa noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kaut gan, identificējot darbības organizēto raksturu, pēc būtības ir jāuzsāk kopējā starpvalstu izmeklēšana. Kā informācijas analītiskā vienība ES darbojas Eiropols, kurš tomēr identifikācijas nolūkā neveic kriminālmeklēšanas pasākumus, taču analizē informāciju, ko sniedz dalībvalstis. Svarīgi ievērot, lai informācija būtu iegūta, ievērojot likumus. Šeit ir jāpiekrīt J.Jakovecam (*E. Яковец*), kurš uzsver, ka „par pētījumu izejmateriālu var kalpot tikai tie faktiskie dati, kuri iegūti un fiksēti saskaņā ar kriminālprocesa normām. Tas kalpo par izcelsmes ticamības un objektivitātes garantu.”⁵³³

Apkopojot apakšnodaļās izskatīto, jāuzsver, ka starpinstitucionālās pārrobežu sadarbības pamatā ir informācijas apmaiņas process, kas ir noteikts arī savstarpējās vienošanās par sadarbību. Datu vākšana, uzglabāšana un pārrobežu apmaiņa notiek vispārējā risku analīzē, draudu novērtējumā, noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā. Eiropols veic datu vākšanu, taču, ņemot vērā specifisko darbības sfēru, bieži vien šie dati nav pieejami, kā rezultātā grūti spriest par īstenošanas efektivitāti un nav iespējams izvērtēt konkrētus darba rezultātus, piemēram, vai dzīve Eiropas

---

⁵³³Яковец Е.Н. Проблемы аналитической работы в оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел: монография. Москва: Издательский дом И.И. Шумиловой, 2005, с. 68.

Savienībā ir kļuvusi drošāka pēc Eiropola izveidošanas? Drošības telpas veidošana ir abstrakts mērķis, taču draudu apjoma un noziedzīgu tendenču attīstības pārzināšana ir viens no svarīgiem drošības garantēšanas aspektiem, īpaši izvirzot stratēģiskus plānus nākotnei. Autoresprāt, izstrādājot ilglaicīgus rīcības plānus, ir jānosaka pārbaudāmi mērķi, paredzot arī pārbaudes mehānismus. Līdz ar to ir nepieciešams ES juridiskais instruments, kurā būtu jāparedz plānu realizācijas pārbaudes mehānismi, neaprobežojoties tikai ar atskaišu un pārskatu sagatavošanu.

Nemot vērā, ka kopējo izmeklēšanas grupu darbības tiesiskais pamats ir vienošanās, kuru sagatavošana vairāk piekritīga prokuratūrai, taču izmeklēšana notiek policijā, Eiropola nacionālai vienībai būtu jāparedz kompetence atbalstīt vienošanās sagatavošanu sadarbībā ar nacionālo pārstāvi Eirojustā. Lai pamatotu minēto priekšlikumu, nākamajā apakšnodaļā autore izvērtē Eirojusta lomu kopējās izmeklēšanas grupās.

4.2. Eirojusta loma kopējo izmeklēšanas grupu izveidē

Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja reglamentā⁵³⁴ ir noteikts, ka Eiropola Latvijas nacionālā nodaļa ir kontaktpunkts sadarbībai ar Eirojusta Latvijas nacionālo pārstāvi. Autorei nav izdevies noskaidrot citu normatīvo aktu esamību, kurā būtu atrunāta sazināšanās kārtība ar Eirojusta nacionālo pārstāvi, tostarp arī par kādiem jautājumiem un kāds atbalsts būtu jāsaņem. Risinot šos jautājumus, autore izpētījusi Eirojusta izveidošanas vēsturi.

Gadu pēc tieslietu un iekšlietu ministru tikšanās Tampērē, 2000. gadā tiesiskajā sadarbībā iesaistījās dalībvalstu kriminālvajāšanas iestāžu pārstāvji. Līdz ar to izveidojās *PRO-EUROJUST*, kas uzsāka darbību 2001. gada 1. martā. Šīs iestādes funkcijas bija uzlabot izmeklēšanas iestāžu sadarbību smagas pārrobežu noziedzības apkarošanā, koordinēt un stiprināt izmeklēšanas ierosināšanu. 2002. gadā šīs funkcijas pārņēma Eirojusts.⁵³⁵

Eirojusts ir dalībvalstu kompetento iestāžu pārstāvju grupa ar līdzvērtīgu kompetenci. Pārstāvjus norīko saskaņā ar dalībvalsts tiesību sistēmu, tie var būt prokurori, tiesneši vai policijas darbinieki. Praksē pārstāvji lielākoties ir prokurori. Viņu uzdevums ir veikt informācijas apmaiņu, saskaņot izmeklēšanas procesus un ierobežot problēmas, kas rodas starp dalībvalstu tiesībsardzības iestādēm,⁵³⁶ kas nebūt nav pietuvināts valstī piešķirtajām pilnvarām. Eirojusta

---

⁵³⁴Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja reglaments Nr.38, 2009. 02.oktobris, 15.punkts.

⁵³⁵Sk.arī: Sensburg P.E. *Europarecht fuer die Polizei*. Goettingen: Hubert & Co, 2009, S. 75. Sk.arī Weidenfeld W., Wessels W. *Europa von A bis Z*. Institut fuer Europaeische Politik. Berlin. 2009, S.143.; Martino A. *Die Auswirkungen des Vertrags von Lissabon*. Polizeiliche Zusammenarbeit. SIAK, 2009, Nr.1.

⁵³⁶Sensburg P.E. *Europarecht fuer die Polizei*. Goettingen: Hubert & Co, 2009, S. 41.

darbības mērķi precīzi definējusi Eirojusta juridiskā dienesta amatpersona K. Garsija (*C. Garcia*), proti: uzlabot sadarbības efektivitāti smagas pārrobežu noziedzības apkarošanā, īpaši, ja tā ir organizētā un skar divas vai vairākas dalībvalstis.⁵³⁷ Minētās noziedzības kategorijas komplicēto raksturojumu būtu lietderīgi aizvietot ar jēdzienu “transnacionālā organizētā pārrobežu noziedzība”, līdz ar to Eirojusta izveidošanas mērķis būtu transnacionālās organizētās pārrobežu noziedzības kriminālvajāšanas pilnveidošana. Šī procesuālā stadija ir attiecināma uz Eirojustu, kaut gan pēc pamatuzdevumu klāsta tā nav Eiropas prokuratūra tiešā nozīmē.

Eirojusta pamatuzdevumi: koordinējot prokuratūras iestāžu sadarbību, atvieglot lietu koordināciju smagās organizētās noziedzības apkarošanā, atbalstīt izmeklēšanu, ja iesaistītas vismaz divas valstis, kā arī vienkāršot tiesiskās palīdzības lūgumu izpildi. Vājās zināšanas par Eirojusta kompetenci rada tiesībsargājošo iestāžu darbinieku vidū aplamu viedokli, jo tiek uzskatīts, ka tā ir Eiropas prokuratūra, kaut gan Eirojustam nav piešķirtas tiesības uzturēt apsūdzību dalībvalstu tiesās. Turklāt, ja konfliktsituācijas atrisināšanai pastāv citi alternatīvi mehānismi vai starpvalstu vienošanās, Eirojusts vispār netiek iesaistīts sadarbībā. Vienlaikus ir gadījumi, par kuriem dalībvalstīm ir obligāti jāziņo Eirojustam, piemēram, ja tiek organizēta kontrolētā piegāde. Tādā veidā tiek nodrošināta pasākuma starpvalstu norise. Tomēr šeit ir jāuzsver būtisks trūkums, ka Latvijā tāds pienākums tiesiski nav nostiprināts.

Nemot vērā, ka ES tiesībās joprojām ir aktuāls jautājums par smago noziegumu definīciju, precīzāk, tās neesamību, autore konstatē, ka Eirojusta kompetence faktiski aptver noziedzīgus nodarījumus, ar kuriem nodarbojas Eiropols un Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai.⁵³⁸

Padomes lēmumā par Eirojusta stiprināšanu⁵³⁹ norādīto uzdevumu veikšanai Eirojusta valsts pārstāvim ir piešķirta iespēja iegūt informāciju, kas atrodama viņa dalībvalsts reģistros un kas būtu viņam pieejama, strādājot valsts līmenī par prokuroru, tiesnesi vai policistu: sodāmības reģistri, apcietināto personu reģistri, izmeklēšanu reģistri, DNS reģistri un citi dalībvalsts reģistri, kuros iekļauta informācija, kas vajadzīga darbības nodrošināšanai. Jāakcentē tieši aspekts, ka ir nepieciešamība pēc tāda rakstura informācijas. Piekļuve dažādiem reģistriem tiek piešķirta atbilstoši kompetencei un, ņemot vērā reāli veicamos uzdevumus. Tādējādi Eirojusta Latvijas pārstāvim varētu būt piešķirta piekļuve tikai pie noteiktām datu bāzēm kā prokuratūras pārstāvim.

Zinātniskajās publikācijās un ES normatīvajos aktos Eirojusta kompetence raksturota duāli: tiek minētas noziedzīgu nodarījumu kategorijas vai iespējamās darbības konkrēto problēmu

⁵³⁷Garcia C. Supporting investigators and prosecutors in the EU: the strengthened role of Eurojust. Documentation Summer Course on European Criminal Justice. Trier: Academy of European Law Trier, 2010. Npublicēti materiāli.

⁵³⁸Sk. arī : Kretschmer J. Europol, Eurojust, OLAF – was ist das und was duerfen die? Jura-Juristische Ausbildung. 3/2007, S.169-175.

⁵³⁹Padomes Lēmums 2009/426/TI par Eirojust stiprināšanu un ar kuru groza Lēmumu 2002/187/TI, ar ko izveido Eirojust, lai pastiprinātu cīņu pret smagiem noziegumiem: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2009. 4.jūnijs, L 138 , 14. – 32. lpp.

risināšanai. Eirojusts ir tiesīgs pieprasīt kompetentajām iestādēm izmeklēt vai uzsākt kriminālvajāšanu par specifisku darbību, vienas valsts uzsāktu kriminālvajāšanu nodot citai dalībvalstij, koordinēt sadarbību konkrētā kriminālprocesā, kā arī dibināt kopējās izmeklēšanas grupas.⁵⁴⁰ Tāds uzdevumu klāsts neattieks pastāvīgo vairāku amatpersonu atrašanos Eirojustā, īpaši no nelielajām valstīm, kurās noteikt kompetento dienestu nav sarežģīti. Turklāt, attīstot citus sadarbības kanālus un iespējas risināt krimināltiesiskās problēmas, nav nepieciešamības pastāvīgi uzturēt vēl vienu institūciju. Acīmredzami, nākotnē Eirojusts kļūs par Eiropas Prokuratūru, turklāt tāda iespēja ir paredzēta Līgumā par Eiropas Savienība darbību: „Lai apkarotu noziegumus, kas skar Savienības finansiālās intereses, Padome, pieņemot regulas saskaņā ar īpašu likumdošanas procedūru, var no Eirojusta izveidot Eiropas Prokuratūru. Saņēmusi Eiropas Parlamenta piekrišanu, Padome pieņem vienprātīgu lēmumu.”⁵⁴¹ Autore sprāt, izveidošanas lietderīgums būtu lielāks, ja Eiropas Prokuratūras kompetence nebūtu saistāma tikai ar Eiropas Savienības finansiālo interešu aizsardzību.

Eiropas Savienībā notiek diskusijas par Eirojusta kompetences paplašināšanu, ir izteikti viedokļi par nepieciešamību apkopot datus, kas saistīti ne tikai ar aizdomās turamo personu, bet arī ar cietušajiem un lieciniekiem.⁵⁴² Šeit būtu jāuzsāk plašas diskusijas, kāds ir tādu datu uzkrāšanas mērķis. No vienas puses, tā vērtējama kā dziļa iejaukšanās pamattiesībās, kas ir pieļaujama tikai konvencionāli. Tomēr, no citas puses, iedzīvotāju palīdzība izmeklēšanā ir nenoliedzama, kā apgalvo I. Karpecs, organizējot noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu, ir jāņem vērā noziedzības prevencija un kriminālā tiesvedība, kas netiek aplūkotas kā izolētas problēmas, kuras iespējams risināt bez sistemātiskām metodēm, bet gan kā sarežģīti darbības veidi, kuri pieprasa komplicētus risinājumus no sociāli ekonomiskiem, politiskiem un kultūras sabiedrības dzīves apstākļiem, kuros prevencija tiek realizēta; jāveic pasākumi, kas atbilst sabiedrības attīstības līmenim, tradīcijām un ieradumiem ar mērķi maksimāli izmantot arī vietējo iedzīvotāju palīdzību.⁵⁴³

Analoģiski kā Eiropolam, informāciju Eirojustam piegādā dalībvalstu kompetentās iestādes, līdz ar to uzņemoties atbildību par informācijas iegūšanas likumību, par tās precizitāti un nodošanas savlaicīgumu. Tādā veidā Eirojusta uzdevumu izpildē aktīvi piedalās dalībvalstis, kuru pienākums ir nodrošināt savas valsts pārstāvi ar informāciju par jebkuru lietu, kurā tiesiskā sadarbībā ir tieši iesaistītas vismaz divas dalībvalstis. Par iesaistīšanās kritērijiem kalpo tiesiskās palīdzības lūgumi vai pieņemtie lēmumi, kas nosūtīti vismaz vēl divām dalībvalstīm, turklāt noziedzīgam

⁵⁴⁰Garcia C. Supporting investigators and prosecutors in the EU: the strengthened role of Eurojust. Documentation Summer Course on European Criminal Justice. Trier: Academy of European Law Trier, 2010. Npublicēti materiāli.

⁵⁴¹Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidēta versija. 86.pants1.daļa : Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2008. 9. maijs, C 115.

⁵⁴²EUROJUST – Vorläufer einer künftigen europäischen Staatsanwaltschaft? Entschließung der 62. Konferenz der Datenschutzbeauftragten des Bundes und der Länder. 2001. Pieejams: <http://www.sachsen-anhalt.de/LPSA/index.php?id=20333> [aplūkots 2011. gada 02. janvārī].

⁵⁴³Карпец И.И. Международная преступность. Москва: Наука, 1988, с.110.

nodarījumam ir jābūt iekļautam Eirojusta kompetencē, un par to lūguma izdevēja dalībvalstī paredzēts brīvības atņemšanas sods vai ar brīvības atņemšanu saistīts drošības līdzeklis vismaz pieci/seši gadi. Dalībvalstīm savas valsts pārstāvis jānodrošina ar informāciju, lai ar juridiskiem instrumentiem laikus atrisinātu jurisdikcijas kolīzijas, ja tādas rodas. Arī šis pienākums nav atrunāts tiesību aktos nacionālajā līmenī, un ziņošana notiek spontāni, tikai tad, ja rodas problēmas, jo tiek uzskatīts, ka Eirojusts ir īpaši labi piemērots tam, lai sniegtu palīdzību jurisdikcijas konfliktu atrisināšanā. Tajos gadījumos, kad nav iespējams panākt vienošanos starp valstīm, lietas nodošanā Eirojustam vajadzētu ievērot standarta rīcību.⁵⁴⁴ Praksē Eirojusts nepārņem lietas izmeklēšanu, toties uzņemas koordinējošo sapulču organizēšanu, kuras laikā valstu pārstāvji var vienoties arī par kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanu.

No praktiskas sadarbības piemēriem aplūkosim Eirojusta darba atskaitē⁵⁴⁵ par 2010. gadu publicēto gadījumu. 2010. gada novembra beigās Francijā un Itālijā vienlaikus tika izvērstas plašas policijas un tiesu iestāžu akcijas pret starptautisku bandu “Children of the Metros” (Metro bērni). Šī kriminālā organizācija izmantoja desmit līdz sešpadsmit gadus vecus bērnus kā kabatzagļus, sūtot viņus zagt kabatas portfeļus un naudas makus. Zagļi darbojās metro stacijās un vagonos un par saviem upuriem izraudzījās galvenokārt tūristus. Zādzības uz vietas organizēja septiņpadsmit līdz deviņpadsmit gadus veci noziedzīgu nodarījumu līdzdalībnieki. Francijas policija arestēja sešpadsmit, bet Itālijas policija – sešus aizdomās turamos. Šī noziedzīgā grupa tika turēta aizdomās arī par nelikumīgi iegūtas naudas legalizāciju un shēmu īstenošanu automašīnu zādzībās. Aresti notika atbilstoši līgumiem, un 2010. gada oktobrī Eirojusta sarīkotajā koordinācijas sanāksmē tika izstrādāta kopīga stratēģija. Pēc sanāksmes Francijas izmeklēšanas maģistrāts sagatavoja Eiropas apcietināšanas orderus.⁵⁴⁶

Cits piemērs par Gomoras (*Gomorrhah*) lietu, kurā Ķīnā ražotas viltotas preces, tostarp elektroģeneratori, pārnēsājami elektrožāgi un elektrurbji, kā arī apģērba gabali, caur Neapoli (Itāliju) tika izplatīti pa visu pasauli. Mafiozā banda preces pirms to pārdošanas apgādāja ar viltotām visā pasaulē labi pazīstamu uzņēmumu etiķetēm un pēc tam pārdeva lauku apvidos ar iznēsājumtirdzniecības aģentu starpniecību. Elektropreces neatbilda Eiropas Savienībā noteiktajiem drošības standartiem un apdraudēja to lietotāju veselību. Šī kriminālā darbība bija ļoti ienesīga, piemēram, tikai viens preču izplatītāju pāris divu līdz triju mēnešu laikā varēja iegūt 250 000 eiro. ,

---

⁵⁴⁴Padomes Pamatlēmums 2009/948/TI par jurisdikcijas īstenošanas konfliktu novēršanu un atrisināšanu kriminālprocesā: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 15. decembris, L 328, 42. - 47. lpp.

⁵⁴⁵Eirojusta gada pārskats 2010. Pieejams:

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/dv/eurojust_anual_report_2010/eurojust_anual_report_2010_lv.pdf [aplūkots 2012. gadā 23. februārī].

⁵⁴⁶Eirojusta gada pārskats 2010. Pieejams:

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/dv/eurojust_anual_report_2010/eurojust_anual_report_2010_lv.pdf [aplūkots 2012. gadā 23. februārī].

Labi organizētajā noziedzīgajā grupā bija apvienotas vairāk nekā sešdesmit personas, galvenokārt itāļi, un tās šūniņas darbojās visā Eiropā. Finansiālo mahināciju izmeklēšana sākumā fokusējās uz Neapoli, taču izrādījās, ka nelegālā peļņa tiek legalizēta arī caur Austrāliju un Īslandi. Izmeklēšanas operācijas uzsāka Beļģijas kompetentās iestādes, un turpināja Eiropols, kura analītisko ziņojumu un Eirojusta iejaukšanās rezultātā izmeklēšana tika uzsākta vēl vairākās citās vietās, aptverot visu Eiropu. Kopumā tika sarīkotas piecas koordinācijas sanāksmes, lai nodrošinātu informācijas apmaiņu, apzinātu sakarības starp zemas prioritātes noziegumiem (preču viltošanu) un ar Neapoles mafiju saistītajiem organizētās noziedzības karteļiem, kā arī saskaņotu un sinhronizētu vairāku valstu tiesībsardzības un tiesu iestāžu pasākumus. Tika izstrādāta konkrēta tiesiskā stratēģija vienlaikus vairākās dalībvalstīs veicamo operāciju (arestu un konfiskāciju) koordinēšanai, lai novērstu pierādījumu slēpšanu un kriminālnoziedznieku bēgšanu. Izmeklēšanas gaitā bija jāatrisina vairākas problēmas: vajadzēja apzināt kriminālo tīklu, ierosināt izmeklēšanu aizvien jaunās vietās un panākt, lai operācijas tiktu veiktas vienlaikus. Savukārt, pēdējais etaps, proti, aresti un konfiskācija, izvirzīja jaunas problēmas: pasākumu steidzamība (maksimums – divas nedēļas); kompetento iestāžu apzināšana; dažādu juridisko prasību noskaidrošana; pierādīšanas pienākums, kas dažās valstīs ir nesaraucjami saistīts ar kratīšanas pieļaujamību; nekvalitatīvie tiesiskās palīdzības lūgumu tulkojumi un reālais tiesiskās palīdzības lūgumu izpildei nepieciešamais laiks operācijas norises dienā. Eirojusts sarīkoja koordinācijas sanāksmi, kurā kopā ar iesaistīto dalībvalstu pārstāvjiem apsprieda visu šo problēmu risinājumus, kā arī ar Neapolē bāzētā mobilo sakaru biroja starpniecību saskaņoja operācijas dienu ar Eiropolu. Rezultātā tika arestētas 67 aizdomās turamās personas, veikta kratīšana 143 noliktavās, konfiscētas vairāk nekā 800 tonnas viltotu preču (12 miljonu eiro vērtībā), atgūti aktīvi vairāk nekā 16 miljonu eiro vērtībā un konstatēta nepieciešamība uzsākt izmeklēšanu vēl vienā valstī.⁵⁴⁷

Izvērtējot Eirojusta atbalstu, ir jāuzsver tā loma kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanas veicināšanā, sniedzot praktiķiem nepieciešamo informāciju un padomus. Tātad Eirojusta nacionālajiem pārstāvjiem ir jābūt pieejamiem ne tikai prokuratūras darbiniekiem, bet arī izmeklētājiem, kuru lietvedībā atrodas kriminālprocess ar saiknēm uz citām valstīm. Pēc informācijas, kas ir izmeklētāju rīcībā, tiek pieņemti lēmumi par kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanu arī tādu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā kā krāpšana, korupcija, automašīnu zādzības, narkotiku tirdzniecība, nelegālā cilvēku pārvadāšana un cilvēku tirdzniecība. Tas nozīmē, ka kopējās izmeklēšanas grupas tiek izveidotas gadījumos, kad ir nepieciešama saskaņota vairāku valstu darbība.

---

⁵⁴⁷Eirojusta gada pārskats 2010. Pieejams:

http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/dv/eurojust_anual_report_2010_/eurojust_anual_report_2010_lv.pdf [aplūkots 2012. gadā 23. februārī].

Dalībvalstis sagatavo pieteikumus un ar nacionālo pārstāvju starpniecību virza tos kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanai, atbilstoši Lēmuma par Eirojustu 13.5 pantam.⁵⁴⁸ Autoresprāt, nacionālajā regulējumā būtu jāizstrādā skaidri noteikumi attiecībā uz kopējo izmeklēšanas grupu ierosinājumu, izmantojot Eirojusta atbalstu. Turklāt laikus ir jāuzsāk sadarbības līgumu pilnveidošana ar trešajām valstīm, jo pieaug nepieciešamība ar tiem veidot kopējās izmeklēšanas.

Kopējās izmeklēšanas grupas nav tikai policijas un prokuratūras dienestu apvienība, tās nevar veiksmīgi darboties, neiesaistot papildspēkus no citām iestādēm. To paredz arī 2002. gada Pamatlēmums: “izveidojot grupu, dalībvalstis var iespēju robežās un saskaņā ar piemērojamiem tiesību aktiem pieņemt lēmumu, ļaut iesaistīties grupas darbā personām, kas nepārstāv dalībvalstu kompetentās iestādes, tai skaitā personām, kas pārstāv, piemēram, Eiropolu, Eiropas biroju krāpšanas apkarošanai, kā arī trešo valstu iestāžu pārstāvjiem un jo īpaši ASV tiesībaizsardzības iestāžu pārstāvjiem. Šādos gadījumos nolīgumā par grupas izveidi precizē jautājumus par šādu pārstāvju iespējamo atbildību.”⁵⁴⁹

Mazliet atšķirīgs, tomēr pēc būtības ES konvencijā par savstarpējo palīdzību krimināllietās teiktā atkārtojums, kur ir noteikts, ka: “ciktāl to pieļauj attiecīgo dalībvalstu tiesību akti vai jebkura to starpā piemērojamā tiesiskā instrumenta noteikumi, var tikt panāktas vienošanās, kādā grupas darbībā iesaistās personas, kas nav to dalībvalstu kompetento iestāžu pārstāvji, kuras izveidojušas kopējo izmeklēšanas grupu. Minētās personas, piemēram, var būt amatpersonas tajās iestādēs, kuras izveidotas, ievērojot Līgumu par ES. Tiesības, kas piešķirtas grupas dalībniekiem vai piekomandētiem dalībniekiem, pamatojoties uz šo pantu, šīm personām nepiemēro, ja vien no vienošanās tieši neizriet citādi.”⁵⁵⁰ Starp „trešajiem” var atzīmēt arī tādas organizācijas, kas savas kompetences ietvaros atbalsta kopējās izmeklēšanas grupas un vēl viena no tādām ES institūcijām ir Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai, tāpēc nākamajā apakšnodaļā autore izvērtē minētās institūcijas lomu kopējās izmeklēšanas grupās.

Rezumējot jāuzsver, ka Eirojusts – sākotnēji formāli izveidota prokuroru vai policijas amatpersonu (ar autentisku kompetenci) struktūra Eiropas Savienības līmenī, lai stiprinātu tiesisko sadarbību krimināllietās un uzlabotu pārrobežu sadarbību smagās noziedzības apkarošanā, desmit gadu laikā, mainot iekšējo struktūru, paplašinot kompetences mandātu, ir kļuvusi par operatīvo institūciju ar lielu ietekmi nacionālā līmenī. Eirojusts nav dibināts vienīgi, lai atbalstītu tiesisko sadarbību un sekmētu izpratni par dalībvalstu krimināltiesību sistēmām, bet arī, lai sniegtu praktisko

---

⁵⁴⁸Padomes Lēmums 2009/426/TI par Eirojust stiprināšanu un ar kuru groza Lēmumu 2002/187/TI, ar ko izveido Eirojust, lai pastiprinātu cīņu pret smagiem noziegumiem: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2009. 4. jūnijs, L 138, 14. – 32. lpp.

⁵⁴⁹Eiropas Savienības Padomes pamatlēmums 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 2002. 20. jūnijs, L 162, 1.–3. lpp.

⁵⁵⁰Konvencija par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās, ko Padome pieņēmusi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 34.pantu: Eiropas Savienības tiesību akts, Latvijas Vēstnesis, 2004. 1. maijs, Nr. 69 (3017).

un metodisko palīdzību izmeklēšanā un kriminālvajāšanā. Eiropjūsts praktiski atbalsta kopējo izmeklēšanas grupu izveidi un darbību, tajā skaitā piedāvājot finansiālo atbalstu Eiropas Savienības projektos, piemēram 2011.gadā Eiropjūsts atbalstīja 33 kopējās izmeklēšanas grupas.⁵⁵¹ Eiropjūsts atbalsta izmeklēšanas pasākumus, ja sadarbībā ir vismaz divas dalībvalstis, tāpat tas uzņemas koordināciju starp dalībvalsti un Eiropas Savienības institūcijām, vai dalībvalsti un trešo valsti (ar kuru ir noslēgts sadarbības līgums). Eiropjūsts ir pirmā Eiropas Savienības tiesiskās sadarbības struktūra, kura dalībvalstu pārstāvjus vieno fiziski zem viena jumta, piedāvājot līdzekļus tiesiskās sadarbības paātrināšanai. Lisabonas līgumā paredzēta apņemšanās nākotnē stiprināt Eiropjūstu, paredzot iespēju paplašināt Eiropjūsta kompetenci līdz dalībvalstīs noteiktai līdzvērtīgo dienestu kompetencei. Tomēr Latvijā sākotnēji ir nacionālajā līmenī jāatrunā Eiropjūsta nozīme noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, lai būtu normatīvā regulējumā paredzētas normas, kuras nosaka kārtību, kādas institūcijas un kādos gadījumos ir tiesīgas vērsties ar lūgumu pie Eiropjūsta. Pašreiz nacionālajā regulējumā nav atrunāta Eiropjūsta loma kopējās izmeklēšanas grupas atbalstīšanā.

4.3. Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai nozīme kopējās izmeklēšanas grupās

Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai (*angļu valodā lietojams saīsināts apzīmējums OLAF*) izveidots 1999. gadā, lai palielinātu efektivitāti cīņā pret krāpšanu un citām nelikumīgām darbībām, un teorētiski tas arī var efektīvi atbalstīt kopējo izmeklēšanas grupu darbību. Birojs īsteno Komisijas pilnvaras ārējo administratīvo izmeklēšanu jomā ar mērķi pastiprināt cīņu pret krāpšanu, korupciju un jebkuru citu nelikumīgu darbību, kas negatīvi ietekmē Kopienas finanšu intereses, kā arī pret jebkuru citu nodarījumu vai darbību, kas pārkāpj Kopienas noteikumus, kā noteikts Regulā Nr.1073/99⁵⁵² un Regulā 1074/99 par izmeklēšanu, ko veic Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai.⁵⁵³

Tāpat ES Komisijas lēmumā ir norādīts, ka Komisija vai citas iestādes var Eiropas birojam krāpšanas apkarošanai uzticēt izmeklēšanas citās jomās, kā arī – Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai cieši sadarbojas ar policijas un tiesu iestādēm. Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai ir ieinteresēts piedalīties starptautiskā izmeklēšanā, ja tā rīcībā ir informācija par citās valstīs notiekošajiem izmeklēšanas procesiem vai tas paralēli veic izmeklēšanu kādā no valstīm, vai ja

---

⁵⁵¹Eiropjūsta gada pārskats 2011. Pieejams:

<http://eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/eurojust%20Annual%20Reports/Annual%20Report%202011/Annual-Report-2011-LV.pdf> [aplūkots 2013.gada 04.aprīlī]

⁵⁵²Eiropas Parlamenta un Padomes regula Nr. 1073/1999 par izmeklēšanu, ko veic Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF): Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 1999. 31. maijs, L 136.

⁵⁵³Padomes Regula (Euratom) Nr. 1074/1999 par izmeklēšanu, ko veicis Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF): Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 1999. 31. maijs, L 136.

izmeklēšanas procesā ir ieinteresēts birojs un dalībvalstis. Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai piedalīšanos izmeklēšanā saskaņo ar visu dalībvalstu pārstāvjiem, kā arī no Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai ir jāsaņem piekrišana piedalīties kopējā izmeklēšanas grupā.⁵⁵⁴

Noziedzīgas darbības tiek atbalstītas ar tādiem līdzekļiem kā korupcija, vardarbība. Kriminālo grupu darbība tiek stingri kontrolēta valstī un ārpus tās. Viena no transnacionālajām īpatnībām ir naudas ieguldīšana starptautiskajās finanšu institūcijās, legālā biznesā, ekonomikā – tādā veidā legalizējot nelikumīgi iegūtos līdzekļus un vienlaikus apdraudot pasaules ekonomiku. Ātri izplatās transnacionālie organizētie finanšu noziegumi. Vācu juriste P.Kincele (*P.Kinzel*), pētot ES finanšu interešu aizsardzības mehānismus, atzīmē, ka tikai 5 % no Eiropas Krāpšanas apkarošanas biroja izmeklējamām lietām⁵⁵⁵ ir uzsāktas nacionālajās iestādēs. Šis fakts apliecina nepieciešamību pēc neatkarīgas izmeklēšanas iestādes ES ar apsūdzības tiesībām, kuras pagaidām nav piešķirtas Eiropas birojam krāpšanas apkarošanai. P. Kincele pie Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai darbības trūkumiem atzīmē izmeklēšanas sektoriālo ierobežojumu, kam viennozīmīgi ir jāpiekrīt.

Līdz Eiropas Krāpšanas apkarošanas biroja izveidošanai⁵⁵⁶ nevienas ES institūcijas uzdevumos netika noteikta kontrole pār nodokļu maksātāju līdzekļu izmantošanas lietderību. Krāpšanas rezultātā tiek nodarīti zaudējumi Eiropas Savienībai, korupcija apdraud īstenojamus projektus, ES institūciju reputāciju. Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai ir Eiropas instruments pārrobežu noziedzības un krāpšanas kontrolē. 2006. gada reorganizācija paplašināja Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai nozīmi starptautiskajā sadarbībā.⁵⁵⁷ Par vienu no sadarbību pastiprinošiem mehānismiem ir izveidota „Krāpšanas novēršanas, koordinēšanas padomdevēja komiteja (*angļu valodā apzīmējums CoCoLAF*).”⁵⁵⁸ Šī komiteja darbojas kā forums, kurā notiek viedokļu apmaiņa starp Komisiju un sadarbības partneriem finanšu interešu aizsardzībā. Modernais un daudz līdzekļu nepatērējošais mehānisms var būt efektīvs pie nosacījuma, ka komunikācijā aktīvi iesaistās visas ieinteresētās puses⁵⁵⁹, kas, autoresprāt, Latvijas gadījumā ir stipri apšaubāms kvalificēta personāla trūkuma dēļ, kompetences nenoteiktības un noteikta sadarbības partnera trūkuma dēļ. Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai sadarbības partneri ir nacionālie izmeklēšanas dienesti, policija, tiesas un

⁵⁵⁴Moor S. OLAF. Joint Investigation Teams Seminar. France. 2011. Npublicēti materiāli.

⁵⁵⁵Kinzel P. Formen der justiziellen Zusammenarbeit im Bereich von Pfeiler III der europaeischen Union und ihre institutionelle Fortentwicklung durch die Europaeische Verfassung. Disertācija doktora grāda iegūšanai (Juridiskas sadarbības formas ES III. pīlārā jomā un to tālāka institucionāla attīstībā Eiropas Konstitūcijas kontekstā.) 2002, S. 197 Pieejams: http://deposit.d-nb.de/cgi-bin/dokserv?idn=978018907&dok_var=d1&dok_ext=pdf&filename=978018907.pdf [aplūkots 2010. gada 12. janvārī].

⁵⁵⁶Komisijas Lēmums 1999/352/EK, EOTK, Euratom ar ko izveido Eiropas Biroju krāpšanas apkarošanai (OLAF): Eiropas Kopienu tiesību akts, Eiropas Kopienu Oficiālais Vēstnesis, 1999. 31. maijs Nr.136/20.

⁵⁵⁷The Fight against Fraud. Pieejams: http://ec.europa.eu/dgs/olaf/mission/mission/index_en.html [aplūkots 2011. gada 6. janvārī].

⁵⁵⁸Ibid.

⁵⁵⁹Moor S. OLAF. Joint Investigation Teams Seminar. France. 2011. Npublicēti materiāli.

administratīvās varas institūcijas, kuru neapšaubāmi ir daudz un kas rada problēmas starptautiskās sadarbības jomā.

Pastāvošais plašais sadarbības partneru loks radījis nepieciešamību nacionālā līmenī organizēt starpdisciplināro kontaktiestādi, kas ir jauns starpvalstu sadarbības mehānisms. Latvijā sadarbība ar Eiropas biroju krāpšanas apkarošanai 2002. gadā tika noteikta Finanšu ministrijai, un tā pilda Krāpšanas apkarošanas koordinācijas dienesta (*angļu valodā apzīmējums AFCOS Anti - fraud Coordination Service*) funkcijas.⁵⁶⁰ Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai darbībai pilnveidojoties, mainījās arī nacionālo kontaktpunktu raksturs, proti, tika izveidota Padome, kurā iekļauti divpadsmit locekļi, kas pārstāv Finanšu ministriju, Valsts ieņēmumu dienestu, Ģenerālprokuratūru, Iepirkumu uzraudzības biroju, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju, Tieslietu ministriju, Zemkopības ministriju un Valsts policiju.⁵⁶¹

Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai attiecības ar Komisiju ir strīdīgas: no vienas puses tas ir dienests Komisijas pakļautībā, kas citviet tiek minēts kā Komisijas sastāvdaļa, taču no citas puses tam ir piešķirta pilnīga neatkarība izmeklēšanā. Interesants fakts, ka „Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai zināmā mērā darbojas kā “tiesiskās Eiropas” ģenerators pret “kriminālās noziedzības starptautisko raksturu, kas nodara kaitējumu Kopienas interesēm.”⁵⁶² Pēc būtības Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai kompetencē ir starptautiska rakstura noziedzīgi nodarījumi, kuru rezultātā tiek apdraudēti ES aktīvi. Šis apstāklis būtu jāņem vērā, nosakot nacionālos kontaktpunktus. Diemžēl veiktās aptaujas rezultāti liecina, ka atsevišķi Valsts Ieņēmuma dienesta (turpmāk VID) pārstāvji pat nezina par tādas organizācijas pastāvēšanu, turpretī pēc informācijas VID mājas lapā kā sadarbības struktūras ir noteiktas visas VID struktūrvienības.⁵⁶³

Precīzāk Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai mērķi un uzdevumi reglamentēti Regulas Nr. 1073/1999 1. pantā: „Lai pastiprināti apkarotu krāpšanu, korupciju un citas nelikumīgas darbības, kas ietekmē Kopienas finanšu intereses, ar Komisijas Lēmumu 1999/352/EK, EOTK, Euratom nodibinātais Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai īsteno izmeklēšanas pilnvaras, kas piešķirtas Komisijai saskaņā ar Kopienas noteikumiem, regulām un nolīgumiem, kuri šajās jomās ir spēkā.”⁵⁶⁴

⁵⁶⁰ Sīkāk sk. Sadarbības ar OLAF hronoloģija. Pieejama:

http://www.fm.gov.lv/?lat/eiropas_savieniba/olaf/sadarbibas_ar_olaf_hronologija. [aplūkots 2011.gada 24.februārī].

⁵⁶¹ 2007. gada 19. februārī saskaņā ar Finanšu ministrijas rīkojumu Nr.182. „Par Eiropas Kopienas finanšu interešu aizsardzības koordinācijas padomes personālsastāvu” tika izveidota Eiropas Kopienas finanšu interešu aizsardzības koordinācijas padome. Lai pilnveidotu Padomes darbību un Padomē tiktu iecelti augstākā līmeņa vadītāji, 2010.gadā Ministru kabinetā tika apstiprināts jauns Padomes nolikums un jauns Padomes sastāvs. Sk.arī: OLAF. Sadarbības ar OLAF hronoloģija. Pieejams: http://www.fm.gov.lv/?lat/eiropas_savieniba/olaf/sadarbibas_ar_olaf_hronologija. [aplūkots 2011. gada 24. februārī].

⁵⁶² Sk.arī: OLAF. Sadarbības ar OLAF hronoloģija. Pieejams: http://www.fm.gov.lv/?lat/eiropas_savieniba/olaf/sadarbibas_ar_olaf_hronologija. [aplūkots 2011. gada 24. februārī].

⁵⁶³ Starptautiskās sadarbības struktūras un organizācijas. Pieejams:

<http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=4&id=702&hl=1&mod=33>. [aplūkots 2011. gada 24. februārī].

⁵⁶⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 1073/1999 par izmeklēšanu, ko veic Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF): Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 1999. 31. maijs, L 136, 1. – 7. lpp.

Precizējot Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai kompetenci, ir jāatzīmē, ka tas veic administratīvās izmeklēšanas par nelikumīgām darbībām, ko izdarījušas ES institūciju amatpersonas un darbinieki, pienācīgi nepildot savus pienākumus. Tomēr Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai izmeklēšanas var atklāt krimināla rakstura darbības un nodot materiālus kompetentajām iestādēm kriminālprocesa ierosināšanai. Eiropas Savienībā nav vienota krimināllikuma, bet attiecīgās darbības ir paredzētas nacionālajos normatīvajos aktos, kas Latvijā, piemēram, ir Krimināllikuma XXIV nodaļā paredzētie noziedzīgie nodarījumi valsts institūciju dienestā. Autoresprāt, ES ir jāizstrādā tiesiskās kontroles mehānisms, jo institūciju un biroju skaits arvien pieaug, savukārt darbības likumība tiek pakļauta paškontrolei.

Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai rokasgrāmatā⁵⁶⁵ ir atrunāts, ka pasākumi, kuri nav iekšējā vai ārējā izmeklēšana, tiek raksturoti kā operācijas vai operatīvās darbības.

Sniedzot atbalstu iniciētam kriminālprocesam, Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai saskaņā ar regulu (EK) 515/978 uzņemas koordinatora lomu vairākos līmeņos, proti: starp kompetentajām dalībvalstu iestādēm; starp kompetentajām dalībvalstu iestādēm un Komisiju (Eiropas biroju krāpšanas apkarošanai); starp dalībvalstu kompetentajām iestādēm, Komisiju (Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai) un trešo valstu nozīmētajām iestādēm. Pēc autores domām, nacionālajos normatīvajos aktos ir nepieciešami papildinājumi ar mērķi legalizēt Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai ziņojumos iekļautās informācijas realizāciju kriminālprocesā, atrunāt informācijas apmaiņas procedūras un procesuālos termiņus, kā arī noteikt nacionālās kompetentās iestādes.

Kritiski vērtējams 15 dienu termiņš, kuru laikā Eiropas birojam krāpšanas apkarošanai ir jānodod atbilde citām iestādēm, ja tās plāno uzsākt savu izmeklēšanu. Tāpat paredzētie 2 mēneši, lai pieņemtu lēmumu uzsākt vai nesākt izmeklēšanu pēc lūguma saņemšanas, autoresprāt, ir nesamērīgi ilgs laiks, turklāt tas ir pretrunā vispārējai ES tendencei izvairīties no birokrātiskiem mehānismiem lēmumu pieņemšanā. Minētais termiņš, acīmredzot, ir no pagātnes prakses un nav pieļaujams mūsdienu straujā dzīves tempa apstākļos.

Korupcijas lietas bieži ir cieši saistītas ar politiskiem jautājumiem⁵⁶⁶, tādēļ teorētiski noteiktā iespēja nodot informāciju Eiropas birojam krāpšanas apkarošanai ar lūgumu pārņemt izmeklēšanu ir viena no iespējām, kura ir jāattīsta. Ikvienas dalībvalsts ekonomiskā nestabilitāte apdraud ES finanšu intereses, kas ir pamats turpmākai izmeklēšanai, sadarbojoties ar Eiropas biroju krāpšanas apkarošanai.

---

⁵⁶⁵OLAF rokasgrāmata – darbības procedūras. Pieejams: <http://ec.europa.eu/dgs/olaf/legal/manual/short/LV.pdf> [aplūkots 2011. gada 25. janvārī].

⁵⁶⁶Sk arī: Kārklīņa R. Korupcija postkomunisma valstīs. Rīga: Valters un Rapa, 2006, 262 lpp.; Lieljuksis, A. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. Rīga: SIA „P&Ko”, 2007, 379 lpp.

Krāpšanas apkarošanā par sākotnējiem informācijas avotiem var būt Kopienas struktūras, dalībvalstu un trešo valstu iestādes, starptautiskās organizācijas, informatori, ziņotāji, liecinieki, anonīmi avoti⁵⁶⁷ utt. Informācija tiek izvērtēta pēc vienādiem standartiem neatkarīgi no avota.

Autoresprāt, Eiropas birojam krāpšanas apkarošanai izmeklēšanas efektivitātes stiprināšanai ir jāuzlabo atgriezeniskā saite pēc informācijas nodošanas valstu kompetentajiem dienestiem. Korupcijas apkarošanas gadījumā ir lietderīgi deleģēt lietu turpmāko izmeklēšanu nevis nacionālajām tiesībsargājošām iestādēm, bet, piemēram, Eiropas Prokuratūrai, pieņemot, ka tā tiks izveidota.

Jānovērš pretrunas attiecībā uz izmeklēšanā piemērojamiem tiesiskajiem instrumentiem. No vienas puses, Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai nav tiesīgs pret nacionālajām iestādēm piemērot specifiskus pasākumus, taču, no citas puses, biroja darbībā ir pieļaujami tādi tiesiskie instrumenti kā pierādījumu izņemšanas orderi, kompensācijas orderis, aktīvu iesaldēšanas orderis.

Izmeklēšanas procesā pozitīvi vērtējamas Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai tiesības „tūlīt un bez brīdinājuma piekļūt jebkurai iestāžu, organizāciju, biroju un aģentūru informācijai un telpām. Birojam ir tiesības pārbaudīt iestāžu, organizāciju, biroju un aģentūru grāmatvedības pārskatus. Birojs var nokopēt jebkuru iestāžu, organizāciju, biroju un aģentūru dokumentu vai informācijas nesēja saturu un izdarīt no tiem izrakstus un vajadzības gadījumā uzņemties šādu dokumentu vai informācijas glabāšanu, lai nodrošinātu, ka nepastāv to pazušanas iespēja, Birojs no iestāžu un organizāciju locekļiem, no biroju un aģentūru vadītājiem un no iestāžu, organizāciju, biroju un aģentūru darbiniekiem var lūgt mutisku informāciju.”⁵⁶⁸ Saskaņā ar Padomes Regulā (Euratom, EK) Nr. 2185/96 izklāstītajiem nosacījumiem un procedūrām, lai iegūtu pieeju informācijai par iespējamiem pārkāpumiem, kuru varētu glabāt uzņēmēji, Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai var veikt pēkšņas pārbaudes attiecīgo uzņēmēju telpās. Paredzētās iespējas palīdz saglabāt pierādījumus lietas izmeklēšanā.

Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai izveidošana bija nepieciešama, taču pirms tā izveidošanas netika pilnvērtīgi izvērtēti sadarbības mehānismi ar citām tiesībsargājošajām un administratīvajām iestādēm. Tas rada zināmas problēmas izmeklēšanas rezultātu realizācijā un kavē tiesisko seku iestāšanos. Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai mērķis nedefinēts pietiekoši precīzi, savukārt uzdevumi ir vispārīga rakstura, un viskritiskāk vērtējama izmeklēšanas rezultātu realizācija. Izmeklēšana tiek pabeigta ar ziņojumu, „kurā norāda konstatētos faktus, finanšu

---

⁵⁶⁷OLAF rokasgrāmata – darbības procedūras. Pieejams: <http://ec.europa.eu/dgs/olaf/legal/manual/short/LV.pdf> [aplūkots 2011. gada 25. janvārī].

⁵⁶⁸Padomes Regula 1074/1999 par izmeklēšanu, ko veicis Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF): Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 1999. 31. maijs, L 136, 8. – 14. lpp.

zaudējumus, ja tādi ir, un izmeklēšanas slēdzienu, ieskaitot Biroja direktora ieteikumus par veicamajām darbībām.”⁵⁶⁹

Regulā ir noteikts, ka Birojs, ņemot vērā veiktās izmeklēšanas veidu un iegūtās informācijas raksturu, var to nodot vai nu attiecīgo valstu kompetentajām iestādēm, vai tiesu iestādēm, ja informācija var būt par cēloni krimināltiesvedībai, vai iekšējā izmeklēšanā iegūto informāciju nodot attiecīgai iestādei, organizācijai, birojam vai aģentūrai. Tas nozīmē, ka izmeklēšanas rezultāti var palikt nerealizēti, ja nacionālajos normatīvajos aktos nebūs noteikts izpildes obligātums.

Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai darbība balstās uz pārbaudēm un inspekcijām dalībvalstīs, kā arī trešajās valstīs un starptautiskās organizācijās, ja to paredz spēkā esošie nolīgumi. Autoresprāt, arī dalībvalstu nacionālajos normatīvajos aktos ir jābūt normām par Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai veicamo inspekciju pieļaujamību un procesuālo kārtību. Pretējā gadījumā izmeklēšanas rezultātā iegūtie materiāli netiks attiecīgi realizēti un pārbaude nerasniegs gaidāmo rezultātu, piemēram, dažreiz personāla maiņa neizbeidz krāpnieciskās darbības, jo jāiznīcina korupcijas un krāpšanas iespējas attiecīgajā institūcijā utt.

Diemžēl, kopš dibināšanas līdz 2011. gada 6. janvārim Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai izmeklēto lietu sarakstā bija reģistrēti tikai 54 lēmumi,⁵⁷⁰ kas uzskatāms par salīdzinoši zemu 400 aģentu darbības rezultātu.

Komisija Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai izmeklēšanas darbībai ir piešķīrusi pilnīgu neatkarību,⁵⁷¹ kas nozīmē, ka neviena institūcija nav tiesīga dot Birojam norādījumus izmeklēšanas uzsākšanai, veikšanai un pabeigšanai. Tomēr, piešķirot izmeklēšanā pilnīgu brīvību, ir precīzi jānorāda, kā konkrēta amatpersona īsteno savas pilnvaras un kāda kontrole iespējama izmeklēšanas laikā. Raksturojot darbības metodes, ir būtiski veikt pēkšņas pārbaudes, jo informācija lielākoties atrodas datoros elektroniskā veidā, un tās iznīcināšanai ir nepieciešams minimāls laika brīdis.

Padomes Regula (Euratom, EK) Nr. 2185/96 (1996. gada 11. novembris) par pārbaudēm un apskatēm, ko Komisija veic uz vietas, lai aizsargātu Eiropas Kopienų finanšu intereses pret krāpšanu un citām nelikumībām, paredz, ka komisijas inspektori, sagatavojot ziņojumus, „ievēro attiecīgās dalībvalsts likumos noteiktās procedūras prasības”. Šis apstāklis teorētiski nodrošina ziņojumu izmantošanu nacionālajā administratīvajā procesā. Tomēr nav atrunāta procedūra, kā nodrošināt pēctecību tāda rakstura ziņojumiem, pēc kuriem būtībā ir jāuzsāk kriminālprocess, kā tiek veikta kontrole, vai dalībvalstī tika uzsākts kriminālprocess un lieta nonākusi līdz tiesai, vai

⁵⁶⁹Padomes Regula 1074/1999 par izmeklēšanu, ko veicis Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF): Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 1999. 31. maijs, L 136, 8. – 14. lpp.

⁵⁷⁰List of decisions. Pieejams: <http://curia.europa.eu/juris/cgi>

<http://curia.europa.eu/juris/cgi-bin/form.pl?lang=en&newform=newform&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurftp=jurftp&docj=docj&docor=docor&typeord=ALLTYP&numaff=&ddatefs=&mdatefs=&ydatefs=&ddatefe=&mdatefe=&ydatefe=&nomusuel=&domaine=&mots=OLAF&resmax=100&Submit=Submit>. [aplūkots 2011. gada 21. janvārī].

⁵⁷¹Sīkāk sk. OLAF mājas lapa. Pieejama: http://ec.europa.eu/dgs/olaf/mission/index_lv.html [aplūkots 2011. gada 21. janvārī].

tomēr korupcija neietekmēs Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai ziņojuma realizāciju nacionālā līmenī. Administratīvā procesa likuma otrajā sadaļā „pierādījumi”, autoresprāt, būtu lietderīgi ietvert atsevišķu pantu par Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai ziņojumiem, lai nebūtu nepieciešamības atkārtoti pārbaudīt izmeklētos apstākļus. Šī tēze pamatojama ar Padomes regulā Nr. 2185/96 atrunāto, ka Komisijas ziņojumi „izmantojami par pierādījumu administratīvās lietās vai tiesvedībā dalībvalstī, kurā šo ziņojumu izmantošana ir vajadzīga.” Ņemot vērā, ka iepriekš minētā regula paredz iespēju komisijas inspektoriem piekļūt informācijai un dokumentiem saistībā ar veicamo pārbaudi, var atklāt arī krimināla rakstura nelikumīgas darbības, par ko ir jāinformē attiecīgās valsts kompetentās iestādes. Tādēļ Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai amatpersonām ir jāuztur cieši kontakti ar dalībvalstu nacionālajām tiesībsargājošajām iestādēm, vai arī šie sakari ir jānodrošina ar Eiropola starpniecību. Otrajā gadījumā veidojas nevajadzīga birokrātiska ķēde informācijas nodošanai.

ES līmenī ik gadu tiek apkopoti priekšlikumi Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai darbības uzlabošanai un pilnveidošanai⁵⁷², kuros par vienu no būtiskākajiem trūkumiem ir norādīta informācijas apmaiņas problēmas. Autoresprāt, Eiropas birojam krāpšanas apkarošanai, uzsākot izmeklēšanu, būtu jāsniedz informācija Eiropolam, lai caur sakaru virsniekiem tiktu informētas iesaistīto dalībvalstu tiesībsargājošās iestādes ar mērķi pasargāt uzsāktos operatīvās izstrādes procesus, vai vajadzības gadījumā izmeklēšanā pieaicinātu tiesībsargu ekspertus, kā arī, lai izvairītos no paralēliem procesiem. Tas ir nepieciešams tā iemesla dēļ, ka, lai gan izmeklētāju grupai ir plaša profila specializācija, Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai orientējas uz administratīvajiem pārkāpumiem, un kriminālās darbības var tikt neatklātas.

Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai darbiniekiem ir jārikojas profesionāli, izmeklējot uzņēmuma grāmatvedības dokumentus, uzskaites grāmatas, faktūras, maksājumu kvītis, pārskatus par izmantotajiem materiāliem, banku pārskatus, datorā ievadītos datus utt. Autore uzskata, ka, veicot izmeklēšanu trešajās valstīs vai ES dalībvalstīs, par ekspertu vai padomdevēju ir jāpieaicina kāds šīs valsts kompetentais tiesībsargājošo iestāžu pārstāvis, kas pārzinātu nacionālās īpatnības, kriminālo darbību slēpšanas paņēmienus.

Eiropas birojam krāpšanas apkarošanai jāpārlicinās par ES ieguldījumu lietderīgu izmantošanu, par „finansēto projektu finansiālu un tehnisku īstenojumu”⁵⁷³. Šis uzdevums ir paveicams, tikai cieši sadarbojoties ar valstu nacionālajām tiesībsargājošajām iestādēm, jo katrā valstī pastāv savi īpatnēji krāpšanas mehānismi un katrā valstī ir savs korupcijas līmenis. Tas ir nozīmīgi arī tāpēc, lai nepakļautos politiskajam spiedienam, iespēju robežās no valstu nacionālajām

---

⁵⁷²Moor S. OLAF. Joint Investigation Teams Seminar. France, 2011. Npublicēti materiāli.

⁵⁷³Padomes Regula Nr. 2185/96 par pārbaudēm un apskatēm uz vietas, ko Komisija veic, lai aizsargātu Eiropas Kopienų finanšu intereses pret krāpšanu un citām nelikumībām: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 1996. 15. novembris, L 292, 2.-5.lpp.

tiesībsargājošajām iestādēm nododot informāciju Eiropas birojam krāpšanas apkarošanai, lai tas veiktu izmeklēšanu, kas mazinātu iespējas ietekmēt izmeklēšanu nacionālajā līmenī. Šī iespēja ir nostiprināta Padomes Regulā (Euratom, EK) Nr. 2185/96, proti, saskaņā ar šo regulu Komisija var veikt apskates un pārbaudes uz vietas: „lai atklātu smagus vai starptautiskus pārkāpumus vai pārkāpumus, kuros var būt iesaistīti vairāku dalībvalstu uzņēmēji, vai ja pārkāpumu atklāšanas nolūkā kādas dalībvalsts stāvoklis prasa stiprināt apskates un pārbaudes uz vietas kādā atsevišķā lietā, lai uzlabotu finanšu interešu aizsardzības iedarbīgumu un tādējādi nodrošinātu vienādu aizsardzības līmeni Kopienā, vai pēc attiecīgas dalībvalsts lūguma”⁵⁷⁴.

Tiesībsargājošo iestāžu darbā ir zināmas problēmas atklāt korupcijas un krāpšanas faktus. Regulas, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 1073/1999 par izmeklēšanu, ko veic Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai, 5. pantā ir formulējums uzsākt izmeklēšanu, „ja pastāv pietiekami nopietnas aizdomas, ka notikusi krāpšana vai korupcija vai citas nelikumīgas darbības (..)”. Šis formulējums ir ļoti vispārīgs, un iekšējās darbības instrukcijās jābūt atrunātiem konkrētiem kritērijiem, kā noteikt krāpšanas vai korupcijas aizdomu nopietnības pietiekamību, pēc kādiem kritērijiem ir jāvadās, pieņemot lēmumu uzsākt izmeklēšanu, tādā veidā atbalstot lēmumu pieņēmēju un izvairoties no nepamatoti uzsāktām izmeklēšanām. Pretējā gadījumā pie pilnīgas neatkarības un, vadoties tikai pēc Biroja izmeklēšanas politikas prioritātēm un Biroja darbības programmas, tiek apdraudēts līdzsvars starp resursu lietderīgu izmantošanu, izmantoto līdzekļu samērīgumu un izmeklēšanā atklātajiem zaudējumiem.

Biroja izmeklēšanā ir paredzēts informēt iesaistītās puses par izmeklēšanas veikšanu, taču arī pastāv iespēja izmeklēšanas interesēs saglabāt slepenību. Otrajā gadījumā nav skaidrības par sadarbības mehānismu, ja Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai izmeklēšanā ir vajadzīga pilnīga slepenība vai vajadzīgi izmeklēšanas līdzekļi, kas ir valsts tiesu iestāžu kompetencē.

Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai darbībai ir starpdisciplinārs aspekts, proti, jāizmanto speciālistu zināšanas no policijas dienestiem, tiesu varas institūcijām, muitas, lauksaimniecības un citām sfērām. Izmeklēšanas stūrakmeņi ir tehniskā kompetence, neatkarība un dienesta slepenības ievērošana. Pēc visa minētā rodas loģisks jautājums par Biroja darbinieku nepieciešamo pieredzi un kvalifikāciju.

Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai, Eiropols un Eirojusts joprojām izstrādā un pilnveido savstarpējas sadarbības iespējas, vērtējot pārklājušos kompetenci bez sadarbības apstākļiem. Autoresprāt, šīs organizācijas joprojām daļēji konkurē savā starpā un nav sevi pierādījušas kā

---

⁵⁷⁴Padomes Regula Nr. 2185/96 par pārbaudēm un apskatēm uz vietas, ko Komisija veic, lai aizsargātu Eiropas Kopienas finanšu intereses pret krāpšanu un citām nelikumībām: Eiropas Savienības tiesību akts, Oficiālais Vēstnesis, 1996. 15.novembris, L 292, 2.-5.lpp.

līdzvērtīgi partneri, kuru darbības vērstas uz vienotu mērķi. Tikai Padomes lēmums,⁵⁷⁵ ar kuru Eiropols iegūst plašākas iespējas cīņai ar smago noziedzību, skaidri norāda vienoto darbības lauku Eiropalam un Eirojustam, tomēr paliek atšķirīgi rezultātu saņēmēji (policijas un tiesu iestādes). Līdz šim notika netieša darbības sfēru un sadarbības partneru sadale. Nelietderīgs līdzekļu un resursu patēriņš mazināja efektivitāti. Pret autores viedokli varētu iebilst, ka kompetenču sadale ir diezgan skaidra, ka Eiropols tieši sadarbojas ar policijas iestādēm, bet Eirojusts ar tiesu iestādēm, tomēr, analizējot praktiskās operācijas, ir redzami trūkumi.

Ņemot vērā, ka starpinstitucionālā sadarbība pamatā balstās uz informācijas apmaiņas procesu, Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai var piedāvāt informatīvo atbalstu tiesībsargājošajām iestādēm, tomēr tās ir administratīvās izmeklēšanas iestādes un, kā atzīmē P. Kincele⁵⁷⁶, Eiropas Savienībā nav nevienas iestādes, kura būtu tiesīga veikt izmeklēšanu vai uzraudzīt to pārnacionālās institūcijās vai vairākās dalībvalstīs vienlaikus. Tieši šo un citu apsvērumu dēļ Lisabonas līgums paredz Eiropas Prokuratūru.

Autore piekrīt P. Kincele⁵⁷⁷ izteiktajam priekšlikumam par Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai izdalīšanu no Komisijas un tā iekļaušanu Eiropas Prokuratūras struktūrā kā atsevišķu vienību, kura izmeklē krāpšanas un korupcijas lietas Savienības interešu aizsardzībā, vienlaikus nodrošinot informācijas apmaiņu starp Eiropas biroju krāpšanas apkarošanai un Eiropolu.

Kā vēl vienu no iespējamiem sadarbības virzieniem P. Kincele saskata Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai apvienošanu ar Eiropolu. Sadarbība varētu notikt tādā veidā, ka Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai iegūst informāciju, savukārt Eiropols realizē to Eiropas prokuratūras uzraudzībā. Tomēr, autoresprāt, Eiropols attālinās no idejas iegūt patstāvīgas izmeklēšanas tiesības, arvien rūpīgāk pievēršoties informācijas analīzei.

Sniedzot atbalstu iniciētam kriminālprocesam, Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai saskaņā ar regulu (EK) 515/978 uzņemas koordinatora lomu vairākos līmeņos, proti: starp kompetentajām dalībvalstu iestādēm un Komisiju (Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai; starp dalībvalstu kompetentajām iestādēm, Komisiju (Eiropas biroju krāpšanas apkarošanai) un trešo valstu nozīmētajām iestādēm. Šajā sakarībā nacionālajos normatīvajos aktos ir jāveic nepieciešamie papildinājumi, lai legalizētu Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai ziņojumos iekļautās informācijas

---

⁵⁷⁵Beschluss des Rates der Justiz- und Innenminister der EU zur Ausweitung des Mandates von Europol, 06. Dezember 2001, ABl. Nr. C 362, S. 1.

⁵⁷⁶Kinzel P., „Formen der justiziellen Zusammenarbeit im Bereich von Pfeiler III der europaischen Union und ihre institutionelle Fortentwicklung durch die Europaische Verfassung” (Juridiskas sadarbības formas ES III. pīlārā jomā un to tālāka institucionāla attīstībā Eiropas Konstitūcijas kontekstā.) 2002, 197 lpp. Pieejama: http://deposit.d-nb.de/cgi-bin/dokserv?idn=978018907&dok_var=d1&dok_ext=pdf&filename=978018907.pdf [aplūkots 2009. gada 24. oktobrī]

⁵⁷⁷Kinzel P., „Formen der justiziellen Zusammenarbeit im Bereich von Pfeiler III der europaischen Union und ihre institutionelle Fortentwicklung durch die Europaische Verfassung” (Juridiskas sadarbības formas ES III. pīlārā jomā un to tālāka institucionāla attīstībā Eiropas Konstitūcijas kontekstā.) 2002, 197 lpp. Pieejama: http://deposit.d-nb.de/cgi-bin/dokserv?idn=978018907&dok_var=d1&dok_ext=pdf&filename=978018907.pdf [aplūkots 2009. gada 24. oktobrī].

realizāciju kriminālprocesā, norādītu informācijas apmaiņas procedūras, procesuālos termiņus un noteiktu nacionālās kompetentās iestādes.

Pašreiz Eiropola, Eirojosta un Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai izmantošana dalībvalstīs ir papildu līdzekļi cīņā pret transnacionāliem organizētiem pārrobežu noziedzīgiem nodarījumiem. Līdz ar to ES nav nevienas iestādes, kas būtu tiesīga veikt izmeklēšanu vai uzraudzīt to pārnacionālās institūcijās vai vairākās dalībvalstīs vienlaikus. Noziedzības apkarošanai jābūt kompleksai, nevis jāizpaužas atsevišķās aktivitātēs, kas nedod ievērojamu rezultātu, jo pietrūkst pārnacionālo tiesībsardzības iestāžu kompetences. Vienlaikus šo institūciju kompetence nav jāinterpretē tā, lai tiktu ietekmēta valsts tiesību aktos noteiktā kompetento institūciju neatkarība.

Tuvākajā laikā ES vēl vairāk attīstīsies kopējās tiesību normas par atsevišķo kriminālprocesuālo darbību norisi, par ko liecina atsevišķu valstu iniciatīvas, īpaši attiecībā uz pierādījumu iegūšanas procesu. Minēto apliecina arī Lisabonas līgumā paredzētā apņemšanās nākotnē stiprināt Eirojostu, paredzot iespēju paplašināt Eirojosta kompetenci līdz dalībvalstīs noteiktai līdzvērtīgo dienestu kompetencei. Šī iecere netieši izpaužas arī Lisabonas līgumā paredzētajā iespējā dibināt Eiropas Prokuratūru. Tāda prokuratūra būtu kompetenta izmeklēšanā, kriminālvajāšanā un apsūdzības uzturēšanā sākotnēji ES finanšu interešu aizsardzībā un vēlāk arī par Eiropola kompetencē iekļautajiem noziedzīgiem nodarījumiem. Tādējādi Eiropas Prokuratūra būtu tiesīga kompetentajās dalībvalstu tiesās uzņemties prokuratūras funkcijas.⁵⁷⁸ Autoresprāt, šī institūcija ir nepieciešama kā ES kopējās krimināltiesiskās sistēmas sastāvdaļa, un tā būtiski ietekmētu līdzšinējo institūciju funkcionēšanu un veicinātu sadarbības attīstību kopējās izmeklēšanas grupās.

Prokuratūras izveidošana ir viens no būtiskākajiem soļiem ES tiesībsardzības iestāžu sistēmas izveidē, kas ļautu plašāk attīstīt izmeklēšanu kopējās grupās, jo tā būtu institūcija, kura uzsāktu konkrētas izmeklēšanas kriminālvajāšanu. Taču sākotnēji dalībvalstīs būtu nepieciešams apspriest minētās institūcijas kompetenci un tās paplašināšanas iespējas, stiprinot pārrobežu sadarbību noziedzīgo nodarījumu kriminālvajāšanā, lai vēlāk izvairītos no dalībvalstu pretestības normatīvā regulējuma modifikācijā atbilstoši globalizācijas prasībām.

Apakšnodaļas secinājums ir šāds: Kopējās izmeklēšanas grupās var piedalīties Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai pārstāvji (OLAF), kuru pamatuzdevums ir Eiropas Savienības finanšu interešu aizsardzība, apkarojot korupciju un krāpšanas. Minētie noziedzīgie nodarījumi ir saistīti ar citiem smagiem noziegumiem, kas nozīmē, ka Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai komandai ir jābūt multidisciplinārai, iekļaujot tajā policijas, muitas, finanšu u. c. institūciju pārstāvjus vai cieši sadarbojoties ar nacionālajām izmeklēšanas iestādēm, kā arī piedaloties kopējās izmeklēšanas

---

⁵⁷⁸Europäischer Raum der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts. Pieejams: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0022_de.htm [aplūkots 2011. gada 20.janvarī].

grupās. Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai, veicot administratīvās izmeklēšanas, var atklāt krimināla rakstura darbības, par ko informāciju nodod dalībvalstu kompetentajām iestādēm kriminālprocesa ierosināšanai, jo Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai patstāvīgi neveic kriminālizmeklēšanu. Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai izmeklēšanas efektivitātes stiprināšanas nolūkā pēc informācijas nodošanas ir jāuzlabo atgriezeniskā saite ar valstu kompetentajiem dienestiem. Korupcijas apkarošanas gadījumā ir lietderīgi deleģēt smagu korupcijas gadījumu turpmāko izmeklēšanu nevis nacionālajām tiesībsardzības iestādēm, bet, piemēram, Eiropas Prokuratūrai, pieņemot, ka tā tiks izveidota. Kaut gan Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai ir administratīvas izmeklēšanas iestāde, tomēr tas var piedāvāt informatīvo atbalstu tiesībsardzības iestādēm. Attiecīgi nacionālajā regulējumā ir jāparedz informācijas realizācijas kārtība un kompetentas iestādes, kas Latvijas gadījumā varētu būt vairākas iestādes, kuru kompetencē ietilps krāpšanas apkarošana. Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai darbībā ir jānovērš pretrunas attiecībā uz izmeklēšanā piemērojamiem tiesiskajiem instrumentiem, kad, no vienas puses, birojs nav tiesīgs pret nacionālajām iestādēm piemērot specifiskus pasākumus, bet, no otras puses, tā darbībā kā tiesiskie instrumenti ir pieļaujami pierādījumu izņemšanas orderi, kompensācijas orderi, aktīvu iesaldēšanas orderi.

Kopsavilkums

Promocijas darba izpētes rezultātā izstrādāti priekšlikumi, kuri paplašina priekšstatu par starpvalstu krimināltiesisko sadarbību, kā arī nosaka īpaša sadarbības veida – kopējo izmeklēšanas grupu – vietu kriminālprocesuālajā sistēmā un nozīmi transnacionālo organizēto noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā. Promocijas darba rezultāti papildina teorētiskās zināšanas kriminālprocesā; precizē atsevišķus jēdzienus, optimizē organizatoriskos starpvalstu krimināltiesiskās sadarbības pamatus. Promocijas darba tēzes var kalpot par pamatu turpmākiem teorētiskiem pētījumiem starpvalstu sadarbības sfērā. Tās var izmantot kriminālprocesa un kriminālistikasursos, kā arī speciālosursos tiesībaizsardzības iestāžu darbiniekiem.

Pētījuma rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes.

1. Starpvalstu sadarbība noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā balstās uz starptautisko un nacionālo regulējumu. Kopējās izmeklēšanas grupas nacionālajā regulējumā iekļautas, ieviešot Eiropas Savienībā pieņemtos lēmumus. Ņemot vērā, ka transponēšanas formu un metožu izvēle ir valstu ziņā, Eiropas Savienības dalībvalstīs veidojas atšķirīga prakse. Piemēram, Latvijā veidojas negatīva prakse, nepārtraukti grozot Kriminālprocesa likumu, lai ieviestu Eiropas Savienības regulējumu kriminālprocesuālajās attiecībās. Ir jāatzīst, ka ES iniciatīvas un novitātes dažkārt tikai formāli tiek iekļautas Kriminālprocesa likumā vai to vieta nav juridiski pamatota. Lai mazinātu Kriminālprocesa likuma grozīšanu un nodrošinātu caurskatāmību sadarbībā starp Eiropas Savienības dalībvalstīm, būtu lietderīgi sadarbības jautājumus ar Eiropas Savienības dalībvalstīm reglamentēt atsevišķā likumā, definējot tajā, ka starpvalstu izmeklēšanas iestāžu sadarbība noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā ir dažādu valstu kompetento iestāžu darbība, kas balstās uz divpusējām un daudzpusējām starpvalstu, starpinstitucionālām vienošanām, vispāratzītiem principiem, ievērojot valstu suverenitāti atsevišķo uzdevumu un kopējo pasākumu realizācijā, noskaidrojot vainīgo personu un nodrošinot pierādījumus kriminālprocesā. Tas ļautu kriminālprocesam attīstīties atbilstoši nacionālajām tradīcijām, pakāpeniski to modernizējot, kad ir iegūta pozitīva pieredze sadarbības jautājumos un ir skaidri iezīmējusies pārnacionālās tiesību normas vieta nacionālajā kriminālprocesā.
2. Zinātniskajā literatūrā un arī normatīvajos aktos, runājot par noziegumu kategoriju, kuru izmeklēšanai būtu jāveido kopējās izmeklēšanas grupas, sastopami dažādi jēdzieni. Tā tiek lietots: smagi noziegumi, transnacionāli noziegumi, noziedzīgi nodarījumi ar starptautisko elementu, ar ārvalstu elementu, smagi noziegumi ar pārrobežu aspektu, starptautiski organizēti noziegumi u. c. Ņemot vērā, ka starpvalstu līmenī nav vēlams sašaurināt kopējo

izmeklēšanas grupu darbības sfēru un vienlaikus ir sarežģīti vienoties par noteiktu noziegumu kategoriju, apkarojamā fenomena apzīmēšanai ieteicams lietot jēdzienu „transnacionāls organizēts noziedzīgs nodarījums.” Ar jēdzienu „transnacionāls organizēts noziedzīgs nodarījums” būtu jāapzīmē tāds noziegums, kurš saistīts ar materiālo un nemateriālo labumu nelikumīgu pārvietošanu pāri valstu robežām, kā rezultātā tiek iegūti būtiski ekonomiski un citi labumi, kā arī kuru realizācijā tiek izmantota citu valstu labvēlīga tirgus konjunktūra, dažādu valstu krimināltiesisko sistēmu atšķirības, kā arī iekļūšana likumīgā ekonomikā, izmantojot prettiesiskus līdzekļus. Ņemot vērā noziedzības tendences darboties vairākās valstīs un mobilo noziedzīgo grupējumu aktivitātes, būtu lietderīgi ierosināt Eiropas Savienības dalībvalstīm normatīvajā regulējumā pārrobežu aspektu paredzēt par atbildību pastiprinošu apstākli. Šajā sakarā Latvijā būtu veicami grozījumi Krimināllikumā, nosakot noziedzīga nodarījuma pārrobežu aspektu par atbildību pastiprinošu apstākli, tādējādi papildinot 48. panta pirmo daļu ar 16. punktu, izsakot to šādā redakcijā: 16) noziedzīgais nodarījums izdarīts vairāk nekā vienā valstī vai tas skar vairāku valstu intereses.

3. Salīdzinot ar pagājušo gadu tūkstoti, šodienas starpvalstu sadarbības mehānismi ir mainījušies, lai efektīvi apkarotu organizēto noziedzību. Uzsākta sadarbība, pielietojot speciālās izmeklēšanas metodes, kā, piemēram, kontrolētā piegāde, elektroniskās un citas novērošanas formas, aģentu operācijas, bez kurām nav iedomājama sadarbība kopējās izmeklēšanas grupās. Šo normu īstenošana ir ierobežota ar tādu nosacījumu, ka realizācija ir iespējama, ja to atļauj valsts iekšējo tiesību pamatprincipi un tiek nodrošināta ierobežota pieejamība informācijai. Kā sadarbību ietekmējošus trūkumus, veicot speciālos izmeklēšanas pasākumus, mūsu valstī jāatzīmē informācijas noplūdes risks. Latvijā speciālos izmeklēšanas pasākumus veic, pamatojoties uz izmeklēšanas tiesneša lēmumu. Šāds normatīvais regulējums neizslēdz informācijas noplūdes draudus, īpaši reģionos. Šī iemesla dēļ Latvijā, procesa virzītāji joprojām dod priekšroku operatīviem pasākumiem speciālo izmeklēšanas pasākumu vietā, tādēļ, ka sevišķā veidā veicamos operatīvās darbības pasākumus akceptē Augstākās tiesas priekšsēdētājs vai viņa īpaši pilnvarotais Augstākās tiesas tiesnesis. Tomēr starpvalstu līmenī šāds situācijas risinājums neder, jo sadarbība notiek kriminālprocesa ietvaros. Lai pilnveidotu sadarbības efektivitāti, autore atbalsta priekšlikumu (sk.53.lpp) izveidot apgabaltiesu izmeklēšanas tiesnešu institūtu un veikt Kriminālprocesa likuma grozījumus, paredzot, ka speciālos izmeklēšanas pasākumus akceptē tikai apgabaltiesu izmeklēšanas tiesneši, tādējādi izslēdzot informācijas noplūdi uz vietas par kriminālprocesa uzsākšanu.

4. Analizējot Eiropas Savienības tiesiskos instrumentus, ko piemēro policijas un tiesu iestāžu sadarbības jautājumos, ir redzams, ka šajā jomā pastāv vesels problēmu komplekss, kurā ir tādas problēmas, kas kavē starpvalstu sadarbību, proti: dalībvalstīs ir dažāds tiesisko instrumentu ieviešanas mehānisms, atšķirīgas pieejas un ieviešanas ātrums nacionālajos likumos, dažāda starpinstitucionālās sadarbības organizācija, kā arī atšķirīga jaunievedumu, piemēram, kopējo izmeklēšanas grupu, uztvere attiecībā pret valstī spēkā esošajiem tiesību aktiem. Izpētot mūsu valsts normatīvo regulējumu, kas nosaka sadarbības kārtību starp kompetentajām iestādēm transnacionālo organizēto noziedzīgo nodarījumu izmeklēšanā, ir jāatzīst, ka atsevišķi jautājumi joprojām nav reglamentēti un sadarbība notiek periodiski, balstoties uz mutisku vienošanos starp dienestu vadītājiem, kas negatīvi ietekmē noziedzības apkarošanas efektivitāti. Definējot policijas starpvalstu sadarbību, var teikt, ka tā ir dažādu valstu policiju un citu izmeklēšanas iestāžu mijiedarbība, kas balstās uz divpusējām un daudzpusējām vienošanām kopējo uzdevumu izpildē noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, ievērojot valstu nacionālās tiesību normas.

5. Kopējo izmeklēšanas grupu institūta attīstība liecina, ka starpvalstu līmenī tiek stiprināta tieši policijas struktūru sadarbība, pilnveidojot sadarbības veidus, metodes, taču Latvijā likumā „Par policiju” attiecībā uz starpvalstu sadarbību ir atspoguļots tikai viens aspekts, proti, dalība starptautiskajās misijās, kuras nebūt nav saistītas ar sadarbību noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā. Lai novērstu neprecizitātes un paplašinātu policijas sadarbības iespējas, nosakot to likumā, ir nepieciešams veikt šā likuma 8. panta grozījumus, izsakot to, piemēram, šādā redakcijā:

„Policija sadarbojas ar citu valstu policiju (miliciju), starptautiskajām organizācijām, savienībām vai kopienām vispārējās noziedzības kontrolē; transnacionālās organizētās pārrobežu noziedzības atklāšanā un izmeklēšanā; starptautisko noziegumu kontrolē, kā arī piedalās starptautiskajās misijās un operācijās.

Sadarbība norisinās saskaņā ar nacionālajiem likumiem un Latvijas Republikai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Starptautisko tiesību aktos, Eiropas Savienības tiesību aktos atrunātā sadarbība notiek saskaņā ar Kriminālprocesa likumu un iekšējām instrukcijām.

Lēmumu par policijas darbinieku piedalīšanos starptautiskajās misijās un operācijās pieņem Ministru kabinets. Kārtību, kādā policijas darbiniekus norīko un nosūta dalībai starptautiskajās misijās un operācijās, kā arī to finansēšanas kārtību nosaka Ministru kabinets”.

6. Pašreiz Kriminālprocesa likumā sadarbības jautājumi, atbilstoši tajā noteiktajiem starptautiskās sadarbības vispārīgajiem noteikumiem, ar Eiropas Savienības dalībvalstīm un ar ārvalstīm, reglamentēti jauktā secībā. Tomēr realitātē sadarbība ar Eiropas Savienības dalībvalstīm saturiski ir atšķirīga. Arī kopējo izmeklēšanas grupu izveidošana starp dalībvalstīm un trešajām valstīm būtu jādiferencē. Likuma neprecizitātes apgrūtina tā lietošanu, tādēļ jautājumos, kas ir kopīgi visām valstīm, būtu jālieto jēdziens „ārvalsts”, savukārt pie diferencētiem jautājumiem būtu jālieto jēdzieni „trešā valsts” un „Eiropas Savienības dalībvalsts”. Sadarbības jautājumu skaidrākai reglamentācijai nepieciešams grozīt Kriminālprocesa likumu, paredzot 673. pantā starptautisko sadarbību krimināltiesiskajā jomā ar vairākiem partneriem: ar trešajām valstīm, Eiropas Savienības dalībvalstīm un starptautiskajām tiesām.
7. Latvijā ārvalsts lūguma, kura priekšmets var būt arī kopējās izmeklēšanas grupas izveidošana, izskatīšanā kompetence saistāma ar attiecīgā procesa stadiju: pirmstiesas procesā ārvalsts lūgumu izskata un izlemj Ģenerālprokuratūra, bet līdz kriminālvajāšanas uzsākšanai — arī Valsts policija. Pēc lietas nodošanas tiesai ārvalsts lūgumu izskata un izlemj Tieslietu ministrija. Ja valstis vai to kompetentās iestādes ir vienojušās par tiešo sazināšanos, lūgumus izskata un izlemj attiecīgās iestādes. Ņemot vērā, ka Tieslietu ministrija nav tiesu varas sastāvdaļa, apšaubāmi vērtējama tai noteiktā kompetence izlemt jautājumus saistībā ar ārvalstu tiesiskās palīdzības lūgumiem. Šajā sakarā Kriminālprocesa likumā ieteicams veikt grozījumus 846. pantā, paredzot, ka pēc lietas nodošanas tiesai jautājumus par ārvalstu tiesiskās palīdzības lūgumiem izlemj Augstākā tiesa, tādējādi nepieciešams 846. panta 2. punktu izteikt šādā redakcijā: „Iztiesāšanas stadijā ārvalsts lūgumu izskata un izlemj Augstākā tiesa”.
8. Noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanu ilgstoši atbalstīja viena starptautiskā organizācija. Sākotnējās Starptautiskās kriminālpolicijas izveidošanas idejas pamatā bija tieša operatīva sazināšanās starp valstu policijas dienestiem. Vēsturiskie fakti liecina, ka tieši operatīvos kontaktus ilgstoši nespēja nodrošināt Interpols. Piekļuves automatizācijas ceļā daļēji šī problēma tika atrisināta. Interpols attiecīgā laika periodā nesniedza nepieciešamo atbalstu teroristisko aktu izmeklēšanā, motivējot savus atteikumus ar neiesaistīšanos politisko noziegumu izmeklēšanā, līdz ar to mazināja organizācijas efektivitāti. Eiropola izveidošana radīja diskusijas par kompetences dublēšanos ar Interpolu. Taču arī mūsdienās ne Interpols, ne Eiropols nav supranacionālas policijas; noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana joprojām ir nacionālo policiju uzdevums. Uz šodienu vienīgi sadarbība kopējās izmeklēšanas grupās

nodrošina vistiešāko informācijas apmaiņu, nodrošinot pierādījumu pieļaujamību iesaistīto dalībvalstu jurisdikcijās.

9. Eiropas policijas birojs atbalsta dalībvalstu izpildvaras institūciju pasākumus, nodrošinot informācijas apmaiņu, izmantojot sakaru virsniekus, saskaņā ar nacionālo regulējumu sniedz operatīvās un stratēģiskās analīzes atbalstu, izstrādā stratēģiskus ziņojumus par noziedzības tendencēm, pamatojoties uz dalībvalstu sniegto informāciju; nodrošina tehnisko un ekspertīžu atbalstu. Eiropols ir tiesīgs koordinēt, organizēt un veikt izmeklēšanu vai operatīvus pasākumus kopā ar dalībvalstu kompetentajām iestādēm, vai kopējās izmeklēšanas grupas kontekstā sadarbojoties ar Eirojusta pārstāvi, kas nozīmē, ka patstāvīgi Eiropols izmeklēšanas neveic, taču, konstatējot sakritības dalībvalstīs veicamajās izmeklēšanās, var ierosināt kopējās izmeklēšanas grupas izveidi. Minēto uzdevumu veikšana notiek saskaņā ar nacionālo regulējumu, taču, diemžēl, nacionālajā regulējumā minētās institūcijas darbības aspekti nav atspoguļoti, kas mazina tās darbības efektivitāti. Izvērtējot Eiropola funkcijas un sniedzamo atbalstu operatīvas darbības subjektiem, Latvijā ir nepieciešams papildināt Operatīvas darbības likumu, atrunājot starpvalstu sadarbības iespējas, izmantojot Eiropola atbalstu.
10. Šengenas Informatīvā sistēma un sadarbība Pīmes līgumu ietvaros ir nepieciešama, lai katras valsts robežu, muitas un policijas iestādes, veicot pārbaudes, vai sadarbojoties kopējā izmeklēšanas grupā, kā arī šo pārbaudu kontrolējošās iestādes un tāpat tieslietu iestādes varētu saņemt informāciju par personām un objektiem. SIS pēc jauno dalībvalstu pieslēgšanās informācijas sistēmai kļuva par lielāko centralizēto informācijas sistēmu pasaulē, kurā ir ziņas par personām un objektiem, kas ir meklēšanā. Pīmes un Šengenas vienošanās ir līgumi, kuri tika noslēgti ārpus ES līgumiskajam attiecībām. Šis fakts apliecināja, ka dalībvalstis, slēdzot šīs vienošanās, piekrīt atrunāto pasākumu realizācijai nevis ES ģeogrāfiskajā telpā, bet starp vienošanās dalībvalstīm.
11. Pīmes līgumā sadarbības pamatā ir vēlme satīklot nacionālos DNS profilu, pirkstu nospiedumu un autotransporta reģistrus. Novitāte vērtējama kā svarīga perspektīva starpvalstu izmeklēšanā, noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā un kriminālvajāšanā. Ņemot vērā to, ka Pīmes sadarbība kļuva par veiksmīgu projektu policiju sadarbībai, to integrēja Eiropas Savienības tiesībās (Padomes Lēmums 2008/615/TI starptautiskas sadarbības padziļināšanai, īpaši terorisma apkarošanai un robežu šķērsojošas noziedzības apkarošanai. 2008. gada 23. jūnijs). Lēmumā reglamentētas normas par automatizēto DNS profilu,

daktiloskopisko datu un transportlīdzekļu reģistrācijas datu automatizēto apmaiņu, tādējādi attīstot pieejamības principa ieviešanu. Diemžēl pozitīvi vērtējamās iniciatīvas pārņemšana nav vienlīdz veiksmīga visās valstīs, kā rezultātā daļa no tām sadarbojas pēc jaunajiem noteikumiem un daļa – pēc vecajiem, kas krietni samazina sadarbības efektivitāti. Pirms saistību uzņemšanās būtu laikus jāizvērtē pastāvošie resursi un jāveic sagatavošanas darbi jaunievedumu realizēšanai.

12. Lisabonas līgumā ietverta novitāte jeb Padomes pastāvīgās iekšējās drošības jautājumu komitejas (turpmāk – COSI) izveidošana (Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 71. pants). Ir paredzēts, ka ar COSI palīdzību tiks stiprināts dalībvalstu operatīvais darbs iekšējās drošības jomā, proti, koordinēta policijas un muitas iestāžu sadarbība krimināllietās. Kaut gan Eiropas Savienībā tieslietu un iekšlietu jomā nav vienotu pasākumu koordinējošās institūcijas, tomēr piedāvātais kontroles mehānisms ir strīdīgs. Pašreiz ir paredzēts, ka COSI par darbībām ziņos Padomei, tā informēs Eiropas Parlamentu un dalībvalstu parlamentus jeb politisko eliti. COSI plānots uzticēt atbildību par sadarbības efektivitāti, taču autorei nav izdevies atrast piedāvāto instrumentu, kā tas tiks panākts. Sākotnēji ir jākonstatē trūkumi aģentūru un biroju darbības koordinācijā, lai izstrādātu ieteikumus un novērstu nepilnības. Nav racionāli veidot papildu struktūras, neizmantojot esošo potenciālu. Eurojusta, Eiropola, Frontex un citu iekšējās drošības jautājumos kompetento struktūru darbības saskaņotība jāpanāk, izvērtējot arī valstu nacionālo pieredzi, kura liecina par daudzējādām un dažādām problēmām pat vienā valstī. Autore uzskata, ka šīs komitejas izveidošana nedos praktisku ieguldījumu, jo tā netiek iesaistīta ne tiesību aktu izstrādē, ne darbību veikšanā, tādējādi lieki būs palielināts slogs un birokrātiskā sarakste. Nacionālajā līmenī ir jāizvirza ministrijas pārstāvis, kurš tiks nozīmēts par pastāvīgas komitejas locekli. Turklāt katras iesaistītās struktūras darbību reglamentējošajos normatīvajos aktos būs jāveic grozījumi, jāpieņem papildu lēmumi, reglamentējot jaunas sadarbības nosacījumus, savukārt, nacionālajām iestādēm jānosaka skaidri pienākumi.

13. 2000. gada Konvencijā par dalībvalstu savstarpējo tiesisko palīdzību krimināllietās un Eiropas Savienības Padomes pamatlēmumā 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām juridiski ir noteikts īpašs sadarbības veids. Sadarbība kopējās izmeklēšanas grupās ir specifiska, tās darbību nosaka līgums/vienošanās starp vismaz divu dalībvalstu kompetentajām institūcijām, to funkcionēšanu atbalsta starptautiskās institūcijas savu kompetenču ietvaros. Promocijas darba autore konstatē, ka Latvijā tiek lietoti dažādi jēdzieni: „apvienotā izmeklēšanas grupa” un „kopējā izmeklēšanas grupa”. Pamatojot otrā

jēdziena lietošanas pareizību, autore ierosina veikt redakcionālus grozījumus Kriminālprocesa likumā, jo precīzu terminu lietošana ir svarīgs juridiski tehniskais instruments, lai nodrošinātu terminu noteiktību un precizitāti, kas ir būtisks priekšnosacījums, lai precīzi noteiktu konkrēta pasākuma būtību un saturu, norobežojot to no citiem juridiskiem mehānismiem. Savukārt, neprecizitāte noved pie dažādu procesuālo mehānismu jaukšanas.

14. Starpvalstu kopējās izmeklēšanas grupas ir virsnacionālās sistēmas izmeklēšanas grupas jeb transnacionālas izmeklēšanas korporācijas, kurās starpvalstu sadarbība – īpaši starp izmeklēšanas iestādēm – notiek krimināltiesiskajā, operatīvajā un informācijas apmaiņas jomā. Apsverot kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanu, ir būtiski noteikt tās optimālo sastāvu, pareizi izvēlēties vadītāju un paredzēt katra grupas dalībnieka kompetenci. Kopējo izmeklēšanas grupu attīstībai nacionālajā līmenī trūkst rekomendējoša rakstura dokumenta, kurā būtu atrunāti ne tikai kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas priekšnosacījumi, bet arī struktūras modeļi un darbības noteikumi Latvijas teritorijā atbilstoši nacionālā regulējuma īpatnībām un pastāvošo izmeklēšanas institūciju kompetenču lokam. Pievēršoties kopējo izmeklēšanas grupu jēdzienam, radies priekšlikums Kriminālprocesa likuma 888. panta pirmo daļu izteikt šādi: „kopējā izmeklēšanas grupa ir tiesībsargājošo institūciju pilnvaroto amatpersonu starpvalstu grupa, kura izveidota, pamatojoties uz divu vai vairāku dalībvalstu vai trešo valstu vienošanos, lai sasniegtu konkrēto mērķi noteiktā laika posmā, un kurā visiem izmeklēšanas grupas dalībniekiem piešķirtas vienādas tiesības un nodrošināta pieeja visai iegūtajai informācijai.”
15. Latvijā kriminālprocesuālās normas par kopējām izmeklēšanas grupām Kriminālprocesa likumā tapušas, faktiski transponējot Eiropas Savienības lēmumu normas. Diemžēl, šis sadarbības veids iekļauts pie atsevišķiem starpvalstu sadarbības jautājumiem, kas līdz ar citiem iemesliem kavē plašāku kopējo izmeklēšanas grupu piemērošanu. Autore izstrādājusi atsevišķus priekšlikumus, ierosinot grozījumus Kriminālprocesa likumā un pielikumā Nr. 3. piedāvājot „Instrukcijas par kopējām izmeklēšanas grupām” projektu. Ieviešot Eiropas Savienības normatīvo regulējumu nacionālajos normatīvajos aktos, Latvijā netiek izpētīta jaunieveduma būtība, saistībā ar pastāvošajām normām, netiek pārdomāta nacionālā koncepcija, līdz ar to tiek zaudētas nacionālās īpatnības, rodas pretrunas un atsevišķas normas nav dzīvotspējīgas. Sadarbības modernizācijas un pilnveidošanas nolūkā tās nepieciešams pārskatīt, vispirms jau, modernizējot līdzšinējos divpusējos un daudzpusējos sadarbības līgumus, aktualizējot iepriekš noslēgtās vienošanās vai slēdzot jaunas, ja tāda

rakstura sadarbība tiek uzsākta no jauna, īpaši sadarbībā ārpus Eiropas Savienības. Ņemot vērā starpvalstu tiesiskās sadarbības modernizāciju, kas notiek, analizējot atsevišķu uzdevumu izpildes trūkumus un sekojot mērķim vienkāršot starpvalstu sadarbību, autore uzsver, ka kopējās izmeklēšanas grupas neaizvieto tiesiskās palīdzības lūgumus un neatceļ tos, tieši pretēji, tiesiskās palīdzības lūgums atsevišķās valstīs ir pirmais solis kopējo izmeklēšanas grupu dibināšanai. Līdz ar to būtu loģiski procesuālus kopējo izmeklēšanas grupu jautājumus neizcelt kā atsevišķus starptautiskās sadarbības jautājumus. Izpētot kopējo izmeklēšanas grupu rašanās motīvus un dibināšanas principus, kā arī sadarbības saturu, autore piedāvā veikt grozījumus Kriminālprocesa likuma C nodaļā:

1. Izslēgt no deviņpadsmitās sadaļas „Atsevišķi starptautiskās sadarbības jautājumi”⁸⁴ nodaļu „Apvienotās izmeklēšanas grupas”, paredzot kopējo izmeklēšanas grupu kā vienu no starptautiskās sadarbības veidiem.

2. Uzskatot, ka kopējās izmeklēšanas grupas ir iekļaujamas pie starptautiskās sadarbības veidiem, 673. panta pirmās daļas 4. punktu izteikt šādā redakcijā:

„4) procesuālās darbības izpildē vai kopējās izmeklēšanas grupas izveidē”;

3. Ievērojot Eiropas Savienības normatīvā regulējuma prasības, ka katrā valstī jānosaka kompetento izmeklēšanas iestādes amatpersonu darboties kopējā izmeklēšanas grupā, papildināt KPL 675. pants ar piekto daļu šādi:

„(5) Kopējā izmeklēšanas grupā darbojas ģenerālprokurora pilnvarota izmeklēšanas iestādes amatpersona, ņemot vērā izmeklējamā kriminālprocesa apstākļus.”

4. Krimināltiesiskajā sadarbībā ir jāparedz iespēja izmantot arī Eiropas Savienības līdzekļus, kas kļūst iespējams atsevišķo programmu ietvaros (Padomes Lēmums, ar ko laikposmam no 2007. līdz 2013. gadam izveido īpašu programmu „Noziedzības profilakse un apkarošana” Oficiālais Vēstnesis L058, 2007. 24. februāris, 7. lpp.), tāpēc, lai šis apstāklis tiktu ņemts vērā, tiek piedāvāts papildināt KPL 680. pantu šādi:

„Kopējās izmeklēšanas grupas darbību sedz no valsts vai ES līdzekļiem.”

5. Atrunājot procesuālās darbības veikšanas pamatu, papildināt 845. pantu, paredzot:

„3) Kopējās izmeklēšanas grupas darbības pamats ir divu vai vairāku dalībvalstu vai trešo valstu vienošanās, lai sasniegtu konkrētu mērķi noteiktā laika posmā, un kurā visiem izmeklēšanas grupas locekļiem piešķirtas vienādas tiesības un nodrošināta pieeja visai konkrētajā izmeklēšanā iegūtajai informācijai.”

6. Nosakot kopējo izmeklēšanas grupu vienošanās izpildi, papildināt Kriminālprocesa likumu ar 849¹. pantu, izsakot to šādā redakcijā:

“(1) Kopējā izmeklēšanas grupā piedalās izmeklēšanas iestāžu kompetentās amatpersonas, pamatojoties uz ģenerālprokurora pilnvarojumu.

(2) Kopējā izmeklēšanas grupā pēc atsevišķi noslēgtās vienošanās var piedalīties starptautisku organizāciju, aģentūru vai trešo valstu pārstāvji.

Papildināt ar 849². pantu, izsakot to šādā redakcijā:

(1) Kopējā izmeklēšanas grupa darbojas saskaņā ar noslēgtās vienošanās nosacījumiem un pasākumu plānu, ievērojot dalībvalstu kriminālprocesuālās normas.

(2) Kopējā izmeklēšanā iegūtie materiāli ir pieejami visiem grupas dalībniekiem.

(3) Kopējās izmeklēšanas grupas vienošanās noteikto darbības laiku var pagarināt, dalībvalstīm savstarpēji vienojoties.”

7. Reglamentējot kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas nosacījumus, 876. pants jāpapildina ar ceturto daļu šādā redakcijā:

„(4) Saņemot citas valsts piedāvājumu līdzdarboties kopējā izmeklēšanas grupā, vai kad kriminālprocesā ir nepieciešama citas valsts dalība, vai vairākas dalībvalstis veic tādu noziegumu izmeklēšanu, kur nepieciešama iesaistīto dalībvalstu saskaņota rīcība, procesa virzītājs vēršas Ģenerālprokuratūrā ar rakstveida ierosinājumu par kopējās izmeklēšanas grupas izveidi:

1. Ģenerālprokuratūra ierosinājumu izskata trīs dienu laikā un par rezultātiem rakstveidā informē iesniedzēju, kā arī nozīmē kopējās izmeklēšanas grupas izveidei pilnvaroto amatpersonu.

2. Pilnvarotā amatpersona sagatavo un nosūta tiesiskās palīdzības lūgumu ārvalstij ar ierosinājumu izveidot kopējo izmeklēšanas grupu, vienlaikus informējot Eiropas nacionālo pārstāvi.”

16. Eiropols attīstoties paplašina kompetenci. Nākotnē tajā varētu būt iekļauta konkrēto noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana, kas nozīmē, ka Eiropols teorētiski varētu iegūt starptautiskas izmeklēšanas iestādes statusu. Pašreiz būtu lietderīgi uzlabot Eiropola iespējas iniciēt kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanu, jo tieši šīs institūcijas rīcībā ir informācija par vairāku valstu organizētās noziedzības pārstāvju noziedzīgajām darbībām, kura iegūta no attiecīgajām dalībvalstīm, kā arī izvērtēta un izanalizēta atbilstoši kompetencei Eiropola struktūrvienībās. Savukārt Eiropola amatpersonu dalība kopējās izmeklēšanas grupās bez izmeklēšanas tiesībām interpretējama kā procesuāls ierobežojums. Kopējās izmeklēšanas grupas sastāvā nav jāiekļauj procesuāli ierobežoti subjekti, to tiesības ir ierobežotas, līdz ar to tie nevar ietekmēt procesa iznākumu.

17. Eiropas – sākotnēji formāli izveidota prokuroru vai policijas amatpersonu (ar autentisku kompetenci) struktūra Eiropas Savienības līmenī, lai stiprinātu tiesisko sadarbību krimināllietās un uzlabotu pārrobežu sadarbību smagās noziedzības apkarošanā, desmit gadu

laikā, mainot iekšējo struktūru, paplašinot kompetences mandātu, ir kļuvusi par operatīvu institūciju ar lielu ietekmi nacionālā līmenī. Eirojusts dibināts ne tikai vienīgi, lai atbalstītu tiesisko sadarbību un sekmētu izpratni par dalībvalstu krimināltiesību sistēmām, bet arī, lai sniegtu praktisko un metodisko palīdzību izmeklēšanā un kriminālvajāšanā. Eirojusts praktiski atbalsta kopējo izmeklēšanas grupu izveidi un darbību, tajā skaitā piedāvājot finansiālu atbalstu Eiropas Savienības projektos. Eirojusts atbalsta izmeklēšanas pasākumus, ja sadarbībā ir vismaz divas dalībvalstis, tāpat tas uzņemas koordināciju starp dalībvalsti un Eiropas Savienības institūcijām, vai dalībvalsti un trešo valsti (ar kuru ir noslēgts sadarbības līgums). Eirojusts ir pirmā Eiropas Savienības tiesiskās sadarbības struktūra, kura dalībvalstu pārstāvjus vieno fiziski zem viena jumta, piedāvājot līdzekļus tiesiskās sadarbības paātrināšanai. Lisabonas līgumā paredzēta apņemšanās nākotnē stiprināt Eirojustu, paredzot iespēju paplašināt Eirojusta kompetenci līdz dalībvalstīs noteiktai līdzvērtīgo dienestu kompetencei. Tomēr Latvijā sākotnēji nacionālajā līmenī ir jāatrunā Eirojusta nozīme noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, lai būtu normatīvā regulējumā paredzētas normas, kuras nosaka kārtību, kādas institūcijas un kādos gadījumos ir tiesīgas vērsties ar lūgumu pie Eirojusta. Pašreiz nacionālajā regulējumā nav atrunāta Eirojusta loma kopējās izmeklēšanas grupas atbalstīšanā.

18. Kopējās izmeklēšanas grupās var piedalīties Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai pārstāvji (OLAF), kuru pamatuzdevums ir Eiropas Savienības finanšu interešu aizsardzība, apkarojot korupciju un krāpšanas. Minētie noziedzīgie nodarījumi ir saistīti ar citiem smagiem noziegumiem, kas nozīmē, ka Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai komandai ir jābūt multidisciplinārai, iekļaujot tajā policijas, muitas, finanšu u. c. institūciju pārstāvjus vai cieši sadarbojoties ar nacionālajām izmeklēšanas iestādēm, kā arī piedaloties kopējās izmeklēšanas grupās. Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai, veicot administratīvās izmeklēšanas, var atklāt krimināla rakstura darbības, par ko informāciju nodod dalībvalstu kompetentajām iestādēm kriminālprocesa ierosināšanai, jo Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai patstāvīgi neveic kriminālizmeklēšanu. Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai izmeklēšanas efektivitātes stiprināšanas nolūkā pēc informācijas nodošanas ir jāuzlabo atgriezeniskā saite ar valstu kompetentajiem dienestiem. Korupcijas apkarošanas gadījumā ir lietderīgi deleģēt smagu korupcijas gadījumu turpmāko izmeklēšanu nevis nacionālajām tiesībaizsardzības iestādēm, bet, piemēram, Eiropas Prokuratūrai, pieņemot, ka tā tiks izveidota. Kaut gan Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai ir administratīvas izmeklēšanas iestāde, tomēr tas var piedāvāt informatīvo atbalstu tiesībaizsardzības iestādēm. Attiecīgi nacionālajā regulējumā ir jāparedz informācijas realizācijas kārtība un kompetentas iestādes,

kas Latvijas gadījumā varētu būt vairākas iestādes, kuru kompetencē ietilps krāpšanas apkarošana. Eiropas biroja krāpšanas apkarošanai darbībā ir jānovērš pretrunas attiecībā uz izmeklēšanā piemērojamiem tiesiskajiem instrumentiem, kad no vienas puses birojs nav tiesīgs pret nacionālajām iestādēm piemērot specifiskus pasākumus, bet no otras puses tā darbībā kā tiesiskie instrumenti ir pieļaujami pierādījumu izņemšanas orderi, kompensācijas orderi, aktīvu iesaldēšanas orderi.

19. Starpvalstu institūcijas joprojām izstrādā un pilnveido savstarpējas sadarbības iespējas, vērtējot pārklājušos kompetenci un daļēji konkurējot savā starpā. Šīs institūcijas nav līdzvērtīgi partneri, kuru darbības vērsta vienota mērķa sasniegšanai. Pēc Lisabonas līguma stāšanās spēkā ir pieaugusi Eiropas Savienības ietekme nacionālajās krimināltiesībās un kriminālprocesuālajās tiesībās. ES ir iezīmējusies tendence harmonizēt kriminālprocesuālās tiesības, taču nav vērsta uzmanība uz nepieciešamību sakoordinēt izveidoto struktūru sadarbību. Pirms jaunas struktūras ieviešanas krimināltiesību sistēmā, ir nepieciešams konstatēt iepriekšējo trūkumus, jāveic pastāvošo sistēmu potenciāla īstenošanas novērtējums, jo nav pieļaujama nelietderīgu instrumentu vairošana. Kopējās izmeklēšanas grupas ir efektīvs sadarbības veids arī tādu apsvērumu dēļ, ka tiek ievērotas katras valsts tiesības un netiek radītas jaunas struktūras.

ANOTĀCIJA

Starpvalstu sadarbības aktualitāti noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā nosaka kriminālās pasaules kvalitatīvi jaunas formas un kvantitatīvi jauni apjomi. Noziedzīgās pasaules ietekme strauji pieaugusi globālo pārmaiņu laikā, un līdz ar to pieaug nozīme policijas un citu tiesībsardzības iestāžu sadarbībai starp valstīm, transformējot tradicionālus sadarbības veidus.

Kriminālprocesa likuma sadaļā “Atsevišķi starptautiskās sadarbības jautājumi” ir iekļauta nodaļa “Apvienotās izmeklēšanas grupas”. Nevienā citā normatīvā aktā, kas reglamentē šī sadarbības veida jautājumus, nav sastopams jēdziens “apvienotās izmeklēšanas grupas”, taču tiek lietots apzīmējums “kopējās izmeklēšanas grupas”.

Kopējās izmeklēšanas grupas ir salīdzinoši jauns starpvalstu sadarbības veids, kurš ir lietderīgs, izmeklējot transnacionālus organizētus noziedzīgus nodarījumus. Divpusēja vai daudzpusēja sadarbība notiek uz vienošanās pamata, kurā puses atrunā kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanas mērķi, dalībniekus, periodu un kuram papildus tiek pievienots detalizēts pasākumu plāns.

Kopējās izmeklēšanas grupas iegūst arvien plašāku piemērošanu, kaut gan sākotnēji bija paredzēts, ka to izveidošana iespējama noteiktu noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, pie kuriem bija pieskaitāms narkotiku, cilvēktirdzniecības un terorisma apkarošana. Kaut gan, analizējot kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanas mērķus, ir jāsecina, ka pamatā grupa tiek izveidota ar mērķi izmeklēt kāda kriminālā grupējuma darbības.

Veidojot drošības, brīvības un tiesiskuma telpu, Eiropas Savienībā paplašina atsevišķu krimināltiesisko institūciju pilnvaras. Kopējās izmeklēšanas grupas arvien aktīvāk atbalsta Eirojūsts un tā nacionālie pārstāvji.

Viedokļi par kopējo izmeklēšanas grupu darbības efektivitāti, tostarp par ekonomiskās lietderības aspektiem, ir dažādi: ir atbalstītāji un ir pretinieki. Tomēr, lai gan tās pastāv neilgu laiku, kopējās izmeklēšanas grupas ir ieguvušas pozitīvus darba rezultātus. Analizējot iegūto pieredzi, tiek veikti uzlabojumi kopējo izmeklēšanas grupu funkcionēšanas nodrošināšanai. Kopējās izmeklēšanas grupas ļauj paaugstināt starpvalstu vajāšanas spiedienu, ko izjūt noziedznieki no visām dalībvalstīm, atsevišķos gadījumos tiek pārvarēta tiesiskās sadarbības barjera, nodibināti kontakti, sadarbībā notiek pieredzes un profesionalitātes izaugsme.

Darba pētījuma objekts ir starpvalstu tiesībsardzības iestāžu divpusēja un daudzpusēja sadarbība transnacionālo organizēto noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanā, kas globālās tiesiskās telpas formēšanas apstākļos iegūst jaunas formas. Izpētot tiesību regulējumu un juridisko praksi, tiek izstrādāti priekšlikumi nacionālā normatīva regulējuma pilnveidošanai, piedāvājot optimizēt sadarbību kopējās izmeklēšanas grupās.

Šis promocijas darbs ir Latvijā pirmais zinātniskais darbs par starpvalstu sadarbību kopējās izmeklēšanas grupās, to teorētiskajiem un praktiskajiem jautājumiem.

Atslēgas vārdi: kopējās izmeklēšanas grupas, starpvalstu krimināltiesiskā sadarbība, policijas pārrobežu sadarbība, noziedzīgu nodarījumu izmeklēšana.

ABSTRACT

The topicality of inter-state cooperation in investigation of criminal offences is proved by qualitatively new forms and quantitatively new volumes of the criminal world. During the period of global changes the influence of the criminal world has considerably increased as a result of which the role of international cooperation of police and other law enforcement agencies has also become more important transforming the traditional forms of cooperation.

The chapter 'Specific Issues of International Cooperation' of the Criminal Law contains a section 'United Investigation Teams'. One would not come across the notion 'united investigation teams' in any other regulatory enactment regulating the matters related to this form of collaboration; instead, the term 'joint investigation teams' is used.

Joint investigation teams are a relatively new form of inter-state cooperation that is expedient in investigating transnational organised crime. Bilateral or multilateral cooperation is based on an agreement in which the parties thereto specify the purpose for which a joint investigation team is set up, the participants and the period thereof; a detailed operational action plan is additionally attached to such agreement.

Joint investigation teams are being used more extensively despite the fact that initially they were intended to be set up for investigating specific criminal offences, especially such as fighting against trafficking of drugs, humans, and terrorism. However, analysing the purposes for which joint investigation teams are established, it may be concluded that generally such a team is set up with the aim to investigate the activity of a criminal group.

Creating the area of justice, freedom and security, the European Union extends the authority of specific criminal institutions. Joint investigation teams are more actively supported by Eurojust and national representatives thereof.

Opinions regarding the effectiveness of work of joint investigation teams, including the aspects of economic efficiency, vary: there are both supporters and opponents. However, despite their short existence, joint investigation teams have showed positive work results. Analysing the experience gained, improvements are made to ensure functioning of joint investigation teams. Joint investigation teams allow intensifying cross-border prosecution felt by criminals in all member states; in some cases, the barrier of judicial cooperation is overcome, contacts are established, as well as experience and professional development take place as a result of such cooperation.

The object of the research is bilateral and multilateral cooperation of transnational law enforcement agencies in investigating transnational organised crime which under the conditions of formation of the global legal space takes new forms. Having examined legal regulations and legal practice, proposals for improvement of the national statutory regulation are developed offering to optimise cooperation within joint investigation teams.

This thesis is the first scientific work on cross-border cooperation in joint investigation teams and its theoretical and practical questions in Latvia.

Key words: joint investigation teams; justice cooperation in criminal matters, police cross-border cooperation, crime investigation.

Annotation

Aktualität der zwischenstaatlicher Zusammenarbeit der Strafuntersuchung bestätigt die qualitativ neue Formen und quantitativ neue Umfänge der kriminellen Welt.

In der Zeit der globalen Veränderungen ist der Einfluss der kriminellen Welt rasch gewachsen, deshalb wächst auch die Rolle der Zusammenarbeit zwischen den Ländern in der Arbeit der Polizei und anderen Strafverfolgungsbehörden, um die traditionelle Formen der Zusammenarbeit zu transformieren.

Das lettische nationale Recht enthält im Gesetz des Strafprozesses einen Abschnitt "Bestimmte Fragen der internationalen Zusammenarbeit" mit einer Spezialregelung für gemeinsame Ermittlungsgruppen "Vereinigte Ermittlungsgruppen", aber keine andere Rechtsakte spricht nicht über diese Formen der Zusammenarbeit und da kann man keinen Begriff "Vereinigte Ermittlungsgruppen" finden, aber man verwendet den Begriff "Gemeinsame Ermittlungsgruppe".

Gemeinsame Ermittlungsgruppen sind eine relativ neue Form der zwischenstaatlicher Zusammenarbeit und stellt man eine besondere Form der bilateralen oder multilateralen justiziellen Rechtshilfe in strafrechtlichen Angelegenheiten dar, die neben der Bewilligung den Abschluss einer Errichtungsvereinbarung voraussetzt, und die den Zugang aller Beteiligten zu den in der Ermittlungsgruppe gewonnenen Erkenntnissen erlaubt. Der Vorteil gemeinsamer Ermittlungsgruppen liegt in der Folge darin, dass keine weiteren Rechtshilfeersuchen zum Austausch der gewonnenen Erkenntnisse erforderlich sind.

Die Zusammenarbeit ist die Vereinbarung der Parteien, wo die Vertragsparteien den Zweck, Leiter und Mitglieder, Dauer und geplante Ermittlungsmaßnahmen feststellen.

Gemeinsame Ermittlungsgruppen bekommen eine breitere Anwendung, obwohl es ursprünglich beabsichtigt war, dass die gemeinsame Ermittlungsgruppen nur zur Bekämpfung des Drogen- und Menschenhandels sowie des Terrorismus einzusetzen.

Die Analyse einer gemeinsamen Ermittlungsgruppe zeigt allerdings, dass dabei jedenfalls zunächst eine gemeinsame Ermittlungsgruppe eher bei Fällen schwerer grenzüberschreitender Straftaten oder anderen vergleichbaren Taten erwogen werden wird.

Um Sicherheit, Freiheit und Gerechtigkeit gesetzlich zu verankern, die Europäische Union vermehrt das Mandat der einzelnen Justizvollzugsanstalten. Gemeinsame Ermittlungsgruppen werden immer aktiver die Unterstützung von *Eurojust* und den nationalen Mitgliedern bekommen.

Die Ansichten sind über die Leistungen der gemeinsamen Ermittlungsgruppen als auch der wirtschaftlichen Aspekten der Zweckmäßigkeit unterschiedlich - es gibt Anhänger und es gibt Gegner. Trotz der kurzen Zeit des Bestehens, haben die gemeinsame Ermittlungsgruppen positive Ergebnisse erhalten. Gemeinsame Ermittlungsgruppe erhöht die Effizienz der Arbeit und hilft, Doppelermittlungen zu vermeiden. Der Verfolgungsdruck, den die Täter aus allen beteiligten Staaten spüren, steigt. Über den Einzelfall hinaus wird die internationale strafrechtliche Zusammenarbeit verbessert, Berührungängste werden abgebaut und Kontakte geknüpft. Die beteiligten Ermittler werden durch die gemeinsame Arbeit und durch die Möglichkeit, über den Ermittlungspraxis hinausblicken zu können, weiter qualifiziert.

Das Forschungsobjekt der Arbeit ist eine zwischenstaatliche bilaterale und multilaterale Zusammenarbeit der Strafverfolgungsbehörden in der Strafuntersuchung des grenzübergreifendes, transnational organisiertes Vergehens, dass in den weltweiten rechtlichen raumbildenden Bedingungen neue Formen annehmen. Man hat der Gesetzgebung und Rechtspraxis erforscht, als auch Vorschläge für die Entwicklung der nationalen Rechtsrahmen entwickelt, die eine optimierte Zusammenarbeit der gemeinsamen Ermittlungsgruppen anbietet.

Diese Promotionsarbeit ist die erste wissenschaftliche Arbeit in Lettland, wo man die theoretische und praktische Fragen der Zusammenarbeit der gemeinsamen Ermittlungsgruppen analysiert.

Izmantotās literatūras, juridisko aktu un juridiskās prakses saraksts

Izmantotā literatūra

1. Boers M. Eiropas Savienība un organizētā noziedzība: cīņa ar jaunu ienaidnieku ar daudziem taustekļiem. Rakstu krājums: Organizētā noziedzība Baltijas reģionā. Rīga: Kriminoloģisko pētījumu centrs, 1997.
2. Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības III. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007. ISBN 978-9984-40-298-7.
3. Bojārs J. Starptautiskās publiskās tiesības II. Rīga: Zvaigzne ABC, 2006. ISBN 9984-37-378-9.
4. Cilvēka Tiesības. Starptautisko līgumu krājums. Apvienoto Nāciju Organizācijas izdevums, Ņujorka un Ženēva, 2 sēj., 1994. ISBN 92-1-154099-2.
5. Daudzietāžu izmeklēšanas komandas rokasgrāmata. Autoru grupa. FIB tulkojums. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1994.
6. Eiropas tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Red. T.Jundzis. Rīga: Juridiskā koledža, 2007. ISBN 978-9984-9664-4-1.
7. Eiropas Savienības tiesību piemērošana. Rokasgrāmata praktizējošiem juristiem. Otrais papildinātais izdevums. Zinātniskā redaktore D. L. Lutere-Timmele. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008. ISBN 9789984790411.
8. Fogels A. Modernās starptautiskās tiesības. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2009. ISBN 978-9984-40-192-8.
9. Gromovs J., Kušners E. Šengenas evolūcija. Latvija Eiropas Savienībā, Nr.7, Rīga: Eiropas Savienības informācijas aģentūra, 2007.
10. Indulēns I. Kriminālistika. Rīga: „Zvaigzne”, 1978.
11. Interpols - Starptautiskā kriminālpoliciju organizācija. Pieejams :<http://www.interpol.int/> [aplūkots 2012. gada 1.decembrī].
12. Kārkliņa R. Korupcija postkomunisma valstīs. Rīga: Valters un Rapa, 2006. ISBN 9984-768-74-0.
13. Kavalieris A. Speciālās izmeklēšanas darbības. Rīga: Raka, 2003. ISBN 9984-15-533-1.
14. Kavalieris A. Operatīvās darbības likuma komentāri. Rīga : Raka, 2002. ISBN 9984154696.
15. Kavalieris A. Operatīvās darbības pamati. Rīga: Baltijas Starptautiskā Akadēmija, 2010.
16. Kandars U. Mobilās telefonijas kriminālistika: aktuālo un izdzēsto datu atgūšana no mobilo telefonu atmiņas ierīcēm. Latvijas Policijas akadēmija. Zinātniskas praktiskās konferences: Noziedzīgu nodarījumu, kas saistīti ar mobilo tālrunu lietošanu, izmeklēšanas metodes krājums. Rīga: SIA „Izglītības soļi”, 2008. ISBN 9984-712-87-7.
17. Krauss D., Pastile K. Krimināltiesību pamatjautājumi Latvijā un Vācijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2002. ISBN 9984-731-09-x.
18. Kristapsone K. Noziedzība Latvijā. Rīga: Raka, 2003. ISBN 9984-15-532-3.
19. Krutova Ē. Interpols un Eiropols: konkurenti vai partneri? Administratīvā un Kriminālā justīcija, 2010, Nr.4(53). ISSN 1407-2971.
20. Krutova Ē. Pirmstiesas izmeklēšanas iestāžu starptautiskās sadarbības nozīme transnacionālās noziedzības atklāšanā un izmeklēšanā. Administratīvā un Kriminālā justīcija, 2009, Nr. ¾ (48/49). ISSN 1407-2971.
21. Krutova Ē. Apvienotās izmeklēšanas grupas. Administratīvā un Kriminālā justīcija, 2008, Nr.3 (44), ISSN 1407-2971.
22. Ķipēns V. Par organizēto noziedzību un cīņu pret to. Latvijas Vēstnesis, 2001. 2.jūlijs.
23. Ķinis U. Noziedzīgi nodarījumi datortīklos. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000. ISBN-9984-671-07-0.
24. Lieljuksis, A. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošana. Rīga: SIA „P&Ko”, 2007. ISBN 9984689670.

25. Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. ISBN 9984-671-60-7.
26. Malnace I. Top apjomīgi grozījumi Kriminālprocesa likuma C daļa. Jurista Vārds 2012. 14.februāris, Nr. 7 (706).
27. Meikališa Ā. Starptautiskā sadarbība krimināllietās. Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Starptautiskās konferences materiāli. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002. ISBN 9984643433.
28. Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Kriminālprocess. Raksti 2005-2010. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2010. ISBN 978-9984-840-10-9.
29. Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pārmaiņu laiks kriminālprocesā. III. Kriminālprocesa dalībnieki. Jurista Vārds, 2006. 23.maijs, Nr.20.
30. Matisāns J., Mežulis D. Kibernozieģumu kvalifikācija. Latvijas Policijas akadēmija. Rīga: SIA „Izglītības solī”, 2009.
31. Martin P. Transnacionālā noziedzība. Organizētā noziedzība Baltijas reģionā. Rakstu krājums. Rīga: Kriminoloģisko pētījumu centrs, 1997.
32. Mesiks H., Goldblats B. Bandītisms un mafija. Organizētas noziedzības vēsture Amerikā. Rīga: Verdikts, 1993.
33. Nīmande E. Kriminālistiskās mācības par noziedzīgu nodarījumu teorētiskie aspekti. (kriminālistikas objekts un metodes kā izzināšanas procesa struktūras elementi). Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2006.
34. Nozieģumu apkarošanas aktualitātes ārvalstīs. A.Kavaliera zin. red. Rīga : Latvijas Policijas akadēmija, 1999, ISBN 9984655148.
35. Nozieģumu apkarošanas aktualitātes ārvalstīs. Redaktors Straube F. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 1998. ISBN 9984-545-79-2.
36. Nozieģumu izmeklēšanas metodika. Autoru grupa A.Kavaliera vadībā. Rīga: Latvijas Policijas akadēmija, 2000. ISBN 9984655660.
37. Pabriks A. Politikas mazais leksikons. Rīga: Zvaigzne ABC, 2006. ISBN: 9984-37-401-7.
38. Pastille J.K., Rusovs E. Operatīvajās darbības iegūto pierādījumu izmantošana. Rīga, Latvijas Vēstnesis, 2003.
39. Rokasgrāmata kriminālprocesā prokuroriem. G.Kūtra zinātniskajā redakcijā. Tiesu namu aģentūra. Rīga: 2010.
40. Rokasgrāmata Kā pieteikties, lai saņemtu finanšu palīdzību kopējai izmeklēšanas grupai. Pieejama: http://www.eurojust.europa.eu/jit_funding.htm [aplūkots 2010. gada 11. novembrī].
41. Skaidrojošā vārdnīca. Pieejama: <http://www.tezaurs.lv/sv/?w=1%C4%ABgums>[aplūkots 2012. gada 1. novembrī].
42. Starptautiska sadarbība cīņā ar noziedzību. Intersec 2000, Nr. 10, P.324, 326.
43. Strada-Rozenberga K. Latvija un Eiropas Savienības tiesību politika kriminālās justīcijas sfērā. Latvijas Vēsture. 2003, Nr.1(49) .
44. Vilks A. Organizētās noziedzības atsevišķi aspekti pārējas perioda valstīs. Administratīvā un Kriminālā justīcija, 2001, Nr. 2 (15). ISSN 1407-2971.
45. Zlakomanovs N. Izmeklēšanas priekšnieka atmiņas. Tipogrāfija „P&Ko”. Rīga: 2000. ISBN 9984-689-12-3.
46. Blekxtoon R. The European Arrest Warrant and the principle ne bis in idem. Handbook on the European Arrest Warrant. Publisher: T.M.C Asser Press, 2005, ISBN: 906-70418-15.
47. Borchardt K.D. The ABC of European Union law. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010, Pieejams: <http://bookshop.europa.eu/en/the-abc-of-european-union-law-pbOA8107147/> [aplūkots 2012. gada 31. oktobrī].
48. Castillo G. Supporting investigators and prosecutors in the EU: the strengthened role of Eurojust. Documentation Summer Course on European Criminal Justice. Trier: Academy of European Law, 2010.
49. Chalmers D., Davies G., Monti G. European Union Law. Second Edition. Cambridge : University press, 2011. ISBN 978-0-521-12151-4.

50. Craig P. The Lisbon Treaty. New York: OXFORD University Press, 2010. ISBN 978-0-19-959501-3.
51. Craig P., de Burca G. EU Law. Text, Cases, and Materials. Fifth Edition. Oxford:University press, 2011.
52. Data protection at Europol. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010.
53. International police co- operation: a World perspective. Policing-Volume, Nr.2, 1999.
54. INTERPOL member countries.
Pieejams:<http://www.interpol.int/Public/Icpo/Members/default.asp> [aplūkots 2012. gada 31. oktobrī].
55. Interpol 2000-2010, Fighting 21 century crime. Interpol: 2010. Pieejams: www.interpol.int [aplūkots 2012. gada 31. oktobrī].
56. Kavalieris a. Crime investigation. Riga: Valters un Rapa, 2003. ISBN 9984-595-92-7.
57. Klip A. European Criminal Law. An Integrative Approach. 2nd edition. Oxford: Intersentia, 2012. ISBN 978-90-5095-772-4.
58. Kratcoski P., Police without borders: The fading distinction between local and global. Pieejams: <http://www.ipes.info/summaries/cincinnati.asp> [aplūkots 2012. gada 11. novembrī].
59. Mathieu D. Policing World Society: historical foundations of international police cooperation. New York/Oxford, 2002. Pieejams: <http://deflem.blogspot.com/2002/06/pws.html> [aplūkots 2009. gada 20. maijā].
60. Montanari M. International Cooperation and Major Events. SIAK-Journal, 2005, Nr.4.
61. Pankratz T., Matiasek H. Understanding Transnational Organised Crime. Wien. Journal For Police Science and Practice. International Edition BM.I. SIAK, 2012.
62. Petzold H.A., Edelhoff A. Justizielle Kooperation in einem Raum der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts. Pieejams: <http://www.richterverein.de/mhr/mhr052/m05217.htm> [aplūkots 2009. gada 20. maijā].
63. Piris J.-K. The Lisbon treaty: the legal and political analysis. UK: Cambridge University press, 2010. ISBN 978-0-521-14234-2.
64. Ratzel M.-P. The Business, Potential and Limitations of Europol. The new police in Europe. The Professional journal for further education and training. Issue 01/09, 2009.
65. Reibel A. Police cooperation in the EU. Summer Course on European Criminal Justice, Academy of European Law, Germany, 2010. July.
66. Rottenberger N. Piracy – Criminality on the High Seas. Journal For Police Science and Practice. International Edition BM.I. SIAK, 2012.
67. Scherrer A., Jeandesboz J., Guittet E.-P. Developing an EU Internal Security Strategy, fighting terrorism and organised crime. European Parliament, Brussels, 2011. Pieejams: <http://www.ipolnet.ep.parl.union.eu/ipolnet/cms/pid/1401><http://www.europarl.europa.eu/delegations/en/studies.html> [aplūkots 2012. gada 11. novembrī].
68. Suominen A. The principle of mutual recognition in cooperation in criminal matters. Cambridge: Intersentia, 2011. ISBN 978-1-78068-009-5.
69. Ten years of Europol, 1999-2009. Europol, 2009.
70. The European Arrest Warrant (EAW). Pieejams: <http://era-moodle.web-service.de/moodle/mod/resource/view.php?id=111> [aplūkots 2010.gada 1.junijā].
71. Albrecht H-J. Die Europaeisierung des Strafrechts und die Innere Sicherheit in Europa. Kriminalitaetsbekaempfung im zusammenwachsenden Europa. BKA – Arbeitstagung 1999/ Bundeskriminalamt (Hg). Neuwieg, Kriftel: Luchterhand, 2000.
72. Clos R., Schielte H. Das Bundeskriminalamt am Ausgang des 20. Jahrhunderts. Wiesbaden: BKA, Gesamtherstellung: Wiesbadener Graphische Betriebe, 1998.
73. Di Legami R. Enhancing International Law Enforcement Co-operation, including Extradition. Helsinki, 2005.
74. Ernst P., Sensburg M.A. Europarecht fur Polizei. Druckerei Hubert&Co., Goettingen. 2009.
75. EUROJUST – Vorläufer einer künftigen europäischen Staatsanwaltschaft? Entschließung der 62. Konferenz der Datenschutzbeauftragten des Bundes und der Länder vom 24. - 26. Oktober

2001. Pieejams: <http://www.sachsen-anhalt.de/LPSA/index.php?id=20333> [aplūkots 2012. gada 12. novembrī].
76. Fischer H.G. das Verbot der Doppelbestrafung im Recht der Europaeischen Union. Pieejams: <http://www.kriminalpolizei.de/articles> das_verbot_der_doppelbestafung_im_rect_d[aplūkots 2011. gada 20. martā].
77. Grotheer H. Wie alles begann: Entwicklung Organisierter Kriminalitaet. Organisierte Kriminalitaet. Hanseaten Verlag, 2002.
78. Herz A., Minthe E. Straftatbestand Menschenhandel. Verfahrenszahlen und Determinanten der Strafverfolgung. Muenchen: Bundeskriminalamt, 2006.
79. Hetzer W. Europaeische Staatsanwaltschaft. Der Kriminalist Nr.11., 2002. ISSN 0722-3501.
80. Huth P. Moeglichkeiten laenderueberschreitender Ermittlungskooperation. Kriminalist 2008, Nr.10.
81. Interkulturelle Kompetenz in der Polizei. Die Kriminalpolizei 2009, Nr. 12.
82. Internationale Strategie Aus dem Inneren: Internationale Schwerpunkte. Pieejams: http://www.bmi.gv.at/cms/BMI/_news/BBI.aspx?id=41655A77427053577967733D8page=10&veiw=1 [aplūkots 2009. gada 20. maijā].
83. Jaeger R. Mafiabekaempfung – rechtliche und technische Standarts fuer die kriminalpolizeiliche Arbeit in der EU der 27. Tagungsbericht Kripo Inter, 1.Teil. Schleswig-Holstein: Der Kriminalist. Heft 07-08/Juli-August, 2008.
84. Juergen S., Herz A. Die internationale kriminalpolizeiliche Organisation (IKPO- Interpol). Aktuelle und zukuenftige Entwicklungen. Kriminalistik 2008, Nr. 12.
85. Kinzel P. Formen der justiziellen Zusammenarbeit im Bereich von Pfeiler III der Europaeischen Union und ihre institutionelle Fortentwicklung durch die Europaeische Verfassung. 2002, Pieejams: http://deposit.d-nb.de/cgi-bin/dokserv?idn=978018907&dok_var=d1&dok_ext=pdf&filename=978018907.pdf [aplūkots 2009. gada 24. oktobrī].
86. Koelbach J., Thielmann G. Internationale Zusammenarbeit bei der Kriminalitaetsbekaempfung. Schleswig-Holstein: Der Kriminalist 2008, Nr.8-9.
87. Kretschmer J. Europol, Eurojust, OLAF – was ist das und was duerfen die? Jura-Juristische Ausbildung. 2007, Nr. 3.
88. Leisen H. Wird jetzt alles besser? Einschätzungen zum Instrument der „Gemeinsamen Ermittlungsgruppe“. Rheinland-Pfalz: Internationale Fachtagung, 2004.
89. Liskan H. Jeder Mensch ein Sicherheitsrisiko. Pieejams: http://www.humanistischeunion.de/themen/innere_sicherheit/sicherheit_freiheit/liskan_sicherheitsrisiko [aplūkots 2010. gada 10. sptembrī].
90. Martino A. Die Auswirkungen des Vertrags von Lissabon. Polizeiliche Zusammenarbeit. SIAK, 2009, Nr.1.
91. Mohr K. Internationale polizeiliche Zusammenarbeit – „Gemeinsamer Ermittlungsgruppen“ – Quo vadis? Rheinland-Pfalz: Internationale Fachtagung. 2004.
92. Mokros R. Europol - So nicht! Pieejams:http://www.humanistischeunion.de/themen/innere_sicherheit/sicherheit_freiheit/mokros_europol/ [aplūkots 2011. gada 20. martā].
93. Müller-Heidelberg T. Organisierte Kriminalität – Ein politischer Kampfbegriff Pieejams:http://www.humanistischeunion.de/themen/innere_sicherheit/sicherheit_freiheit/mueller_heidelberg_organisierte_kriminalitaet/ [aplūkots 2011. gada 20. martā].
94. Niechziol F., Schmucker M. Polizeiliche Bekaempfung der grenzueberschreitenden Kriminalitaet nach Wegfall der Grenzuebertrittskontrollen. Rechtliche Rahmenbedingungen und taktische Umsetzungsmoeglichkeiten. Kriminalistik 2008, Nr.2.
95. Papajorgji V. Oparation Koala- Kindesmissbrauch im Internet. Kriminalistik, 2008, Nr. 4.
96. Ratzel M.-P. Das Europaeische polizeiamt. SIAK, 2008, Nr.1.
97. Riegel R. Gemeinsame Ermittlungsgruppen – der neue Königsweg der internationalen Rechtshilfe? 2008, Pieejams:

- http://www.kriminalpolizei.de/articles,gemeinsame_ermittlungsgruppen,1,205.htm. [aplūkots 2009. gadā 22. martā].
98. Sensburg M.A Patrick E. Europarecht fur Polizei. Goettingen: Druckerei Hubert&Co, 2009.
  99. Stock J., Herz A. Die internationale kriminalpolizeiliche Organisation (IKPO- Interpol). Teil 1: Geschichte, Organisation, Aufgaben und Produkte.. Kriminalistik 2008, Nr.11.
  100. Stock J., Herz A. Die internationale kriminalpolizeiliche Organisation (IKPO- Interpol). Aktuelle und zukuenftige Entwicklungen. Kriminalistik, 2008, Nr.12.
  101. Weidenfeld W., Wessels W. Europa von A bis Z. Berlin: Institut fuer Europaeische Politik, 2009. ISBN 978-3832944780.
  102. Ziercke, J. Mafiabekaempfung – rechtliche und technische Standarts fuer die kriminalpolizeiliche Arbeit in der EU. Schleswig-Holstein: der 27. Tagungsbericht Kripo Inter, 1.Teil. Der Kriminalist 2008, Nr. 07-08.
  103. Ziercke J. Kriminalitaet im Wandel-Kooperation der Sicherheitsbehoerden gegen aktuelle kriminalitaetsphaenomene. Der Kriminalist 2008, Nr. 06.
  104. Бастыркин А.И. Взаимодействие советского уголовно-процессуального и международного права. Ленинград: ЛГУ, 1986.
  105. Бельсон Я.М. Полиция свободного общества: монография. Москва: Юридическая литература, 1984. ISBN 5-1567870-А.
  106. Богатырёв А.Г. Международное сотрудничество государств по борьбе с преступностью. Москва: Московская высшая школа милиции МВД, 1989.
  107. Бородин С.В., Ляхов Е.Г. Международное сотрудничество в борьбе с уголовной преступностью. Москва: международные отношения, 1983.
  108. Борьба с международным терроризмом. Сборник документов. Редактор В.В.Устинов. Москва. 2005.
  109. Волеводз А.Г., Соловьев А.Б. Международный розыск, арест, конфискация и передача иностранным государствам денежных средств и имущества, полученных преступным путём, а также вещественных доказательств по уголовным делам. Москва: Юрлитинформ, 2007. ISBN 978-5-93295-310-5.
  110. Галенская Л. Н. Международная борьба с преступностью. Москва: Международные отношения, 1972.
  111. Галенская Л. Н. Право убежища. Международно – правовые вопросы. Москва: Международные отношения, 1968, 128 с.
  112. Галенская Л. Н. Правовые проблемы сторудничества государств в борьбе с преступностью. Ленинград : Издательство Ленинградского университета, 1978.
  113. Годунов И.В. Организованная преступность от расцвета до заката. Москва: Академический проект, 2008. ISBN 978 5 82911 018 5.
  114. Дайчман И. Интерпол. Всемирная система борьбы с преступностью. Москва: Рипол классик, 2003. ISBN 5790516572.
  115. Данилевич А.А., Самарин В.И. Международная правовая помощь по уголовным делам: уголовно-процессуальный аспект. Минск БГУ, 2009. ISBN 978-985-518-152-2.
  116. Долгова А.И. Преступность, её организованность и криминальное общество. Москва: Российская криминологическая ассоциация, 2003. ISBN 5878170361.
  117. Дубинский А.Я. Шостак Ю.И. организация и деятельность следственно-оперативной группы. Киев: 1981.
  118. Дулов А.В., Нестеренко П.Д. Тактика следственных действий. Минск: Вышэйшая школа, 1971.
  119. Зажицкий В.И. Результаты оперативно-розыскной деятельности в уголовном судопроизводстве. Санкт -Петербург: Издательство Р.Асланова «Юридический центр Пресс», 2006. ISBN 5-94201-503-1.
  120. Евдокимов В.Б., Михайленко К.Е. Международная правовая помощь по гражданским и уголовным делам на примере стран СНГ. Москва: Олма - Пресс, 2004. ISBN 5224047854.

121. Илларионов В.П., Путова И.В. Правовые и организационные методические аспекты международного розыска преступников. Москва: Книжный мир, 1999. ISBN 5-8041-0040-8.
122. Ивахин А.Е., Прыгунов П.Я. Оперативная деятельность и вопросы конспирации в работе спецслужб. Киев: КНТ, 2008.
123. Карпец И.И. Международная преступность. Москва: Наука, 1988. ISBN 5020128015.
124. Кибальник А.Г. Современное международное уголовное право: понятие, задачи и принципы. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. ISBN 5-94201-157-5.
125. Кобликов А.С. Юридическая этика. 3.издание. Москва: Издательство Норма, 2008 г. ISBN 978-5-89123-916-6.
126. Концепция борьбы с организованной преступностью в России Москва : Проспект, 2007.
127. Корниенко Н.А. Российские и международные криминалистические учёты. Санкт – Петербург : Р.Асланова «Юридический центр Пресс», 2004.
128. Костенко Н.И. Международная уголовная юстиция. Проблемы развития. Москва: РКонсульт, 2002. ISBN 5-94976-006-9.
129. Кошванец В. Власти и спецслужбы, будьте бдительны. Санкт-Петербургские ведомости. 4 сентября 2004.
130. Крикшчюнас Р. Механизм сотрудничества правоохранительных органов Литвы с зарубежными странами при расследовании торговли людьми. Вестник Криминалистики. №4(24).
131. Куличенко В.В., Столбовой В.П. Профессиональная деформация сотрудников уголовного розыска. Киев: НИиРИО КВШ МВД СССР им. Ф.Э. Дзержинского, 1990.
132. Луков В. Международный терроризм: Новые подходы российских учёных (об актуальных проблемах общественного противодействия терроризму). Москва: Издательство ЛКИ, 2007. ISBN 978-5-382-00250-7
133. Лунеев В.В. Эпоха глобализации и преступность. Москва: Норма, 2007. ISBN 978-5-468-00118-9.
134. Михайлов В.И. Контролируемая поставка как оперативно-розыскная операция. Москва: Издатель И.И.Шумилова, 1998. ISBN 5-89784-004-0.
135. Международные неправительственные организации и учреждения. Москва: Международные отношения, 1982.
136. Натура А.И., Пихов А.Х-А. Международное сотрудничество в сфере уголовного судопроизводства: организационно – правовые основы, процессуальный порядок и формы взаимодействия. Москва: Юрлитинформ, 2007. ISBN 978-5-93295-276-4.
137. Овчинский В.С. XXI век против мафии : криминальная глобализация и Конвенция ООН против транснациональной преступности. Москва : ИНФРА-М, 2001. ISBN 516000632-X.
138. Организованный терроризм и организованная преступность, под ред. А.И. Долговой. Москва: Российская криминологическая ассоциация, 2002. ISBN 5878170345.
139. Осминин Б. Принятие и реализация государствами международных договорных обязательств. Москва: Волтерс Клувер, 2006. ISBN 5-466-00165-1
140. Панов В.П. Сотрудничество государств в борьбе с международными уголовными преступлениями. Москва: Юрист, 1993. ISBN 5-7357-0005-7.
141. Роднов А.М. Сотрудничество государств в борьбе с тяжкими преступлениями. Караганда: Карагандинская высшая школа МВД СССР, 1978. ISBN 000371893.
142. Родионов К.С. Интерпол: вчера, сегодня, завтра. 3-е издание. Москва: Международные отношения, 1990. ISBN 5713302229.
143. Самарин В.И. Интерпол: международная организация уголовной полиции. Санкт-Петербург : Питер, 2004. ISBN 5947237849.
144. Сафаров Н. Экстрадиция в международном уголовном праве: проблемы теории и практики. Москва: Волтерс Клувер, 2005. ISBN 5-466-00060-4.

145. Соединённые штаты Европы Черчилля. Pieejams:
<http://historic.ru/books/item/f00/s00/z0000074/st040.shtml>
146. Современная уголовная политика в сфере борьбы с транснациональной организованной преступностью и коррупцией : материалы Третьего парламентского международного "круглого стола" по проблемам борьбы с транснациональной преступностью. [сборник статей]. Москва : Центр ЮрИнфоР, 2002. ISBN 5891580306.
147. Создание глобальной полицейской службы – неизбежное следствие роста международной преступности. Борьба с преступностью за рубежом. Москва: [В.и.], 1996.
148. Табалдиева В.Ш. Международное сотрудничество в сфере уголовного судопроизводства. Москва: Издательство Московского психолого-социального института, Воронеж: Издательство НПО «МОДЕК», 2004. ISBN 5-89502-528-5, 5-89395-566-8.
149. Тенденции преступности, ее организованности, закон и опыт борьбы с терроризмом. Москва : Российская криминологическая ассоциация, 2006. ISBN 5878170515.
150. Транснациональная организованная преступность: дефиниции и реальность. Владивостокский центр исследования организованной преступности. 2001. Pieejams:
<http://www.crime.vl.ru/index/php?p=1384&print=1&more=1>. [aplūkots 2010. gada 7. februārī].
151. Уголовная юстиция: проблемы международного сотрудничества. Международный научно-исследовательский проект. Москва: БЕК, 1994. ISBN 5-85639-059-8, 3-40639-151-6.
152. Ушаков Н.А. Международное право. Москва: Юрист, 2003.
153. Федоров А.В., Шахматов А.В. Правовое регулирование содействия гражданам органам, осуществляющим оперативно-розыскную деятельность. Санкт-Петербург: Издательство Р.Асланова «Юридический центр Пресс», 2005. ISBN 5-94201-442-4.
154. Эминов В.Е. Концепция борьбы с организованной преступностью в России Москва : Проспект, 2007. ISBN 9785482015520.
155. Эминов В.Е. Современная уголовная политика в сфере борьбы с транснациональной организованной преступностью и коррупцией. Современная транснациональная преступность: состояние и проблемы борьбы. Москва. [В.и.], 2002.
156. XI Конгресс Организации Объединённых Наций по предупреждению преступности и уголовному правосудию. Бангкок, 2005. Сборник документов. Сост. Сухаренко А.Н. Москва: Издательство «Юрлитинформ», 2008. ISBN 978-5-93295-349-5.
157. Якубович Н.А. Организация взаимодействия следователя прокуратуры и органов милиции. Москва: 1965.
158. Яковец Е.Н. Проблемы аналитической работы в оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел: монография. Москва: Издательский дом И.И. Шумиловой, 200. ISBN 5-89784-090-3.

Normatīvie akti

1. Apvienoto Nāciju Organizācijas pretkorupcijas konvencija. Latvijas Vēstnesis, 2005. 30.novembris, Nr. 191 (3349).
2. Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret transnacionālo organizēto noziedzību. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6. jūnijs, Nr. 87 (2474).
3. Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības Konvencija. Latvijas Vēstnesis, 1997. 13.jūnijs, Nr.143/144 (858/859).
4. Eiropas Padomes konvencijas par savstarpējo palīdzību krimināllietās Otrais Papildu protokols. Latvijas Vēstnesis, 2004. 18. februāris, Nr. 26 (2974).
5. Eiropas Savienības un Amerikas Savienoto Valstu Savstarpējās tiesiskās palīdzības līgums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11. novembrī, Nr. 181(3339).

6. Eiropas Padomes Konvencija par savstarpējo palīdzību krimināllietās. Latvijas Vēstnesis, 1997. 9. aprīlis, Nr. 91/92 (806/807).
7. Eiropas Padomes Konvencija par izdošanu. Latvijas Vēstnesis, 1997. 9. aprīlis, Nr. 91/92 (806/807).
8. Eiropas konvencijas papildprotokols par savstarpējo palīdzību krimināllietās. Latvijas Vēstnesis, 1997. 9. aprīlis, Nr. 91/92 (806/807).
9. Konvencija, ar kuru īsteno 1985. gada 14. jūnija Šengenas nolīgumu starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām, Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22. septembris, L 239.
10. Конвенция СНГ о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам. 7 октября 2002 г.
11. Конвенция СНГ о передаче осуждённых к лишению свободы для дальнейшего отбывания наказания. 6 марта 1998 г.
12. Конвенция СНГ о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам. 22 января 1993 г.
13. Lisabonas Līgums, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 17. decembris, C 306.
14. Eiropas Savienības pamattiesību harta. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 14. decembris, C 303.
15. Līgums par Eiropas Savienības darbību. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 9. maijs, Nr. C 115
16. Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētā versija. Oficiālais Vēstnesis, 2010. 30. marts, Nr. C 83/47
17. Konvencijas par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu automātisko apstrādi Papildu protokols par uzraudzības institūcijām un pārrobežu datu plūsmām. Latvijas Vēstnesis, 2007. 31. oktobris, Nr. 175 (3751).
18. Konvencija par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpēju palīdzību krimināllietās, ko Padome pieņēmusi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 34. pantu. Latvijas Vēstnesis, 2004. 1. maijs, Nr. 69 (3017).
19. Konvencija par cīņu pret korupciju, kurā iesaistītas Eiropas Kopienas amatpersonas vai Eiropas Savienības dalībvalstu amatpersonas, kas izstrādāta, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību K.3. panta 2. punkta "c" apakšpunktu. Latvijas Vēstnesis, 2004. 1. maijs, Nr. 69.
20. Konvencija par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu automātisko apstrādi. Latvijas Vēstnesis, 2001. 12. aprīlis, Nr. 59 (2446).
21. Prīmes līgums: par pārrobežu sadarbības pastiprināšanu, jo īpaši terorisma un pārrobežu noziegumu apkarošanā. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 22. maijs C 125 E/120.
22. Līgums par konstitūciju Eiropai. Oficiālais Vēstnesis, 2004. 16. decembris, C 310.
23. Amsterdamas līgums, ar ko groza līgumu par Eiropas Savienību, Eiropas Kopienu dibināšanas līgumus, un dažus ar tiem saistītus aktus. 1997. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/lv/treaties/index.htm>
24. Eiropola konvencija. Oficiālais Vēstnesis, 1995. 27. novembris, C 316.
25. Līgums par Eiropas Savienību (Māstrihtas līgums). Oficiālais Vēstnesis, 1992. 29. jūlijs, C 191.
26. Konvencija, ar kuru īsteno 1985. gada 14. jūnija Šengenas nolīgumu starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām, Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22. septembris, L 239
27. Protokols par grozījumiem Konvencijā par Eiropas Policijas biroja izveidi (Eiropola Konvencija), pamatojoties uz minētās Konvencijas 43. panta 1. punktu. Latvijas Vēstnesis, 2004. 28. aprīlis, Nr. 66 (3014).

28. Protokols par grozījumiem Konvencijā par Eiropas Policijas biroja izveidi (Eiropola Konvencija) un Protokolā par Eiropola, tā institūciju dalībnieku, Eiropola direktora vietnieku un darbinieku privilēģijām un imunitāti. Latvijas Vēstnesis, 2004. 27. aprīlis, Nr. 65 (3013).
29. Padomes Regula (EK) Nr. 1104/2008 par migrēšanu no Šengenas Informācijas sistēmas (SIS 1+) uz otrās paaudzes Šengenas Informācijas sistēmu (SIS II). Oficiālais Vēstnesis, 2008. 8. novembris, L 299, grozīta ar Padomes regulu nr. 541/2010 ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 1104/2008 par migrēšanu no Šengenas Informācijas sistēmas (SIS 1+) uz otrās paaudzes Šengenas Informācijas sistēmu (SIS II). Oficiālais Vēstnesis, 2010. 22. jūnijs, L 155.
30. Eiropas Parlamenta un Padomes regula 1986/2006 par dalībvalstu dienestu, kas ir atbildīgi par transportlīdzekļu reģistrācijas apliecību izsniegšanu, piekļuvi otrās paaudzes Šengenas Informācijas sistēmai (SIS II) Oficiālais Vēstnesis, 2006. 28. decembris, L 381.
31. Eiropas Parlamenta un Padomes regula 1987/2006 par otrās paaudzes Šengenas Informācijas sistēmas (SIS II) izveidi, darbību un izmantošanu. 2006. 28. decembris, L 381/4.
32. Eiropas Parlamenta un Padomes regula (EK) Nr. 562/2006, ar kuru ievieš Kopienas Kodeksu par noteikumiem, kas reglamentē personu pārvietošanos pār robežām (Šengenas Robežu kodekss). Oficiālais Vēstnesis, 2006. 13. aprīlis, L 105.
33. Eiropas Komisijas regula 45/2001 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi Kopienas iestādēs un struktūrās un par šādu datu brīvu apriti. Oficiālais Vēstnesis, 2001. 12. janvāris, L 8.
34. Padomes Regula (Euratom) Nr. 1074/1999 par izmeklēšanu, ko veicis Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF). Oficiālais Vēstnesis, 1999. 31. maijs, L 136.
35. Eiropas Parlamenta un Padomes regula Nr. 1073/1999 par izmeklēšanu, ko veic Eiropas Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF) Oficiālais Vēstnesis, 1999. 31. maijs, L 136.
36. Padomes Regula Nr. 2185/96 par pārbaudēm un apskatēm uz vietas, ko Komisija veic, lai aizsargātu Eiropas Kopienas finanšu intereses pret krāpšanu un citām nelikumībām. Oficiālais Vēstnesis, 1996. 15. novembris, L 292.
37. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/24/EK par tādu datu saglabāšanu, kurus iegūst vai apstrādā saistībā ar publiski pieejamu elektronisko komunikāciju pakalpojumu sniegšanu vai publiski pieejamu komunikāciju tīklu nodrošināšanu, un par grozījumiem Direktīvā 2002/58/EK. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 13. aprīlis, L 105.
38. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/58/EK par personas datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību elektronisko komunikāciju nozarē (direktīva par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju). Oficiālais Vēstnesis, 2006. 13. aprīlis, L 105.
39. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti. Oficiālais Vēstnesis, 1995. 23. novembris, L 281.
40. Padomes Lēmums 2009/935/TI ar kuru nosaka to trešo valstu un organizāciju sarakstu, ar kurām Eiropols slēdz nolīgumus. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 11. decembris, L 325.
41. Padomes Pamatlēmums 2009/948/TI par jurisdikcijas īstenošanas konfliktu novēršanu un atrisināšanu kriminālprocesā. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 15. decembris, L 328.
42. Padomes Lēmums 2009/935/TI ar kuru nosaka to trešo valstu un organizāciju sarakstu, ar kurām Eiropols slēdz nolīgumus. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 11. decembris, L 325.
43. Padomes Lēmums 2009/968/TI ar ko pieņem Eiropola informācijas konfidencialitātes noteikumus. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 17. decembris, L 332.
44. Padomes Lēmums 2009/316/TI par Eiropas Sodamības reģistru informācijas sistēmas (ECRIS) izveidi, piemērojot Pamatlēmuma 2009/315/TI 11. pantu. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 7. aprīlis, L 93.
45. Padomes Lēmums 2009/936/TI ar ko pieņem īstenošanas noteikumus Eiropola analīzes darba datnēm. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 11. decembris, L 325.
46. Padomes Lēmums 2009/934/JHA ar ko pieņem īstenošanas noteikumus, kuri reglamentē Eiropola attiecības ar partneriem, tostarp personas datu un klasificētas informācijas apmaiņu. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 11. decembris, L 325.

47. Padomes Pamatlēmums 2009/905/TI par tādu tiesu ekspertīžu pakalpojumu sniedzēju akreditāciju, kuri veic laboratoriju darbības. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 9. decembris, L 322.
48. Padomes lēmums 2009/426/TI par Eirojust stiprināšanu un ar kuru groza Lēmumu 2002/187/TI, ar ko izveido Eirojust, lai pastiprinātu cīņu pret smagiem noziegumiem. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 4. jūnijs, L 138.
49. Padomes Lēmums 2009/371/TI ar ko izveido Eiropas Policijas biroju (Eiropolu). Oficiālais Vēstnesis, 2009. 15. maijs, L 121/65.
50. Padomes Lēmums 2009/316/TI par Eiropas Sodāmības reģistru informācijas sistēmas (ECRIS) izveidi, piemērojot Pamatlēmuma 2009/315/TI 11. Pantu. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 7. aprīlis, L 93.
51. Padomes Pamatlēmums 2008/978/TI par Eiropas pierādījumu iegūšanas rīkojumu nolūkā iegūt priekšmetus, dokumentus un datus, ko izmantot tiesvedībai krimināllietās. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 30. decembris, L 350.
52. Padomes Lēmums 2008/976/TI par Eiropas Tiesiskās sadarbības tīklu. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 24. decembris, L 348.
53. Padomes pamatlēmums 2008/841/TI par cīņu pret organizēto noziedzību. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 11. novembris, L 300.
54. Padomes lēmums 2008/839/TI par migrēšanu no Šengenas Informācijas sistēmas (SIS 1+) uz otrās paaudzes Šengenas Informācijas sistēmu (SIS II). Oficiālais Vēstnesis, 2008. 8. novembris, L 299.
55. Padomes pamatlēmums 2008/841/TI par cīņu pret organizēto noziedzību: Eiropas Savienības tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 11. novembris, L 300/42.
56. Padomes Lēmums 2008/633/TI par izraudzīto dalībvalstu iestāžu un Eiropola piekļuvi Vīzu informācijas sistēmai (VIS) konsultāciju nolūkos, lai novērstu, atklātu un izmeklētu teroristu nodarījumus un citus smagus noziedzīgus nodarījumus. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 13. augusts, L 218.
57. Padomes lēmums 2008/616/TI par to, kā īstenot Lēmumu 2008/615/TI par pārrobežu sadarbības pastiprināšanu, jo īpaši – apkarojot terorismu un pārrobežu noziedzību. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 6. augusts, L 210.
58. Padomes Pamatlēmums 2008/919/TI ar ko groza Padomes Pamatlēmumu 2002/475/TI par terorisma apkarošanu. Oficiālais Vēstnesis 2008. 9. decembris, L 330.
59. Padomes Pamatlēmums 2008/913/TI par krimināltiesību izmantošanu cīņā pret noteiktiem rasisma un ksenofobijas veidiem un izpausmēm. Oficiālais Vēstnesis 2008. 6. decembris, Nr. L 328.
60. Padomes Lēmums 2008/615/JI starptautiskas sadarbības padziļināšanai, īpaši terorisma apkarošanai un robežu šķērsojošas noziedzības apkarošanai. Oficiālais Vēstnesis, 2008. 6. augusts, L 210.
61. Padomes Lēmums 2007/845/TI attiecībā uz sadarbību starp dalībvalstu līdzekļu atguves dienestiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu vai citu īpašumu meklēšanas un identificēšanas jomā. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 18. decembris, L 332.
62. Padomes Lēmums 2007/533/TI par otrās paaudzes Šengenas Informācijas sistēmas (SIS II) izveidi, darbību un izmantošanu. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 7. augusts, L 205.
63. Padomes pamatlēmums 2006/960/TI par Eiropas Savienības dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu informācijas un izlūkdatu apmaiņas vienkāršošanu. Oficiālais Vēstnesis, 2006. 29. decembris, L 386; Oficiālais Vēstnesis, 2007. 1. augusts, L 200.
64. Padomes lēmums 2004/926/TI par to, kā Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste piemēro daļu no Šengenas acquis noteikumiem. Oficiālais Vēstnesis, 2004. 31. decembris, L 395.
65. Padomes pamatlēmums 2003/577/TI par pierādījumu vai īpašuma lēmumu izpildi Eiropas Savienībā. Oficiālais Vēstnesis, 2003. 2. augusts, L 196.

66. Padomes lēmums 2003/48/TI par īpašu pasākumu piemērošanu policijas un tiesu iestāžu sadarbībā, lai apkarotu terorismu saskaņā ar Kopējās nostājas 2001/931/KĀDP 4. pantu. Oficiālais Vēstnesis, 2003. 22. janvāris, L 016.
67. Padomes pamatlēmums 2003/80/TI par vides krimināltiesisko aizsardzību. Pieejams: <http://eurlex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=lv&ihtmlang=lv&lng1=lv,lv&lng2=cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,sk,sl,sv,&val=283874:cs&page=>
68. Padomes pamatlēmums 2002/465/TI par kopējām izmeklēšanas grupām. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 20. jūnijs, L 162 .
69. Padomes Lēmums 2002/584/TI, par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 18. jūlijs, L 190.
70. Padomes lēmums 2002/187/TI ar ko izveido Eurojust, lai pastiprinātu cīņu pret smagiem noziegumiem. Oficiālais Vēstnesis, 2002. 6. marts, L 63.
71. Padomes pamatlēmums 2002/629/TI par cilvēku tirdzniecības apkarošanu. Oficiālais Vēstnesis 2002. 1. augusts Nr. L 203.
72. Padomes pamatlēmums 2002/475/TI par terorisma apkarošanu. Oficiālais Vēstnesis 2002. 22.jūnija, Nr. L 164.
73. Padomes Lēmums 2001/887/TI par eiro aizsardzību pret viltošanu. Oficiālais Vēstnesis 2001. 14. decembris, Nr. L 329.
74. Padomes Pamatlēmums 2001/888/TI ar ko groza Pamatlēmumu 2000/383/TI par pastiprinātu aizsardzību, izmantojot kriminālsodus un citas sankcijas, pret naudas viltošanu saistībā ar eiro ieviešanu. Oficiālais Vēstnesis 2001. 10. augusta Nr. C 225.
75. Padomes Pamatlēmums 2001/500/TI par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un nozieguma rīku un noziedzīgi iegūto līdzekļu identifikāciju, meklēšanu, iesaldēšanu, arestēšanu un konfiskāciju. Oficiālais Vēstnesis 1998. 9. decembris, Nr. L 333.
76. Papildus Padomes Vienotajai rīcībai 97/154/TI par darbībām, lai apkarotu cilvēku tirdzniecību un bērnu seksuālu izmantošanu. Oficiālais Vēstnesis 1997. 4. marts, Nr. L 63.
77. Rezolūcija par organizēto noziedzību Eiropas Savienībā: Eiropas Parlamenta 2011.gada 25. oktobra rezolūcija Nr.2010/2309(INI). Pieejama: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0459+0+DOC+XML+V0//LV>
78. Padomes rezolūcija par paraugnolīgumu kopējas izmeklēšanas grupas (KIG) izveidei Oficiālais Vēstnesis, 2010. 19. marts, C 70.
79. Padomes rezolūcija par ceļvedi aizdomās turētu vai apsūdzētu personu procesuālo tiesību stiprināšanai kriminālprocesā. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 4. decembris, C 295/1.
80. Padomes Rekomendācija par tipveida līgumu kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanai (JIT), Oficiālais Vēstnesis, 2003. 23. maijs, C 121.
81. Stokholmas programma – atvērta un droša Eiropa tās pilsoņu un viņu aizsardzības labā. Oficiālais Vēstnesis, 2010. 4. maijs, C 115.
82. Eiropola valdes 2007. gada 20. marta Lēmums, ar kuru nosaka vienošanās noteikumus, ar kuriem reglamentē administratīvo īstenošanu attiecībā uz Eiropola amatpersonu līdzdalību kopīgās izmeklēšanas grupās. Oficiālais Vēstnesis, 2007. 29. marts, C 072.
83. Agreement between the European Union and Japan on mutual legal assistance in criminal matters. Official Journal, 2010. 2. December, L 39.
84. Council Decision 2009/820/CFSP of 23 October 2009 on the conclusion on behalf of the European Union of the Agreement on extradition between the European Union and the United States of America and the Agreement on mutual legal assistance between the European Union and the United State of America. Official Journal, 7.11. 2009, L 291.
85. Council Decision on the exchange of information extracted from criminal records – Manual Procedure. 15 January 2007, 6397/5/06 REV 5.
86. Council Decision 2005/876/JHA on the exchange of information extracted from the Criminal record. Official Journal, 2005. 9. December, L 322/33.

87. Commission Decision 1999/352 establishing the European Anti-Fraud Office (OLAF). Official Journal, of 28 April 1999, L 136.
88. Council of the European Union ENFOPOL 99 Draft Council Conclusions on the use of a standardised, multidimensional semistructured instrument for collecting data and information on the processes of radicalisation in the EU. Brussels, 16 April 2010, nr. 8570 AP/dk 1DG H 3A
89. European Union the Council (OR. d) limite ENFOPOL 19 Draft Council Resolution of on the lawful interception of telecommunications in relation to new technologies. Brussels, 15 March 1999. Nr. 6715.
90. The Hague Programme: strengthening freedom, security and justice in the European Union. Brussels, Council of the European Union, 13 December 2004., 16054/04, JAI 559.
91. Beschluss des Rates der Justiz- und Innenminister der EU zur Ausweitung des Mandates von Europol. 06. Dezember 2001, ABl. vom 18.12.2001. Nr. C 362.
92. Beschluss des Rates der Justiz- und Innenminister der EU zur Ausweitung des Mandates von Europol, 06. Dezember 2001, ABl. Nr. C 362, S. 1.

Latvijas Republikas normatīvie akti

93. Noziedzīgo nodarījumu novēršanas, atklāšanas un izmeklēšanas ziņu apmaiņas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2009.1. aprīlis, Nr. 51 (4037).
94. Šengenas informācijas sistēmas darbības likums: LR likums, 2007. 27.jūnijs, Latvijas Vēstnesis Nr.102(3678).
95. Kriminālprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2005. 11.maijs, Nr.74.
96. Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 9. maijs, Nr. 69 (2644).
97. Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002. 30. aprīlis, Nr. 65 (2640).
98. Par Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju pret transnacionālo organizēto noziedzību: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2001. 6. jūnijs, Nr. 87 (2474).
99. Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998. 8. jūlijs, Nr. 199/200. (1260/1261).
100. Operatīvās darbības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. 30. decembris, Nr. 131.
101. Par Latvijas Republikas starptautiskajiem līgumiem; LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1994. 26. janvāris, Nr. 11 (142).
102. Prokuratūras likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 1994. 19. maijs, Nr. 65 (196).
103. Par tiesu varu: LR likums. Ziņotājs, 1993. 14. janvāris.
104. Par policiju: LR likums. Ziņotājs, 1992. 24. septembris, Nr. 37.
105. Par Protokolu par grozījumiem Konvencijā par Eiropas Policijas biroja izveidi (Eiropola konvencija) un Protokolā par Eiropola, tā institūciju dalībnieku, Eiropola direktora vietnieku un darbinieku privilēģijām un imunitāti: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2004. 27. aprīlis, Nr. 65 (3013).
106. Kārtība, kādā mantas konfiskācijas rezultātā iegūtos naudas līdzekļus vai mantu sadala ar ārvalstīm, un kārtība, kādā naudas līdzekļus pārskaita uz ārvalstīm: Ministru kabineta 2010. gada 18.maija noteikumi Nr. 457. Latvijas Vēstnesis, 2010. 21. maijs, Nr. 80 (4272).
107. Eiropas Savienības finanšu interešu aizsardzības koordinācijas padomes nolikums: Ministru kabineta noteikumi Nr. 269. Latvijas Vēstnesis, 2010. 26. marts, Nr. 49 (4241).
108. Par Eiropas Savienības finanšu interešu aizsardzības koordinācijas padomes sastāvu: Ministru kabineta rīkojums Nr. 168. Latvijas Vēstnesis, 2010. 26. marts, Nr. 49(4241).
109. Noteikumi par DNS nacionālajā datu bāzē iekļautās informācijas sniegšanu: Ministru kabineta 2005.gada 13. septembra noteikumi Nr. 698. Latvijas Vēstnesis, 2005. 15. septembris, Nr.147 (3305).
110. Latvijas Kriminālprocesa kodekss. Vēstnesis, 1994, 22. jūnijs, Nr. 80., [stājas spēkā 01.04.1961.; zaudējis spēku 01.10.2005.]

Citu valstu tiesību akti

111. Šengenas konvencija.
Pieejama: www.dvi.gov.lv/likumdosana/files/Schengenas_konvencija.doc [aplūkots 2010. gada 11. novembrī].
112. Šengenas nolīgums starp Beniluksa Ekonomikas Savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām. 1985. gada 14. jūnijs.
113. Konvencija, ar kuru īsteno 1985. gada 14. jūnija Šengenas nolīgumu starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām, Oficiālais Vēstnesis, 2000. 22. septembris, L 239.
114. Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (IRG). Vācija. Pieejams: http://www.rechtliches.de/info_IRG.html. [aplūkots 2011. gada 3. martā].
115. Bundesgesetz über die justizielle Zusammenarbeit in Strafsachen zwischen den Mitgliedstaaten der Europäischen Union (EU-JZG). Austrija. Pieejams: http://www.uibk.ac.at/strafrecht/strafrecht/eu_jzg.pdf [aplūkots 2011. gada 3. martā].
116. Минская Конвенция о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам от 22 января 1993 г. Pieejama: http://www.usynovite.ru/documents/international/konvencia_minsk/ [aplūkots 2011. gada 1. maijā].
117. Уголовно – процессуальный кодекс Российской Федерации. (УПК РФ) от 18.12.2001 N 174-ФЗ , принят ГД ФС РФ 22.11.2001. Доступен: <http://www.consultant.ru/popular/upkrf/> [aplūkots 2011. gada 1. maijā].
118. Уголовно – процессуальный кодекс республики Беларусь. Принят палатой представителей 24 июня 1999 года. Одобрен советом Республики 30 июня 1999 года. Текст Кодекса по состоянию на 9 февраля 2004 года. Минск: Амалфея, 2004. ISBN 985-441-363-2.

Juridiskās prakses materiāli:

1. Eiropas Savienības (bij.Kopienų) tiesas 2005. gada 16. jūnija spriedums lietā C-105/03 Maria Pupino, ECR, p.I-5285.
2. Eiropas Savienības (bij.Kopienų) tiesas 2003. gada 11. februāra spriedums lietā C-187/01 un C – 385/01, Gözütok un Brügge, ECR, p.I-1345.
3. Eiropas Savienības (bij.Kopienų) tiesas 2006. gada 9. marta spriedums lietā C- 436/04, Van Esbroeck ECR, p.I-2333.
4. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 66820/01 Svipta pret Latviju 2006. gada 9.martā.
5. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 58442/00 Lavents v. Latvia, spriedums 2002. gada 28. novembrī.
6. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 65025/01 Birznieks v. Latvia, spriedums 2011. gada 31. maija.
7. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: 71071/01 Černikovs v. Latvia, spriedums 2011. gada 31. maijā.

Citi prakses materiāli

1. Birojs krāpšanas apkarošanai (OLAF). Oficiālais Vēstnesis, 1999.31. maijs, L 136.
2. Ceļvedis aizdomās turētu vai apsūdzētu personu procesuālo tiesību stiprināšanai kriminālprocesā pie Padomes rezolūcijas par ceļvedi aizdomās turētu vai apsūdzētu personu procesuālo tiesību stiprināšanai kriminālprocesā. Oficiālais Vēstnesis, 2009. 4. decembris, C 295/1.

3. Eiropas Savienības Padomes Ģenerālsekretariāts atskats. Lisabonas līguma ietekme uz Tieslietu un iekšlietu (TI) padomi – vairāk koplēmumu un jaunas darba struktūras. Pieejams: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/LV/ec/111630.pdf [aplūkots 2011. gada 1. maijā].
4. Eiropas Parlaments. Komitejas. Pilsoņu brīvības, Tieslietas un Iekšlietas. Pieejams: <http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/homeCom.do;jsessionid=492E2073DE325232FC120AEA86DE5C4E.node1?language=LV&body=LIBE> [aplūkots 2011. gada 1. maijā].
5. Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls krimināllietās. Pieejams: http://www.tm.gov.lv/lv/daliba_es/tiesiska_sadarbiba_kriminallietas.html [aplūkots 2012. gada 4. novembrī].
6. Eiropas Parlaments. Komitejas. Pilsoņu brīvības, Tieslietas un Iekšlietas. Pieejams: <http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/homeCom.do;jsessionid=492E2073DE325232FC120AEA86DE5C4E.node1?language=LV&body=LIBE> [aplūkots 2012. gada 4. novembrī].
7. Eiropola un ar to saistīto dokumentu stratēģija. Eiropas Policijas birojs, 2008, lpp.24.
8. Eiropas gada pārskats 2010. g. publicēts http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/dv/eurojust_anual_report_2010/eurojust_anual_report_2010_lv.pdf [aplūkots 2012. gadā 23. februārī].
9. Ģenerālprokuratūras gada pārskati. Pieejams: <http://prokuratura.gov.lv/public/30230.html> [aplūkots 2012. gada 10. oktobrī].
10. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei. Pārskats par informācijas pārvaldību brīvības, drošības un tiesiskuma jomā. Briselē, 2010. gada 20. jūlijs, COM (2010) 385.
11. Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei Brīvības, drošības un tiesiskuma telpa pilsoņu interesēs. Brisele, 2009.10. jūnijs, COM (2009) 262.
12. Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs 10 gadi. 2012, pieejams: http://www.knab.lv/uploads/free/knab_10_gadi_lv.pdf [aplūkots 2012. gada 29. oktobrī].
13. Latvijas Republikas IeM Valsts policijas Galvenās kriminālpolicijas pārvaldes Starptautiskās sadarbības biroja reglaments Nr.38. 2009. gada 02. oktobra.
14. OLAF rokasgrāmata – darbības procedūras. Pieejama: <http://ec.europa.eu/dgs/olaf/legal/manual/short/LV.pdf> [aplūkots 2011. gada 25. janvārī].
15. OLAF mājās lapa. Pieejama: http://ec.europa.eu/dgs/olaf/mission/index_lv.html [aplūkots 2011. gada 25. janvārī].
16. Padomes Rekomendācija par tipveida līgumu kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanai (JIT): ES tiesību akts. Oficiālais Vēstnesis, 2003. 23. maijs, nr. C 121.
17. Padomes Dokuments, 2008.30. janvaris, nr. 5441/08; Padomes Dokuments, 2010. 5. februāris, nr. 6162/10.
18. Paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei, pamatojoties uz 22. pantu Padomes 2006. gada 6. oktobra Pamatlēmumā 2006/783/TI par savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu konfiskācijas rīkojumiem. COM/2010/0428.
19. Projekta HOME/201/ISEC/FP?C2?4000001445 „Prīmes lēmumu īstenošana, sagatavošanās Igaunijas, Latvijas, Lietuvas un Polijas kopīgām policijas operācijām”, 2012. marts.
20. Sadarbības ar OLAF hronoloģija. Pieejama: http://www.fm.gov.lv/?lat/eiropas_savieniba/olaf/sadarbibas_ar_olaf_hronologija. [aplūkots 2011. gada 24. februārī].
21. Starptautiskās sadarbības struktūras un organizācijas. Pieejams: <http://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=4&id=702&hl=1&mod=33>. [aplūkots 2011. gada 24. februārī].
22. Starptautiskā semināra „Kopīgās izmeklēšanas grupas- efektīvs līdzeklis transnacionālās noziedzības apkarošanā” materiāli. Reinzeme- Pfalca, Vācija, 2006.
23. Starptautiska sadarbība cīņā ar noziedzību. Intersec. 2000. Nr. 10.
24. Starptautiska konference: Kopējās izmeklēšanas grupas, Vācijā, 2004.

25. Tiesiskā sadarbība. Pieejams: http://www.tm.gov.lv/lv/daliba_es/tiesiska_sadarbiba.html [aplūkots 2012. gada 2. novembrī].
26. Viduseiropas policijas akadēmija. Pieejama: <http://www.mepa.net> [aplūkots 2012. gada 1. novembrī].
27. Zaļā grāmata par jurisdikcijas kolīzijām un non bis in idem principu kriminālprocesā COM(2005) 696 galīgā redakcija Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0696:FIN:LV:PDF> [aplūkots 2012. gada 1. novembrī].
28. Action Plan implementing the Stockholm Programme 20.4.2010., (COM (2010) 171 final, 20/4/2010).
29. Action Plan implementing the Hague Programme on strengthening freedom, security and justice in the European Union (OJ C 198, 12/8/2005 P.1).
30. Agreement between Eurojust and Europol. Documentation Summer Course on European Criminal Justice. Trier: Academy of European Law Trier. 2010, P. 1195-1212.
31. Annual overview of INTERPOL and EUROPOL cooperation 2011. LR/ILBE, 2012.
32. Carvelli S. Presentation of the INFRA RED Project. Visit to Interpol general Secretariat. 2011.
33. Criteria to apply when issuing an EAW – principle of proportionality) 8216/2/08 REV 2 COPEN 70 EJN 26 EUROJUST 31. Pieejama: www.ejn-crimjust.europa.eu/publications/2008/7Forms/EAW_handbook.pdf [aplūkots 2010. gada 10. decembrī].
34. Commission of the European Communities. Proposal for a Regulation of the European Parliament and the Council establishing an Agency for the operational management of large-scale IT systems in the area of freedom, security and justice. Brussels, 24.6.2009. COM (2009) 293 final 2009/0089 (COD).
35. Council of the European Union. Communication from the Commission. Legislative package establishing an Agency for the operational management of large-scale IT systems in the area of freedom, security and justice. Brussels, 24.6.2009. COM (2009) 292 final.
36. Council of the European Union. Brussels, 28 May 2010 8436/2/10REV 2 COPEN 95 EJN 8 EUROJUST 42 Follow-up to the recommendations in the final report on the fourth round of mutual evaluations, concerning the European arrest warrant, during the Spanish Presidency of the Council of the European Union - Draft Council Conclusions Pieejams: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/10/st08/st08436-re02.en10.pdf> [aplūkots 2010. gada 10. decembrī].
37. Convention on the stepping up of cross-border cooperation, particularly in combating terrorism, cross-border crime and illegal migration of 27. May 2005 (27.5.2005; 10900/05) .
38. Draft Internal Security Strategy for the European Union: “Towards a European Security Model” (5842/2/10-REV 2, 23/2/2010). Documentation Summer Course on European Criminal Justice. Trier: Academy of European Law Trier. 2010.
39. European Judicial Network Manual. The Hague: 2009, Documentation Summer Course on European Criminal Justice. Trier: Academy of European Law Trier. 2010.
40. Explanatory report on the Convention of 29.05. 2000. Official Journal, 2000, C 379.
41. Europäischer Raum der Freiheit, der Sicherheit und des Rechts. Pieejams: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/lisbon_treaty/ai0022_de.htm
42. Final report on the fourth round of mutual evaluations- the practical application of the European Arrest Warrant and corresponding surrender procedures between Member States, 7. December 2009 17132/09.
43. Final version of the European handbook on how to issue a European Arrest Warrant. 8216/2/08, Pieejams: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/polju/en/EJN758.pdf
44. Follow-up to the final report on the fourth round of mutual evaluations- the practical application of the European Arrest Warrant and corresponding surrender procedures between Member States (17132/09, 7/12/2009) Documentation Summer Course on European Criminal Justice. Trier: Academy of European Law Trier. 2010.

- 45.Guidelines on the Structure and functioning of the European Judicial Network. Documentation Summer Course on European Criminal Justice. Trier: Academy of European Law Trier, 2010.
- 46.Guidance on JITs funding Eurojusts JIT Funding Project. Cepol. JIT seminar. 2011.
- 47.How JITs work. Pieejams: <https://www.europol.europa.eu/content/page/how-jits-work-1773>
- 48.INTERPOL member countries. Pieejams:
<http://www.interpol.int/Public/Icpo/Members/default.asp> [aplūkots 2010. gada 10. decembrī].
- 49.Interpol, Annual Report, 2006.
- 50.Initiative for a Directive of the European Parliament and of the Council on the rights to interpretation and to translation in criminal proceedings – Summary of the detailed statement in accordance with Article 5 of Protocol Nr 2 to the Lisbon Treaty 16801/09; Documentation Summer Course on European Criminal Justice. Trier: Academy of European Law Trier. 2010.
- 51.Initiative for a Directive of the European Parliament and of the Council on the rights to interpretation and to translation in criminal proceedings- Explanatory memorandum.16801/09; 2009.
- 52.Initiative for a Directive of the European Parliament and of the Council on the rights to interpretation and to translation in criminal proceedings.16801/09; 2009.
- 53.Initiative for a Directive of the European Parliament and of the Council regarding the European Investigation Order in criminal matters (9145/10; 29 April 2010) Documentation Summer Course on European Criminal Justice. Trier: Academy of European Law Trier. 2010.
- 54.Initiative for a Directive of the European Parliament and of the Council regarding the European Investigation Order in criminal matters 9145/10, 29 April 2010. Pieejams:
<http://www.statewatch.org/news/2010/apr/eu-council-investigation-order-9145-10.pdf>
- 55.Interinstitutional Agreement of 25 May 1999 between the European Parliament, the Council of the European Union and the Commission of the European Communities concerning internal investigations by the European Anti-fraud Office (OLAF). OJ L 136.
- 56.Internationale Strategie Aus dem Inneren: Internationale Schwerpunkte. Artikel Nr.5359.
http://www.bmi.gv.at/cms/BMI/_news/BBI.aspx?id=41655A77427053577967733D8page=10&veiw=1 [aplūkots 2010. gada 10. decembrī].
- 57.Joint Investigation Teams Manual. The Hague: Europol, 2009.
58. Joint Investigation Teams CEPOL course – 2011/34.
- 59.Joint investigations teams – effective means in the cross-border fight against crime. Rhineland – Palatinate State Police Academy. Vācijā. 2006.
- 60.JHA Trio Presidency Programme January 2010-June 2011 (5008/10, 4/1/2010) Documentation Summer Course on European Criminal Justice. Trier: Academy of European Law Trier. 2010.
- 61.Kroes J. Presentation of “Pink Panthers” project. Visit to Interpol general Secretariat.2011.
- 62.Lesjak K. About Interpol. Visit to Interpol general Secretariat.2011.
- 63.List of decisions. Pieejams: <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=en&newform=newform&alljur=alljur&jurcdj=jurcdj&jurtpi=jurtpi&jurtfp=jurtfp&docj=docj&docor=docor&typeord=ALLTYP&numaff=&ddatefs=&mdatefs=&ydatefs=&ddatefe=&mdatefe=&ydatefe=&nomusuel=&domaine=&mots=OLAF&resmax=100&Submit=Submit>.
[aplūkots 2011. gada 21. janvārī].
- 64.Memorandum of Understanding between Eurojust and CEPOL. Documentation Summer Course on European Criminal Justice. Trier: Academy of European Law Trier. 2010.
- 65.Practical Agreement on arrangements of cooperation between Eurojust and Olaf. 24.09.2008. Documentation Summer Course on European Criminal Justice. Trier: Academy of European Law Trier. 2010.
- 66.Programme of measures to implement the principle of mutual recognition of decisions in criminal matters. Official Journal, 15.1.2001., C 12.
- 67.Proposal for a Council Framework Decision on the exchange of information under the principle of availability of 12.October 2005 (COM (2005) 490 final).
- 68.Pascuale S. Presentation of the Command and Control Center activities and notices – operational aspects. Visit to Interpol general Secretariat.2011.

69. Puginier P. Presentation of “Millennium” project. Visit to Interpol general Secretariat. 2011.
70. Resolution of the Council of 30 November 2009 on a Roadmap for strengthening procedural rights of suspected or accused persons in criminal proceedings. OJ C 295/1; 4.12.2009. Documentation Summer Course on European Criminal Justice. Trier: Academy of European Law Trier. 2010.
71. Summer course on European Criminal Justice. ERA, Trier, 2010.
72. Silvestre R., Martha J, specific Nature of International Police Co-operation Activities in relation to International Public Law. ICPO-INTERPOL, General Secretariat, Lyon, 2008.
73. The European Public Prosecutors Office in the European judicial area. Brussels, 15 April 2010, 8614/10. Documentation Summer Course on European Criminal Justice. Trier: Academy of European Law Trier. 2010.
74. The Fight against Fraud. Pieejams: http://ec.europa.eu/dgs/olaf/mission/mission/index_en.html

PIELIKUMS Nr. 1

Anketa

„Transnacionālā organizētā noziedzība”

Šī aptauja izveidota ar mērķi veidot organizētās noziedzības vispārējo raksturojumu, lai uzlabotu starptautiskās sadarbības iespējas minēto noziegumu kategorijas izmeklēšanā.

Aptauja tiek veikta anonīmi. Atsevišķi atbildes netiks analizētas. Jūsu atbildes atzīmējiet ar X.

1. Vai darba pienākumos ir saskare ar organizēto noziedzību?

jā nē

2. Vai darba pienākumos ir nācies saskarties ar transnacionālo organizēto noziedzību?

jā nē

3. Darba pieredze policijā:

Nav pieredzes; 1 – 2 gadu pieredze; 3 – 5 gadu pieredze;
 5 - 10 gadu pieredze; 10 un vairāk gadu pieredze;

4. Izglītība, kvalifikācija (studiju gadi):

.....
.....

5. Pēc Tavām domām, kādas vērtības mūsu sabiedrībā tiek vērtētas visaugstāk?

ģimene; nauda; vara; panākumi un slava;
 cieņa un attieksme; godīgums; prāta spējas; stāvoklis sabiedrībā;

6. Pēc Tavām domām, kādas vērtības kriminālā vidē tiek vērtētas visaugstāk?

ģimene; nauda; vara; panākumi un slava;
 cieņa un attieksme; godīgums; prāta spējas; stāvoklis sabiedrībā;

7. Pēc Tavām domām, kādus noziegumu izdarīšanas paņēmienus un mehānismus biežāk izmanto **organizētās noziedzības** pārstāvji:

vardarbība; iebiedēšana; kukuļošana
 citi(kādi).....

8. Pēc Tavām domām, kādus noziegumu izdarīšanas paņēmienus un mehānismus biežāk izmanto **transnacionālās organizētās noziedzības** pārstāvji:

vardarbība; iebiedēšana; kukuļošana
 citi(kādi).....

9. Pēc Tavām domām, kādus noziegumu slēpšanas paņēmienus biežāk izmanto organizētās noziedzības pārstāvji:

pierādījumu iznīcināšana; liecinieku uzpirkšana; liecinieku nogalināšana;
 citi (kādi) .....

10. Pēc Tavām domām, kā ir transnacionālo organizēto noziedzīgo nodarījumu subjekts:

fiziska persona; juridiska persona;
 cits .....

11. Pēc Tavām domām, kādas īpašības un īpatnības ir raksturīgākās nozieguma subjektam, lai to raksturotu kā piederīgo pie organizētās noziedzības pārstāvjiem:

cietsirdība; agresivitāte; prāta spējas; viltīgums;
 cits .....

12. Pēc Tavām domām, kādā veidā policija parasti uzzina par noziegumiem, kurus paveikusi organizētas noziedzības pārstāvji:

no citiem kriminālprocesiem; operatīvās darbības ietvaros; no personu iesniegumiem;
 citādi (kā) .....

Tava dalība šajā pētījumā palīdz iegūt datus, kas varētu tikt izmantoti kriminālpolicijas darba uzlabošanai. Paldies par atbildēm!

Aptaujas apkopojums

Veicot zinātnisko pētījumu par tēmu „Kopējās izmeklēšanas grupas kā viens no starptautiskās sadarbības veidiem kriminālprocesā” tika izstrādāta anketa ar mērķi apzināt tiesībsardzības iestāžu amatpersonu viedokļus par transnacionālās organizētās noziedzības aspektiem.

Anketas struktūra:

Anketā kopumā ir divpadsmit jautājumu, no tiem:

1.–4. vispārēja rakstura par anketējamā profesionālajiem pienākumiem, kvalifikāciju, darba pieredzi policijā vai citā tiesībsardzības iestādē;

5. un 6. par vērtībām mūsdienu sabiedrībā un vērtībām noziedzīgajā vidē;

7.–12. par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas paņēmieniem un mehānismiem, kurus izmanto organizētās noziedzības pārstāvji un transnacionālās organizētās noziedzības pārstāvji; par policijas iespējām uzzināt par noziedzīgiem nodarījumiem, kurus paveikuši organizētās noziedzības pārstāvji.

Anketēšanā piedalījās piecdesmit dalībnieki.

Apkopojot iegūtas atbildes, autore uzsver, ka 80 % anketējamo bija policijas darbinieki.

Anketējamie norāda iegūto izglītību/kvalifikāciju šādi: tiesību zinātnes maģistrs 70 %, citāda (vidējā speciālā, ekonomisko zinātņu bakalaurs, psiholoģijas skolotājs, vidējā izglītība) 30 %.

Starp izglītības iestādēm tika minētas Latvijas Universitāte, Rīgas Stradiņa Universitāte, Daugavpils Universitāte, Latvijas Policijas akadēmija (likvidēta 2009. gadā), Latvijas Lauksaimniecības Universitāte, Rīgas Tehniskā Universitāte; Juridisko personu dibinātās neuniversitātes tipa augstskolas: Baltijas Starptautiskā akadēmija, Biznesa augstskola Turība; Juridisko personu dibinātās koledžas – Latvijas Biznesa koledža, Policijas koledža.

Anketēšanā iezīmējas daži negatīvi aspekti:

Pirmais negatīvais aspekts, ka diemžēl 68 % anketēto personu, kuri veic transnacionālo organizēto noziegumu izmeklēšanu Latvijā, faktiski nav ieguvuši profesionālo izglītību.

Otrais negatīvais aspekts, ka 88 % anketējamo (atlasīti tikai tie, kuri izmeklē transnacionālos organizētos noziegumus) pārstāv 6 dažādas mācību iestādes. Šis apstāklis ietekmē visu turpmāko tiesībsardzības iestāžu darbību, jo dažādu mācību iestāžu absolventi noteikti uztur sakarus ar saviem studiju biedriem, kas varētu ietekmēt objektivitāti, veicot izmeklēšanu. Proti, Latvija ir maza valsts, studiju sakari, kas izveidojušies, piemēram, kādā privātā augstskolā apgūstot biznesa vadību, var būt abpusēji noderīgi, bet ja vienai pusei tas varētu atvieglot kādas kriminālas darbības neatklāšanu, tad otrā gūtu noteiktu pateicības labumu. Izstrādājot promocijas darbu, autore ārvalstu literatūrā iepazīs ar atzinumu, ka dažādās tiesībsardzības iestādēs nedrīkst strādāt vienas universitātes absolventi, jo tādā gadījumā var apšaubīt taisnīgu lietas izlemšanu, ko veic iepriekšējo gadu studiju biedri, kuri pašlaik ir policists, prokurors, advokāts un tiesnesis.

Sākotnēji anketējamajiem tika piedāvāts atzīmēt mūsdienu sabiedrībai 8 svarīgākās no vērtībām un no šīm pašām vērtībām atzīmēt būtiskākās, kuras tiek vērtētas noziedzīgajā vidē. Katrs anketējamais varēja atzīmēt vairākās vērtības. Apkopojot rezultātus, jākonstatē, ka mūsdienu sabiedrībā un arī noziedzīgajā vidē svarīgākās ir materiālās vērtības, aiz kurām seko atšķirīgi rādītāji, kā vismazāk pieprasītā vērtība mūsdienu sabiedrībā tika atzīmēts godīgums, savukārt noziedzīgajā vidē – ģimene.

Tādējādi, izvērtējot sniegtās atbildes par vērtībām, kuras ir nozīmīgākās mūsdienu sabiedrībā un noziedzīgajā vidē, iegūti šādi rādītāji:

Kādas vērtības tiek vērtētas visaugstāk:

<i>mūsdienu sabiedrībā (...%)</i>	<i>noziedzīgajā vidē (....%)</i>
<i>Nauda 72</i>	<i>Nauda 80</i>
<i>Stāvoklis sabiedrībā 56</i>	<i>Vara 74</i>
<i>Ģimene 44</i>	<i>Stāvoklis sabiedrībā 32</i>
<i>Vara 34</i>	<i>Panākumi un slava 28</i>
<i>Panākumi un slava 24</i>	<i>Prāta spējas 16</i>
<i>Prāta spējas 20</i>	<i>Cieņa un attieksme 8</i>
<i>Cieņa un attieksme 12</i>	<i>Godīgums 4</i>
<i>Godīgums 12</i>	<i>Ģimene 2</i>

Nākamajā anketas posmā ir jautājumi par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas paņēmieniem un mehānismiem, kurus biežāk izmanto organizētās noziedzības pārstāvji un transnacionālās organizētās noziedzības pārstāvji. Sniegtās atbildes liecina par identisku noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas paņēmieni un mehānismu izmantošanu starp organizētās un transnacionālās organizētās noziedzības pārstāvjiem.

Kādus noziegumu izdarīšanas paņēmienus un mehānismus biežāk izmanto

<i>organizētās noziedzības pārstāvji:</i>	<i>transnacionālās organizētās noziedzības pārstāvji:</i>
<i>Kukuļošana 74</i>	<i>Kukuļošana 68</i>
<i>Iebiedēšana 66</i>	<i>Vardarbība 44</i>
<i>Vardarbība 44</i>	<i>Iebiedēšana 42</i>
<i>Citi: kontrabanda (narkotiskās vielas, ieroči, akcīzes preces), cilvēktirdzniecība, narkotisko vielu izplatīšana.</i>	<i>Citi: kontrabanda, cilvēku un ieroču tirdzniecība; visi iespējamie.</i>

Izvērtējot atbildes, secinām, ka organizētās noziedzības pārstāvjiem raksturīgāka darbība ir kukuļošana un atklāta iebiedēšana, savukārt transnacionālās organizētās noziedzības pārstāvjiem iebiedēšanas paņēmiens vairs nav tik populārs, kaut gan izslēdzams arī nav. To var izskaidrot ar transnacionālās organizētās noziedzības subjektu augstāko izglītības un kultūras attīstības līmeni, jo darbības sfēras arī ir daudz plašākas.

Pēc autores domām, neapšaubāmi, transnacionālās organizētas noziedzības subjekti kā noziegumu izdarīšanas paņēmienus un mehānismus izmanto valstu nacionālo normatīvo aktu atšķirības (piemēram, uzsāk biznesu tajā valstī, kurā nav jāpierāda naudas izcelsme). Diemžēl neviens no anketējamajiem nav to norādījis, kas no vienas puses varētu liecināt ka aptaujāto vidū nav izpratnes par noziegumu izdarīšanas paņēmieniem un mehānismiem, no otras puses tas liecina par zemo ieinteresētības līmeni dalībai anketēšanā.

Uz jautājumu par noziegumu slēpšanas paņēmieniem tika piedāvātas trīs iespējamās atbildes un dota iespēja tās papildināt ar citiem iespējamiem atbilžu variantiem. Šī iespēja pastāvēja arī pie citiem jautājumiem, bet anketējamie to gandrīz neizmantoja. Savukārt pie noziegumu slēpšanas paņēmieniem anketējamie papildus norādījuši pēc autores domām nozīmīgas atbildes, kā: *prokuroru, tiesnešu un citu tiesībsargājošo iestāžu darbinieku uzpirkšana; sev labvēlīgu likumu izdošana*. Minētās atbildes liecina par organizētās noziedzības neierobežotām iespējām mūsu valstī „legāli” noslēpt nozieguma izdarīšanas faktu un/vai savu dalību tajā. „Liecinieku nogalināšana” kā noziegumu slēpšanas paņēmiens, pašreiz nav bieži izmantojams, bet, ja šīs anketas jautājums būtu uzdots līdz liecinieku aizsardzības programmas ieviešanai Latvijā, tad atbildes liecinātu pretējo.

No saņemtajām atbildēm izriet, ka organizētās noziedzības pārstāvji biežāk izmanto šādus noziegumu slēpšanas paņēmienus:

Pierādījumu iznīcināšana 62

Liecinieku uzpirkšana 62

Liecinieku nogalināšana 28

Būtisks kriminālistiskā raksturojuma elements ir subjekts. Joprojām ir aktuāla diskusija par juridiskas personas saukšanu pie kriminālatbildības. Anketējamo atbildes viennozīmīgi liecina par to, ka transnacionālo organizēto noziegumu subjekts var būt gan juridiska, gan fiziska persona. Jāpiebilst, ka atsevišķās anketās tomēr par šīs kategorijas noziegumu subjektiem bija atzīmētas tikai juridiskas personas.

Kas ir transnacionālo organizēto noziegumu subjekts?

Fiziska persona 68

Juridiska persona 64

Raksturojot nozieguma subjektu, anketējamie atzīmēja, ka nozīme ir spējai pārliecināt, sakariem kriminālajā vidē, arī starptautiskajā līmenī, naudas resursiem. Tika atzīmēts, ka subjektam atkarībā no darbības sfēras var būt nozīmīgs fiziskais spēks vai prāta spējas. No piedāvāto atbilžu variantiem prāta spējas ieņēma līdera pozīciju, savukārt agresivitāte bija pēdējā vietā. Analizējot saņemtās atbildes, secināms, ka subjekts nemaz nav raksturojams kā brutāls un vardarbīgs, bet tieši pretēji – viltīgs un gudrs.

Kādas īpašības un īpatnības piemīt organizētās noziedzības pārstāvjiem:

Prāta spējas 64

Cietsirdība 46

Viltīgums 40

Agresivitāte 36

Kādā veidā Latvijas policija parasti uzzina par noziegumiem, kurus paveikuši organizētās noziedzības pārstāvji?

Operatīvās darbības rezultātā 94%

No personu iesniegumiem 28%

No citiem kriminālprocesiem 18%

Citādi: no tā, ko pamet kā informāciju paši organizētās noziedzības dalībnieki, no masu medijiem, grupējumu strīdiem.

Pēdējais anketas jautājums sniedz priekšstatu par tiesībsardzības iestāžu iespējām uzzināt par pētāmās kategorijas noziegumiem. Veicot pētījumu, autore ir sastapusi tikai vienu avotu, kas sniedza ieskatu īpašā statistikā, proti, Vācijā „37 % kriminālprocesiem sākums atrodams citos kriminālprocesos, 25 % procesu izriet no personu iesniegumiem un tikai 6 %, kas bija 38 procesi 2007. gadā tika uzsākti operatīvās darbības rezultātā”.⁵⁷⁹

Savukārt 94 % anketējamie atzīmē, ka Latvijas policijas dienesti par organizētiem transnacionāliem noziegumiem informāciju saņem operatīvās darbības rezultātā. Kaut gan iegūtie dati nebūt nav absolūti un salīdzināmi, tomēr tie liecina par Latvijas policijas aktīvo un sarežģīto darbu šajā jomā, tajā laikā, kad ārvalstu kolēģi lielāko informācijas daļu saņem no citiem kriminālprocesiem. Minētais fakts liecina, ka ārvalstīs noziegumu izmeklēšanā rūpīgāk tiek veikta pastāvošo kopsakarību analīze un līdz ar to tiek atklāti jauni fakti, kas liecina par cita nozieguma esamību.

---

⁵⁷⁹ Ziercke J. Mafiabekämpfung – rechtliche und technische Standarts fuer die kriminalpolizeiliche Arbeit in der EU. Schleswig-Holstein: der 27. Tagungsbericht Kripo Inter, 1.Teil. Der Kriminalist. Heft 07-08/Juli-August 2008, 298 S.

PIELIKUMS Nr. 2

Kopējo izmeklēšanas grupu
instrukcijas projekts

Instrukcija par Kopējām izmeklēšanas grupām

*Izdota saskaņā ar Kriminālprocesa likuma ..... pantu,
12. pantu Konvencijas par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpējo palīdzību krimināllietās
un Padomes pamatlēmumu par kopējām izmeklēšanas grupām*

I. Vispārīgais jautājums

1. Kopējās izmeklēšanas grupas darbības pamats Latvijā ir ģenerālprokurora vai viņa pilnvarotas amatpersonas parakstīta vienošanās par Latvijas piedalīšanos šādas grupas izveidošanā.

1) Instrukcija nosaka kārtību, kādā izveido un darbojas kopējās izmeklēšanas grupas Latvijas teritorijā.

II. Kopējās izmeklēšanas grupas jēdziens

2. Kopējā izmeklēšanas grupa ir tiesībaizsardzības institūciju pilnvaroto amatpersonu starpvalstu grupa, kura izveidota, pamatojoties uz divu vai vairāku dalībvalstu/ vai trešo valstu vienošanās, lai sasniegtu konkrēto mērķi noteiktā laika posmā.

III. Kopējo izmeklēšanas grupu mērķis un uzdevumi

3. Kopējo izmeklēšanas grupu mērķis ir veicināt pārrobežu sadarbības vienkāršošanu, lai efektīvāk nodrošināt soda nenovēršamības principa realizāciju ārpus nacionālajām robežām.

1) Kopējās izmeklēšanas grupas nodibina, lai veiktu kriminālizmeklēšanu pirmstiesas procesā vienā vai vairākās dalībvalstīs, ja:

a) veiktā nozieguma izmeklēšanā ir nepieciešama citu valstu dalība;

b) vairākas dalībvalstis veic tādu noziegumu izmeklēšanu, kur nepieciešama iesaistīto dalībvalstu saskaņota rīcība.

IV. Kopējo izmeklēšanas grupu darbības vispārīgie nosacījumi

4.1. Kopējā izmeklēšanas grupa darbojas saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā tā darbojas, ievērojot vienošanās atrunāto kārtību.

4.2. Kopējā izmeklēšanas grupa Latvijā obligāti jānodibina izmeklējot terorismu (Krimināllikuma 88. pants), Terorisma finansēšanu (KL 88.¹ pants).

V. Kopējo izmeklēšanas grupu darbības laiks un vieta

5.1. Kopēju izmeklēšanas grupu izveido uz noteiktu laiku, ko var pagarināt pēc savstarpējas dalībvalstu piekrišanas.

5.2. Dalībvalsts, kurā darbojas kopējā izmeklēšanas grupa, veic visus vajadzīgos organizatoriskos pasākumus, lai grupa varētu darboties.

5.3. Kopējā izmeklēšanas grupa darbojas visās vienošanās minētājās dalībvalstīs, saskaņā ar operatīvo pasākumu plānu.

VI. Kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanas priekšnosacījumi

6. Par kopējās izmeklēšanas grupas izveidošanas nepieciešamību liecina:

- a) dalībvalsts iesniegts lūgums, kas seko, ja vienā valstī tiek saņemti vairāki tiesiskās palīdzības lūgumi ar autentiskiem uzdevumiem; vai viena valsts nosūta tiesiskās palīdzības lūgumus uz vairākām valstīm, izmeklējot smagus un sevišķi smagus noziegumus;
- b) Krāpšanas apkarošanas biroja (OLAF) sniegta informācija kriminālizmeklēšanas uzsākšanai;
- c) Eiropola ierosinājums;
- d) Eurojusta iniciatīva uzsākt vai apvienot vairākās valstīs notiekošo kriminālizmeklēšanu.

VII. Kopējo izmeklēšanas grupu vienošanās

7. Vienošanās par kopējo izmeklēšanas grupu izveidošanu ir grupas darbības juridiskais pamats. Pirms vienošanas notiek grupas izveidošanā ieinteresēto dalībvalstu pārrunas klātienē vai neklātienē, izmantojot elektroniskos sakaru līdzekļus vai videokonferenci. Parakstīt pieļaujams, vienošanās secīgi pārsūtot starp dalībvalstīm.

Vienošanās nosaka:

- a) grupas sastāvu;
- b) konkrētus mērķus, norādot izmeklētā/o nozieguma/u apstākļus (laiku, vietu un veidu)
- c) grupas darbības laiku un vietu;
- d) grupas vadītāju/s;
- e) grupas locekļus, ja ir nepieciešams garantēt drošību, neatklāj to identitāti, bet piešķir identifikācijas numurus, iekļaujot tos konfidencialā dokumentā;
- f) grupas dalībniekus, kuri var būt trešās valsts, Eurojust, Eiropola, Komisijas (OLAF) struktūras, saskaņā ar starptautisko tiesību normām;
- g) citus nozīmīgus aspektus, lai slēgtu vienošanos.

VIII. Kopējās izmeklēšanas grupas vadītājs un viņa pilnvaras

8.1. Grupas vadītājs ir persona, kuras vadībā kopējās izmeklēšanas grupas locekļi veic savus uzdevumus dalībvalstī, kurai pieder vadītājs.

8.2. Grupas vadītājs Latvijā ir prokuratūras, Valsts policijas, Drošības policijas, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja, Valsts ieņēmumu dienesta Finanšu policijas pārvaldes, Valsts ieņēmumu dienesta Muitas kriminālpārvaldes, Tieslietu ministrijas Ieslodzījuma vietu pārvaldes, Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienesta un Iekšlietu ministrijas Valsts robezsardzes kriminālizmeklēšanas pārvaldes pārstāvis, kas piedalās kriminālizmeklēšanā.

8.3. Grupas vadītājs rīkojas savas kompetences robežās saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem.

8.4. Vadītājs tiek iecelts grupas locekļiem savstarpējie vienojoties. Vadītāju var nomainīt/aizvietot, pusēm savstarpēji vienojoties. Steidzamības gadījumos par vadītāja aizvietošanu paziņo ar vēstuli, kuru apstiprina ar vienošanās papildinājumu.

8.5. Ja vadītājs ir Latvijas pārstāvis, viņam ir šādas pilnvaras:

- 1) īstenot visas procesuālās tiesības, saskaņā ar nacionālajām tiesību normām un savas kompetences ietvaros;
- 2) uzdot grupas locekļiem un dalībniekiem patstāvīgi veikt procesuālās darbības Latvijā;
- 3) uzdot grupas loceklim vai dalībniekam veikt noteiktu izmeklēšanas apjomu valstī, kuras pārstāvis viņš ir;

8.6. Dalībvalstis vienojoties var noteikt citādu vadītāja pilnvaru apjomu.

IX. Grupas locekļi

9. 1. Grupas locekļi veic uzdevumus vadītāja vadībā, ņemot vērā nosacījumus, ko viņu pārstāvētās iestādes ir iekļāvušas līgumā par kopējās grupas izveidošanu.

9.2. Kopējās izmeklēšanas grupas loceklis var nodot vadītāja rīcībā visu kriminālprocesam nepieciešamo informāciju, kas viņam Latvijā pieejama sakarā ar savu amatu.

1) Informāciju, ko dalībnieks vai piekomandētais dalībnieks ir likumīgi iegūvis, darbojoties kopējā izmeklēšanas grupā, un kas citādi nav pieejama attiecīgo dalībvalstu kompetentajām iestādēm, var izmantot:

a) mērķim, ar kādu ir izveidota grupa;

b) lai atklātu un izmeklētu noziedzīgus nodarījumus, un sauktu par tiem pie atbildības, ja iepriekš ir saņemta tās dalībvalsts piekrišana, kurā informācija ir iegūta. Minēto piekrišanu var nedot tikai tad, ja šādas informācijas izmantošana apdraudētu kriminālizmeklēšanu attiecīgajā dalībvalstī vai attiecībā uz kuru šī dalībvalsts varētu atteikties sniegt savstarpēju palīdzību;

c) lai novērstu tūlītējus un nopietnus draudus sabiedrības drošībai, un neskarot b) punktu, ja pēc tam uzsāk kriminālizmeklēšanu;

d) citiem mērķiem, ciktāl par to vienojas dalībvalstis, kas izveidojušas grupu.

X. Grupas dalībnieki

10.1. Kopējā izmeklēšanas grupā var iekļaut trešo valstu pārstāvjus un jo īpaši ASV tiesībsardzības iestāžu pārstāvjus, Eirojust, Eiropols, Komisijas (OLAF), un citas struktūras, kas kompetentas saskaņā ar noteikumiem, kuri pieņemti ar līgumiem, un starptautiskās struktūras, kas piedalās kopējās izmeklēšanas grupas darbībās.

10.2. Grupas dalībnieki patstāvīgi neveic izmeklēšanas darbības, bet grupas vadītājs var uzticēt dalībniekiem uzdevumu veikt dažus izmeklēšanas pasākumus, ja to apstiprina kompetentās iestādes dalībvalstī, kurā notiek darbība, un norīkotāja dalībvalsts vai struktūra.

10.3. Grupas dalībnieks, saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem savas kompetences robežās kopējā izmeklēšanā var sniegt grupai informāciju, kas pieejama dalībvalstī/struktūrā, kura to norīkojusi piedalīties grupas veiktajā kriminālizmeklēšanā.

10.4. Latvijā dalībnieks var patstāvīgi veikt vadītāja uzdotās procesuālās darbības.

XI. Noslēguma jautājumi

11. Visas Latvijā veiktās procesuālās darbības pārsūdzamas Latvijas likumā noteiktajā kārtībā. Kontroli un uzraudzību izmeklēšanas iestādes vadītājs un prokurors veic vispārējā kārtībā.

.....

Izmantoto saīsinājumu saraksts

ANO	- Apvienoto Nāciju Organizācija
AWF	- Analītiskie darba faili (<i>Analysis Work Files</i>)
ARO	- Līdzekļu atguves dienestiem
AFCOS	- Krāpšanas apkarošanas koordinācijas dienesta (Anti - fraud Coordination Service)
AEPC	- Eiropas policijas koledžu asociācija (<i>Association of European Police Colleges</i>)
COSI	- Operatīvas sadarbības pastāvīgā komiteja iekšējā drošībā (Standing Committee on Operational Cooperation on Internal Security)
CEPOL	- Eiropas Policijas koledža (<i>European Police College</i>)
EAW	- Eiropas apcietināšanas orderis (<i>European Arrest Warrants</i>)
ECT	- Eiropas Cilvēktiesību tiesa
EDSO	- Eiropas drošības un sadarbības organizācija
EDU	- Narkotiku apkarošanas vienība (<i>Europol Drugs Unit</i>)
EJN	- Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls
ES	- Eiropas Savienība
EIS	- Eiropola informācijas sistēma (<i>EUROPOL Information system</i>)
ESAO	- Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizāciju
FATF	- Finanšu darbības operatīvo grupu cīņai pret naudas atmazgāšanu
KL	- Krimināllikums
KPL	- Kriminālprocesa likums
KIG	- Kopēja izmeklēšanas grupa
KNAB	- Korupcijas novēršanas un apkarošanas dienests
MEPA	- Viduseiropas policijas akadēmija
OCTA	- Organizētās noziedzības draudu novērtējums
OLAF	- Eiropas birojs krāpšanas apkarošanai
PST	- Sabiedriskās drošības un terorisma apkarošanas nodaļa
TAI	- Tiesībaizsardzības iestādes
TOP	- Transnacionālā organizētā pārrobežu
TREVI	- Eiropas centrs cīņai ar terorismu pasivitāti,
SIS	- Šengenas informācijas sistēma
SIENA	- Eiropola informācijas apmaiņas aplikācija
SIRENE	- Papildinformācijas pieprasījums par valsts ziņojumiem (<i>Supplementary Information Request at the National Entry</i>).
VID	- Valsts ieņēmumu dienests

_____ ĒRIKA KRUTOVA

